

ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΑΝΑΣΥΝΤΑΞΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

WWW. anasyntaxi.gr

Νικηφόρου 8, 10437 Αθίνα
τηλ. - fax 210.5241932

email:
contactus@anasyntaxi. gr

Εκδίδεται από την Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρία
ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΡΕΥΝΕΣ - ΜΕΛΕΤΕΣ

Διευθύνεται από Συντακτική Επιτροπή

Εξώφυλλο: Γιώτα Κωνσταντακοπούλου
Εκτύπωση: Κώστας Φερέτος, Δερβενίων 30 τηλ. 210 3300646

Τιμή τεύχους 5 ευρώ
Ετήσια συνδρομή (4 Τεύχη):20 ευρώ

Αριθμός τεύχους 34 - 35
Οκτώβρης - Δεκέμβρης 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Της σύνταξης	σελ. 5
Για τις μορφές οργάνωσης του συνδικαλιστικού κινήματος	σελ. 13
Για την αυτοτέλεια των συνδικάτων	σελ. 25
Το κείμενο παραίτησης του Κώστα Μπατίκα	σελ. 49
Κριτική σε ένα Αριστερό Πρόγραμμα Πάλης για το Σοσιαλισμό	σελ. 55
Κοινωνικές νομοτέλειες και μαζική δραστηριότητα. Αναγκαιότητα και δυνατότητα	σελ. 79
Μεταβατική περίοδος και μέτρα μετάβασης στο σοσιαλισμό- κομμουνισμό	σελ. 95
Η νίκη της επανάστασης σε μια χώρα και η παγκόσμια ολοκλήρωση της	σελ. 111
Εργατικός έλεγχος, ρεφορμιστική συμμετοχή και εργατική διαχείριση	σελ. 133
Η Τσετσενία και το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των εθνών στην εποχή του ιμπεριαλισμού	σελ. 141
Το Μακεδονικό και η ιδιωτεία του ελληνικού εθνικισμού	σελ. 149
Το Ενιαίο Μέτωπο και η πρακτική της Ελληνικής Αριστεράς	σελ. 155

Της σύνταξης,

Η Αριστερή Ανασύνταξη έκλεισε ήδη έναν κύκλο ζωής. Δεκαέξι χρόνια πέρασαν από τον Οκτώβρη του 1993 που κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος του περιοδικού μας. Δεκαέξι χρόνια της θύελλας και της ορμής συνυφασμένα με τον ιδρυτή και ιθύνοντα νου της, τον Κώστα Μπατίκα. Η Αριστερή Ανασύνταξη περνάει τώρα πια σε μια νέα φάση, που ευελπιστούμε να είναι η φάση της ενηλικίωσης και της ωριμότητας. Με ποιόν τρόπο θα μπορούσε να εισέλθει καλύτερα στη νέα φάση αν όχι μ' ένα αφιέρωμα στον πατέρα της και ιδρυτή της που έφυγε τόσο νωρίς;

Αναμφίβολα, ο χαμός του Κώστα Μπατίκα είναι μεγάλη απώλεια και για μας και για ολόκληρο το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Και όσο πιο μεγάλη είναι μια απώλεια, τόσο μεγαλύτερη δύναμη πρέπει να καταβληθεί για την αναπλήρωσή της. Για να μιλήσουμε την γλώσσα της πολιτικής οικονομίας, θυμίζουμε αυτό που ο Μάρξ έλεγε στα μέλη της Διεθνούς Ένωσης Εργατών προσπαθώντας να εξηγήσει την έννοια της αξίας της εργατικής δύναμης, παραθέτοντας μιαν ενστικτώδη υπόδειξη του Τόμας Χόμπς: "η αξία ενός ανθρώπου, είναι όπως και σε όλα τα άλλα πράγματα, η τιμή του: δηλαδή τόσο όσο θα δινόταν για τη χρησιμοποίηση της δύναμης του".

Η αξία του Κώστα Μπατίκα είναι μεγάλη. Πώς όμως μπορεί να εκτιμηθεί η αξία ενός ανθρώπου; Τι είναι αυτό που κάνει την συμβολή του Κ.Μ. στο ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα τόσο ιδιαίτερη και ξεχωριστή; Γιατί πρέπει σε τελική ανάλυση να καταβληθούν μεγάλες προσπάθειες για την αναπλήρωση του πρόωρου χαμού του; Οι άνθρωποι, για να θυμηθούμε πάλι το Μάρξ,, δεν κρίνονται απ' αυτά που λένε οι ίδιοι για τον εαυτό τους αλλά από τις πράξεις τους. Οι κομμουνιστές κρίνονται σαν τέτοιοι από το πως τοποθετούν τον εαυτό τους μέσα στην ιστορική περίοδο στην οποία ζουν και δρουν. Με αυτό το κριτήριο, ο Κώστας Μπατίκας ήταν, αν μας επιτρέπεται μια εκ των πρότερων διαπίστωση, από ιδεολογική, πολιτική και ηθική σκοπιά ένας αληθινός μαρξιστής και κομμουνιστής.

Υπερασπιζόταν πάντα το συμφέρον της εργατικής τάξης και το μέλλον του κινήματος της. Μαχόταν για να ριζώσουν ξανά οι αρχές του μαρξισμού στο κίνημα. Ωστόσο αυτό που τον καθιστά πραγματικά μοναδικό ήταν η θεμελίωση και τεκμηρίωση της αναγκαιότητας επαναστατικού περάσματος στο σοσιαλισμό-κομμουνισμό μέσα από τη μοναδική πόρτα που οδηγεί εκεί, τη δικτατορία του προλεταριάτου, όπως ο ίδιος έλεγε υπερασπιζόμενος τον Ένγκελς.

Με το τεύχος αυτό φιλοδοξούμε ν' αναδείξουμε τις πιο πάνω πλευρές της προσωπικότητας του σ. Μπατίκα. Τεύχος αφιέρωμα όχι για να καταστεί αυτό

που ο ίδιος μισούσε, εικόνισμα και αγιογραφία, αλλά για να γίνει πηγή διαρκούς έμπνευσης για τις νέες γενιές τόσο στην καθημερινή πρακτική πάλη όσο και στην ανάβαση και την αναζήτηση των στενών και απόκρημνων ατραπών της επαναστατικής θεωρίας.

Για τον Κώστα Μπατίκα θεωρία και πράξη είναι διαλεκτικά δεμένες. Η επαναστατική θεωρία φωτίζει και καθοδηγεί την πράξη, ενώ η τελευταία, με τη σειρά της, εμπλουτίζει, διορθώνει τη θεωρία. Μέσα από τα κείμενα που ακολουθούν μπορεί κανείς ν' αντιληφτεί τη σημασία που έδινε ο Μπατίκας και στα δύο μέρη της πιο πάνω διαλεκτικής σχέσης. Πράξη, δράση των κομμουνιστών στο εργατικό κίνημα χωρίς την καθοδήγηση της επαναστατικής θεωρίας είναι απλώς σπατάλη δυνάμεων και χρόνου. Παθητική θεωρητική ενατένιση της πραγματικότητας χωρίς το κριτήριο της πράξης καταντά για τον Μπατίκα καθαρός εκλεκτικισμός.

Μέσα από τα κείμενα που παρατίθενται μπορεί να διακρίνει κανείς στην εξέλιξη της σκέψης του Κώστα Μπατίκα τρεις περιόδους, οι οποίες συνδέονται μεταξύ τους με το ίδιο νήμα. Ο Μπατίκας τοποθετείται πάντα στην ιστορική στιγμή στην οποία ζει. Κάνει συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης είτε πρόκειται για το καθήκον των κομμουνιστών σε μια συγκεκριμένη περίοδο, είτε πρόκειται για συγκεκριμένο ζήτημα που αφορά το κίνημα. Φαίνεται να αντιλαμβάνεται καλύτερα από τον καθένα τη Ρόδο, την παροιμιώδη αυτή νήσο, που όπως έχει γραφτεί και σε άλλο τεύχος της Α.Α., συμβολίζει την συγκεκριμένη ιστορική στιγμή. Προχωρά όμως και στην υπόδειξη του άλματος, των προϋποθέσεων δηλαδή που χρειάζονται να πληρωθούν για να ξεπεραστεί η πραγματικότητα που αναπαράγει "όλες τις παλιές βρωμιές", έχοντας αφομοιώσει την ενδέκατη θέση του Μαρξ για το Φόϋερμαχ πως μέχρι τώρα οι φιλόσοφοι απλώς ερμήνευαν τον κόσμο, ενώ το ζητούμενο είναι να τον αλλάξουμε.

Ας δούμε όμως τις τρεις αυτές περιόδους από πιο κοντά. Για την πρώτη περίοδο επιλέγονται δύο κείμενα του Κώστα Μπατίκα που αφορούν την οργάνωση του συνδικαλιστικού κινήματος. Το πρώτο δημοσιεύεται στον Ριζοσπάστη σε τρεις συνέχειες στις 9, 10 και 14 Φλεβάρη του 1978 με αφορμή τον προσυνεδριακό διάλογο του 10ου συνεδρίου του ΚΚΕ, ενώ το δεύτερο στην κομμουνιστική επιθεώρηση τον Φλεβάρη του 1988. Στα χρόνια της μεταπολίτευσης, ο Μπατίκας γυρίζει στην Ελλάδα ύστερα από σπουδές γεωπονίας στην Δυτική Γερμανία. Στις αποσκευές του κουβαλά, εκτός από την άριστη γνώση της γερμανικής γλώσσας που του επιτρέπει να μελετά τον μαρξισμό από το πρωτότυπο, την εμπειρία και μαρτυρία από μια χώρα του αναπτυγμένου καπιταλισμού. Είναι η περίοδος που στην Ελλάδα ξεσπούν μεγάλοι εργατικοί αγώνες και στο κίνημα γίνεται συζήτηση για τις μορφές οργάνωσης του εργατικού κινήματος. Η μελέτη του μαρξισμού και η εμπειρία από την ζωή στην Γερμανία, χώρα στην οποία

το συνδικαλιστικό κίνημα, ήδη από το 19ο αιώνα με την καθοδήγηση των Μαρξ και Ένγκελς, έφτασε στην πρότυπη μορφή του βιομηχανικού συνδικάτου, τον οδήγησαν να προτάξει ως συνδικαλιστική μορφή οργάνωσης το συνδικάτο με βάση την αρχή της παραγωγής, σε αντίθεση με τις προτεινόμενες από την ηγεσία του ΚΚΕ μορφές οργάνωσης των κλαδικών σωματείων κατά πόλη ή περιοχή και των εργοστασιακών σωματείων. Καίριες παρατηρήσεις κάνει στο άρθρο του στην ΚΟΜΕΠ για το ρόλο των παρατάξεων στα συνδικάτα και την αντίληψη των κομμουνιστών πάνω στο ζήτημα. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειώσουμε πως οι προβληματισμοί αυτοί δεν εγκαταλείφθηκαν ποτέ από τον Μπατίκα. Καλύτερη απόδειξη από το βιβλίο του "Συνδικάτα και Πολιτική" που εκδίδεται το 1994 δεν υπάρχει. Οι πιο πάνω θέσεις διατηρούνται αλώβητες και αναπτύσσονται ενδελεχώς στο βιβλίο αυτό.

Για την δεύτερη περίοδο, που αρχίζει με την στήριξη της κυβέρνησης Τζαννετάκη στο ΚΚΕ ως συνιστώσα του ενιαίου Συνασπισμού, επιλέγονται δυο κείμενα με ιδιαίτερη πολιτική σημασία. Το πρώτο, είναι η δήλωση παραίτησης του από αναπληρωματικό μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ που δημοσιεύεται στο βιβλίο που εξέδωσε μαζί με το Ν. Κοτζιά με τίτλο "Μια συζήτηση που δεν έγινε". Το δεύτερο είναι το κείμενο κριτικής του Μπατίκα στις αρχικές (άνοιξη του 1990) προγραμματικές θέσεις του ΝΑΡ, κείμενο που δημοσιεύεται πολύ αργότερα, χωρίς όμως να χάσει ποτέ τον επίκαιρο χαρακτήρα του, στο τεύχος 21-22 της Α.Α. Είναι προφανές πως πρόκειται για μια από τις πιο δύσκολες στιγμές τόσο του ελληνικού όσο και του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος. Είναι τα χρόνια της παρατεταμένης άμωπτης. Ο Μπατίκας αναδεικνύει στο πρώτο κείμενο την μακρόχρονη επιβίωση των ιδεολογημάτων και αντιλήψεων της Β' Διεθνούς στην ηγεσία του κομμουνιστικού κόμματος, πράγμα που εξηγεί από τη μια την εγκατάλειψη του επαναστατικού περάσματος με την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου και από την άλλη την ξεκάθαρη επιστροφή στις ιδέες του Μπερνστάιν για ομαλό, κοινοβουλευτικό πέρας στον σοσιαλισμό. Στην κριτική του στις θέσεις του ΝΑΡ με το μεγαλόστομο τίτλο "αριστερό πρόγραμμα πάλης για τον σοσιαλισμό" επισημαίνει τον ερμαφρόδιτο χαρακτήρα του νέου μορφώματος. Καουτσκιική αντίληψη για την ανάλυση του καπιταλισμού σε συνδυασμό με αρκετό επαναστατικό βερμπαλισμό της νέας Αριστεράς, που τόσο καλά τον βίωσε στο πετσί του στα φοιτητικά χρόνια στην Γερμανία, για το χαρακτήρα της εργατικής τάξης και το ρόλο του επαναστατικού υποκειμένου. Η προσωπική ηθική στάση του Κώστα Μπατίκα τα πέντε αυτά χρόνια είναι μεγαλειώδης. Τη στιγμή που φυσούν με μανία οι άνεμοι της αντεπανάστασης, κρατιέται γερά από την επαναστατική θεωρία. Αρνείται να υπηρετήσει ξεπουλημένες ηγεσίες και προσδιορίζει το καθήκον των κομμουνιστών για την περίοδο : ο μαρξισμός είναι πιο επίκαιρος από ποτέ, γιατί αυτό που κατέρρευσε δεν ήταν ο σοσια-

λισμός-κομμουνισμός των Μάρξ, Ένγκελς, Λένιν αλλά η συνειδητή διαστρέβλωσή του. Το "νέο" θα έρθει μέσα από την μελέτη των κλασικών. Η δεύτερη περίοδος ετοιμάζει ουσιαστικά την τρίτη.

Η τρίτη περίοδος ταυτίζεται με την έκδοση της ίδιας της «Αριστερής Ανασύνταξης» (Α.Α). Πρόκειται για μια περίοδο του εργατικού κινήματος στην οποία ο μαρξισμός έχει απονομιμοποιηθεί σχεδόν πλήρως, η έννοια του κομμουνισμού έχει κακοποιηθεί όσο ποτέ άλλοτε και ο καπιταλισμός επελαύνει θριαμβευτικά και φαντάζει ακατανίκητος. Ακόμη και το να δηλώνει κανείς κομμουνιστής ήταν καταδικαστέο και ήταν πιο φανερό από ποτέ πως το κίνημα είχε πολλά βαρίδια στα πόδια του από τα οποία έπρεπε να απαλλαγεί. Η επίσημη Αριστερά απλώς οχυρώθηκε στα κομματικά της κάστρα αρνούμενη να αναζητήσει τις αιτίες της ολοκλήρωσης της αντεπανάστασης, αρνούμενη παράλληλα να ξαναδώσει στην εργατική τάξη τα αναγκαία για την πραγμάτωση της ιστορικής της αποστολής θεωρητικά εργαλεία. Η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά, από την άλλη, βούλιαζε στην προσπάθεια της να ανακαλύψει το "νέο" μέσα σ' ένα βούρκο ιδεών παρωχημένων και ξεπερασμένων ήδη από την εποχή του Λένιν.

Ο Μπατίκας βλέπει καθαρά πως οι κομμουνιστές οφείλουν να ξαναβάλουν το μαρξισμό στο κίνημα. Να τον αποκαθάρουν από τις αστικές επιρροές, να τον αναπτύξουν και να τον επικαιροποιήσουν. Η Α.Α. σηματοδοτεί την έναρξη αυτής της προσπάθειας. Και πραγματικά, αν το εξετάσει κανείς, η Α.Α είναι ένα από τα ελάχιστα θεωρητικά-πολιτικά περιοδικά με ανάλογο προβληματισμό. Είναι τα χρόνια της κύριας θεωρητικής δουλειάς του Κώστα Μπατίκα. Τα χρόνια της "θετικής" θεωρητικής παραγωγής.

Και ξεκινά από τα θεμελιώδη. Είναι δυνατό το πέρασμα στο σοσιαλισμό-κομμουνισμό; Απέναντι στο φιλοσοφικό σχετικισμό της εποχής ο Μπατίκας τεκμηριώνει σύμφωνα με τους κλασικούς του μαρξισμού πως το πέρασμα στον σοσιαλισμό-κομμουνισμό είναι νομοτελειακό. Μέσα από την κριτική του σε σύγχρονους του ακαδημαϊκούς μαρξιστές (Πρέβε, Μπιτσάκης, Ρούσης) αναδεικνύει δύο πολύ σοβαρά φιλοσοφικά συμπεράσματα. Πρώτον, οι κοινωνικές νομοτέλειες υπάρχουν, αν και διαφέρουν από τις φυσικές νομοτέλειες, και εκδηλώνονται μέσα από τη συνειδητή δράση των ανθρώπων. Και δεύτερον, και αυτή η ίδια η δράση των ανθρώπων καθορίζεται από αντικειμενικές προϋποθέσεις και όρους, έτσι ώστε αυτό που εξασφαλίζει την πραγματοποίηση των κοινωνικών νόμων είναι η δράση που βρίσκεται σε στενή διαλεκτική σχέση με τις ανάγκες της αντικειμενικής κίνησης. Οι παραπάνω θέσεις αποτυπώνονται σε κείμενο που επιλέξαμε από το βιβλίο του Μπατίκα "Συνδικάτα και Πολιτική".

Ακολουθούν δύο πολύ σημαντικά κείμενα του Μπατίκα, δημοσιευμένα σε δύο συνεχόμενα τεύχη της Α.Α. Το πρώτο στο τεύχος 18 και το δεύτερο στο 19/20. Το πρώτο κείμενο είναι απόσπασμα από ένα ενιαίο άρθρο του σ. Κώστα,

το οποίο λόγω της έκτασης του δημοσιεύτηκε σε τρεις συνέχειες στην Α.Α στα τεύχη 16, 17, 18, με τίτλο “Μεταβατική περίοδος και μέτρα μετάβασης στο σοσιαλισμό- κομμουνισμό”. Το απόσπασμα που επιλέγεται εδώ έχει να κάνει με τις ιδεολογικές αντιπαραθέσεις γύρω από το ζήτημα της μετάβασης. Ανάμεσα στη λογική των αναρχικών (Μπακούνιν) που θέλουν εδώ και τώρα ακρατική, αταξική κοινωνία και στη λογική του Κάουτσκι που ταυτίζει ουσιαστικά τη μεταβατική περίοδο με το σοσιαλισμό, ο Μπατίκας προκρίνει την αντίληψη του Λένιν, ο οποίος επαναφέρει στην επικαιρότητα και αναπτύσσει τις θέσεις των Μαρξ και Ένγκελς. Τονίζει πως για την κατάκτηση της αταξικής κοινωνίας είναι απαραίτητη η αλλαγή των σχέσεων παραγωγής- κάτι που δεν επιτυγχάνεται μονομιάς με την επαναστατική ανατροπή. Η αλλαγή των σχέσεων παραγωγής, νομική έκφραση των οποίων είναι οι σχέσεις ιδιοκτησίας, συνίσταται στη σταδιακή αντικατάσταση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας από την κοινωνική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής. Η κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής που σημαίνει πέρασμα όλων των μέσων παραγωγής στα χέρια των συνεταιρισμένων παραγωγών και τη μετατροπή όλων των παραγωγών της μεταβατικής κοινωνίας σε εργάτες είναι το ζητούμενο. Η κρατικοποίηση των μέσων παραγωγής είναι μόνο ένα αναγκαίο βήμα σε αυτή την κατεύθυνση. Η μεταβατική περίοδος είναι λοιπόν αναγκαία για την αλλαγή των συνθηκών και των ανθρώπων. Τονίζεται τέλος η θέση του Λένιν που διαφοροποιεί τους μαρξιστές στο ζήτημα της μετάβασης τόσο από τους αναρχικούς όσο και από τους οπορτουνιστές σοσιαλδημοκράτες. Από τη μια (σε αντίθεση με τους αναρχικούς) οι μαρξιστές δέχονται την αναγκαιότητα ύπαρξης κράτους στη διαδικασία της μετάβασης και από την άλλη (σε αντίθεση με τους οπορτουνιστές) αυτό το κράτος είναι κράτος λαοκρατικής δημοκρατίας τύπου Κομμούνας του Παρισιού, που τείνει διαρκώς στην απονέκρωση του.

Το δεύτερο κείμενο έχει να κάνει με τη νίκη της επανάστασης σε μια χώρα και την παγκόσμια ολοκλήρωσή της. Εκεί αναλύεται η θέση του Λένιν για τη μη ταυτόχρονη νίκη του σοσιαλισμού σε όλες τις χώρες με τη στενή έννοια του όρου, δηλαδή με την έννοια της εγκαθίδρυσης της δικτατορίας του προλεταριάτου ως συνέπεια της ανισόμετρης ανάπτυξης του καπιταλισμού καθώς και η λενινική θέση για το αδύνατο της ολοκληρωμένης νίκης του σοσιαλισμού με την ευρεία του όρου έννοια, δηλαδή με την έννοια του περάσματος στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας, αν αυτό το πέρασμα δεν πραγματοποιηθεί ταυτόχρονα σε παγκόσμια κλίμακα ή τουλάχιστον αν δεν πραγματοποιηθεί στις βασικές και πιο αναπτυγμένες κεφαλαιοκρατικές χώρες. Τονίζεται ιδιαίτερα η κενότητα επαναστατικού περιεχόμενου του συνθήματος για τις Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης που υποστηριζόταν από τους Τρότσκι, Λούξεμπουργκ, Κάουτσκι, το πραγματικό περιεχόμενο του οποίου στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού συνίστα-

ται στην ένωση των ευρωπαϊών ιμπεριαλιστών κατά του αμερικανικού ιμπεριαλισμού και κατά των εξαρτημένων εθνών. Το απόσπασμα κλείνει με την ανάδειξη της διολίσθησης του Στάλιν στο ζήτημα αυτό από τις αρχικές σωστές διατυπώσεις στη διατύπωση του εφικτού της ολοκληρωμένης οικοδόμησης του σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα και από τη θεωρητική αυστηρότητα στην πλήρη υποταγή της θεωρίας στην πολιτική σκοπιμότητα της σοβιετικής γραφειοκρατίας.

Ακολουθούν τρία αποσπάσματα από τα άρθρα του Μπατίκα στα τεύχη 24/25, 26 και 28 της Α.Α. Το πρώτο αφορά το ζήτημα του εργατικού ελέγχου της παραγωγής, στο οποίο εξετάζονται η έννοια του εργατικού ελέγχου, ο φανακισμός του μαρξιστικού αυτού όρου μέσα από τη ρεφορμιστική συμμετοχή καθώς και το πότε και πώς προβάλλει το εργατικό κίνημα το αίτημα του εργατικού ελέγχου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται από τον Μπατίκα στα όργανα του εργατικού ελέγχου με κύρια τα εργοστασιακά συμβούλια, τα οποία πρέπει να λειτουργούν με βάση την αιρετότητα και την ανακλητότητα.

Τα δύο επόμενα κείμενα αφορούν το εθνικό ζήτημα με αφορμή τις περιπτώσεις της Τσετσενίας και της Μακεδονίας. Μέσα από την αντιπαράθεση του Λένιν με τη Λούξεμπουργκ αναδεικνύονται ολοκάθαρως οι λενινιστικές θέσεις: Πρώτον, ο Λένιν απαντά και ξεκαθαρίζει στη Λούξεμπουργκ πως, όταν μιλάμε για αυτοδιάθεση των εθνών, εννοούμε το ζήτημα της πολιτικής αυτοδιάθεσης των εθνών στην αστική κοινωνία, την κρατική αυτοτέλεια, πράγμα που δεν πρέπει να συγχέεται με το ζήτημα της οικονομικής αυτοτέλειας και ανεξαρτησίας. Δεύτερον, ο Λένιν κατηγορεί τη Ρόζα για αντιστροφή της πραγματικότητας, αφού φοβάται τον εθνικισμό της αστικής τάξης των καταπιεζόμενων και καταλήγει στην πράξη να κουβαλάει νερό στο μύλο του εθνικισμού των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Η θέση του Λένιν συνοψίζεται στο παρακάτω δίπτυχο: Κατηγορηματική αναγνώριση του απόλυτου δικαιώματος αυτοδιάθεσης όλων των εθνών από τη μια και απερίφραστη έκκληση προς τους εργάτες να πραγματοποιήσουν την διεθνή τους ενότητα για την ανατροπή του καπιταλισμού από την άλλη. Το δεύτερο κείμενο για το Μακεδονικό είναι η εξειδίκευση της θέσης του Λένιν στην περίπτωση της Μακεδονίας.

Το τεύχος κλείνει με το κείμενο του Μπατίκα για το ενιαίο μέτωπο που δημοσιεύεται στο τεύχος 29 της Α.Α. Σε αντίθεση με την πρακτική της ελληνικής μαρξιστικής αριστεράς, πρακτική αποσιώπησης του στρατηγικού της στόχου και αυτόβουλου αυτοπεριορισμού σε ό,τι οι σύμμαχοι μπορούν να συμφωνήσουν, που οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στη σταδιοποίηση της επανάστασης, ο Μπατίκας αναδεικνύει τη συμβολή των Μάρξ και Ένγκελς καθώς και τον εμπλουτισμό της έννοιας από το Λένιν. Για τους Μάρξ και Ένγκελς, το ενιαίο μέτωπο είναι μέτωπο των κομμουνιστών εργατών με την υπόλοιπη εργατική

τάξη όλη την ιστορική περίοδο του αγώνα για την κατάκτηση της εξουσίας και τη περίοδο μετάβασης από τον καπιταλισμό στην κομμουνιστική κοινωνία, μέτωπο της εργατικής τάξης με τους μικροαστούς και με τα προοδευτικά κομμάτια της αστικής τάξης την περίοδο της αστικοδημοκρατικής επανάστασης, και μέτωπο της εργατικής τάξης με τους εργαζόμενους μικροαστούς που αποδέχονται την προλεταριακή οπτική τόσο για την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου όσο και για την κατάργηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας με την κρατικοποίηση της κεφαλαιοκρατικής και με τη μέχρι πλήρους κοινωνικοποίησης συνεταιριστικοποίηση της μικρής ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Δεν υπάρχει ενιαίο μέτωπο χωρίς τις παρακάτω αρχές: ταξική αυτοτέλεια, δικαίωμα ανοιχτής κριτικής, δικαίωμα προβολής των θέσεων του επαναστατικού κόμματος και του συνολικού του προγράμματος. Ο Λένιν αφομοιώνει τη διδασκαλία των Μάρξ και Ένγκελς και εντάσσει τη λογική του ενιαίου μετώπου όχι μόνο στη συνεργασία μεταξύ των τάξεων αλλά και στην κοινή δράση των εργατικών κομμάτων. Στη σκέψη του Λένιν, το ενιαίο μέτωπο δεν είναι ένα σχήμα που παίρνει οπωσδήποτε την οργανωτική μορφή της συνεργασίας κομμάτων, αφού μπορεί να εκδηλωθεί και με τη μορφή συνεργασίας και άλλων ταξικών οργανώσεων ή και ολόκληρων τάξεων. Το ενιαίο μέτωπο παραμένει ωστόσο η αναντικατάστατη επαναστατική τακτική του νικηφόρου κομμουνιστικού κόμματος.

Ο Κώστας Μπατίκας έφυγε από την ζωή έχοντας ολοκληρώσει σχεδόν τη χειρόγραφη μορφή του δεύτερου βιβλίου του με θέμα τον επιστημονικό σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Δεν σταματούσε ποτέ να επαναλαμβάνει την άποψη του πως, αν η εργατική τάξη γνώριζε την ιστορική της αποστολή, αν είχε στο πίσω μέρος του μυαλού της την κοινωνία που καλείται να οικοδομήσει, τότε ακόμη και η καθημερινή πάλη για τα μικρά, όπως λένε, ζητήματα θα αποκτούσε άλλον χαρακτήρα. Προκειμένου όμως να γίνει κάτι τέτοιο καθαρό, θα έπρεπε οι μαρξιστές, οι κομμουνιστές, να προτάξουν ξανά στις σημερινές συνθήκες την επιστημονική θεμελίωση του πιο απελευθερωτικού οράματος που γέννησε η ανθρωπότητα, το σοσιαλισμό-κομμουνισμό, την ακρατική, αταξική κοινωνία των ελεύθερα συνεταιρισμένων παραγωγών. Αυτή την τελευταία παρακαταθήκη θέλησε να αφήσει φεύγοντας ο σύντροφος Κώστας.

Πολλές είναι οι πτυχές της προσωπικότητας του Μπατίκα που δεν μπορούμε να αποδώσουμε στο χαρτί. Δε θα ξεχάσουμε όμως τον άνθρωπο εκείνο που αγαπούσε να υπενθυμίζει τη φράση του Λένιν πως οι μαρξιστές μισόν αιώνα μετά το Μαρξ δεν κατάλαβαν τίποτα από τη θεωρία του και ταυτόχρονα προέτρεπε τις νέες γενιές να μελετούν τον μαρξισμό από το πρωτότυπο. Δε θα ξεχάσουμε τον άνθρωπο που ήθελε να γράφει και να μιλάει σε γλώσσα απλή, για να γίνεται πάντα κατανοητός, ενώ ταυτόχρονα εξαντλούσε την αυστηρότητα του στην επιστημονική διακρίβωση των εννοιών. Δε θα ξεχάσουμε τον άνθρωπο που ενθου-

σιαζόταν με τις πιο μικρές λεπτομέρειες της ζωής. Δε θα ξεχάσουμε τον άνθρωπο που δεν έκανε ποτέ παραχωρήσεις στην κομφορμιστική κοινή γνώμη.

Σύντροφε Κώστα Μπατίκα, η παρακαταθήκη σου είναι μεγάλη. Δάκρυα δεν ταιριάζουν σε σένα που σ' όλη σου τη ζωή πορεύτηκες σαν αληθινός μαχητής. Χρέος δικό μας να πιάσουμε το νήμα από εκεί που το άφησες και μέσα από τη δημιουργική δουλειά να τραβήξουμε το δρόμο μας, το δρόμο της επιστήμης και της επανάστασης από την κόλαση του μονοπωλιακού καπιταλισμού στο καθαρτήριο της δικτατορίας του προλεταριάτου και στον παράδεισο της κομμουνιστικής κοινωνίας. Αυτό το δρόμο ξαναχάραξε εσύ, σ' αυτό το δρόμο έγινες οδηγός μας, και σαν το σοφό Βιργίλιο της Θείας κωμωδίας του Δάντη Αλιγκιέρι, στρέφεσαι στον καθένα από μας τους αργοπορημένους, που περισπούν την προσοχή και την ορμή μας οι όλο έκπληξη κραυγές των εκπροσώπων του σοβιετικού και του ακαδημαϊκού μαρξισμού, και μας προτρέπεις:

« Τι τόσο να σκοτίζεται η ψυχή σου;/..., κι αργοποράς το βήμα;/ και τι σε νοιάζει αυτοί τι ψιψιρίζουν;/ Ξοπίσω μου έρχου κι άσε τους να λένε!¹

¹ Δάντης, Θεία Κωμωδία, Καθαρτήριο, άσμα Ε', στ.10-14 (Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη, εκδόσεις Ελένης Καζαντζάκη, Αθήνα 1974)

ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Στις θέσεις 96, 97, 98 γίνεται λόγος για το παραπάνω ζήτημα. Το πρόβλημα των μορφών οργάνωσης, της οργανωτικής δομής των συνδικάτων δεν είναι ένα ζήτημα απλής οργανωτικής σημασίας, είναι ένα πρόβλημα πολιτικοϊδεολογικό πάνω στο οποίο συγκροτούνται 100 χρόνια τώρα και πάνω οι διάφορες ιδεολογικοπολιτικές τάσεις στο χώρο των συνδικάτων.

Η οργανωτική συγκρότηση των συνδικάτων, οι μορφές οργάνωσης που χρησιμοποιούν είναι ανάλογες με τους σκοπούς που βάζουν μπροστά τους.

Διαφορετική οργανωτική συγκρότηση απαιτείται όταν πρόκειται να χρησιμοποιούν τη δύναμή τους "για ένα μικροπόλεμο ενάντια στις επιπτώσεις του υπάρχοντος συστήματος" και διαφορετική όταν σκοπεύουν να την χρησιμοποιήσουν σαν "μοχλό για την τελική απελευθέρωση της εργατικής τάξης, δηλαδή για την τελική κατάργηση του συστήματος της μισθωτής σκλαβιάς."¹

Η μορφή οργάνωσης των συνδικάτων εκτός απ' το ότι εξαρτάται κατά μεγάλο βαθμό απ' τους σκοπούς που βάζουν, εκφράζει την ανάπτυξη του ίδιου του προλεταριάτου και τη δική του δομή που είναι συνέπεια της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της δοσμένης χώρας. Δείχνει ακόμα σε μεγάλο βαθμό, και το βαθμό συνειδητότητας της εργατικής τάξης.

Δύο λοιπόν μπορεί να είναι οι βασικοί παράγοντες που επιδρούν άμεσα στην οργανωτική δομή των συνδικάτων, η οικονομική και κοινωνική δομή που υπάρχει στη δοσμένη χώρα και οι ιδεολογικοπολιτικές κατευθύνσεις των ίδιων των συνδικάτων.

Οι κομμουνιστές που βλέπουν στα συνδικάτα τις πιο πλατιές ταξικές οργανώσεις της εργατικής τάξης, τις οργανώσεις που καταπιάνονται από τη μια με τη λύση των "καθημερινών προβλημάτων των εργαζομένων, αλλά και που αποτελούν από την άλλη ισχυρούς μοχλούς στον αγώνα κατά του κεφαλαίου, για την κατάργηση της αστικής κοινωνίας, πάλεψαν και παλεύουν για να καταχτήσουν πραγματικά οι εργαζόμενοι των χωρών τους ταξικές συνδικαλιστικές οργανώσεις απαλλαγμένες από κάθε αστική επιρροή και έτσι οργανωτικά συγκροτημένες που να μπορούν να παίξουν το ρόλο τους.

Τα συνδικάτα με την ανάπτυξη του καπιταλισμού και την ανύψωση της συνειδητότητας της εργατικής τάξης χρειάστηκε να αλλάξουν μορφές οργάνωσης, να τις τελειοποιήσουν, έτσι που να μπορούν να ανταποκρίνονται στις κάθε φορά απαιτήσεις της ταξικής πάλης.

Καθοριστικό ρόλο σ' αυτήν τη διαδικασία έπαιξαν παντού οι δυνάμεις της

ταξικής πάλης και κατόρθωσαν σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και σε καθυστερημένες κοινωνικοοικονομικά χώρες να εφαρμόσουν ανεπτυγμένες μορφές συνδικαλιστικής οργάνωσης. Είναι λοιπόν φανερό πως ο αγώνας για τη βελτίωση της οργανωτικής δομής, για τη βελτίωση των μορφών οργάνωσης δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητος απ' τον αγώνα για ένα συνδικαλισμό στηριγμένο στην αρχή της ταξικής πάλης.

Στη χώρα μας μέχρι σήμερα και σ' όλη την ιστορία του συνδικαλιστικού μας κινήματος οι μορφές οργάνωσης του δεν αναπτύχθηκαν, έμειναν στάσιμες. Και σήμερα, όπως και πριν 60-70 χρόνια κυριαρχεί, χωρίς να απειλείται μέχρις στιγμής από καμία άλλη, η σωματειακή ή ομοσπονδιακή μορφή οργάνωσης. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της μορφής είναι ότι οι ενώσεις - τα σωματεία- που ενώνουν τοπικά τους εργάτες ενός επαγγέλματος (ειδικότητες) ή ενός κλάδου ή ενός ξεχωριστού εργοστασίου, διαθέτουν τη δική τους οργανωτική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία, έχουν το δικό τους καταστατικό και τη δική τους οργανωτική ζωή και μπορούν αν το θέλουν και όταν το θέλουν, να προσχωρήσουν στην Ομοσπονδία που ενώνει σε εθνική κλίμακα ομοιοεπαγγελματικά σωματεία ή σωματεία του ίδιου κλάδου, και να αποχωρήσουν απ' αυτήν.

Η Ομοσπονδία δεν έχει συγκεντρωτική δύναμη και μπορεί κάθε στιγμή να αποδυναμωθεί μια και είναι στη θέληση κάθε σωματείου να αποχωρήσει, όταν θεωρήσει πως δεν εκφράζεται απ' την Ομοσπονδία. Το ίδιο και η Ομοσπονδία μπορεί εύκολα να διαγράψει κάθε σωματείο - μέλος της σε περίπτωση που η πραγματική του δεν βρίσκεται μέσα στα πλαίσια των κατευθύνσεών της. Η πείρα του κινήματος μας δίνει άπειρα τέτοια παραδείγματα διαγραφών με παράλληλη έξαρση της βιομηχανίας, δημιουργίας σωματείων - σφραγίδων.

Έτσι οι Ομοσπονδίες δεν μπορούν να παίζουν το ρόλο τους σαν γερές οργανώσεις της εργατικής τάξης.

Αυτή η μορφή οργάνωσης του συνδικαλιστικού κινήματος κρατάει τους εργάτες διαιρεμένους και δίνει έτσι τη δυνατότητα στην αστική τάξη να επιβάλλει τις θελήσεις της, να τους διασπάει και να προωθεί στο συνδικαλιστικό κίνημα τους δικούς της ανθρώπους. Γι' αυτό δεν είναι ανεξήγητη η επιμονή της να τη διατηρήσει.

Οργανωμένοι οι εργάτες τοπικά σε αυτόνομες οργανώσεις (σωματεία) κατά επάγγελμα (ειδικότητα), βλέπουν μόνο τα δικά τους στενά επαγγελματικά συμφέροντα και αυτό τους εμποδίζει να αναπτύξουν την ταξική τους αλληλεγγύη, προωθεί την εργατική αριστοκρατία και το χωρισμό στην οργάνωση των εργατών σε ειδικευμένους και ανειδίκευτους. Οργανωμένοι κατά ξεχωριστό εργοστάσιο ή επιχείρηση βλέπουν μόνο το δικό τους καπιταλιστή, απομονώνονται από τους συναδέλφους τους των άλλων εργοστασίων του ίδιου κλάδου.

Παλεύοντας οι εργαζόμενοι για τα στενά τους επαγγελματικά συμφέροντα ή

ενάντια στο δικό τους καπιταλιστή, μπορούν εύκολα να ξεχάσουν την πάλη για τα γενικότερα αιτήματα της εργατικής τάξης σαν σύνολο, εμποδίζονται να κατανοήσουν ότι πρέπει να αγωνίζονται ενάντια σ' όλους τους επιχειρηματίες σαν τάξη και να συνδυάζουν αυτή την πάλη κατά της τάξης των καπιταλιστών με την πάλη ενάντια στην πολιτική τους εκπροσώπηση και την κρατική τους εξουσία.

Εμποδίζονται δηλαδή στο να αναπτύξουν ταξική πάλη. Και ταξική πάλη "δεν είναι όταν οι εργάτες ενός ορισμένου εργοστασίου, ενός ορισμένου επαγγέλματος αρχίζουν να παλεύουν ενάντια στ' αφεντικά τους ή ενάντια στ' αφεντικά... Αυτά δεν είναι παρά τα αδύνατα σπέρματα της... Μόνο όταν ο κάθε εργάτης νοιώθει τον εαυτό του μέλος όλης της εργατικής τάξης, όταν στους καθημερινούς μικροαγώνες του ενάντια στα χωριστά αφεντικά και στους χωριστούς κρατικούς λειτουργούς βλέπει την πάλη ενάντια σ' όλη την αστική τάξη και ενάντια σ' όλη την κυβέρνηση, μόνο τότε η πάλη του γίνεται πάλη ταξική".²

Αυτή λοιπόν η μορφή οργάνωσης, η σωματειακή (ομοσπονδιακή), που εμποδίζει τους εργάτες να αναπτύξουν ταξική πάλη, δίνει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη διαφόρων ρεφορμιστικών αντιλήψεων που θέλουν τα συνδικάτα μόνο για την προώθηση ορισμένων οικονομικών αιτημάτων των εργατών, μακριά από κάθε πολιτική ανάμειξη-ουδέτερα. Έτσι πέρα απ' τους αστούς βολεύονται και οι κάθε λογής ρεφορμιστές, γιατί η σωματειακή (ομοσπονδιακή) μορφή οργάνωσης ανταποκρίνεται πλήρεια στις αντιλήψεις τους για το ρόλο της εργατικής τάξης και των συνδικάτων της. "Η ιδέα της ομοσπονδιακής μορφής οργάνωσης" έχει κατά το Δημητρώφ "την ίδια αφετηρία με την ιδέα της ουδετερότητας των συνδικάτων".³

Γιατί επέζησε και εξακολουθεί να κυριαρχεί και σήμερα στη χώρα μας αυτή η ρεφορμιστική μορφή οργάνωσης των συνδικάτων;

Οι αιτίες βρίσκονται στην κοινωνικοοικονομική καθυστέρηση της πατρίδας μας, κύρια όμως στη συνεχή επίθεση της αστικής τάξης και του κράτους της, στην επίθεση των αντιδραστικών δυνάμεων, στις συνεχείς επεμβάσεις της ασφάλειας ενάντια το εργατικό και συνδικαλιστικό μας κίνημα. Οι πολύχρονοι διώξεις, φυλακίσεις, εξορίες, των προοδευτικών συνδικαλιστών, οι θανατικές καταδίκες και εκτελέσεις, η μεγάλη περίοδος παρανομίας που επέβησαν οι ιμπεριαλιστές και τα ντόπια όργανά τους στο Κόμμα μας δεν επέτρεψαν στους πρωτοπόρους συνδικαλιστές να επιδράσουν θετικά στη λύση αυτού του προβλήματος και το συνδικαλιστικό μας κίνημα δε μπόρεσε να ξεφύγει απ' τις νηπιακές του μορφές οργάνωσης. Η σωματειακή μορφή υπήρξε παντού σ' όλες τις χώρες στις αρχές ανάπτυξης του συνδικαλιστικού κινήματος. Σχεδόν, παντού όμως παραχώρησε τη θέση της σε ανώτερες οργανωτικές μορφές.

Οι κεντρικές συνδικαλιστικές ενώσεις

Στις γειτονικές μας βαλκανικές χώρες αυτή η μορφή οργάνωσης ανήκει εδώ και 80 ολόκληρα χρόνια στην ιστορία.

Στη Σερβία του 1900 τα συνδικάτα είχαν ξεπεράσει κιόλας την πρώτη τους οργανωτική μορφή και ήταν οργανωμένα σε κεντρικές συνδικαλιστικές ενώσεις (συνδικάτα) σε πανεθνική κλίμακα. Οι κεντρικές αυτές ενώσεις συμπεριλάβαιναν τους εργαζόμενους είτε ολόκληρων βιομηχανικών κλάδων, π.χ. τους εργάτες μετάλλου, είτε και αυτό συνέβαινε πιο συχνά, τους εργάτες ενός επαγγέλματος σε πανεθνική κλίμακα.

Χαρακτηριστικό αυτών των ενώσεων ήταν ότι είχαν κεντρική καθοδήγηση, ενιαίο καταστατικό και οργανώσεις κατά περιοχές και πόλεις. Οι εργάτες δεν γίνονταν μέλη κάποιας τοπικής ένωσης αλλά μέλη της πανεθνικής ένωσης (του πανεθνικού συνδικάτου) του κλάδου τους ή του επαγγέλματός τους, που ήταν ένα και αδιαίρετο για όλη τη χώρα.

Αυτή η μορφή συνδικαλιστικής οργάνωσης αναπτύχθηκε στις χώρες που τα συνδικάτα επηρεάζονταν απ' την επαναστατική τότε σοσιαλδημοκρατία, κύρια στη Γερμανία, Αυστροουγγαρία και τις άλλες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Βέβαια η ανάπτυξη του καπιταλισμού σ' αυτές τις χώρες έπαιξε θετικό ρόλο στην ανάπτυξη και της οργανωτικής δομής των συνδικάτων σ' αυτές, η επαναστατική όμως σοσιαλδημοκρατία κατόρθωσε να επιβάλει την ανώτερη αυτή οργανωτική μορφή και σε χώρες καθυστερημένες.

Εκτός απ' τη Σερβία και στη Βουλγαρία, εγκαταλείφθηκε στις αρχές ακόμα του αιώνα μας η σωματειακή μορφή συνδικαλιστικής οργάνωσης. Στη Βουλγαρία, ο πρόεδρος του συνδικάτου των Τυπογράφων της Σόφιας, ο νεαρός τότε Γκ. Δημητρώφ, ο μετέπειτα ηγέτης της Κ.Δ., έδωσε με επιτυχία τη μάχη για τη συγκεντροποίηση των συνδικάτων της χώρας του.

"Η ομοσπονδιακή μορφή οργάνωσης", έλεγε ο Δημητρώφ "αρέσει ιδιαίτερα στην αστική τάξη, και αυτό έχει τις αιτίες του. Εξετάζοντας την ιστορία αυτής της μορφής οργάνωσης του συνδικαλιστικού κινήματος, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι υπήρξε πάντοτε απ' τη μια μεριά αποτέλεσμα των προσπαθειών της αστικής τάξης να κρατήσει κάτω απ' την επιρροή της τις εργατικές οργανώσεις και, από την άλλη, συνέπεια της λειψής συνειδητότητας και του εγωισμού των εργατών, που δεν συνειδητοποίησαν τα ταξικά τους συμφέροντα και δεν θέλουν να υποτάξουν τα ατομικά και επαγγελματικά τους συμφέροντα στα γενικά συμφέροντα της εργατικής τάξης."⁴

Στις επιθέσεις που του γίνονταν απ' τα δεξιά, ότι μια συγκεντροποίηση των συνδικάτων στη καθυστερημένη Βουλγαρία ήταν δήθεν αδύνατη, ο Δημητρώφ απαντούσε το 1907: "Παρά τις δυσκολίες, δεν είναι δικαιολογημένες οι υποθέσεις

ότι η δημιουργία κεντρικών ενώσεων στη Βουλγαρία είναι αδύνατη προς το παρόν ή είναι βεβιασμένη. Ούτε το ένα, ούτε το άλλο συμβαίνει. Αυτές οι δυσκολίες δείχνουν μόνο ότι η δημιουργία τέτοιων ενώσεων είναι ένα πολύ δύσκολο καθήκον, για την πλέρια επιτυχή εκπλήρωση του οποίου απαιτείται μεγάλη προσπάθεια, επιμονή και προσοχή" (πρέπει να σημειωθεί πως την εποχή εκείνη υπήρχαν στη Βουλγαρία όλες κι όλες 5 Ανώνυμες Εταιρίες).

Το 1910 η Γενική Ένωση συνδικάτων Βουλγαρίας, συγκέντρωνε 13 πανεθνικά συνδικάτα, κεντρικά οργανωμένα με 5.406 μέλη και το 1922 19 συνδικάτα με 40.000 μέλη.

Τα βιομηχανικά συνδικάτα ή τα συνδικάτα με βάση την αρχή της παραγωγής

Με την παραπέρα ανάπτυξη της βιομηχανίας, όταν και αυτές οι κεντρικές ενώσεις (πανεθνικά συνδικάτα) δεν μπορούσαν πια να παίξουν το ρόλο τους, αφού ήταν κύρια συνδικάτα επαγγελματιών τη στιγμή που στα βιομηχανικά μεγάθηρια, που είχαν δημιουργηθεί δούλευαν άνθρωποι, ο ένας πλάι στον άλλο που ανήκαν σε δεκάδες διαφορετικά επαγγέλματα, χρειάστηκε να βελτιωθεί παραπέρα η οργανωτική δομή των συνδικάτων.

Έκφραση αυτής της παραπέρα βελτίωσης είναι τα συνδικάτα χτισμένα με βάση την αρχή της παραγωγής (βιομηχανικά συνδικάτα).

Τα χαρακτηριστικά του βιομηχανικού συνδικάτου ή του συνδικάτου με βάση την αρχή της παραγωγής είναι ότι συμπεριλαμβάνει όλους τους εργάτες και υπαλλήλους ενός βιομηχανικού κλάδου ή κλάδου της οικονομίας σε όλη τη χώρα σε μία και αδιαίρετη συνδικαλιστική οργάνωση, το πανεθνικό συνδικάτο του βιομηχανικού κλάδου ή του κλάδου οικονομίας.

Το πανεθνικό αυτό συνδικάτο του βιομηχ. κλάδου ή του κλάδου οικονομίας δεν αποτελείται από ομοσπονδιακά ενωμένα σωματεία αλλά όπως και η Κεντρική Ένωση έχει οργανώσεις κατά περιοχές, πόλεις και επιπλέον οργανώσεις βάσεις (συνδικαλιστικά τμήματα) στα εργοστάσια και στους τόπους δουλειάς.

Έτσι π.χ. όλοι οι εργάτες και υπάλληλοι της μεταλλοβιομηχανίας ή χημικής βιομηχανίας, άσχετα από ειδικότητα όταν επιθυμούν να συνδικαλιστούν γίνονται μέλη του πανεθνικού συνδικάτου των εργαζομένων της μεταλλοβιομηχανίας ή της χημείας αντίστοιχα και εντάσσονται στη συνδικαλιστική οργ. βάσης (συνδικαλ. τμήμα) στο εργοστάσιο που δουλεύουν. Σε περίπτωση αλλαγής του εργοστασίου ή της πόλης δεν χάνουν την ιδιότητα του μέλους του συνδικάτου αλλά εντάσσονται στη Σ.Ο.Β. (συν. τμήμα) στο εργοστάσιο που δουλεύουν.

Είναι φανερό ότι όλοι οι εργαζόμενοι ενός συγκεκριμένου εργοστασίου π.χ.

της χημείας και οι μηχανουργοί του και οι ηλεκτροτεχνίτες του και οι λογιστές του μπορούν να γίνουν μέλη μόνο του πανεθνικού συνδικάτου της χημικής βιομηχανίας. Έτσι σ' ένα εργοστάσιο δρα μόνο μια συνδικαλιστική οργάνωση.

Το βιομηχανικό συνδικάτο λοιπόν αποκλείει την ομόσπονδη μορφή, δρα στους τόπους δουλειάς, συνενώνει τους εργαζόμενους του βιομηχανικού κλάδου ή του κλάδου οικονομίας σε μια ενιαία κεντρικά οργανωμένη πανεθνική οργάνωση και όχι κάποιες τοπικές. Έτσι που η δύναμή τους δεν κατακερματίζεται, αλλά είναι τεράστια απέναντι στους εκμεταλλευτές. Τώρα το πώς και πόσο χρησιμοποιείται αυτή η τεράστια δύναμη αυτό είναι άλλο ζήτημα και εξαρτάται απ' το ποιές δυνάμεις την κρατούν στα χέρια τους.

Βιομηχανικά συνδικάτα υπήρχαν ακόμα στις αρχές του αιώνα μας σ' ορισμένες χώρες, π.χ. στη Γερμανία. Τα πρώτα συνδικάτα που εφάρμοσαν αυτή την ανώτερη μορφή συνδικαλιστικής οργάνωσης σ' όλη την έκταση του συνδικαλιστικού κινήματος χωρίς δισταγμούς, χωρίς συμβιβασμούς και πολλές δυσκολίες, ήταν τα σοβιετικά.

Εφαρμόζοντας στην πράξη τη λενινιστική διδασκαλία για τα συνδικάτα, οι εργάτες της Ρωσίας δημιούργησαν αμέσως μετά τη νικηφόρα σοσιαλιστική επανάσταση την Κεντρική Ένωση συνδικάτων με 23 κλαδικά βιομηχανικά συνδικάτα.

Το βιομηχανικό συνδικάτο, η αρχή της παραγωγής στην οργανωτική δομή του συνδικαλιστικού κινήματος, προωθεί την ενότητα δράσης των εργαζομένων στους τόπους δουλειάς, αποκλείει τον κατακερματισμό τους κατά επάγγελμα ή μεμονωμένο εργοστάσιο, συμβάλλει στη συσπείρωση όλων των εργατοϋπαλλήλων του κλάδου και την άμεση και ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων τους σ' ολόκληρη τη χώρα..

Για όλους αυτούς τους λόγους η Γ' Κομμουνιστική Διεθνής, στο πρώτο της κιόλας συνέδριο κάλεσε τους κομμουνιστές να παλέψουν για την εφαρμογή αυτής της μορφής οργάνωσης στο παγκόσμιο συνδικαλιστικό κίνημα. Σε γραμμή της η Ε.Ε. της Κ.Δ., που έγινε το 1919 προς τα συνδικάτα όλων των χωρών τόνιζε:

"Το νέο συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να πετάξει από πάνω του όλα τα υπολείμματα της συντεχνιακής στενότητας... Οι νέες (συνδικαλιστικές) ενώσεις πρέπει να συμπεριλαμβάνουν ολόκληρη την εργατική μάζα και όχι μόνο την εργατική αριστοκρατία. Πρέπει να εφαρμόσουν την αρχή της αυστηρής συγκεντροποίησης και της οργάνωσης με βάση τους κλάδους παραγωγής και όχι των επαγγελμάτων."⁶ Τη θέση αυτή υιοθέτησε αμέσως με την ίδρυσή της και η Κόκκινη Διεθνής των συνδικάτων (Κ.Δ.Σ.), την υιοθετεί και σήμερα η Π.Σ.Ο.

Ύστερα από σκληρή πάλη των κομμουνιστών και άλλων προοδευτικών δυνάμεων, πάλι που σε ορισμένες περιπτώσεις κράτησε δεκαετίες ολόκληρες, τα συν-

δικάτα με βάση την αρχή της παραγωγής, τα βιομηχανικά συνδικάτα κυριάρχησαν και είναι σήμερα πραγματικότητα εκτός απ' τις σοσιαλιστικές και στις περισσότερες καπιταλιστικές χώρες.

Σε ορισμένες χώρες συνυπάρχουν με άλλες πιο καθυστερημένες μορφές οργάνωσης. Π.χ. στις Ε.Π.Α. εκτός απ' τα βιομηχανικά συνδικάτα υπάρχουν οι κεντρικές συνδικαλιστικές ενώσεις κατά επάγγελμα, η σωματειακή ή ομοσπονδιακή μορφή κατά επάγγελμα και η σωματειακή κατά εργοστάσιο (εργοστ. σωματείο).

Τα βιομηχανικά συνδικάτα συνενώνονται στην ένωση συνδικάτων της χώρας. Σε άλλες χώρες διατηρούν μια μεγαλύτερη αυτονομία και σε άλλες η Ένωση των βιομηχανικών συνδικάτων έχει περισσότερες δικαιοδοσίες και τα βιομηχανικά συνδικάτα αποτελούν απλά τμήματά της.

Η Ένωση συνδικάτων και στη μια και στην άλλη περίπτωση διαθέτει οριζόντιες οργανώσεις κατά περιοχή και κατά πόλη ή νομό για να συνενώσει και κατά περιοχή και πόλη ή νομό όλους τους εργαζομένους όλων των βιομηχανικών συνδικάτων.

Μορφή οργάνωσης στη χώρα μας

Και το Κόμμα μας δέχτηκε αυτή τη μορφή συνδικαλιστικής οργάνωσης και πάλεψε για την αποδοχή της απ' το συνδικαλιστικό κίνημα. Σε προκήρυξη της στις 30 Αυγούστου 1920 η Κ.Ε. του Σ.Ε.Κ.Ε. (Κ.Κ.Ε.) έγραφε: "... Τα σωματεία πρέπει να μετατραπούν εις ενώσεις των ομάδων των διαφόρων εργοστασίων και επιχειρήσεων. Αι ενώσεις αυτές πρέπει να επεκταθούν εις όλην την Ελλάδα, των σωματείων μετατρεπομένων σε απλά τμήματα ή ομίλους. Και η Γενική Συνομοσπονδία πρέπει να είναι ένωση όλων των επαγγελματικών Ενώσεων."⁷ Ωστόσο χωρίς αποτέλεσμα, η ξένη και ντόπια αντίδραση επέβαλε στο Κόμμα μας τις γνωστές συνθήκες πολύχρονης παρανομίας ή ημιπαρανομίας και παρά τις προσπάθειές του το ξεπέρασμα της σωματειακής μορφής δεν στάθηκε δυνατό ως τις μέρες μας.

Και σήμερα δεσπόζει στο συνδικαλιστικό μας κίνημα όχι η οργάνωση "κατά ειδικότητα", που γράφουν οι θέσεις, αλλά η ΣΩΜΑΤΕΙΑΚΗ οργάνωση κατά ειδικότητα.

Υπάρχουν σήμερα 5.000 - 6.000 σωματεία που συγκεντρώνουν στις γραμμές τους συνολικά το 20 -25 % των εργαζομένων. Ένα μεγάλο σχετικά μέρος αυτών των σωματείων συνδέονται στις Ομοσπονδίες σε πανεθνική κλίμακα κατά κλάδο (π.χ. Χημική) ή κατά επάγγελμα (π.χ. ηλεκτροτεχνιτών). Τα υπόλοιπα βρίσκονται εκτός Ομοσπονδιών.

Στη χώρα μας τη σωματειακή ή ομοσπονδιακή μορφή οργάνωσης τη συνα-

ντούμε σε μια σειρά παραλλαγές, κύρια τις παρακάτω:

1) Τα κλασικά σωματεία κατά ειδικότητα (επαγγέλματα) και πόλη (π.χ. μηχανουργών, λεβητοποιών, θερμαστών, ηλεκτροτεχνιτών, μεταταξήδων, χτιστάδων, μαρμαράδων, λογιστών, σιδηροχυτών).

2) Τα σωματεία κατά ειδικότητα (επάγγελμα) και εργοστάσιο (π.χ. στο εργοστάσιο Λιπασμάτων Δραπετσώνας, μηχανουργών λιπασμάτων, υαλουργών λιπασμάτων κ.λπ.)

3) Τα εργοστασιακά σωματεία ή επιχειρησιακά σωματεία (π.χ. Πίτσου, ΑΕΓ, Ζήμενς, Πετσετάκης, Εθνικής Τράπεζας κλπ.)

4) Τα κλαδικά σωματεία κατά πόλη ή χωριό (π.χ. κλωστοϋφαντουργών, καπνοβιομηχανίας κλπ.)

Σε ότι αφορά την πρώτη παραλλαγή οι θέσεις τα λένε πολύ σωστά και συμφωνούμε με την απόρριψη της. Το ίδιο απορριπτέα είναι και η δεύτερη, αυτή μάλιστα είναι η πιο χειρότερη παραλλαγή. Μας την έφεραν μαζί με άλλα "αγαθά" οι Αμερικάνοι ιμπεριαλιστές.

Το εργοστασιακό σωματείο

Στην τρίτη παραλλαγή θα σταθούμε πιο διεξοδικά, γιατί οι θέσεις όχι μόνο δεν την απορρίπτουν, αλλά της δίνουν και δικαίωμα ύπαρξης. "Σ' αυτήν τους την προσπάθεια οι κομμουνιστές μπορούν και πρέπει να αρχίσουν, όταν χρειάζεται, από την οργάνωση ενός εργοστασιακού σωματείου. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα όχι μόνο "πρέπει" αλλά και "επιβάλλεται να προχωρήσουμε σε εργοστασιακό σωματείο".

Το εργοστασιακό σωματείο (ξεχωριστή και αυτόνομη οργάνωση των εργατών κατά εργοστάσιο) δεν είναι βέβαια "νέο" φαινόμενο, όπως το χαρακτήρισαν πολλοί, ούτε αποτελεί ελληνική ιδιομορφία ή ελληνική εφεύρεση. Το εφεύραν και το χρησιμοποίησαν, κατά κόρον, μάλιστα, οι καπιταλιστές σε πολλές χώρες, δεκάδες χρόνια πριν εμφανιστεί στη χώρα μας.

Στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας το εργοστασιακό σωματείο (εργοστασιακό συνδικάτο) ήταν πλατιά διαδεδομένο στη Γερμανία, όπου οι καπιταλιστές προσπαθούσαν να αντιδράσουν με όλα τα μέσα στην ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος. Έτσι ίδρυν τα δικά τους συνδικάτα σε εργοστασιακό επίπεδο, τα γνωστά κίτρινα συνδικάτα, ελπίζοντας να προβάλλουν εμπόδια στα ταξικά συνδικάτα.

Το ίδιο συνέβηκε και σε άλλες χώρες π.χ. στην Αμερική, όπου τα γνωστά "επιχειρησιακά" συνδικάτα ήταν και είναι μέχρι σήμερα εργοδοτικά. Το γιατί επιμένουν εκεί οι καπιταλιστές στην διατήρηση εργοστασιακών σωματείων, μας το δείχνει ανάμεσα στα άλλα και το παρακάτω παράδειγμα.

Στις ΕΠΑ υπάρχουν 134.500 ανθρακωρύχοι (στοιχεία 1969). Απ' αυτούς 34.500 δουλεύουν σε επιχειρήσεις που δεν υπάρχει συνδικάτο. Μεροκάματο 40-50 γαλλικά φράγκα. 20.000 δουλεύουν σε επιχειρήσεις με επιχειρησιακά συνδικάτα. Μεροκάματο 90-100 γαλλικά φράγκα και 80.000 δουλεύουν σε επιχειρήσεις που δρουν τα τμήματα του βιομηχανικού συνδικάτου των ανθρακωρύχων. Μεροκάματο 140-160 γαλλικά φράγκα.⁸

Εκτός από τους καπιταλιστές σήμερα υπάρχουν και άλλοι υποστηρικτές του εργοστασιακού σωματείου σε διεθνή κλίμακα. Έτσι π.χ. ο Ερνέστ Μαντέλ, απ' τα ηγετικά στελέχη της τροτσκιστικής (4ης Διεθνούς), προτείνει την αντικατάσταση των βιομηχανικών συνδικάτων στην Δυτική Γερμανία και αλλού με το λεγόμενο "εργοστασιακό συνδικαλιστικό κίνημα".⁹

Οι εργαζόμενοι κάθε εργοστασίου ελέγχουν έτσι, σύμφωνα με αυτή την θεωρία, το δικό τους συνδικάτο σε εργοστασιακό επίπεδο, χωρίς καμία κεντρική δέσμευση. Εκτός από τους τροτσκιστές κάτι παρόμοιο ζητούν στη δυτική Ευρώπη και άλλες αριστεριστικές ομάδες, όπως οι διάφορες αποχρώσεις των μαοϊκών, με το αίτημά τους για "συνδικαλιστικές οργανώσεις στη βάση" και ενάντια σε κάθε "κεντρική γραφειοκρατία". Το ίδιο ζητούν και διάφορες ομάδες συνδικαλιστών και διανοούμενων δεξιάς, αναθεωρητικής, σοσιαλδημοκρατικής απόχρωσης.

Βέβαια δεν ισχυριζόμαστε ότι τα εργοστασιακά σωματεία, όπως εμφανίστηκαν και διαδόθηκαν στην χώρα μας, ήταν και είναι πάντα έργο των καπιταλιστών. Πολλά ιδρύθηκαν με την πρωτοβουλία και των πιο προοδευτικών δυνάμεων. Έτσι είτε αλλιώς, το εργοστασιακό σωματείο είναι η έκφραση μιας ανάγκης, της ανάγκης να οργανωθεί το συνδικαλιστικό κίνημα στους τόπους δουλειάς και να μετατοπιστεί σε αυτούς η συνδικαλιστική δράση. Ωστόσο η ανάγκη αυτή μόνο επιφανειακά ικανοποιείται με το εργοστασιακό σωματείο. Είναι απλά μια ψευτοδιέξοδος και όχι μόνο λύση του προβλήματος δεν δίνει, αλλά και μπορεί να το μπερδέψει περισσότερο και να βάλει επιπρόσθετα εμπόδια στο να αντιμετωπιστεί και να λυθεί ριζικά, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους να διαιωιστεί ο κατακερματισμός του συνδικαλιστικού μας κινήματος.

Πρώτα-πρώτα πρέπει να πούμε ότι δεν είναι αληθινή η εντύπωση που καλλιεργείται ότι δήθεν οι καπιταλιστές ενοχλούνται περισσότερο από το εργοστασιακό σωματείο απ' ό,τι από τις άλλες παραλλαγές της σωματειακής μορφής οργάνωσης- ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει. Αυτοί ενοχλούνται μόνο από τους ταξικούς συνδικαλιστές, όταν εκείνοι κατορθώνουν να ελέγχουν αυτά τα σωματεία. Ενάντια σ' αυτούς στρέφουν τα πυρά τους, κάνοντας ό,τι είναι δυνατό να απαλλαγούν από την παρουσία τους. Και έχουν αρκετές δυνατότητες να τους απολύουν, να βάζουν σε εφαρμογή τους μηχανισμούς πίεσης ενάντια στους εργαζόμενους και να προωθούν τους δικούς τους ανθρώπους στα διοικητικά όργανα

του εργοστασιακού σωματείου μετατρέποντας το σε σωματείο κάτω από τον άμεσο έλεγχο και την επιρροή τους.

Όλα αυτά δεν θα μπορούσαν να τα κάνουν οι καπιταλιστές τόσο εύκολα, αν είχαν απέναντι τους ένα πανίσχυρο συνδικάτο του κλάδου παραγωγής σε πανελλαδική κλίμακα. Θα το σκέφτονταν σίγουρα καλύτερα, πριν κάνουν οποιαδήποτε ενέργεια απόλυσης των υπευθύνων των συνδικαλιστικών τμημάτων του συνδικάτου στο εργοστάσιο. Σήμερα το μπορούν και το κάνουν. Η καθημερινή πρακτική δείχνει ότι στις περιπτώσεις που δεν κατορθώνουν με τον έναν ή το άλλον τρόπο να βάλουν στα χέρια τους το εργοστασιακό σωματείο, οι βιομήχανοι χρησιμοποιούν και μια σειρά άλλες μεθόδους, για να διασπάσουν τους εργαζόμενους. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ή ιδρύουν δικό τους εργοστασιακό σωματείο ή ιδρύουν σωματεία κατά ειδικότητες μέσα στο ίδιο εργοστάσιο που δρα το εργοστασιακό σωματείο των εργαζομένων.

Αλλά και αν δεχτούμε ότι όλα αυτά δεν θα συμβούν, τα εργοστασιακά σωματεία δεν είναι από την φύση τους σε θέση να συσπειρώσουν τους εργαζόμενους του ίδιου κλάδου. Και στην περίπτωση που θα συνδέονται σε πανελλαδική κλίμακα ομοσπονδιακά, δεν είναι σε θέση να συσπειρώσουν την εργατική τάξη της χώρας μας.

Ένα κάπως βιώσιμο εργοστασιακό σωματείο θα μπορούσε να φανταστεί κανείς σε μονάδες βιομηχανίας ή άλλων κλάδων της οικονομίας με τουλάχιστον 50 εργαζόμενους. Μόνο στον χώρο της βιομηχανίας- βιοτεχνίας- ορυχείων θα 'χαμε 1359 εργοστασιακά σωματεία που θα δρούσαν στο χώρο των 255.000 εργατοϋπαλλήλων. Αλλά τότε τί θα γίνονταν οι υπόλοιποι εργαζόμενοι βιομηχανίας- βιοτεχνίας (240.000); Πού θα συνδικαλιζόνταν οι υπόλοιποι 800.000 περίπου εργαζόμενοι που εργάζονται στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας;

Είναι φανερό ότι αυτοί θα διατηρήσουν τα επαγγελματικά τους σωματεία και άλλοι δεν θα ξέρουν πού να συνδικαλιστούν. Έτσι με αυτόν τον τρόπο προστίθεται μια χιλιάδα ακόμα σωματεία, πράγμα που σημαίνει παραπέρα κατακερματισμό.

Αλλά το εργοστασιακό σωματείο ούτε τους ίδιους τους εργατοϋπαλλήλους του ίδιου του εργοστασίου δεν συσπειρώνει στο σύνολό τους. Η συντριπτική πλειοψηφία των εργοστασιακών μας σωματείων δεν συμπεριλαμβάνει όλους τους εργατοϋπάλληλους του εργοστασίου. Αυτό έχει την δικαιολόγηση του στην ύπαρξη διαφορετικών συλλογικών συμβάσεων των διαφορετικών ομάδων εργαζομένων. Στις περισσότερες περιπτώσεις στα εργοστάσια με εργοστασιακά σωματεία, δρουν και κάμποσα άλλα επαγγελματικά που καλύπτουν ειδικές κατηγορίες εργατοϋπαλλήλων του εργοστασίου π.χ. οι λογιστές, υπάλληλος γραφείων, θυρωρός, αλλά και ειδικότητες όπως οι ηλεκτροτεχνίτες, χύτες, θερμοαστές, μηχανικούς κλπ. Και ένα τελευταίο ζήτημα: ποια προοπτική θα έδιναν τα εργο-

στασιακά σωματεία στους αγώνες της εργατικής τάξης; Όπως τονίσαμε και παραπάνω, οργανωμένοι οι εργάτες στο εργοστασιακό τους σωματείο περιορίζουν αντικειμενικά την πάλη τους ενάντια στο "δικό" τους καπιταλιστή και δεν διευκολύνονται στο να την κατευθύνουν στους καπιταλιστές σαν τάξη. (Δεν είναι άσχετες μ' αυτό οι προτάσεις διάφορων αναθεωρητών, όπως π.χ. η πρόταση του Λ. Κύρκου στη συγκέντρωση των απεργών της εταιρίας Πίτσος στο εργατικό κέντρο Πειραιά το Γενάρη 1976 να απευθυνθούν στο ινστιτούτο καταναλωτών για το σαμποτάρισμα των προϊόντων του Πίτσου και την προτίμηση των ψυγείων της ΙΖΟΛΑ ή της ΕΣΚΙΜΟ!!).

Στη χώρα μας πολλοί, για να υποστηρίξουν τη δικαίωση ύπαρξης του εργοστασιακού σωματείου, μπερδεύουν και άλλοι διαστρεβλώνουν την πείρα από το παγκόσμιο συνδικαλιστικό κίνημα. Ακόμη και από προοδευτικούς συνδικαλιστές μπορεί να ακούσεις: "Γιατί να μιλάμε εμείς για κατακερματισμό με 6.000 (μόνο!) σωματεία, την στιγμή που στην Σοβιετική Ένωση υπάρχουν 700.000 οργανώσεις βάσης των συνδικάτων στα εργοστάσια και στους τόπους δουλειάς;". Πίσω από τέτοιες συγκρίσεις υπάρχει το μπέρδεμα και η ταύτιση του εργοστασιακού σωματείου που είναι αυτόνομη οργάνωση με τις Ο.Β. ή τα συνδικαλιστικά τμήματα στους τόπους δουλειάς των βιομηχανικών συνδικάτων, που αποτελούν τον κατώτερο οργανικό κρίκο μιας τεράστιας συγκεντροποιημένης πανεθνικής συνδικαλιστικής οργάνωσης.

Σκόπιμα ή όχι διαστρεβλώνουν την παγκόσμια πείρα οι διάφοροι υποστηρικτές του "νέου" φαινομένου στην χώρα μας. Οι μόνοι που δεν διαστρεβλώνουν είναι οι καπιταλιστές, ιδιαίτερα τα ξένα μονοπώλια. Αυτοί μεταφέρουν την πείρα τους μαζί με τις βιομηχανικές τους εγκαταστάσεις γιατί τους συμφέρει - και φυσικά καλά κάνουν.

Έτσι οι καθοδηγητές του ΑΕΜ και της Α.Ο. δικαιώνουν το εργοστασιακό σωματείο στο όνομα της ευρωπαϊκής πείρας!

Στην εισήγηση στην Β' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του ΑΕΜ αναφέρεται: "Εδώ και αρκετές δεκαετίες, το εργοστάσιο, η επιχείρηση, ο τόπος δουλειάς έγιναν το θεμέλιο, η βάση της συνδικαλιστικής οργάνωσης σε όλες τις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες..."¹¹ Απ' αυτή όμως την σωστή διατύπωση δεν πηγάζει καμία υποστήριξη του εργοστασιακού σωματείου, όπως θέλει να πείσει την Συνδιάσκεψη ο εισηγητής του ΑΕΜ γράφοντας παρακάτω ότι "... Δεν είναι καθόλου τυχαίο το ότι τα πιο μαζικά σωματεία στην Ευρώπη αλλά και στην Ελλάδα είναι τα εργοστασιακά..."¹¹. Ο εισηγητής του ΑΕΜ παρουσιάζεται σαν να μην άκουσε ποτέ, ότι στην Ευρώπη δεν υπάρχουν εργοστασιακά σωματεία των εργαζομένων όπως δεν υπάρχουν καν σωματεία, αλλά συνδικάτα των κλάδων πανεθνικά με συνδικαλιστικά τμήματα στους τόπους δουλειάς. Αλλά και τα εργοδοτικά εργοστασιακά συνδικάτα, όπου υπάρχουν και αν υπάρχουν, καθώς και όλες οι προ-

σπάθειες διαφόρων ρευμάτων να επιβάλλουν τον εργοστασιακό συνδικαλισμό τους, δηλαδή τα εργοστασιακά τους σωματεία σε αυτόνομη βάση, και χωρίς καμία κεντρική δέσμευση, αντιμετωπίστηκαν και απορρίφθηκαν με επιτυχία από την εργατική τάξη και τα ταξικά τους συνδικάτα.

Να τι λέει ένας Ιταλός εργάτης εκπρόσωπος των απεργών ενός εργοστασίου της Ρώμης:

" Οι εξωεργοστασιακές ομάδες μας πρότειναν την δημιουργία εκπροσώπησης βάσης μακριά από τα συνδικάτα. Για μας όμως, οι εκπροσωπήσεις βάσης είναι τα συνδικαλιστικά τμήματα στους τόπους δουλειάς τα οποία συνενώνονται (οργανικά και όχι ομοσπονδιακά, σημείωση δική μας) στις οργανώσεις πόλης, νομού, περιοχής και σε πανιταλική κλίμακα. Εάν ακολουθήσουμε τις προτάσεις των φοιτητών και αριστεριστικών ομάδων, θα τινάζαμε στον αέρα αυτήν τη συνδικαλιστική μας οργάνωση και θα ήμασταν αναγκασμένοι να περιοριστούμε σε εργοστασιακή οργάνωση, χωρίς κανένα συντονισμό. Αυτό μας φάνηκε τυχοδιωκτικό και γι' αυτό το απορρίψαμε. Η παραδοχή αυτών των προτάσεων θα μας οδηγούσε σε ξεχωριστές συγκρούσεις κατά εργοστάσιο και χωρίς καμία αμφιβολία στην ήττα".¹²

Και ένας άλλος Ιταλός μας πληροφορεί σε άρθρο του στα "Προβλήματα Ειρήνης και Σοσιαλισμού" ότι με τη μεγάλη απεργία των Ιταλών εργαζομένων το χειμώνα του '72-'73 "που συνέδεσε τα προβλήματα των εργαζομένων στο εργοστάσιο με τα προβλήματα όλου του βιομηχανικού κλάδου σε ένα ενιαίο σύνολο με τα γενικότερα ζητήματα των εργαζομένων για μια νέα κατεύθυνση της οικονομικής ανάπτυξης", δόθηκε το τελικό χτύπημα στο εργοστασιακό σωματείο.

"Αυτή η νέα στρατηγική κατάφερε συντριπτικό πλήγμα στις δυνάμεις που υπολόγιζαν στη διάσπαση του κινήματος με βάση τη σωματειακή αρχή" και οι δυνάμεις αυτές βρίσκονταν "όχι μόνο στο στρατόπεδο των επιχειρηματιών και της κυβέρνησης αλλά και μέσα στα ίδια τα συνδικάτα".¹³

Τον Γκράμσι επικαλείται η επιτροπή συνδικαλιστικού του ΠΑΣΟΚ για να υποστηρίξει το εργοστασιακό σωματείο. Παραθέτοντας ένα τσιτάτο του Γκράμσι "... προβάλλει διπλά και σε υποστήριξη της επαγγελματικής οργάνωσης η οργάνωση κατά εργοστάσιο..." οι συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ μας διαβεβαιώνουν ότι "η τοποθέτηση του Γκράμσι λύνει θεωρητικά το ζήτημα" (των εργοστασιακών σωματείων) "με τρόπο σαφή"¹⁴. Αλλά, άλλα έλεγε ο Γκράμσι και άλλα θέλουν να εννοήσουν οι συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ. Στο Γκράμσι το συγκεκριμένο άρθρο του απ' το οποίο είναι παρμένο το παραπάνω τσιτάτο (προς τους τομεακούς εκπροσώπους των εργοστασίων της ΦΙΑΤ στο: Τα εργοστασιακά συμβούλια και το κράτος της εργατικής τάξης, εκδόσεις "Στοχαστής", 1975, σελίδα 69), γίνεται λόγος για τις εργοστασιακές επιτροπές, τα γνωστά εργοστασιακά συμβούλια- τα όργανα του εργατικού ελέγχου πάνω στην οικονομία σε εργοστα-

σιακό επίπεδο και όχι για κάποια εργοστασιακά σωματεία.

Ακόμα πιο ισχυρές πλάτες ψάχνουν οι αριστεριστές του ΕΚΚΕ για να δικαιώσουν το εργοστασιακό σωματείο και νομίζουν ότι βρήκαν μια τέτοια υποστήριξη στην Γ' Διεθνή και στην ΚΔΣ.

"EIN BETRIEB EIN VERBAND"

Και αποδίδοντας το στα ελληνικά ο αρθρογράφος των "Λαϊκών Αγώνων"¹⁵ μας βεβαιώνει: ΚΑΘΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΕΙΟ. Όποιος όμως έχει έστω και μια στοιχειώδη σχέση με τα σχετικά κείμενα της ΚΔ και της ΚΔΣ και μια έστω και ελάχιστη γνώση απ' την πρακτική των ΚΚ της Γ' Διεθνούς δεν είναι δύσκολο να καταλάβει πως η Γ' Διεθνής και η ΚΔΣ δεν μπορούσε να διακηρύξει ποτέ μια τέτοια ανοησία, όπως πάνε να της αποδώσουν οι υπερεπαναστάτες του ΕΚΚΕ. Το σύνθημα αυτό της ΚΔ και της ΚΔΣ σήμαινε: Όλοι οι εργαζόμενοι ενός εργοστασίου ανήκουν στο ίδιο πανεθνικό συνδικάτο του κλάδου (βιομηχανικό συνδικάτο) στον οποίο κλάδο ανήκει το συγκεκριμένο εργοστάσιο.

Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, όλες τις αδυναμίες του εργοστασιακού σωματείου νομίζουμε ότι δεν προσφέρει τίποτα το καινούργιο και μπορεί να επηρεάσει αρνητικά το συνδικαλιστικό μας κίνημα, να του προσθέσει καινούργια προβλήματα και να δυσκολέψει ακόμα περισσότερο τη λύση του οργανωτικού προβλήματος των συνδικάτων μας γι' αυτό πρέπει να απορριφθεί όπως και οι προηγούμενες παραλλαγές της σωματειακής μορφής οργάνωσης. Το συνέδριο μας οφείλει να απορρίψει αυτή τη συγκεκριμένη λαθεμένη θέση της ΚΕ.

Το εργοστασιακό σωματείο πρέπει να απορριφθεί, γιατί δεν προσφέρει σωστή και συμφέρουσα λύση και όχι φυσικά γιατί πρέπει να έρθουμε σε αντιπαράθεση με τις παραπάνω δυνάμεις που το υποστηρίζουν. Μακάρι και αυτές οι δυνάμεις να κατανοήσουν τις αδυναμίες του και τους κινδύνους του και να το απορρίψουν. Είμαστε εξάλλου σίγουροι ότι όσες από αυτές τις δυνάμεις ενδιαφέρονται πραγματικά για το καλό του συνδικαλιστικού μας κινήματος αργά ή γρήγορα το εργοστασιακό σωματείο θα το απορρίψουν.

Θα υπάρξουν σίγουρα και αυτοί που θα πουν: "Σύμφωνοι. Εντάξει. Το εργοστασιακό σωματείο δεν είναι η σωστή λύση, έχει όλα τα παραπάνω αρνητικά. Ωστόσο όμως μου δίνει προσωρινά μια διέξοδο να συνδικαλίσω ασυνδικάλιστους εργάτες".

Αν δεχτούμε τις παραπάνω αδυναμίες του εργοστασιακού σωματείου, αν τις κατανοήσουμε τότε υπάρχει και ο τρόπος να το αποφύγουμε, αλλά και τους ασυνδικάλιστους να συνδικαλίσουμε. Ας πάρουμε ένα παράδειγμα: Έχουμε σε μια πόλη 30.000 εργαζόμενους σε ένα κλάδο π.χ. του μετάλλου. Οι 10.000 απ' αυτούς είναι συνδικαλισμένοι σε 20 επαγγελματικά και εργοστασιακά σωματεία. Οι υπόλοιπες 20.000 δεν χωράνε πουθενά είτε γιατί ορισμένα απ' τα επαγγελματικά σωματεία είναι κλειστά και δεν γράφουν κανένα είτε γιατί άλλα είναι σωμα-

τεία αυστηρά ειδικευμένων, είτε γιατί φυσικά δεν χωράνε στα υπάρχοντα εργοστασιακά. Πώς θα συνδικαλίσουμε τους ασυνδικαλιστούς; Μια λύση φαίνεται να είναι να δημιουργηθούν κάμποσα ακόμα εργοστασιακά σωματεία. Φυσικά δεν θα μπορέσουμε έτσι να καλύψουμε όλους τους εργαζόμενους του κλάδου μια που τα εργοστασιακά θα δημιουργηθούν στα σχετικά μεγάλα εργοστάσια, ενώ παράλληλα θα μεγαλώσει ο κατακερματισμός.

Υπάρχει και μια άλλη λύση, που και τους ασυνδικαλιστούς μπορεί να συνδικαλίζει και το εργοστασιακό σωματείο μπορεί να αποφευχθεί. Και αυτή η λύση είναι να δημιουργηθεί ένα κλαδικό σωματείο που να συμπεριλαμβάνει όλους τους εργατοϋπαλλήλους του κλάδου, ενώ δεν θα έχει ανταγωνιστικό χαρακτήρα με τα υπάρχοντα σωματεία, αλλά θα συνδικαλίζει όλους τους εργάτες και υπαλλήλους που δεν χωρούν σ' αυτά.

Ένα τέτοιο σωματείο μπορεί να μαζικοποιηθεί, μπορεί πιο εύκολα να στελεχωθεί και να αποτελέσει στην πορεία πόλο συσπείρωσης όλων των εργαζομένων του κλάδου. Επόμενα, όποιος δεχτεί τις αδυναμίες του εργοστασιακού σωματείου έχει και τον τρόπο να το αποφύγει.

Το κλαδικό σωματείο κατά πόλη ή περιοχή

Ο τύπος αυτού του σωματείου υπάρχει και σήμερα και φυσικά δεν πρόκειται για κάτι καινούργιο. Είναι σαφώς το μικρότερο κακό, και στην περίπτωση που θα ήταν διακλαδωμένο στα εργοστάσια και τους τόπους δουλειάς του κλάδου στην πόλη ή περιοχή με σωματειακά τμήματα (σωματειακές ομάδες), που οι καθοδηγήσεις τους θα αποτελούνταν από άμεσα εκλεγμένες από τα μέλη του σωματείου στο συγκεκριμένο εργοστάσιο ή τόπο δουλειάς, θα μπορούσε οπωσδήποτε να προσφέρει πολλά στο συνδικαλιστικό μας κίνημα.

Τα κλαδικά σωματεία όπως υπάρχουν σήμερα δεν διαφέρουν και πολύ από τις υπόλοιπες παραλλαγές της σωματειακής μορφής οργάνωσης. Το κλαδικό σωματείο όμως, όπως προτείνεται απ' τις Θέσεις - το σωματείο κατά κλάδο και χώρο δουλειάς κατά πόλη ή περιοχή - δίνει την δυνατότητα, αν σωστά αποδίνουμε το νόημα των Θέσεων της ΚΕ για συνδικαλιστική δράση στους τόπους δουλειάς με άμεσα εκλεγμένους εκπροσώπους των συνδικαλισμένων του συνδικαλιστικού (σωματειακού) τμήματος προς συγκεκριμένο εργοστάσιο και τόπο δουλειάς.

Φυσικά το σωματείο κατά κλάδο και χώρο δουλειάς στην πόλη ή περιοχή που προτείνεται από τις Θέσεις δεν είναι το βιομηχανικό συνδικάτο, το συνδικάτο με βάση την αρχή της παραγωγής (βιομηχανικός συνδικαλισμός) όπως τον περιγράψαμε παραπάνω όπως υπάρχει στις περισσότερες χώρες κι όπως έμπαινε στην τέταρτη ολομέλεια, παρά το γεγονός ότι έχει ορισμένα χαρακτηριστικά του. Και αυτά τα σωματεία θα συνδέονται σε πανελλαδική κλίμακα ομοσπονδιακά και οι

αδυναμίες της ομοσπονδιακής σύνδεσης, όπως αυτές υπάρχουν και σήμερα δεν θα εξέλειπαν.

Είναι βέβαια σίγουρο, και εδώ συμφωνούμε με τις Θέσεις ότι θα συνέβαλε στον περιορισμό του κατακερματισμού. Αυτό βέβαια στην περίπτωση που θα εκτόπιζε όλες τις άλλες παραλλαγές τις σωματειακής οργάνωσης μαζί ασφαλώς και το εργοστασιακό σωματείο. Σε αυτή την περίπτωση θα είχαμε 1000-1500 κλαδικά σωματεία κατά πόλη, νομό ή μεγαλύτερη περιοχή, που θα συνδικαλιζαν τους εργαζόμενους των 25 κλάδων παραγωγής και οικονομίας. Αυτό σε σχέση με τις 6000 σωματεία που υπάρχουν σήμερα, σημαίνει οπωσδήποτε περιορισμό του κατακερματισμού.

Μπορεί όμως και πρέπει να αποτελεί στρατηγικό στόχο του κόμματος μας σε αυτό το ζήτημα ο περιορισμός ή πρέπει να είναι η εκμηδένιση του κατακερματισμού; Φρονούμε ότι το κόμμα μας πρέπει να είναι η εκμηδένιση του κατακερματισμού; Φρονούμε ότι το κόμμα μας πρέπει να θέλει το δεύτερο. Αν συμφωνήσουμε ότι θέλουμε την εκμηδένιση του κατακερματισμού, τότε δεν μπορούμε να κάνουμε επιλογή του μικρότερου κακού, γιατί η εκμηδένιση του κατακερματισμού δεν περνάει μέσα από τη βελτίωση της σωματειακής μορφής οργάνωσης αλλά πετυχαίνεται με το ξεπέραςμα της και την αντικατάστασή της με ανώτερες οργανωτικές μορφές.

Γι' αυτό πρέπει το κόμμα μας να διακηρύξει ότι το συνδικαλιστικό κίνημα πρέπει να οργανωθεί με βάση την αρχή της παραγωγής, αποφεύγοντας τον κατακερματισμό και την ομοσπονδιακή σύνδεση των κλάδων σε πανεθνικά συνδικάτα των κλάδων παραγωγής και οικονομίας (βιομηχ. συνδικ.), αυστηρά συγκεκριτοποιημένα με οργανώσεις κατά περιοχή ή πόλεις και συνδικαλιστικά τμήματα στους τόπους δουλειάς.

Το σωματείο κατά κλάδο και χώρο δουλειάς "ανά πόλη ή περιοχή μπορεί να αποτελέσει ένα μερικότερο στόχο και ανάμεσα σε πολλούς άλλους ένα τρόπο στη διαδικασία για το πέραςμα στην καινούργια ανώτερη οργανωτική μορφή. Αλλά οι θέσεις ούτε αυτόν, τον κουτσορευμένο κατά τη γνώμη μας στόχο δεν υπερασπίζονται με συνέπεια.

" Σ' αυτή της την προσπάθεια" αναφέρεται στις Θέσεις " οι κομμουνιστές μπορούν και πρέπει να αρχίσουν όταν χρειάζεται από την οργάνωση ενός εργοστασιακού σωματείου με προοπτική τα δύο ή περισσότερα σωματεία ομοειδών επιχειρήσεων να συνενωθούν σε ένα κατά πόλη ή περιοχή". Εδώ γίνεται λόγος για ομοειδείς επιχειρήσεις και όχι για τις επιχειρήσεις ενός κλάδου παραγωγής παίρνοντας σαν βάση για το χτίσιμο του νέου σωματείου τις ομοειδείς επιχειρήσεις και όχι τον κλάδο παραγωγής, περιορίζουμε ελάχιστα τον κατακερματισμό γιατί θα χτίζουμε περισσότερα από ένα σωματεία στον κάθε κλάδο κατά πόλη ή περιοχή. Στο μέταλλο π.χ. υπάρχουν 5-6 κατηγορίες ομοειδών και ακόμα περισσότερες στη χημική βιομηχανία.

Αλλά εκτός από αυτό, εκείνο που πέφτει αμέσως στο μάτι, είναι ότι οι Θέσεις αντιμετωπίζουν τα πράγματα σαν να υπάρχει κενό στο συνδικαλιστικό μας κίνημα, σαν να μην υπάρχουν ήδη τα πολυάριθμα επαγγελματικά και εργοστασιακά σωματεία, σαν να αρχίζαμε από την αρχή σε ένα παρθένο έδαφος.

Οι θέσεις δεν απαντούν στο ερώτημα πως θα πετύχουμε το κλαδικό στις περιπτώσεις που έχουμε πάνω από μία ντουζίνα σωματεία (επαγγελματικά και εργοστασιακά) στον ίδιο κλάδο και πόλη. Ίσως γιατί η Κ.Ε. να σκέπτεται ότι η συγχώνευση τους σε ένα είναι ένα έργο δύσκολο, και είναι πραγματικά. Αλλά γιατί να είναι ευκολότερη η συνένωση των εργοστασιακών σωματείων στην ίδρυση των οποίων καλούνται οι κομμουνιστές να συμβάλλουν με σκοπό τη συνένωσή τους;

Γιατί να καταβάλλουν οι κομματικές οργανώσεις και οι κομμουνιστές τόσους κόπους, αρχίζοντας από την ίδρυση εργοστασιακών σωματείων που θα τα συνενώσουν στην πορεία και να μην ιδρύσουν κατευθείαν ένα κλαδικό σωματείο με σωματειακά τμήματα (σωματειακές ομάδες) στους τόπους δουλειάς; Πάντως αυτό θα ήταν πιο απλό, πιο εύκολο.

Στις περιπτώσεις που υπάρχουν μια σειρά επαγγελματικά και εργοστασιακά σωματεία στην ίδια πόλη, δεν υπάρχει άλλος δρόμος από την προσπάθεια συγχώνευσής τους ή της εθελοντικής διάλυσης και ένταξης των μελών τους σε ένα καινούργιο κλαδικό σωματείο. Υπάρχουν ακόμα περιπτώσεις που χρειάζεται μόνο μία επέκταση του καταστατικού, έτσι που να συμπεριλαμβάνει όλους τους εργατοϋπαλλήλους του κλάδου κατά πόλη και εκλογή από τους συνδικαλισμένους του κάθε ξεχωριστού χώρου αντιπροσώπων που θα αποτελέσουν τις καθοδηγήσεις των σωματειακών τμημάτων στους τόπους δουλειάς.

Οι θέσεις αντιμετωπίζουν έτσι το πρόβλημα γιατί δεν θέλουν να απορρίψουν το εργοστασιακό σωματείο. Μάλιστα θέλουν να αποδείξουν ότι σε ορισμένες περιπτώσεις είναι όχι μόνο αναγκαίο αλλά και εντελώς αναπόφευκτο. "Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις που στην ίδια πόλη ή περιοχή υπάρχει μόνο ένα εργοστάσιο του δοσμένου κλάδου. Σε αυτή την περίπτωση μπορούμε και επιβάλλεται να προχωρήσουμε στην οργάνωση των εργατών σε ένα εργοστασιακό σωματείο..."

Αλλά τέτοιες περιπτώσεις που αναφέρονται για μεμονωμένα εργοστάσια του δοσμένου κλάδου στην ίδια πόλη και μάλιστα στην ίδια περιοχή απλούστατα δεν υπάρχουν, και αν ακόμα περιορίσουμε την περιοχή στο νομό. Φυσικά αν μιλάμε όχι για τους κλάδους παραγωγής αλλά για ομοειδείς επιχειρήσεις -και αυτό εννοούν κατά πάσα πιθανότητα οι Θέσεις- τότε θα βρεθούν σίγουρα πού και πού τέτοιες περιπτώσεις μεμονωμένων εργοστασίων, ιδιαίτερα στις πιο καθυστερημένες περιοχές της χώρας, είναι όμως τόσο λίγες που δεν φθάνουν για να δικαιώσουν την ύπαρξη του εργοστασιακού σωματείου.

Για όλα τα παραπάνω νομίζουμε ότι οι θέση 97 έχει ανακρίβειες, είναι αντιφατική, δεν δίνει λύση στο πρόβλημα. Το συσκοτίζει παραπέρα, το μπερδεύει, με λίγα λόγια δεν ανταποκρίνεται στα πράγματα. Γι' αυτό πρέπει να αντικατασταθεί.

Μερικά βασικά προβλήματα

Τα βασικά οργανωτικά προβλήματα του συνδικαλιστικού μας κινήματος είναι όπως βγαίνει από τις θέσεις:

α) ο κατακερματισμός

β) η μετατόπιση της συνδικαλιστικής δράσης στους τόπους δουλειάς.

Πρέπει λοιπόν να βρούμε μια τέτοια μορφή οργάνωσης που να εκμηδενίζει τον κατακερματισμό και να διασφαλίζει τη συνδικαλιστική δράση στα εργοστάσια και στους τόπους δουλειάς. Μια τέτοια σωστή και ριζική λύση προσφέρουν μόνο τα πανελλαδικά συνδικάτα των κλάδων παραγωγής ή οικονομίας με ενιαίο καταστατικό για όλη τη χώρα, κεντρικά οργανωμένα, με οργανώσεις κατά περιοχές, νομούς ή πόλεις και συνδικαλιστικά τμήματα στα εργοστάσια και τόπους δουλειάς (βιομηχ. συνδικάτα).

Είναι εύκολη μια τέτοια λύση; Ασφαλώς όχι! Είναι σίγουρα ένα δύσκολο έργο και θα απαιτήσει σίγουρα μια μακρόχρονη ίσως διαδικασία.

Παρά τις δυσκολίες το Κόμμα μας πρέπει να βάλει αυτό το στόχο γιατί αντιστοιχεί στους γενικότερους στρατηγικούς μας στόχους, ανταποκρίνεται στη γενικότερη πολιτική μας, και γιατί πρέπει να δείχνουμε στους εργατές ακόμα και την πιο μακρινή προοπτική, τις τελικές λύσεις σε όλα τα προβλήματα συμβάλλοντας έτσι στη σωστή ταξική τους διαπαιδαγώγηση.

Μπορεί κανείς να αντιπαραθέσει ίσως το επιχείρημα: " Ναι βέβαια, αυτή η μορφή οργάνωσης είναι σωστή αλλά δεν είναι ακόμα εφαρμόσιμη στη χώρα μας, δεν είναι του παρόντος". Με την ίδια λογική όμως θα έπρεπε να απορρίψουμε και το σοσιαλισμό γιατί δεν είναι του παρόντος, πράγμα που φυσικά από κανένα κομμουνιστή δεν θα έβρισκε υποστήριξη. Όσο για τις δυσκολίες κανένας λογικός άνθρωπος δεν μπορεί να μην τις βλέπει ούτε μπορεί να υποστηρίξει ότι μια τέτοια λύση θα ολοκληρωθεί αύριο το πρωί.

Εξάλλου, και από την πείρα του παγκόσμιου κινήματος μαθαίνουμε πως η αλλαγή της μορφής οργάνωσης έγινε με μεγάλες δυσκολίες ύστερα από σκληρούς αγώνες της εργατικής τάξης, και χρειάστηκε σε πολλές περιπτώσεις δεκαετίες ολόκληρες. Παντού για να φτάσει το συνδικαλιστικό κίνημα στην ανώτερη οργανωτική του μορφή χρειάστηκαν επίμονοι και σκληροί αγώνες της εργατικής τάξης ήταν σύμφωνα με τον Λοζόφσκι, Γραμματέα της Κ.Δ.Σ. και μέλος της Ε.Ε. της Κ.Δ. " μια πολύχρονη διαδικασία και εδώ υπερπηδούνται τα διάφορα στάδια του συνδικαλιστικού κινήματος όχι με μεγάλη ευκολία"¹⁶.

Μια επιπρόσθετη δυσκολία είναι ότι στη χώρα μας δημιουργήθηκε μια συνείδηση που δεν βοηθάει και πολύ στη λύση του προβλήματος. Τη δημιουργία αυτής της συνείδησης υποβοήθησε και υποβοηθάει το κράτος των καπιταλιστών και οι εκάστοτε κυβερνήσεις τους με την άρνηση τους να καταργήσουν το καθεστώς των εργατοπατέρων. Είναι σίγουρα δύσκολο, ο πρόεδρος του τάδε σωματείου που συνέδεσε τη ζωή του με τη ζωή του προέδρου και θεωρεί το σωματείο μαγαζάκι του να πάψει να φαντάζεται τον εαυτό του μακριά από τη θέση του προέδρου και να μπει κάτω από μια πειθαρχία πανελλαδική. Δύσκολο είναι επίσης να πείσεις τον πρόεδρο του τάδε σωματείου που περιμένει να συμπληρώσει 2-3 χρόνια ακόμα για την εργατοπατερική σύνταξη να την εγκαταλείψει και να συμφωνήσει στη συγχώνευση του σωματείου "του". Είναι φανερό ότι με τη λύση του οργανωτικού προβλήματος συνδέονται και μια σειρά άλλα ζητήματα όπως π.χ. η κατάργηση του ατιμωτικού εργατοπατερισμού που τόσα δεινά κόστισε στο συνδικαλιστικό μας κίνημα.

Οι δυσκολίες ωστόσο δεν πρέπει να φοβίζουν τους κομμουνιστές. Τέτοιες δυσκολίες και εμπόδια υπήρξαν πάντοτε. Ο Λοζόφσκυ μας πληροφορεί ότι τέτοιες δυσκολίες βρέθηκαν και ακόμα ανάμεσα στους κομμουνιστές. Στην εισήγηση του στο 5 Συνέδριο της Κ.Δ. (1924) γράφει:

"Οι συντεχνιακές και σωματειακές τάσεις δεν καταπολεμούνται όσο πρέπει από τα κόμματά μας παρά το γεγονός ότι τέτοιες τάσεις υπάρχουν στα συνδικάτα μας. Ας πάρουμε το επαναστατικό συνδικαλιστικό κίνημα της Γαλλίας. Είναι οργανωμένο με τον ίδιο τρόπο όπως και το ρεφορμιστικό. Το ίδιο ισχύει και για μια σειρά άλλες χώρες. Οι συντεχνιακές τάσεις κυριαρχούν συχνά στις σκέψεις των κομμουνιστών, οι κομματικές οργανώσεις δεν δίνουν καμία προσοχή σε αυτό το φαινόμενο. Οι κομμουνιστές ισχυρίζονται σε αυτές τις περιπτώσεις ότι θα χάσουν την επιρροή τους στις εργατικές μάζες, αν επιδιώξουν τη συγχώνευση των πολύμορφων συνδικαλιστικών οργανώσεων σε μεγαλύτερες ενώσεις. Πολύ συχνά αυτό είναι μια υπεκφυγή. Στην πραγματικότητα πολλοί κομμουνιστές δεν κατανόησαν την αναγκαιότητα να καταπολεμήσουν στα σοβαρά αυτές τις συντεχνιακές τάσεις γιατί φαντάζονται προς το παρόν τον αγώνα απέναντι στο κεφάλαιο κυρίως με τη μορφή του ανταρτοπόλεμου και των μεμονωμένων συγκρούσεων".¹⁷

Θα υπάρξει σίγουρα και το επιχείρημα: "Πρέπει να παίρνουμε υπόψη τις ελληνικές ιδιομορφίες και να μην μεταφέρουμε μηχανικά την ξένη πείρα". Αλλά για ποιές ιδιομορφίες θα μπορούσε να γίνει λόγος;

Στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία έγινε μια παραπέρα συγκέντρωση και συγκεντροποίηση της παραγωγής και του προλεταριάτου πράγμα που επέφερε αλλαγή και στη δομή της εργατικής μας τάξης. Οι εργαζόμενοι στη βιομηχανία - βιοτεχνία και οι οικοδόμοι αποτελούν πάνω από το μισό της εργατικής μας τάξης.

Αν σε αυτούς προσθέσουμε και τους εργάτες μεταφορών τότε το ποσοστό αυξάνεται ακόμα πιο πολύ.

Μεγάλωσε επίσης ο αριθμός των εργατών που δουλεύουν στις μεγάλες επιχειρήσεις της βιομηχανίας - βιοτεχνίας. Οι 200.000 περίπου εργάτες σε βιομηχανικές επιχειρήσεις με πάνω από 100 εργάτες, που αποτελούν τον πυρήνα της εργατικής τάξης, μπορούν μόνο τότε να παίξουν τον πρωτοποριακό τους ρόλο, όταν συνδέονται οργανικά με το υπόλοιπο προλεταριάτο, όταν έχουν άμεση επαφή μαζί του, όταν η συνδικαλιστική τους οργάνωση είναι τέτοια, που να εξασφαλίζει την ενιαία δράση των εργατών των μεγάλων και των μικρών επιχειρήσεων.

Στα χρόνια μετά την πολιτική αλλαγή ακριβώς οι εργάτες των μεγάλων εργοστασίων είναι εκείνοι που κινητοποιήθηκαν ιδιαίτερα ενώ οι κινητοποιήσεις των εργαζομένων στις μικρότερες επιχειρήσεις ήταν πολύ λίγες και αυτό όχι βέβαια γιατί οι εργάτες δεν έχουν προβλήματα για λύση.

Στη χώρα μας λοιπόν, δεν πρόκειται για κάποιες δήθεν ιδιομορφίες που καθιστούν αναγκαία την παραπέρα ύπαρξη της σωματειακής μορφής οργάνωσης σε όλες τις παραλλαγές της. Απλά ο κρατικός συνδικαλισμός και οι ρεφορμιστές διατήρησαν και επιθυμούν να διατηρήσουν αυτή τη μορφή οργάνωσης γιατί τους βολεύει. Αυτοί καθώς και οι εκμεταλλευτές είναι φυσικό μπροστά στη φανερή χρεοκοπία ορισμένων παραλλαγών της σωματειακής μορφής οργάνωσης, τα επαγγελματικά σωματεία, να επιμείνουν στη διατήρησή της με άλλες μορφές τα εργοστασιακά σωματεία.

Ποιά είναι η λύση;

Είναι δυνατή μια ριζική λύση του προβλήματος;

Κατά τη γνώμη μας μπορεί μερικά να προωθηθεί αυτή η ριζική λύση αμέσως. Η ολοκλήρωσή της βέβαια θα απαιτήσει ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Γι' αυτό πρέπει να αναζητήσουμε και ενδιάμεσα στάδια και τρόπους περάσματος. Ένα απ' αυτά είναι και το σωματείο κατά κλάδο και χώρο δουλειάς στην πόλη ή περιοχή. Δεν είναι το μόνο και δεν θα επιτευχθεί όπως οι θέσεις το προκαθορίζουν, αλλά θα επιτευχθεί ή με την ίδρυση από την αρχή ή με τη συγχώνευση των υπαρχόντων επαγγελματικών και εργοστασιακών σωματείων ή με τη μετατροπή των καταστατικών στα υπάρχοντα κλαδικά σωματεία. Υπάρχουν και θα βρεθούν και πολλοί άλλοι τρόποι περάσματος όπως π.χ. η μετατροπή σημερινών ομοσπονδιών σε βιομηχανικό συνδικάτο. (Μπορεί ακόμα να διατηρηθεί η ονομασία ομοσπονδία και όταν ακόμα αυτή δεν είναι ομοσπονδία σωματείων αλλά πανελλαδικό συνδικάτο με οργάνώσεις κατά περιοχή, πόλη και τόπους δουλειάς - Το όνομα

δεν έχει σημασία αλλά η ουσία).

Ακόμα μπορεί να υπάρξει συγχώνευση σωματείων σε πανελλαδική κλίμακα σε πανελλαδικό βιομηχανικό συνδικάτο του κλάδου παραγωγής ή οικονομίας.

Υπάρχει και ένα τελευταίο επιχείρημα που είναι ασφαλώς δικαιολογημένο. "Μήπως βάζοντας ένα τέτοιο στόχο, οι κομμουνιστές εγκαταλείπουν τη συνδικαλιστική δράση στις υπάρχουσες μορφές οργανώσεις περιμένοντας το πανελλαδικό συνδικάτο του κλάδου, το βιομηχανικό συνδικάτο;".

Το πρόβλημα αυτό μπορεί να λυθεί πολύ απλά. Να προστεθεί στην απόφαση του Συνεδρίου μια παράγραφος που να λέει ότι οι κομμουνιστές υποχρεούνται μέχρι την τελική λύση και για τη δημιουργία προϋποθέσεων για αυτή να δουλεύουν σε όλες τις υπάρχουσες μορφές συνδικαλιστικής οργάνωσης, επόμενα και στα υπάρχοντα συνδικαλιστικά σωματεία. Εξάλλου η δράση στις υπάρχουσες μορφές είναι απαραίτητη γιατί η ριζική λύση θα δοθεί από το ίδιο το υπάρχον συνδικαλιστικό κίνημα και μέσα σε αυτό πρέπει να την προπαγανδίζουν οι κομμουνιστές.

Ανακεφαλαιώνοντας νομίζουμε ότι το Συνέδριο πρέπει να αποφασίσει σε αντικατάσταση της θέσης 97 τα παρακάτω:

Το Κ.Κ.Ε. είναι υπέρ της οργάνωσης του συνδικαλιστικού μας κινήματος με βάση την αρχή της παραγωγής. Το συνδικαλιστικό μας κίνημα πρέπει να οργανωθεί σε κεντρικά πανελλαδικά συνδικάτα των κλάδων παραγωγής ή οικονομίας (βιομηχανικά συνδικάτα) με ενιαίο καταστατικό και οργανώσεις κατά περιοχές, ή νομούς και με συνδικαλιστικά τμήματα στα εργοστάσια και στους τόπους δουλειάς του κλάδου οι καθοδηγήσεις των οποίων θα εκλέγονται απ' τους συνδικαλισμένους εργάτες του εργοστασίου ή του τόπου δουλειάς. Όλοι οι εργαζόμενοι στο εργοστάσιο ή τόπο δουλειάς άσχετα από ειδικότητα θα ανήκουν στο ίδιο πανελλαδικό συνδικάτο του κλάδου στον οποίο ανήκει το συγκεκριμένο εργοστάσιο.

Τα πανελλαδικά συνδικάτα των κλάδων παραγωγής (βιομηχανικά συνδικάτα), θα συνενώνονται στην κεντρική ένωση συνδικάτων Ελλάδας (Γ.Σ.Ε.Ε.), που θα διατηρήσει τις οριζόντιες οργανώσεις της (Ε.Κ.) για να συνενώσει τους συνδικαλισμένους εργάτες όλων των κλάδων παραγωγής σε νομαρχιακό επίπεδο ή κατά μεγάλη πόλη.

Αυτή η ανώτερη μορφή οργάνωσης ανταποκρίνεται τόσο στις συνθήκες όσο και στους γενικότερους στόχους του κόμματός μας. Όλες οι προσπάθειες των κομμουνιστών πρέπει να κατευθύνονται στη δημιουργία των απαραίτητων υποκειμενικών προϋποθέσεων για την κατάκτηση αυτής της ανώτερης μορφής οργάνωσης από το συνδικαλιστικό μας κίνημα.

Η μορφή αυτή οργάνωσης εκμηδενίζει τον κατακερματισμό και εξασφαλίζει τη συνδικαλιστική δράση στους τόπους δουλειάς, είναι ωστόσο ένα δύσκολο

πρόβλημα και η λύση του θα απαιτήσει μια σκληρή και μακροχρόνια πάλη. Οι κομμουνιστές υποχρεούνται να δώσουν τη μάχη δουλεύοντας σε όλες τις υπάρχουσες ρεφορμιστικές μορφές οργάνωσης ακόμα και στα εργοστασιακά σωματεία να προσπαθούν να τα επηρεάσουν θετικά, να εκλέγονται στις διοικήσεις τους και να πείθουν τους εργαζόμενους για την αναγκαιότητα της αλλαγής της μορφής οργάνωσης. Σε αυτή τους την πάλη οι κομμουνιστές μπορούν και πρέπει να χρησιμοποιήσουν μια σειρά ενδιάμεσα στάδια και μορφές που πλησιάζουν στο πανελλαδικό κεντρικό οργανωμένο συνδικάτο του κλάδου παραγωγής (βιομηχαν. συνδ.). Μπορούν και πρέπει να επιδιώκουν τη συγχώνευση των υπάρχόντων τοπικών επαγγελματικών και εργοστασιακών σωματείων ενός κλάδου σε ένα κλαδικό σωματείο κατά πόλη με συνδικαλιστικά τμήματα στους τόπους δουλειάς.

Μπορούν και πρέπει να επιδιώκουν όπου αυτό είναι απαραίτητο την ίδρυση τέτοιων σωματείων.

Μπορούν και πρέπει να επιδιώκουν τη συγχώνευση των σωματείων ενός κλάδου σε ένα συνδικάτο σε πανελλαδική κλίμακα.

Υποχρεούνται να παλεύουν για τη μετατροπή Ομοσπονδιών σε πανελλαδικά συνδικάτα του κλάδου.

Τα πανελλαδικά συνδικάτα των κλάδων παραγωγής (βιομηχανικά συνδικάτα), η ανώτερη αυτή μορφή συνδικαλιστικής οργάνωσης θα είναι έργο του ίδιου του συνδικαλιστικού κινήματος. Θα επιτευχθεί με την πάλη των εργατών μέσα απ' την ενότητα δράσης της εργατικής τάξης, ενάντια στις κρατικές παρεμβάσεις, στον κρατικό συνδικαλισμό και το ρεφορμισμό, πείθοντας όλους τους τίμιους συνδικαλιστές για την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητά της και σε στενή σύνδεση με την πάλη για τα γενικότερα ζητήματα της εργατικής τάξης στη βάση της πάλης των τάξεων.

Παραπομπές

- 1) Κ. Μάρξ: Άπαντα, τ.16, σελ. 152, Γερμανική έκδοση
- 2) Λένιν: Άπαντα, τ. 4, σελ. 203-204 (4η έκδοση), Εκδοτικό της Κ.Ε. του ΚΚΕ
- 3) Γκ. Δημητρώφ: Για τα συνδικάτα, Tribune Verlag Berlin 1974, σελ.23, Γερμανική έκδοση
- 4) Γκ. Δημητρώφ: στο ίδιο, σελ. 23
- 5) Γκ. Δημητρώφ: στο ίδιο, σελ. 28
- 6) Γράμμα της Ε.Ε. της Κ.Δ. προς τα συνδικάτα όλων των χωρών στο: Πρωτόκολλο του 1ου συνεδρίου της Κ.Δ. (γερμανική έκδοση). Εκδοτικό Carl Houm Nachfolger, Αμβούργο 1925. Επανεκδοση: Karl Liepnecht Verlag Erlangen 1972, τ.1, σελ. 253
- 7) Το ΚΚΕ, επίσημα κείμενα, τ.1, σελ.98, ΠΛΕ 1954
- 8) Jacques Arnault: Η εργατική τάξη της Αμερικής, εκδοτικό: Marxistische Blaeter, Φρανκφούρτη 1974 (γερμανική έκδοση)
- 9) Ernest Mandel: Die neue Arbeiterklasse, Φρανκφούρτη 1970, σελ. 128
- 10) K. D. Hermann: Αριστερός οπορτουνισμός και συνδικάτα, στο IBW- Berichte, τεύχος 10/1971,

σελ. 21-29. Εκδόσεις του Ινστιτούτου Διεθνούς Πολιτικής και Οικονομίας της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας

11) «Αυγή», 7.12.1976

12) Helga Koppel: Ταξικοί αγώνες στην Ιταλία σήμερα. Εκδοτικό: Marxistische Blaeter, Φρανκφούρτη 1972, σελ. 45-46

13) Ντ. Μπορχινι: Νέα βάση συνδικαλιστικής ενότητας στην Ιταλία, Πρβλ. Ειρ και Σοσιαλισμού, Αύγουστος 1973, σελ. 86. (Στην κυπριακή έκδοση ο όρος σωματειακή αρχή είναι μεταφρασμένος λαθεμένα σε συντεχνιακή αρχή).

14) «Εξόρμηση», 15.4.1977

15) «Λαϊκοί Αγώνες», 23.3.1977

16) Λοσόφσκυ, Εισήγηση στο 5ο συνέδριο της Κ.Δ. στο πρωτόκολλο του 5ου συνεδρίου της Κ.Δ., Αμβούργο 1925. Επανεκδοση Erlangen 1971, τ. II, σελ. 839 (γερμανική έκδοση)

17) Λοσόφσκυ, Εισήγηση στο 5ο συνέδριο της Κ.Δ., στο ίδιο, σελ. 848

Για την αυτοτέλεια των συνδικάτων

Χρησιμοποιούμε τον όρο αυτοτέλεια όχι με το στενό του περιεχόμενο, όχι δηλαδή μόνο για τον προσδιορισμό της οργανωτικής αυτοτέλειας, αλλά με το πλατύτερο περιεχόμενο του. Η αυτοτέλεια δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στην οργανωτική, ούτε μόνο στην αυτοτέλεια απέναντι στους εργοδότες, το κράτος και τα κόμματα. Αυτό το πλατύτερο περιεχόμενο αποδίδεται καλύτερα με τον όρο αυτονομία. Ο όρος όμως, «αυτονομία του συνδικαλιστικού κινήματος» είναι ταλαιπωρημένος και ιδεολογικά φορτισμένος. Χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται συχνά για να υποδηλώσει συνδικάτα ακριβώς αντίθετα με τα ταξικά συνδικάτα. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο τον αποφεύγουμε. Εξάλλου πιστεύουμε ότι εκείνο που προέχει δεν είναι η διαπάλη για την ορολογία αλλά για την ουσία του ζητήματος.

Στη συζήτηση των τελευταίων χρόνων για ζητήματα του συνδικαλιστικού κινήματος, σημαντική θέση κατέχει το πρόβλημα της αυτοτέλειας, ανεξαρτησίας, αυτονομίας των συνδικάτων.

Βαθαίνοντας περισσότερο, γύρω απ' τη διατύπωση «αυτονομία» ή «ανεξαρτησία απ' την εργοδοσία, το κράτος και τα πολιτικά κόμματα» και έχοντας υπόψη τη σχετική πρακτική, βρίσκει κανείς σ' αυτήν, παρά τη φαινομενική ταυτότητα, μεγάλες διαφορές και διαμετρικά αντίθετες αντιλήψεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις πολλοί, όταν μιλούν για αυτονομία, εννοούν ανεξαρτησία και αυτοτέλεια των συνδικάτων απ' την ταξική πάλη. Εννοούν ανεξαρτησία από τις ιδέες και την πρακτική της συνειδητής πρωτοπορίας της εργατικής τάξης, ανεξαρτησία απ' το Κομμουνιστικό Κόμμα. Για να καθορίσουμε αντικειμενικά τις έννοιες αυτές θα πρέπει να τις συσχετίσουμε με τη θέση και το ρόλο των συνδικάτων στην ταξική πάλη. Θα πρέπει δηλαδή να χρησιμοποιήσουμε αντικειμενικά κριτήρια για τον καθορισμό τους.

Θέση και ρόλος των συνδικάτων στον καπιταλισμό

Τα συνδικάτα είναι οι πιο πλατιές ταξικές οργανώσεις της εργατικής τάξης. Σκοπός τους είναι να υπερασπίζονται τα συμφέροντα των εργατοϋπαλλήλων απέναντι στο κεφάλαιο, τις ενώσεις των κεφαλαιοκρατών και το κράτος τους. Να διεκδικούν λύσεις στα οικονομικά και κοινωνικοπολιτικά τους προβλήματα. Να δρουν σαν μαχητικά όργανα πάλης, για τα καθημερινά ζητήματα συνδέοντας την πάλη γι' αυτά με την πάλη για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης απ' την καπιταλιστική εκμετάλλευση.

Ιστορικά, με τη συνένωση των εργατών σε συνδικαλιστικές οργανώσεις περιορίστηκε σε μεγάλο βαθμό ο συναγωνισμός ανάμεσα στους ξεχωριστούς μισθωτούς και οι

«κοινωνικοί παραγωγοί» μετατράπηκαν σε μια κοινωνικοπολιτική δύναμη, που με την ταξική τους αλληλεγγύη βρίσκονται αντιμέτωποι στην κοινωνικοπολιτική δύναμη του κεφαλαίου.

Η εμφάνιση της συνδικαλιστικής οργάνωσης προήλθε από την ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι επιθέσεις του κεφαλαίου, γεννήθηκε «σαν αντίδραση της εργασίας ενάντια στην προηγούμενη δράση του κεφαλαίου», «σαν επακόλουθο προηγούμενων αλλαγών». (1)

Τα συνδικάτα είναι αναγκαία και απαραίτητα στην πάλη για αυξήσεις, μείωση του χρόνου εργασίας, στην πάλη για νόμους και θεσμούς που βελτιώνουν τη θέση της εργατικής τάξης. Αυτά όμως είναι ζητήματα που αφορούν τις συνθήκες κατανάλωσης της εργατικής δύναμης στη διαδικασία της παραγωγής και τους όρους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, είναι δηλαδή πάλη για βελτίωση συνθηκών δουλειάς και ζωής στα πλαίσια του συστήματος. Αλλά «ο νόμος της μισθωτής εργασίας δεν τερματίζεται με το συνδικαλιστικό αγώνα. Αντίθετα αυτός του προσδίδει την πλήρη ισχύ του». (2)

Τέτοια λοιπόν συνδικάτα που αγωνίζονται για καλύτερους όρους πώλησης της εργατικής δύναμης είναι αναγκαία και απαραίτητα και κατά το Φρ. Ένγκελς «κανείς δεν μπορεί να τα συμβουλέψει να σταματήσουν μια τέτοια δραστηριότητα, όσο θα υπάρχει ο σημερινός τρόπος παραγωγής». (3)

Δεν είναι όμως ακόμα εκείνες οι ταξικές οργανώσεις που θα συμβάλουν αποφασιστικά στην αλλαγή του καπιταλιστικού συστήματος. Γι' αυτό απαιτείται ακόμα να μάθουν μια που «χωρίς να το συνειδητοποιήσουν, μετατρέπονται σε κέντρα οργάνωσης της εργατικής τάξης»(3), να χρησιμοποιούν αυτή την οργανωμένη τους δύναμη, «για την υπέρβαση του συστήματος της μισθωτής εργασίας και την κατάργηση της ίδιας της καπιταλιστικής κυριαρχίας»(3). Απαιτείται λοιπόν να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους στην ταξική πάλη και «συνειδητά να δρουν σαν οργανωμένα κέντρα της εργατικής τάξης προς το συμφέρον της πλήρους χειραφέτησής τους» (3).

Ακριβώς τέτοια συνδικάτα χρειάζεται η εργατική τάξη, χειραφετημένα, που εννοούν την ταξική πάλη ως την έσχατη συνέπεια της, ως την κατάργηση της αστικής εξουσίας, την εγκαθίδρυση της εξουσίας της εργατικής τάξης και την κατάργηση της ταξικής κοινωνίας. Συνδικάτα που θα χρησιμοποιούν κατάλληλα τη δύναμη τους, όχι να «περιορίζονται σε ένα μικροπόλεμο ενάντια στις επιπτώσεις του σημερινού συστήματος» αλλά θα χρησιμοποιούν «την οργανωμένη τους δύναμη σαν μοχλό για την τελική απελευθέρωση της εργατικής τάξης, δηλαδή για την οριστική κατάργηση του συστήματος της μισθωτής εργασίας». (4)

Αυτά ακριβώς τα συνδικάτα είναι εκείνες οι ταξικές οργανώσεις της εργατικής τάξης που οι στόχοι τους και ο ρόλος τους συμπίπτει με τον ιστορικό ρόλο της εργατικής τάξης.

Να είναι ταξικές οργανώσεις της εργατικής τάξης τα συνδικάτα, σημαίνει επόμενα να παλεύουν με συνέπεια για τα πραγματικά συμφέροντα των εργατών και υπαλλήλων, σημαίνει ακόμα να παίρνουν συνεπή στάση στα ζητήματα της ταξικής πάλης.

Να κατανοούν ότι σε τελευταία ανάλυση βασική επιδίωξη του συνδικαλιστικού κινήματος είναι η απελευθέρωση της εργατικής τάξης απ' την καπιταλιστική εκμετάλλευση. Μόνο αυτά τα συνδικάτα μπορούν να ονομαστούν πραγματικά ανεξάρτητα, πραγματικά αυτόνομα, αυτοτελή.

Συνδικάτα που βάζουν πάνω απ' όλα τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και παλεύουν διαρκώς στη βάση της εσωσυνδικαλιστικής δημοκρατίας, ώστε οι ταξικές θέσεις να γίνουν κτήμα των μελών τους αλλά και των πιο πλατιών στρωμάτων της εργατικής τάξης, να αποτελέσουν δηλαδή σχολεία της ταξικής πάλης και του σοσιαλισμού. Τι ζητήματα πρέπει να λυθούν για να μπορέσουν τα συνδικάτα να παίξουν το ρόλο τους σαν αυτοτελείς οργανώσεις της εργατικής τάξης, όπως τον περιγράψαμε παραπάνω;

Είπαμε ήδη πως κριτήριο της αυτοτέλειας είναι η προτεραιότητα της πάλης για τα συμφέροντα των εργατών.

Από δω προκύπτουν και ορισμένα σημαντικά στοιχεία που είναι εντελώς απαραίτητα για την κατάκτηση της αυτοτέλειας. Αυτά είναι:

α) ανεξαρτησία απέναντι στην εργοδοσία β) ανεξαρτησία απ' το κράτος γ) ανεξαρτησία απ' την αστική και μικροαστική ιδεολογία και πολιτική.

Τα αυτοτελή συνδικάτα είναι ασυμβίβαστα με τις εργοδοτικές παρεμβάσεις, γιατί τα μέλη τους σαν μισθωτοί, βρίσκονται σε ανταγωνιστική αντίθεση με τους καπιταλιστές επιχειρηματίες. Κάθε εργοδοτική παρέμβαση τραυματίζει τη συνδικαλιστική αυτοτέλεια γιατί είναι παράγοντας που σπρώχνει το συνδικάτο να ξεστρατίσει απ' τους βασικούς του στόχους.

Για τον ίδιο λόγο ασυμβίβαστη είναι και κάθε κρατική παρέμβαση γιατί το αστικό κράτος εκπροσωπεί τα συνολικά συμφέροντα του καπιταλιστή και κάθε παρέμβαση του στοχεύει στην υποταγή της συνδικαλιστικής οργάνωσης στα συμφέροντα του κεφαλαίου. Η πάλη για την ανεξαρτησία απέναντι στο κράτος γίνεται σημαντικά πιο απαραίτητη στις συνθήκες της χώρας μας όπου ως γνωστό οι κρατικές παρεμβάσεις έχουν μακρόχρονη ιστορία και αρκετά πλούσιο παρόν. Και δεν είναι μόνο οι δικαστικές παρεμβάσεις, αλλά και οι διάφοροι άλλοι μηχανισμοί κρατικής παρέμβασης. Λχ παρά την κατάργηση του ΟΔΕΠΕΣ το καθεστώς χρηματοδότησης και οικονομικής παρέμβασης παραμένει. Δεν καταργήθηκε ακόμα το διαφθορείο συνειδήσεων, το Ταμείο συνταξιοδότησης εργατικών στελεχών, το γνωστό ταμείο εργατοπατέρων.

Οργανωτική αυτοτέλεια

Απαράβατος όρος της αυτοτέλειας με το ευρύτερο περιεχόμενο της είναι η οργανωτική αυτοτέλεια των συνδικάτων.

Στη χώρα μας η οργανωτική αυτοτέλεια δεν είναι καθόλου δεδομένη ούτε ολοκληρωμένη. Είναι ακόμα ένας στόχος για κατάκτηση. Υπάρχουν και δρουν μηχανισμοί και μεθοδεύσεις που την περιορίζουν ή την αναιρούν στην πράξη.

Οργανωτική αυτοτέλεια δεν είναι απλά η τυπική ύπαρξη ξεχωριστής οργάνωσης. Η

συνδικαλιστική οργάνωση για να έχει πραγματικά οργανωτική αυτοτέλεια πρέπει να μπορεί να λειτουργεί. Να παίρνει και να εφαρμόζει τις αποφάσεις της αποκλειστικά μέσα από ενδοσυνδικαλιστικές, εσωοργανωτικές διαδικασίες χωρίς καμιά αναγκαστική παρέμβαση απ' τα έξω. Η εκλογή των διοικήσεων των συνδικάτων, η επιλογή των μορφών οργάνωσης και των μορφών πάλης, η συγκέντρωση και διαχείριση των απαραίτητων οικονομικών μέσων, πρέπει να είναι αποκλειστικά υπόθεση των μελών του συνδικάτου που αποφασίζουν γι' αυτά ελεύθερα στη βάση της έσω-συνδικαλιστικής δημοκρατίας. Μόνο σ' αυτή την περίπτωση μπορούμε να μιλάμε για κατακτημένη οργανωτική αυτοτέλεια.

Στη χώρα μας το συνδικαλιστικό κίνημα δεν την έχει κατακτήσει ακόμα. Είναι αναγκασμένο ακόμα να αγωνιστεί για την κατάκτηση πλήρους οργανωτικής αυτοτέλει-ας ενάντια στις παρεμβάσεις που την περιορίζουν ή την αναιρούν.

Και τέτοιες παρεμβάσεις υπάρχουν απ' την πλευρά των εργοδοτών όταν με τις απολύσεις εκλεγμένων συνδικαλιστών αμφισβητούν στους συνδικαλισμένους εργάτες το δικαίωμα να εκλέγουν στις διοικήσεις των συνδικάτων συναδέλφους της εμπιστοσύνης τους, άρα παρεμβαίνουν άμεσα στην έσω-οργανωτική τους ζωή. Το ίδιο γίνεται και με τις κρατικές παρεμβάσεις στη ζωή του συνδικαλιστικού μας κινήματος. Με τη δημιουργία του ακόμα το συνδικάτο, με την πρώτη πράξη της ύπαρξης του αντιμετωπίζει το πρόβλημα της νομικής του αναγνώρισης. Οι δικαστικές αρχές δεν σταματούν την παρέμβαση τους σ' αυτό. Παρεμβαίνουν σε όλη τη ζωή και τη δράση του. Στις αρχαιρεσίες είναι απαραίτητη η παρουσία δικαστικού αντιπροσώπου, χωρίς την οποία οι αρχαιρεσίες θεωρούνται άκυρες. Γι' αυτή την παρουσία επιβαρύνεται οικονομικά το ίδιο το συνδικάτο. Πληρώνει δηλαδή και από πάνω για τη μοναδική σχεδόν στον κόσμο κρατική αυτή παρέμβαση.

Τα δικαστήρια παρεμβαίνουν ακόμα και καθαιρούν νόμιμες ηγεσίες συνδικαλιστικών οργανώσεων, αντικαθιστώντας τις με άλλες που είναι σύμφωνες με την πολιτική της κυβέρνησης όπως έγινε με τη γνωστή υπόθεση της ΓΣΕΕ.

Πρόκειται για καταστρατήγηση κάθε έννοιας οργανωτικής αυτοτέλειας και συνδικαλιστικής δημοκρατίας.

Πέρα απ' τις δικαστικές επεμβάσεις περιοριστικά για την οργανωτική αυτοτέλεια δρουν όλες οι άλλες κρατικές παρεμβάσεις, όπως και οι διάφοροι νόμοι και διατάξεις, π.χ. κρατικές παρεμβάσεις στις συλλογικές διαπραγματεύσεις, υποχρεωτική διαιτησία, άρθρο 4 κλπ και αυτό γιατί περιορίζουν το δικαίωμα των συνδικαλιστικών οργανώσεων να αποφασίσουν ελεύθερα με βάση τις δικές τους δημοκρατικές έσω-συνδικαλιστικές διαδικασίες για τους στόχους και τις μορφές πάλης.

Ένα στοιχείο της οργανωτικής αυτοτέλειας είναι και η δυνατότητα που πρέπει να έχει το συνδικαλιστικό κίνημα να βελτιώνει συνεχώς χωρίς δικαστικές και άλλες κρατικές παρεμβάσεις τις μορφές οργάνωσης του και να κατοχυρώνει την οικονομική του αυτοδυναμία, για να μην εξαρτάται οικονομικά από κανέναν, ούτε απ' το κράτος, ούτε απ' τους εργοδότες.

Ιδεολογικοπολιτική αυτοτέλεια

Αυτή είναι ο σημαντικότερος όρος για την αυτοτέλεια του συνδικαλιστικού κινήματος και χρειάζεται συνεχής πάλη ενάντια στην αστική ιδεολογία και πολιτική, ενάντια στις αντιλήψεις που καταργούν ή περιορίζουν την αυτοτέλεια.

Επίκαιρες τέτοιες αντιλήψεις αντίθετες με την αυτοτελή θέση και πράξη του συνδικαλιστικού κινήματος είναι:

α) Εκείνη που βλέπει την αποστολή των συνδικάτων στο να ασχολούνται μόνο με τα καθημερινά οικονομικά ζητήματα της εργατικής τάξης μένοντας πολιτικά ουδέτερα αφήνοντας την πολιτική για τα αστικά κόμματα (οικονομισμός, τρεϊντιουνιονισμός). Στην πραγματικότητα ποτέ και πουθενά δεν υπήρξαν συνδικάτα πολιτικά ουδέτερα. Στον αγώνα ανάμεσα στην εργασία και στο κεφάλαιο δεν μπορείς να είσαι ουδέτερος. ' Η τα συνδικάτα θα υπερασπίζονται τα πραγματικά συμφέροντα της εργατικής τάξης και επόμενα θα κάνουν προλεταριακή πολιτική ή θα μπουν στο δρόμο του συμβιβασμού και της παραίτησης απ' την πάλη ενάντια στο κεφαλαιοκρατικό καθεστώς και τότε θα κάνουν πολιτική ενάντια στα συμφέροντα των εργαζομένων, για την υπεράσπιση των οποίων έχουν συσταθεί. Αυτή η πολιτική είναι κατά τον Λένιν η «αστική πολιτική της εργατικής τάξης». (5)

β) Εκείνη που περιφρονεί την πάλη για οικονομικά αιτήματα στο όνομα της πάλης για μεταρρυθμίσεις (νέος οικονομισμός). Αν πιστέψουμε ορισμένες δυνάμεις ιδιαίτερα το ΠΑΣΟΚ και την ΠΑΣΚΕ, τα συνδικάτα για να είναι αυτόνομα πρέπει να είναι πολιτικοποιημένα. Παραπάνω και εμείς διαπιστώσαμε ότι τα αυτοτελή συνδικάτα πρέπει να είναι πολιτικοποιημένα στην κατεύθυνση της ταξικής πάλης.

Το ΠΑΣΟΚ και η ΠΑΣΚΕ ζητούν απ' το συνδικαλιστικό κίνημα να αναπροσανατολίσει τη δράση του. Να εγκαταλείψει τον «οικονομισμό», «τα ποσοτικά και αμυντικά αιτήματα» και να γίνει επιθετικό, να πολιτικοποιηθεί, θέλουμε λένε, συνδικάτα αυτόνομα, ανεξάρτητα, πολιτικοποιημένα, που θα παλεύουν όχι για κάποια συντεχνιακά αιτήματα μα θα στηρίζουν την κυβέρνηση της αλλαγής κατακτώντας στόχους, όπως κοινωνικοποίηση, συμμετοχή και πρωτοστατώντας έτσι στον κοινωνικό μετασχηματισμό.

Στο όνομα της πολιτικοποίησης βομβαρδίζονται τα οικονομικά αιτήματα της εργατικής τάξης σαν συντεχνιακά και καλούνται οι εργαζόμενοι σε εκστρατεία για την πολιτικοποίηση των συνδικάτων που την εννοούν σαν πάλη για ορισμένες «δομικές» μεταρρυθμίσεις που θα μας οδηγήσουν τάχα στον κοινωνικό μετασχηματισμό.

Βέβαια και αυτό είναι πολιτική. Αλλά δεν είναι πολιτική απ' τη θέση των συμφερόντων της εργατικής τάξης.

Ήδη ο Λένιν σημείωνε, πως πολιτική έκανε και ο τρεϊντιουνιονισμός. Να τι έγραφε:

«Ο τρεϊντιουνιονισμός δεν αποκλείει καθόλου την "πολιτική", όπως νομίζουν καμιά φορά. Τα τρεϊντιούνιον έκαναν πάντα μια ορισμένη πολιτική ζύμωση και πάλη όχι

όμως σοσιαλδημοκρατική». (6)

Ασφαλώς πολιτική κάνουν και αυτοί που πιστεύουν πως με τις δομικές μεταρρυθμίσεις και χωρίς την πολιτική εξουσία θα φτάσουμε στο σοσιαλισμό.

Αυτό που διακηρύσσει το ΠΑΣΟΚ και η ΠΑΣΚΕ, δηλαδή πάλι για ορισμένες μεταρρυθμίσεις στα πλαίσια του συστήματος με παράλληλη αποχή απ' την πάλι για τις οικονομικές αυξήσεις δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένας νέος οικονομισμός. Και η πρακτική του νέου οικονομισμού θέλει τα συνδικάτα πολιτικοποιημένα αλλά με την αστική, τη ρεφορμιστική έννοια.

Αυτό που ονομάζουν ανάπτυξη ενός ανεξάρτητου, ταξικού και πολιτικοποιημένου συνδικαλιστικού κινήματος δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα συνδικαλιστικό κίνημα που θα στηρίζει την κυβερνητική πολιτική σε εκσυγχρονιστική κατεύθυνση. Αλλά ένα τέτοιο συνδικαλιστικό κίνημα δεν είναι ούτε ανεξάρτητο, ούτε αυτοτελές.

γ) Εκείνη που υποστηρίζει ότι οι μάζες αυθόρμητα και χωρίς την παρέμβαση της πρωτοπορίας μπορούν να διαμορφώσουν πολιτική. Αυτή η αυθόρμητα διαμορφωμένη πολιτική είναι μάλιστα δήθεν η αυθεντική πολιτική έκφραση της εργατικής τάξης, γιατί κάθε παρέμβαση του πολιτικού φορέα υποτάσσει τη δράση των μαζών στις δικές του πολιτικές σκοπιμότητες. Μια παραλλαγή της αντίληψης της αυθόρμητης διαμόρφωσης πολιτικής είναι και εκείνη που υποστηρίζει ότι σήμερα τα οικονομικά αιτήματα της εργατικής τάξης οδηγούν αυτόματα στην πολιτικοποίηση και ότι ο συνδικαλιστικός αγώνας είναι αυτόματα πολιτικός. Από δω αντλούν το συμπέρασμα ότι δεν χρειάζεται πια ο πολιτικός φορέας της εργατικής τάξης.

Βέβαια ο οικονομικός αγώνας στον κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό αποκτά πολιτικό χαρακτήρα. Αυτό όμως δεν σημαίνει καθόλου ότι αυτός οδηγεί αυτόματα στην πολιτικοποίηση των συνδικάτων ή πολύ περισσότερο ότι κάνει περιττό το πολιτικό κόμμα της εργατικής τάξης.

Είναι καθαρό ότι αυτές οι αντιλήψεις αξιοποιούνται απ' την αστική τάξη για να υποταχτεί το συνδικαλιστικό κίνημα και να κρατηθεί στα στενά όρια των οικονομικών διεκδικήσεων και βελτιώσεων στα πλαίσια του συστήματος. Αυτές οι αντιλήψεις συμπτυκνώνονται σήμερα στο σύνθημα «όχι στην κομματικοποίηση».

Συνδικάτα και κόμματα

Είναι σχετικά απλό να προσδιοριστεί η σχέση των πραγματικά αυτοτελών συνδικάτων με τα αστικά κόμματα. Οι στόχοι των αστικών κομμάτων είναι διαμετρικά αντίθετοι απ' τους στόχους των αυτοτελών εργατικών συνδικάτων και οι σχέσεις τους δεν μπορεί παρά να είναι ανταγωνιστικές. Δεν συμβαίνει το ίδιο με τις σχέσεις τους με τα εργατικά κόμματα και ιδιαίτερα με το επαναστατικό κόμμα της εργατικής τάξης. Και το αυτοτελές συνδικαλιστικό κίνημα και το κόμμα της εργατικής τάξης

επιδιώκουν σε τελευταία ανάλυση τους ίδιους σκοπούς, παλεύουν για τα συμφέροντα της εργατικής τάξης τόσο τα άμεσα όσο και τα μακροπρόθεσμα. Δεν μπορεί λοιπόν παρά οι σχέσεις τους να είναι συντροφικές, να είναι σχέσεις αλληλοϋποστήριξης και αλληλοσεβασμού. Να είναι σχέσεις τέτοιες που να προωθούνται τα εργατικά ζητήματα, να συμβάλουν στην ωρίμανση των όρων για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης.

Αφού και το συνδικάτο δεν αρκείται μόνο στην οικονομική πάλη αλλά τη συνδέει με την πολιτική, τότε μπαίνει το ερώτημα μήπως ένα απ' τα δυο, το συνδικάτο ή το κόμμα είναι περιττό ή το ερώτημα ποιο απ' τα δυο έχει τον πρωτεύοντα ρόλο.

Γύρω απ' αυτό το ζήτημα αναπτύχθηκαν κατά καιρούς διάφορες αντιλήψεις και πρακτικές όπως αυτή που θεωρούσε ότι δεν χρειάζεται το κόμμα της εργατικής τάξης και ότι αρκούν τα συνδικάτα για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης, που θα πετύχουν όχι με την πολιτική (που την ταύτιζε με την κοινοβουλευτική πάλη), μα με τη γενική απεργία (αναρχοσυνδικαλισμός).

Αυτή η αντίληψη αναβιώνει κατά καιρούς με άλλες μορφές. Έτσι π.χ ο Αντρέ Γκόρτζ της δεκαετίας του '60, ισχυρίζεται ότι «στη νεοκαπιταλιστική κοινωνία το συνδικάτο είναι πολύ περισσότερο απ' ότι το κόμμα καταλύτης και τόπος σχηματισμού της ταξικής συνείδησης». (7)

Αυτή η άποψη σχετίζεται και με τη συζήτηση που γίνεται για το υποκείμενο της επανάστασης. Ορισμένοι λοιπόν θεωρούν ότι το επαναστατικό κόμμα της εργατικής τάξης έχασε πια την επαναστατικότητά του, γραφειοκρατικοποιήθηκε και ότι υποκείμενο της επανάστασης αποτελεί πια το συνδικάτο (όπως υπονοεί εδώ ο Γκόρτζ), που έχει και τον πρωταρχικό ρόλο στην ταξική πάλη. Άλλοι πάλι θεωρούν ότι και τα συνδικάτα γραφειοκρατικοποιήθηκαν, περνούν κρίση και δεν μπορούν να παίξουν αυτό το ρόλο. Γι' αυτό πρέπει να αναζητηθεί νέο επαναστατικό υποκείμενο. Ορισμένοι το βρίσκουν κατά καιρούς στα εργοστασιακά συμβούλια που εμφανίζονται σε περιόδους επαναστατικής κρίσης και άλλοι, όπως ο Αντρέ Γκόρτζ, απ' το πολύ ψάξιμο καταλήγουν απογοητευμένοι στο να αποχαιρετίσουν το προλεταριάτο, θεωρώντας το πια ανίκανο για ένα τέτοιο μεγάλο έργο.

Υποκείμενο της επανάστασης είναι η ίδια, η εργατική τάξη, που εκφράζεται οργανωμένα μέσα απ' το επαναστατικό της πολιτικό κόμμα, τα συνδικάτα και άλλες οργανώσεις της. Απ' τις οργανώσεις της αυτές δεν μπορεί καμιά άλλη εκτός απ' το πολιτικό της κόμμα να οδηγήσει την τάξη στην κοινωνική απελευθέρωση της.

Δεν μπορεί να γίνεται λόγος ούτε για πρωτεύοντα ρόλο του συνδικάτου αλλά ούτε και για ισοτιμία των ρόλων του κόμματος και του συνδικάτου στην πάλη για την κοινωνική απελευθέρωση. .

Πρέπει να πούμε ότι τα συνδικάτα φτάνουν στην πολιτική, μέσα από την ενασχόληση τους με τα προβλήματα της εργατικής τάξης και με βάση αυτά τα προβλήματα οδηγούνται στην πολιτικοποίηση. Αντίθετα τα κόμματα κάνουν πολιτική στη βάση συγκεκριμένων και προκαθορισμένων ιδεολογικών αρχών.

Τα συνδικάτα μπορούν να περιλάβουν, στις γραμμές τους ολόκληρη την εργατική

τάξη ή τουλάχιστον το μεγαλύτερο κομμάτι της. Αυτοί οι εργάτες-μέλη του συνδικάτου έχουν διαφορετικές ιδεολογικές και πολιτικές πεποιθήσεις και κομματικές προτιμήσεις. Τα συνδικάτα οργανώνουν τους εργάτες ανεξάρτητα από πεποιθήσεις, θρησκευτικές δοξασίες, εθνικότητα, φύλο ή ηλικία.

Στη βάση της εσωσυνδικαλιστικής δημοκρατίας και με γνώμονα την υπεράσπιση των πραγματικών συμφερόντων των μελών τους τα συνδικάτα βαδίζουν το δρόμο της πολιτικοποίησης, όχι χωρίς δυσκολίες.

Δεν θα είναι αληθινές ταξικές οργανώσεις αν δεν κατανοήσουν ότι πρέπει να εμβάθυνουν στα συμφέροντα των εργαζομένων, να ανεβάσουν τη συνείδηση των μελών τους, κερδίζοντας τους εργαζόμενους στον αγώνα για ευρύτερα καθήκοντα, διευρύνοντας τον ίδιο τον δικό τους αγωνιστικό ορίζοντα, και ενώνοντας τους στον αγώνα για την κοινωνική τους απελευθέρωση.

Ωστόσο, και στην περίπτωση που τα συνδικάτα έχουν κατακτήσει ανώτερο επίπεδο ενότητας και συνειδητοποίησης δεν είναι σε θέση να οδηγήσουν την τάξη ως την απελευθέρωση της παίζοντας τον πρωταρχικό ρόλο στην προσπάθεια αυτή. Και αυτό γιατί δεν είναι σε θέση να συμπεριλάβουν όλες τις κοινωνικές-πολιτικές πλευρές της ταξικής πάλης, όλα τα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα της τάξης στο σύνολο τους. Αυτό μπορεί να το κάνει το κόμμα, που κατέχει ένα βασικό όπλο ανάλυσης και καθοδήγησης, τον μαρξισμό λενινισμό και μπορεί να κατευθύνει τον οικονομικό, κοινωνικό, ιδεολογικοπολιτικό και θεωρητικό αγώνα συνενώνοντας τις επιμέρους πλευρές σε ένα ενιαίο σύνολο, συνένωση αναγκαία για να οδηγηθεί η εργατική τάξη με επιτυχία στη νίκη.

Το κόμμα είναι εκείνο που μπορεί να εντάξει και τα άλλα εργαζόμενα στρώματα στην πάλη και να καθοδηγήσει τη συμμαχία της εργατικής τάξης μαζί τους, πράγμα που δεν μπορεί να κάνει το συνδικάτο.

Ισότιμες σχέσεις

Το γεγονός ότι κόμμα και συνδικάτα δεν έχουν ίσους ρόλους στην πορεία για την κοινωνική απελευθέρωση της εργατικής τάξης, αλλά το κόμμα παίζει τον πρωτεύοντα, μήπως οδηγήσει το συνδικάτο σε σχέση υποταγής απέναντι στο κόμμα, σε σχέση εξάρτησης απ' αυτό και επόμενα σε απώλεια της αυτοτέλειάς του;

Δεν υπάρχει κανένας αντικειμενικός λόγος να συμβεί κάτι τέτοιο. Και το κόμμα και τα συνδικάτα είναι αναγκαία στην πάλη για την κοινωνική απελευθέρωση, το καθένα έχει να επιτελέσει τα δικά του καθήκοντα στην ταξική πάλη και μόνο τότε διευκολύνεται αυτή η πάλη όταν υπάρχουν σχέσεις αρμονικές, κοινής δράσης, ισότιμες, σχέσεις συνεργασίας και αλληλεγγύης. Στην περίπτωση διατάραξης αυτών των σχέσεων, σε περίπτωση υποταγής του συνδικάτου δεν έχει να κερδίσει τίποτα ούτε το κόμμα ούτε το συνδικάτο. Αντίθετα ζημιώνει η ταξική πάλη. Αυτή η αντικειμενική

αλήθεια δεν μπορεί παρά να συνειδητοποιείται αργά ή γρήγορα και να δρα διορθωτικά και σε λαθεμένες πρακτικές και διαστρεβλώσεις στις σχέσεις κόμματος - συνδικάτου.

Έτσι ισότιμα στις σχέσεις τους με το κόμμα και όχι παραρτήματα του κόμματος, όπου μεταφέρονται οι εντολές του, ήθελε τα συνδικάτα ο Λένιν.

Διαστρεβλώνουν εντελώς τη λενινιστική αντίληψη για τα συνδικάτα αυτοί, που κακοποιούν την έκφραση «ιμάντας μεταβίβασης» που χρησιμοποίησε κάποτε ο Λένιν, προσπαθώντας να αποδώσουν στο Λένιν την ιδέα της μεταφοράς των κομματικών εντολών και των κομματικών αποφάσεων που τα συνδικάτα πρέπει να τις εκτελούν. Κάτι τέτοιο είναι ξένο προς τη λενινιστική θεωρία για τα συνδικάτα και δεν βγαίνει ούτε απ' τα συγκεκριμένα σημεία, όπου παραπέμπουν οι διαστρεβλωτές. Πέρα από το ότι είναι ασυμβίβαστο με τη μαρξιστικολενινιστική σκέψη να απομονώνονται ορισμένες φράσεις των κλασικών και να ανάγονται σε δόγμα που ισχύει παντού και πάντοτε.

Να τα σχετικά αποσπάσματα:

«Η ΚΕ πρέπει να συγκροτηθεί έτσι που να έχουμε με τις πλατιές μάζες των συνδικάτων (έχουμε 600.000 μέλη του κόμματος και 3.000.000 μέλη των συνδικάτων) έναν ιμάντα μεταβίβασης που να συνδέει ταυτόχρονα την ΚΕ με την ενιαία θέληση των 600.000 μελών του κόμματος και των 3.000.000 μελών των συνδικάτων. Χωρίς αυτόν τον ιμάντα μεταβίβασης δεν μπορούμε να διοικούμε». (8)

Και: «Δεν μπορείς να πραγματοποιείς τη δικτατορία του προλεταριάτου χωρίς μερικούς «ιμάντες μεταβίβασης» απ' την πρωτοπορία προς τη μάζα της πρωτοπόρας τάξης, απ' την τάξη αυτή προς τη μάζα των εργαζομένων». (9)

Ο Λένιν με αυτή την πολύ παραστατική έκφραση εννοούσε την ανάγκη οι κομμουνιστές να συνδέονται καλύτερα με τις μάζες. Να δρουν δραστήρια μέσα στα συνδικάτα, να πείθουν εκεί τους συνδικαλισμένους εργάτες για την ορθότητα των αντιλήψεων τους, να αφοουγκράζονται τις διαθέσεις των μαζών, τις διαθέσεις της τάξης. Η σύνδεση κόμματος-μαζών μπορεί να γίνεται με τον καλύτερο τρόπο μέσω των συνδικάτων που έχουν στις γραμμές τους πλατιές μάζες των εργατών και υπαλλήλων, που είναι οι πιο πλατιές οργανώσεις της εργατικής τάξης. «Τα συνδικάτα δημιουργούν τη σύνδεση της πρωτοπορίας με τις μάζες» έγραφε ο Λένιν, «τα συνδικάτα με την καθημερινή δουλειά πείθουν τις μάζες, τις μάζες της τάξης, που είναι η μόνη ικανή να μας οδηγήσει απ' τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό». (10)

Συνδικάτα λοιπόν χωρίς δική τους πλούσια εσωτερική ζωή, χωρίς αυτοτέλεια, συνδικάτα που περιμένουν εντολές είναι αντίθετα με τη λενινιστική σκέψη γιατί θα επηρέαζαν αρνητικά και την ικανότητα της εργατικής τάξης να μας οδηγήσει απ' τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, θα επηρέαζαν αρνητικά και την πρωτοπορία δηλαδή το κόμμα, θα το εμπόδιζαν να αντλεί πείρα και διδάγματα απ' τις εργατικές μάζες, να τρέφεται απ' τη σοφία των εργατικών μαζών.

Η αυτοτέλεια των συνδικάτων μας στην πράξη

Το συνδικαλιστικό κίνημα της χώρας μας πέρα απ' τις επιθέσεις ενάντια στην αυτοτέλεια του απ' την εργοδοσία και το κράτος της, που πρέπει να αντιπαλεύει με συνέπεια και συνέχεια, πέρα απ' την πάλη ενάντια στις προσπάθειες να το εξαρτήσουν ιδεολογικοπολιτικά απ' την αστική τάξη και τα κόμματα της, χρειάζεται να κάνει μια πλατιά έκταση πάλι ενάντια στις ίδιες τις δικές του αδυναμίες, που δεν είναι τίποτα άλλο παρά έκφραση αυτών των επιθέσεων.

Στο συνδικαλιστικό μας κίνημα υπάρχουν πολλές αδυναμίες που πρέπει να ξεπεραστούν. Δεν είναι λίγα τα φαινόμενα διαστρέβλωσης και φτωχέματος της εσωσυνδικαλιστικής δημοκρατίας, γραφειοκρατικοποίησης, συντεχνιακού στενέματος του αγωνιστικού ορίζοντα. Ο κατακερματισμός στην οργάνωση, η έντονη παραταξιοποίηση, οι όχι πάντα σωστές επιλογές των μορφών πάλης, ασφαλώς δεν προάγουν τη συνδικαλιστική αυτοτέλεια.

Βασική προϋπόθεση της αυτοτέλειας του συνδικαλιστικού κινήματος είναι η πιο πλατιά έσω-συνδικαλιστική δημοκρατία. Κανένας δεν μπορεί να υποκαταστήσει τα συνδικάτα στη δράση τους, κανένας δεν επιτρέπεται να παίρνει αποφάσεις για λογαριασμό τους. Οι αποφάσεις των συνδικάτων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων, όταν αυτά είναι πραγματικά αυτοτελή, πρέπει να είναι προϊόν δημοκρατικής εσωσυνδικαλιστικής συζήτησης και διαπάλης ιδεών και απόψεων. Τα αιτήματα που προβάλλονται στην πάλη για την ικανοποίησή τους πρέπει να προκύπτουν επίσης μέσα από εσωσυνδικαλιστικές διαδικασίες ύστερα από πλατιά συζήτηση ανάμεσα στα μέλη αλλά και με όλους τους εργαζόμενους στο χώρο δράσης των συνδικάτων. Μόνο σ' αυτή την περίπτωση οι εργαζόμενοι, μέλη του συνδικάτου και μη, τα θεωρούν δικά τους αιτήματα, τα κατανοούν και είναι διατεθειμένοι να διεκδικήσουν με επιμονή την ικανοποίησή τους.

Το ίδιο, προϊόν πλατιάς συζήτησης πρέπει να είναι οι αποφάσεις για οργάνωση κινητοποιήσεων, καθώς και οι μορφές πάλης που θα χρησιμοποιηθούν σ' αυτές τις κινητοποιήσεις.

Για να υπάρξει όμως μια τέτοια συμμετοχή των μελών στις αποφάσεις του συνδικάτου δεν αρκεί η σύγκληση 1-2 φορές το χρόνο της Γενικής Συνέλευσης των μελών. Απαιτείται γι' αυτό συνεχής σύνδεση της διοίκησης με τα μέλη. Φυσικά κάτι τέτοιο δεν μπορεί να υπάρξει με διοικήσεις που ρέπουν στη γραφειοκρατία ή ήδη γραφειοκρατικοποιήθηκαν, ξεκόπηκαν δηλαδή από τα μέλη και νομίζουν πως νομιμοποιούνται μια και εκλέχτηκαν, να αποφασίζουν για λογαριασμό τους. Τέτοιες διοικήσεις γραφειοκρατικοποιημένες, ξεκομμένες απ' τα μέλη, μπορούν εύκολα να πέσουν σε σχέση εξάρτησης από τους εργοδότες, το κράτος τους και τα κόμματα τους συμβάλλοντας έτσι στην απώλεια της αυτοτέλειας του συνδικάτου.

Δεν αρκεί να πραγματοποιούνται που και που ορισμένες συσκέψεις μελών. Χρειάζεται να βρεθούν μόνιμοι μηχανισμοί σύνδεσης της διοίκησης με τα μέλη, με κρίκους τους εκλεγμένους συνδικαλιστές κατά χώρο που θα συζητούν τις αποφάσεις της

διοίκησης με τα μέλη του συνδικάτου, θα ακούνε τις προτάσεις τους για τη βελτίωση της συνδικαλιστικής δουλειάς σε καθημερινή βάση, θα μεταφέρουν στη διοίκηση τις γνώμες, σκέψεις και ιδέες των μελών και όλων των εργαζομένων του χώρου. Τέτοιους μηχανισμούς σύνδεσης έχουν π.χ. ορισμένα μεγάλα κλαδικά σωματεία, τις εργοστασιακές επιτροπές του συνδικάτου στα εργοστάσια, και σε κάθε εργοστάσιο τους συνδικαλιστικούς υπεύθυνους κατά τμήμα.

Αυτοί οι μηχανισμοί σύνδεσης, που είναι εκλεγμένα όργανα του συνδικάτου, συμβάλλουν ανάμεσα σ' άλλα στην προώθηση της μαζικοποίησης και στη συνδικαλιστική δραστηριοποίηση των μελών.

Με αυτόν τον τρόπο οι διοικήσεις έχουν καθημερινά τις γνώμες των μελών πράγμα που παίζει αποφασιστικό ρόλο στη λήψη σωστών αποφάσεων.

Βέβαια ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται η λειτουργία και η δράση της ίδιας της διοίκησης για να μπορεί να παρακινεί τα μέλη να κάνουν δημιουργικές προτάσεις. Στις διοικήσεις, για την όσο το δυνατό καλύτερη οργάνωση της δουλειάς πρέπει να εκλέγονται οι κατάλληλοι συνδικαλιστές.

Όταν στις διοικήσεις εκλέγονται συνδικαλιστές με κριτήριο τις ικανότητες τους και την προσήλωση τους στην υπόθεση της εργατικής τάξης και όχι με βάση την κομματική τους ένταξη, αυτοί δίνουν εγγύηση ότι θα βάζουν πραγματικά πάνω απ όλα τα προβλήματα των εργατών. Τέτοιες διοικήσεις παίρνουν όλα τα μέτρα ώστε το συνδικάτο να ασχολείται με συνέπεια και συνέχεια με ζητήματα της νεολαίας, των εργατριών, των ανέργων, των συνταξιούχων, καθώς και με ειδικές κατηγορίες εργατών όπως είναι οι μερικά και προσωρινά απασχολούμενοι κ.α.

Τέτοιες διοικήσεις φροντίζουν για τη διεύρυνση του αγωνιστικού ορίζοντα των συνδικάτων, για τη διεύρυνση των αιτημάτων.

Τα αιτήματα που προκύπτουν στο προτσές παραγωγής, μαζί με αιτήματα της εργατικής τάξης εκτός παραγωγής, με αιτήματα που σχετίζονται με την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης (παιδείας, υγείας, περιβάλλοντος κ.α.) μαζί και τα αιτήματα για την ειρήνη και την εθνική ανεξαρτησία παίρνουν τη θέση τους όχι ξεκομμένα το ένα από το άλλο αλλά σε μια εσωτερική συνοχή σε ένα ενιαίο προγραμματικό πλαίσιο του συνδικάτου για μια νέα ανάπτυξη υπέρ των εργαζομένων.

Ενάντια στην παραταξιοποίηση

Μεγάλη ζημιά προκαλεί στην υπόθεση της αυτοτέλειας των συνδικάτων η παραταξιοποίηση που παρατηρείται και είναι πλατιά διαδεδομένη στο ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα.

Έτσι πολλές φορές στη Γενική Συνέλευση δεν απολογείται η διοίκηση αλλά οι επι-

κεφαλής των παρατάξεων.

Κάτι τέτοιο καταργεί στην πράξη την έσω-συνδικαλιστική δημοκρατία, στενεύει τη συζήτηση, χωρίζει τα μέλη ανάλογα με την κομματική ή παραταξιακή τους προτίμηση, αποτελεί πλήγμα κατά της εσωτερικής συνοχής και δυναμικής του συνδικάτου. Η διαπάλη δεν γίνεται με βάση τη θέση του καθενός πάνω στα συγκεκριμένα ζητήματα αλλά με βάση τη συνολική παραταξιακή του τοποθέτηση.

Καταργείται έτσι ο διάλογος και ας νομίζουν ορισμένοι ότι πλουτίζεται.

Τέτοια πραχτική είναι μια κακόγουστη μεταφορά καταστάσεων από το αστικό κοινοβούλιο που καταλήγει σε μια καρικατούρα της κοινοβουλευτικής συζήτησης. Παρόμοιες καταστάσεις οδηγούν σε απομαζικοποίηση του συνδικαλιστικού κινήματος και τελικά στο χτύπημα και το αδυνάτισμα του και πρέπει να καταπολεμηθούν. Πώς όμως; Πολλοί λένε, να φύγουν οι παρατάξεις απ' το συνδικαλιστικό κίνημα, να το αφήσουν ελεύθερο. Αλλά τι είναι οι παρατάξεις;

Παντού στον καπιταλισμό επόμενα και στη χώρα μας δρουν στο συνδικαλιστικό κίνημα διάφορα ιδεολογικά ρεύματα που ξεχωρίζουν μεταξύ τους ανάλογα με τη θέση που παίρνουν πάνω στα διάφορα προβλήματα.

Είναι ουτοπία και αντιδραστικότητα να πιστεύει κανείς ότι θα εξαλειφθούν στον καπιταλισμό τα ιδεολογικά ρεύματα στο συνδικαλιστικό κίνημα.

Ίσα-ίσα που η δράση τους είναι θεμιτή και η ελεύθερη αντιπαράθεση γνώμων και τοποθετήσεων μπορεί να συμβάλει θετικά στην ανάπτυξη της έσω-συνδικαλιστικής δημοκρατίας. Να συμβάλει θετικά στην κατάκτηση της πραγματικής αυτοτέλειας.

Και η ελληνική ιδιομορφία να συγκροτούνται δηλαδή τα ιδεολογικά ρεύματα σε ιδιαίτερα οργανωτικά σχήματα, τις παρατάξεις (οι περισσότερες παρατάξεις δεν εκφράζουν ακριβώς τα ιδεολογικά ρεύματα αλλά τη συνδικαλιστική επιρροή των κομμάτων) δεν είναι απαραίτητο να οδηγεί στην παραταξιοποίηση. Η αντιμετώπιση λοιπόν του ζητήματος δεν βρίσκεται στον εξορκισμό των παρατάξεων. Πάλι ενάντια στην παραταξιοποίηση δεν σημαίνει πως οι συνδικαλιστές πρέπει να κρύβουν την ταυτότητα τους στις συνδικαλιστικές συνελεύσεις, Κάτι τέτοιο δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνει. Το χαρακτηριστικό της παραταξιοποίησης δεν είναι η προβολή της παραταξιακής ή της κομματικής ταυτότητας στις συνελεύσεις και στη συνδικαλιστική δράση συνολικά αλλά το ότι η προβολή της γίνεται κατά τέτοιο τρόπο που προωθεί την περιχαράκωση, εμποδίζει την πλατιά έσω-συνδικαλιστική συζήτηση. Ας καταθέσουν λοιπόν όλοι τις δικές τους προτάσεις για τα συγκεκριμένα ζητήματα, χωρίς περιχαράκωτικές επικλήσεις της παραταξιακής τους ένταξης, με βάση την εξυπηρέτηση των πραγματικών εργατικών συμφερόντων, για να επιτραπεί στα μέλη των συνδικάτων να πάρουν θέση με βάση τη δική τους εμπειρία. Είναι βέβαιο πως οι εργάτες ξέρουν να κρίνουν και θα συμφωνήσουν με εκείνες τις προτάσεις που πραγματικά προωθούν τα συμφέροντα τους άσχετα απ' το που ανήκουν κομματικά οι φορείς τέτοιων προτάσεων.

Οι κομμουνιστές νιώθουν σιγουριά για τις προτάσεις τους και θέλουν να επιβεβαιώσουν την ορθότητα τους στη συνδικαλιστική δράση. Γι' αυτό είναι αντίθετοι με την

παραταξιοποίηση. «Οι συντηρητικές και ρεφορμιστικές παρατάξεις έχουν συμφέρον από μια έντονη παραταξιοποίηση και συστηματικά την υποδαυλίζουν. Αυτή όμως οδηγεί σε αποδυνάμωση του πρωτοβάθμιου, ιδιαίτερα, σωματείου και των δημοκρατικών του διαδικασιών. Οι κομμουνιστές στο βαθμό που επιδρούν, πρέπει να επιμένουν ώστε η δράση και η λειτουργία των παρατάξεων ν' αποβλέπει, πριν απ' όλα, στη μαζικοποίηση και αυτοτέλεια των σωματείων» τονίζεται στα ντοκουμέντα του 12ου Συνεδρίου του Κόμματος μας. (11)

Κομμουνιστές και συνδικάτα

Οι κομμουνιστές, τα μέλη και οι οπαδοί του ΚΚΕ, μέσα στα συνδικάτα δεν αισθάνονται σαν κάτι το ξεχωριστό, το ιδιαίτερο, το ξεκομμένο, το απέξω, θεωρούν τον εαυτό τους και είναι αναπόσπαστο εσωτερικό τμήμα του συνδικάτου. Παλεύουν για να παίρνονται και να εφαρμόζονται στην πράξη αποφάσεις του συνδικάτου που να εξυπηρετούν τα πραγματικά συμφέροντα των εργατούπαλλήλων. Είναι πρωτομάχοι της εσωσυνδικαλιστικής δημοκρατίας. Δεν ξεχωρίζουν τους εργαζόμενους, παλεύουν με συνέπεια για την αγωνιστική ενότητα του συνδικάτου. Δεν αποφασίζουν αυτοί για λογαριασμό της διοίκησης όταν βρεθούν στην πλειοψηφία.

Οι συζητήσεις που κάνουν στις κομματικές ομάδες που συγκροτούν τα κομματικά μέλη σε ένα συνδικάτο, αποσκοπούν στη βελτίωση της δουλειάς τους και της δουλειάς του συνδικάτου στην κατεύθυνση των εργατικών συμφερόντων. Φυσικά δεν κρύβουν την κομμουνιστική τους ταυτότητα.

Βέβαια στην καθημερινή δράση δεν λείπουν οι παραλείψεις, οι αδυναμίες και τα λάθη. Για πολλές αδυναμίες του συνδικαλιστικού κινήματος δεν είναι άμοιροι ευθυνών και οι κομμουνιστές.

Ενάντια σ' αυτές τις αδυναμίες ανοίγουν μέτωπο οι κομμουνιστές. Δεν πρόκειται να συμβιβαστούν με παραλείψεις. Μα το χαρακτηριστικό στη συνδικαλιστική δράση τους δεν είναι τα λάθη και οι αδυναμίες. Η δράση τους μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα, η εκλογή τους στις διοικήσεις και σε όλους τους συνδικαλιστικούς κρίκους είναι μια σημαντική συμβολή στην κατεύθυνση της κατάκτησης της πραγματικής αυτοτέλειας του συνδικαλιστικού μας κινήματος, σε αντίθεση με όλες τις «ανανεωτικές», «αυτόνομες» φλυαρίες που δρουν ακριβώς στην αντίθετη κατεύθυνση, στην κατεύθυνση της εξάρτησης του συνδικάτου απ' την αστική και μικροαστική ιδεολογία και πρακτική.

Αυτή η δράση πρέπει «με σεβασμό στην αυτοτέλεια της μαζικής οργάνωσης», όπως λέει το 12ο Συνέδριο του Κόμματος μας, να βελτιωθεί παραπέρα γιατί η εργατική τάξη χρειάζεται αυτοτελή συνδικάτα για να συμβάλουν αποφασιστικά στην πάλη για την κοινωνική απελευθέρωση, ενός στόχου που συμπίπτει με τους προγραμματικούς στόχους του ΚΚΕ.

Παραπομπές

- 1.Κ. Μαρξ: Μισθός, τιμή και κέρδος, Σ.Ε. σελ. 72.
- 2.Φρ. Ένγκελς: ΜΕW, τ. 19. σελ. 253.
- 3.Φρ. Ένγκελς: ΜΕW, τ. 16. σελ. 197.
- 4.Κ. Μαρξ: Μισθός, τιμή και κέρδος, Σ.Ε, σελ. 81.
- 5.Λένιν, Άπαντα, τ. 6, σελ. 85
- 6.Λένιν, Άπαντα, τ. 6, σελ. 30
- 7.Α. Γκόρτζ: «Στρατηγική του εργατικού κινήματος στο νεοκαπιταλισμό». Γερμανική Έκδοση 1967, σελ. 19.
- 8.Λένιν, Άπαντα, τ. 40, σελ. 274.
- 9.Λένιν, Άπαντα, τ. 42, σελ. 205.
10. Λένιν, Άπαντα, τ. 42, σελ. 204.
11. Δωδέκατο Συνέδριο ΚΚΕ - Ντοκουμέντα. Έκδοση της ΚΕ, σελ. 208.

Το κείμενο παραίτησης του Κ. Μπατίκα

Στην Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ

Αγαπητοί Σύντροφοι,

Η Απόφαση της ΚΕ για στήριξη μεταβατικής Κυβέρνησης ΝΔ -Συνασπισμού έφερε χιλιάδες μέλη και στελέχη του κόμματος και της ΚΝΕ σε αμηχανία και σε δύσκολη κατάσταση. Οδήγησε σε αγανάκτηση ένα σημαντικό τμήμα της επιρροής του κόμματος, ιδιαίτερα εκείνου του τμήματος που προέρχεται από την εργατική τάξη και την εργαζόμενη αγροτιά. Θετική απήχηση είχε αυτή η απόφαση μόνο σ' ένα μικρό τμήμα της επιρροής μας και συγκεκριμένα σε τμήματα της επιρροής μας στη διανόηση, στα παλιά και νέα μεσαία στρώματα.

Πολλοί οπαδοί και ψηφοφόροι μας νοιώθουν ότι τους κοροϊδέψαμε γιατί είχαν πιστέψει ότι θα κάναμε πράξη ένα απ' τα βασικά προεκλογικά μας συνθήματα: ΟΥΤΕ ΠΑΣΟΚ ΟΥΤΕ ΔΕΞΙΑ.

Άλλοι πάλι μας κατηγορούν για την απόφαση αυτή από λαθεμένη βάση, γιατί πιστεύουν ότι θα ήταν καλύτερα να πάμε με το ΠΑΣΟΚ.

Η αντίδραση της επιρροής μας από σωστές ή λαθεμένες θέσεις δείχνει με τον δικό της τρόπο ότι η απόφαση αυτή είναι βαθειά λαθεμένη.

Πιστεύω πως πρόκειται για μια καταστροφική απόφαση, για μια καινούργια υποταγή του κόμματος μας στις επιλογές της άρχουσας τάξης. Είναι μια απόφαση που αν δεν διορθωθεί αμέσως, θα έχει ανυπολόγιστες συνέπειες για το κομμουνιστικό και εργατικό κίνημα της χώρας μας. Με αυτή την επιλογή φτάσαμε σ' ένα αποφασιστικό σημείο, όπου είναι ορατή η καταστροφική πορεία που η αρχή της έγινε με την υπογραφή του κοινού πορίσματος ΚΚΕ—ΕΑΡ, που έσερνε το κόμμα μας σε μια αδιέξοδο πολιτική, σε μια πολιτική ουράς στην αστική τάξη, πολιτική που έφερνε το κόμμα μας αρκετές δεκαετίες πίσω. Με την παραδοχή του πορίσματος ΚΚΕ—ΕΑΡ η πλειοψηφία της ΚΕ αντικειμενικά ψήφιζε την εγκατάλειψη κάθε στοιχείου της επαναστατικής πολιτικής του κόμματός μας, προσχωρούσε ουσιαστικά στην μικροαστική εκσυγχρονιστική αντίληψη της ΕΑΡ και του Λ. Κύρκου., αντίληψη που είχε δοκιμαστεί στη ζωή και απορρίφθηκε από την εργατική τάξη και τον εργαζόμενο λαό, απ' τον κόσμο της αριστεράς στέλνοντας τους φορείς της στο περιθώριο της πολιτικής ζωής. Και σ' αυτές τις εκλογές θα έστελνε τον Κύρκο και το κόμμα του στην ουρά κάποιου αστικού κόμματος ή στην εξαφάνιση.

Για την απόφαση αυτή, για την αλλαγή βασικών θέσεων του συνεδρίου η ΚΕ δεν είχε κανένα καταστατικό δικαίωμα και η πλειοψηφία της αναλαβαίνει ιστορικές ευθύνες. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώθηκε εκείνη η ολομέλεια της ΚΕ, το γεγονός ότι με ευθύνη του Π.Γ. πρώτα υπογράφηκε το πόρισμα απ' την αντιπροσωπεία του κόμματος και μετά ήρθε για έγκριση στην ΚΕ περιόριζε τη δυνατότητα ριζικής τροποποίησης του και έβαλε πολλά μέλη της ΚΕ καλώς ή κακώς στο δίλημμα που ήταν, ή το ψηφίζεις ή αναλαβαίνεις την ευθύνη για τη μη συγκρότηση του συνασπισμού.

Το κοινό πόρισμα είναι διαποτισμένο από τις γνωστές αναθεωρητικές ιδέες του Μπερνστάιν και άλλων κορυφαίων του διεθνούς αναθεωρητισμού, που ευδοκίμησαν στο ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα 8-9 δεκαετίες πριν. Με αυτές τις σκουριασμένες ιδέες του προηγούμενου αιώνα μιλάνε οι φορείς τους για ανανέωση του ελληνικού κομμουνιστικού και αριστερού κινήματος στην Ελλάδα του 1989.

Δεν είναι καθόλου τυχαίος ο ενθουσιασμός του ελληνικού αλλά και του ευρωπαϊκού αστικού τύπου γιατί επιτέλους «Η ηγεσία του ΚΚΕ εγκατέλειψε τον δογματισμό». Δεν είναι καθόλου τυχαία τα κολακευτικά σχόλια σε όλη αυτή τη διάρκεια από κορυφαιούς έλληνες αστούς πολιτικούς. Επίσης δεν είναι καθόλου τυχαίο, ούτε παραδρομή ούτε λάθος ή μπατάρισμα των προεκλογικών αγορητών της Αριστεράς το γεγονός ότι κυριάρχησε σχεδόν αποκλειστικά το σύνθημα της κάθαρσης προ και μετεκλογικά. Εκφράζει την ουσία του κοινού πορίσματος και του προγράμματος του συνασπισμού, που είναι ο αστικός εκσυγχρονισμός του συστήματος, η εκκαθάριση του απ' τα εμπόδια, είναι η ενσωμάτωση του εργατικού κινήματος στο σύστημα του εξαρτημένου ελληνικού κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού.

Δεν είναι αιτία για τις μετεκλογικές επιλογές κάποιοι λαθεμένοι χειρισμοί. Ευθύνεται γι' αυτό η λαθεμένη πολιτική βάση που οδηγούσε το κόμμα μας στην εγκατάλειψη της ταξικής του αυτοτέλειας, στον ιδεολογικό αφοπλισμό του και σπρώχνει στην κατεύθυνση μετατροπής του σε εργατικό κόμμα αστικής επιρροής.

Με αυτή την πολιτική βάση, με το εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα του συνασπισμού, πρόγραμμα βελτίωσης και εξωραϊσμού των αστικών θεσμών και της αστικής δημοκρατίας, οποιαδήποτε κυβερνητική συνεργασία ακόμα και με ένα «άλλο ΠΑΣΟΚ» θα οδηγούσε την Αριστερά εκεί που οδηγήθηκε και το ΠΑΣΟΚ με τα γνωστά αποτελέσματα.

Αυτό το πρόγραμμα και η τέτοια λογική της κάθαρσης μας οδήγησε στη συνεργασία με τη ΝΔ, όπως θα ήταν δυνατό να μας οδηγήσει στην επίσης επιζήμια λύση συνεργασίας μας με το σημερινό ΠΑΣΟΚ. Και το επιχείρημα ότι χωρίς τον σχηματισμό κυβέρνησης θα παραγράφονταν τα σκάνδαλα δεν είναι ισχυρό, αφού υπήρχαν τρόποι να μην παραγραφούν. Φυσικά τη συνεργασία του Συνασπισμού με τη ΝΔ σε κυβερνητικό επίπεδο δεν την επέβαλε καμιά εθνική ανάγκη, και βέβαια δεν πρόκειται για πατριωτική λύση, όπως έσπευσε ο Λ. Κύρκος να τη χαρακτηρίσει. Αυτή η συνεργασία δεν πρόκειται να φέρει στην Αριστερά ούτε και κοντοπρόθεσμα οφέλη, όπως θέλουν να νομίζουν οι αρχιτέκτονες αυτής της ταχτικής. Αυτή η συνεργασία οδηγεί τον κόσμο της Αριστεράς σε σύγχυση, σπρώχνει αριστερούς στην αγκαλιά του ΠΑΣΟΚ, δηλ. στον άλλο πόλο του δικομματισμού, στο κόμμα που η ηγεσία του εκφράζει με διαφορετικό τρόπο και μεθόδους βασικά τα ίδια συμφέροντα που εκφράζει και η ηγεσία της ΝΔ.

Οι αυταπάτες που έχουν ορισμένοι ότι η Αριστερά μπορεί να γίνει μεγάλη, με τον τρόπο της να γίνει ΠΑΣΟΚ στη θέση του ΠΑΣΟΚ θα διαλυθούν. Οι αυταπάτες αυτές που βασικοί τους φορείς είναι ο Μίκης, ο Λεωνίδας Κύρκος και ο Μίμης Ανδρουλάκης και υποβολέας τους ο Κώστας Μητσοτάκης θα αποδειχτούν τέτοιες

γιατί δεν μπορεί να υπάρξει μεγάλη Αριστερά στη βάση του ρεφορμισμού. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να μετακομίσει η επιρροή του ΠΑΣΟΚ σε ένα άλλο κόμμα που έχει πάνω κάτω το ίδιο πρόγραμμα με το ΠΑΣΟΚ. Μεγάλη Αριστερά μπορεί να υπάρξει μόνο στη βάση των ιδεών της επαναστατικής αλλαγής της κοινωνίας. Μόνο τότε μπορεί πραγματικά να γίνει μεγάλη, να δώσει προοπτική στην εργατική τάξη, να τραβήξει τους αγωνιστές απ' το δόκανο του ρεφορμισμού και να γίνει το κυρίαρχο ρεύμα στο χώρο των προοδευτικών δυνάμεων. Οι μετατοπίσεις δεν μπορεί να γίνουν σε άλλη βάση παρά μόνο στη βάση στόχων και προγραμμάτων. Μια Αριστερά που υποβαθμίζει τους στόχους της και το πρόγραμμα της ως το επίπεδο των μεταρρυθμίσεων στα πλαίσια του συστήματος, που εγκαταλείπει τους στόχους της αντιιμπεριαλιστικής - αντιμονοπωλιακής πάλης, που εγκαταλείπει στην πράξη τα μεγάλα οράματα της επαναστατικής αλλαγής και του σοσιαλισμού δεν έχει πιθανότητες να συγκινήσει την εργατική τάξη. Τέτοια ψευτοαριστερά υπάρχει, είναι η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, και η εδραίωση του σαν οργανωμένου ρεφορμιστικού κόμματος αποτελεί σημαντική κατάκτηση της άρχουσας τάξης και δεν πρόκειται να την χαρίσει σε κανέναν. Την επιρροή του ρεφορμισμού θα την περιορίσει και τελικά θα την εκμηδενίσει η Αριστερά και το ΚΚΕ μόνον τότε όταν παλεύει από θέσεις επαναστατικές.

Όσοι πίστεψαν όπως με την κίνηση συνεργασίας με την ΝΔ θα χτυπήσουν το ΠΑΣΟΚ και θα απεγκλωβίσουν έτσι μάζες του θα απογοητευθούν. Με την πράξη του αυτή ο Συνασπισμός παρέχει πιστοποιητικά δημοκρατικότητας στη ΝΔ, την ενισχύει σαν δύναμη κάθαρσης, της ετοιμάζει το έδαφος για να επικρατήσει, αποπλίζει το μαζικό κίνημα και ουσιαστικά το ετοιμάζει να δεχτεί την υποταγή. Και θα εισπράξει η Αριστερά το κόστος και την κατηγορία ότι διευκόλυνε το δρόμο της νεοσυντηρητικής επέλασης που έρχεται και που θα σημάνει μια καινούργια επίθεση ενάντια στις κατακτήσεις και τα δικαιώματα των εργαζομένων.

Προσωπικά, αισθάνομαι πίκρα γιατί η ΚΕ δεν κατάφερε να αποτρέψει αυτήν την καταστροφική πορεία. Δεν ήταν μοιραίο να φτάσουμε ως εκεί. Δεν ήταν αναπότρεπτη αυτή η πορεία. Ίσα - ίσα που μας δόθηκε μοναδική ευκαιρία να αυξήσουμε την επιρροή μας και ν' ανοίξουμε καινούργιους αγωνιστικούς δρόμους για το λαϊκό κίνημα. Και ήταν ευνοϊκές οι συνθήκες γιατί α) η Εργατική τάξη και ο εργαζόμενος λαός διαισθάνονται τη νεοσυντηρητική επίθεση που του ετοιμάζει η ΝΔ και β) γιατί το ΠΑΣΟΚ με την χωρίς προηγούμενο αποκάλυψη των σκανδάλων έχασε την αίγλη του.

Ήταν η στιγμή να διευρύνουμε τους αγωνιστικούς μας στόχους, μα εμείς δυστυχώς τους περιορίσαμε.

Αν κατεβαίναμε στις εκλογές με ένα αγωνιστικό πρόγραμμα, σήμερα η κατάσταση θα ήταν εντελώς διαφορετική. Αυτό το πρόγραμμα έπρεπε να περιέχει ορισμένα βασικά σημεία που να διευκολύνουν την ανάπτυξη της πάλης του μαζικού λαϊκού κινήματος και να διευκολύνουν ακόμα το κίνημα ν' αντιπαλέψει τις ρεφορμιστικές αυταπάτες και τη νεοσυντηρητική επίθεση. Τέτοια σημεία ενός αγωνιστικού προ-

γράμματος έπρεπε να είναι:

- α) Να αρχίσει αμέσως η απομάκρυνση των Βάσεων.
 - β) Να φύγουμε αμέσως απ' το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ στην προοπτική της πλήρους αποχώρησης μας απ' αυτήν.
 - γ) Συγκεκριμένα μέτρα κατά των συνεπειών από την ένταξη στην ΕΟΚ στην προοπτική της αποδέσμευσης απ' αυτήν.
 - δ) 35 ώρες δουλειά, γνήσια ΑΤΑ νομικά κατοχυρωμένη.
 - ε) Κατάργηση των αντεργατικών νόμων και χτύπημα της κρατικής παρέμβασης στο εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα.
 - στ) Διαφύλαξη του δημόσιου τομέα της οικονομίας, εκδημοκρατισμός του, απαγόρευση των ιδιωτικοποιήσεων και προγραμματισμένη διεύρυνση του.
 - ζ) Εφαρμογή του εργατικού ελέγχου στις μεγάλες καπιταλιστικές επιχειρήσεις με την έννοια ότι οι ειδικά εκλεγμένες επιτροπές των εργαζομένων αποφασίζουν για όλα και οι αποφάσεις τους είναι δεσμευτικές για τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων. Με τέτοιο πρόγραμμα θα προετοιμάζαμε το μαζικό κίνημα να αντιμετωπίσει από καλύτερες θέσεις τη σχεδιασμένη επίθεση του νεο-συντηρητισμού.
- Αντί για προβολή αγωνιστικού προγράμματος στην προεκλογική περίοδο με βάση το οποίο θα καλούσαμε όποιες πολιτικές δυνάμεις το δέχονταν να συνεργαστούν μαζί μας και σε κυβερνητικό επίπεδο, ο Συνασπισμός μιλούσε κύρια για τα πρόσωπα. Λες και το βασικό είναι αν ο Παπανδρέου είναι καλύτερος ή χειρότερος απ' τον Γεννηματά, τον Λαλιώτη, τον Αλευρά και όχι η ρεφορμιστική πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Λες και το πρόβλημα είναι αν ο Μητσοτάκης είναι καλύτερος ή χειρότερος απ' τον Έμπερτ, τον Ανδριανόπουλο, τον Σαμαρά και όχι το νεοσυντηρητικό πρόγραμμα της ΝΔ. Όλοι αυτοί, παρά τη διαφορετικότητα τους σε ένα συμφωνούν: Στη διατήρηση και εδραίωση του καπιταλιστικού συστήματος. Τις όποιες διαφορές και αντιθέσεις τους μπορείς να τις αξιοποιήσεις μόνον όταν παλεύεις από θέσεις ενός επαναστατικού προγράμματος. Αλλιώς κινδυνεύεις να χρησιμοποιηθείς εσύ, βοηθώντας τότε τον έναν και τότε τον άλλο. Και στην συγκεκριμένη περίπτωση διευκολύνουμε τον Μητσοτάκη. Απ' αυτή μας την επιλογή τίποτα καλό δεν έχει να περιμένει η εργατική τάξη και ο εργαζόμενος λαός μας.

Πως έφτασε το κόμμα μας ως εδώ;

Με τη νίκη του κόμματος και την περιθωριοποίηση των αναθεωρητών, όλες οι προσπάθειες της άρχουσας τάξης στρέφονται στο να μετακομίσει ο αναθεωρητισμός μέσα στο κόμμα μας. Γι' αυτό προβάλλονται ανοιχτά και προκλητικά συστηματικά τα τελευταία χρόνια συγκεκριμένες απόψεις και οι φορείς αυτών των απόψεων, ενώ δυσφημούνται, επίσης συστηματικά, επαναστατικές απόψεις και οι φορείς τους. Με την ανάδειξη του ΠΑΣΟΚ στην Κυβέρνηση, το ρεφορμιστικό κλίμα διευκολύνει την ανάπτυξη αναθεωρητικών απόψεων και μέσα στο κόμμα. Δυστυχώς η καθοδήγηση του κόμματός μας δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει σωστά το

ρεφορμιστικό φαινόμενο και επέτρεψε στο ρεφορμισμό να εδραιωθεί. Το κακό είναι ότι όλες οι κριτικές φωνές για μια επαναστατική αντιμετώπιση του ΠΑΣΟΚ όχι μόνο δεν εισακούστηκαν αλλά και αντιμετωπίστηκαν με αυταρχικό τρόπο. Έφτανε να ονομάσει κάποιο μέλος ή στέλεχος του κόμματος την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ με το όνομα της, να πει δηλαδή ότι αυτή εξυπηρετεί τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης, για να τον κατατάξουν στους προβληματικούς, στους αριστεριστές, σε αυτούς που δεν καταλαβαίνουν. Κάθε φωνή ενάντια στη χλιαρή μας, πολλές φορές, στάση απέναντι στο ΠΑΣΟΚ πνιγόταν μέσα στη φιλολογία για τα θετικά και αρνητικά και στη σύλληψη για δήθεν πολύπλοκη και αντιφατική κατάσταση που είναι δύσκολο να κατανοηθεί απ' τα μέλη και τα στελέχη του κόμματος.

Και είναι χαρακτηριστικό ότι εκείνοι που τότε ήταν υπέρμαχοι αυτής της ταχτικής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και είναι υπεύθυνοι για την πολιτική ουράς απέναντι του, σήμερα υπεραμύνονται και πρωταγωνιστούν για τη συνεργασία μας με την ΝΔ.

Με τις αυταπάτες για τη δυνατότητα κυβερνητικής συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ άρχισε σιγά-σιγά η εγκατάλειψη θέσεων. Δεν μπόρεσαν όμως αυτές οι δυνάμεις να περάσουν την πλήρη άρνηση της επαναστατικής μας φυσιογνωμίας μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες, από διαδικασίες συνεδρίων. Γι' αυτό έπρεπε ν' αλλάξουν οι θέσεις μας με τρόπο αντίθετο με το δημοκρατικό συγκεντρωτισμό.

Είναι χαρακτηριστικό, π.χ. ότι 4 περίπου μήνες μετά το 12ο Συνέδριο, που είχε επιβεβαιώσει τη διατήρηση της θέσης μας για έξοδο από την ΕΟΚ, το ΠΓ οργάνωσε συνέντευξη για τα ζητήματα της ΕΟΚ και του 1992 όπου διαφοροποιείται η θέση μας αυτή.

Αυτή η πρακτική αποτελεί έσχατη περιφρόνηση των αρχών λειτουργίας του κόμματος, αγνόηση της θέλησης του κόμματος απ' την καθοδήγηση του.

Και δεν φτάνει αυτό. Εκείνοι που αντιδρούν χαρακτηρίζονται αντικομματικοί, οργανώνεται η δυσφήμιση τους. Δίνονται επιλεγμένα δημοσιεύματα στον αστικό τύπο, με στοιχεία και πληροφορίες κατάλληλα επεξεργασμένες. Στόχος αυτής της ανοιχτής συνεργασίας κύκλων της καθοδήγησης του κόμματος με τον αστικό τύπο ήταν να φτιαχτεί μια αποκρουστική εικόνα για αυτούς που διαφωνούν, να χαρακτηριστούν δογματικοί, που δεν κατανοούν την καινούργια εποχή. Βασικό κανάλι διοχέτευσης τέτοιων πληροφοριών στον αστικό τύπο είναι το ίδιο το Γραφείο Τύπου της ΚΕ.

Και σα να μην έφτανε ούτε αυτό, με τα χρήματα του κόμματος στηρίζεται η εφημερίδα «ΠΡΩΤΗ» για να διαδώσει στις μάζες των οπαδών τις αριστεράς και στα μέλη του κόμματος την αστική προπαγάνδα. Και ας μην κοροϊδευόμαστε το Κόμμα. Η κατεύθυνση της εφημερίδας «ΠΡΩΤΗ» είναι καθοδηγημένη και συμφωνημένη με κύκλους του ΠΓ του κόμματος μας.

Αυτές είναι ενέργειες αντικομματικές. Για να συγκαταλυθούν κατηγορούνται όλοι όσοι αντιδρούν σαν αντικομματικοί. Παραμορφώνεται ο δημοκρατικός συγκεντρωτισμός. Αυτή παραμόρφωση, που όπως αποκάλυψε η περεστρόικα υπήρξε και αλλού και χρησιμοποιήθηκε για την επιβολή του σταλινισμού. Εξυπηρετεί τώρα εδώ σε μας την προσπάθεια της υποταγής του κόμματός μας στην αστική τάξη.

Αγαπητοί σύντροφοι,

Για όλα αυτά δεν μπορώ πλέον να παραμείνω στην Κ.Ε. Δεν μπορώ να εκπροσωπώ αυτήν την πολιτική προς τα έξω. Δεν μπορώ να συνεργήσω στον αποπροσανατολισμό του κόμματος μας.

Παραιτούμαι από αναπληρωματικό μέλος της Κ.Ε. Απ' τη θέση του απλού μέλους του κόμματος μας θα παλέψω για την ανακοπή αυτής της πορείας, για την επαναστατική ανανέωση του κόμματος μας, για την υπόθεση της εργατικής τάξης και του σοσιαλισμού.

Συντροφικά, Κώστας Μπατίκας 6 Ιουλίου 1989

Υ.Γ. Ακόμα υπάρχει μια δυνατότητα αυτή η Κ.Ε. να σταματήσει αυτή την πορεία. Γι' αυτό όμως χρειάζεται η ΚΕ να πάρει άμεσες και δραστικές αποφάσεις όπως:

- 1) Οι κομμουνιστές βουλευτές να καταψηφίσουν την κυβέρνηση Τζανή Τζανετάκη.
- 2) Να παραιτηθεί το Π.Γ.
- 3) Να αναλάβει μια επιτροπή από 7-9 μέλη της ΚΕ και να οδηγήσει το κόμμα σε έκτακτο συνέδριο, όπου μέσα από πλατιές δημοκρατικές διαδικασίες και ανοιχτή συζήτηση να αποφασίσουν τα μέλη του κόμματος για την πορεία του.

ΚΜ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΕ ΕΝΑ «ΑΡΙΣΤΕΡΟ» ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΛΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Μια κριτική στο αρχικό προγραμματικό κείμενο τον ΝΑΡ, που γράφτηκε πριν από 12 χρόνια.

Το παρακάτω κείμενο γράφτηκε πριν από 12 χρόνια, τον Ιούλιο του 1990. Την άνοιξη του 1990 η Συντονιστική Επιτροπή του ΝΑΡ αποφάσισε να επεξεργαστεί θέσεις προγραμματικής κατεύθυνσης για να συζητηθούν και να αποφασιστούν στη Β' συνδιάσκεψη της οργάνωσης. Το κείμενο των θέσεων που εκπόνησε μια ειδικά γι' αυτό επιφορτισμένη επιτροπή, συζητήθηκε στη Συντονιστική Επιτροπή και στη συνέχεια δημοσιεύτηκε σε ξεχωριστό ένθετο στο «ΠΡΙΝ», στις 18/6/1990, με τίτλο «ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΛΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ». Διαφώνησα και κατανήφισα το κείμενο αυτό στη Σ. Ε., της οποίας ήμουν μέλος. Όπως έκανα και παλιότερα στην Κ Ε του ΚΚΕ σε ανάλογες περιπτώσεις, θεώρησα κι αυτή τη φορά υποχρέωση μου να διατυπώσω γραπτά τα βασικά σημεία της διαφωνίας μου. Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας είναι το κείμενο που ακολουθεί.

Το κείμενο αυτό δεν δημοσιεύτηκε ποτέ ως τώρα. Το μέγεθος του καθιστούσε αδύνατη τη δημοσίευση του στο «ΠΡΙΝ», στις στήλες του προσυνδιασκεψιακού διαλόγου. Θα υπήρχε βέβαια η δυνατότητα να εκδοθεί ξεχωριστά με ευθύνη της Συντονιστικής Επιτροπής και να διανεμηθεί στα μέλη του ΝΑΡ και ευρύτερα, αν διαθέταμε τη λενινιστική παράδοση. Τέτοια όμως παράδοση δεν διαθέταμε καθώς αυτή είχε ξεχαστεί επί δεκαετίες στα σκονισμένα ράφια της γραφειοκρατίας. Τόση ήταν η λησμονιά αυτής της επαναστατικής παράδοσης, που ούτε καν θεώρησα αναγκαίο να διεκδικήσω κάτι τέτοιο και ούτε καν σκέφτηκα, σε περίπτωση άρνησης, να τυπώσω μόνος μου το κείμενο της κριτικής μου και να το διακινήσω στα μέλη του ΝΑΡ και ευρύτερα. Κάτι τέτοιο δεν αποτελούσε μόνο αναφαίρετο δικαίωμα αλλά και ελάχιστη υποχρέωση μου, μιας και δήλωνα λενινιστής. Και αυτό ανεξάρτητα από το βαθμό επιτυχίας του εγχειρήματος, ανεξάρτητα από το αν έβρισκε αναγνώστες ή όχι. Και βέβαια μια ελάχιστη μειοψηφία θα έκανε τον κόπο να το διαβάσει καθώς εκείνα τα χρόνια της κατάρρευσης η ιμπεριαλιστική ιδεολογική τρομοκρατία είχε πάρει μεγάλη έκταση ανάμεσα στους αγωνιστές της Αριστεράς και ιδιαίτερα στους αγωνιστές που είχαν εγκαταλείψει το ΚΚΕ και συσπειρώθηκαν γύρω από το ΝΑΡ, έτσι που ακούσε και μια απλή αναφορά στο μαρξισμό και το λενινισμό για να σε κατατάξουν στα απολιθώματα του παρελθόντος και να σε χαρακτηρίσουν γραφικό. Αντίθετα γοητεύονταν από κάθε είδους νεωτερισμούς και περίτεχνες διατυπώσεις, που στις περισσότερες περιπτώσεις δεν ήταν παρά αναμασήματα παμπάλαιων ιδεών και

σκέψεων, ακόμα και από την προμαρξιστική εποχή, συσκευασμένων σε σύγχρονο περιτύλιγμα ώστε να φαντάζουν ως η τελευταία λέξη της επιστήμης και να περνούν ως μια τιτάνια προσπάθεια συγκρότησης μιας σύγχρονης επαναστατικής θεωρίας, που θα υπερβαίνει το μαρξισμό «που πάλιωσε, το μαρξισμό, που αντιστοιχούσε σε ένα παλιότερο στάδιο του καπιταλισμού και που δεν ανταποκρίνεται πλέον στη σύγχρονη εποχή». Αυτό εκφράζονταν ευρέως με την απλοϊκή σκέψη που έγινε σλόγκαν, πως ο μαρξισμός δεν μπορεί να είναι ανεύθυνος για τις καταρρεύσεις.

Όπως και να 'χει, το κείμενο αυτό έγινε τότε γνωστό στα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής και σ' ένα στενό κύκλο γύρω απ' αυτή. Βέβαια μπήκε στο φάκελο και τέθηκε υπόψη των μελών της συνδιάσκεψης, μια συνηθισμένη όσο και αμφίβολης αξίας πρακτική, που επί δεκαετίες είχε παγιωθεί στα αστικοποιημένα και εκφυλισμένα κομμουνιστικά κόμματα.

Από τότε άλλαξαν πολλά. Το ίδιο το NAP προχώρησε τη σκέψη του και τις επεξεργασίες του, σημείωσε κάποιες προόδους σε σωστότερη κατεύθυνση. Παρ' όλα αυτά όμως η βασική αντίληψη του NAP παραμένει η ίδια όπως πάνω-κάτω προδιαγράφηκε στο αρχικό προγραμματικό του ντοκουμέντο και οι βαθιά λαθεμένες προσεγγίσεις του αποτελούν τη βασική αιτία για την συρρίκνωση, το μαρασμό και την παρακμή του.

Γι' αυτό αποφάσισα να δημοσιεύσω την προ 12 ετών κριτική μου στο αρχικό προγραμματικό ντοκουμέντο του NAP. Την παραθέτω χωρίς την οποιαδήποτε αλλαγή. Σε γενικές γραμμές με εκφράζει, όπως είναι, και σήμερα. Και τίποτα απολύτως δεν θα άλλαξα επί της ουσίας αν την έγραφα σήμερα. Απλά ορισμένες διατυπώσεις θα ήταν σαφέστερες και κατηγορηματικότερες. Οι ελάχιστες αλλαγές που έκανα σημειώνονται με αποσιωπητικά σε παρένθεση (...), γιατί πρόκειται για κάποιες λέξεις που λόγω της φθοράς της φωτοτυπίας (το πρωτότυπο πρέπει να υπάρχει στα αρχεία του NAP, αν διατηρεί τέτοια), είναι δυσανάγνωστες. Φυσικά οι παραπομπές είναι σημειωμένες.

Κ.ΜΠ.

Κριτική στο κείμενο:**«Αριστερό πρόγραμμα πάλης για το σοσιαλισμό στην εποχή μας»**

Έχει γίνει παράδοση στην ελληνική Αριστερά λόγω της πολύχρονης κυριαρχίας σ' αυτήν του οικονομισμού και κάθε λογής οπορτουνιστικών αντιλήψεων, να κατασκευάζονται προγράμματα, σχέδια επί σχεδίων και κείμενα με περίτεχνες διατυπώσεις για να μπορούν να ερμηνεύονται κάθε φορά ανάλογα με τις ανάγκες της στιγμής.

Δυστυχώς αυτή η παράδοση βαραίνει, και απ' ό,τι φαίνεται, δεν μπορούν να ξεφύγουν και εκείνες οι δυνάμεις, που με το περσινό τους εγχείρημα έδειχναν ότι θέλουν να πετάξουν από πάνω τους τη σκουριά του οπορτουνισμού και κάθε αστικής επιρροής. Με την περήφανη καταγγελία της υποταγής της Αριστεράς και τη συγκρότηση του Νέου Αριστερού Ρεύματος ξαναγεννήθηκαν σε πολύ κόσμο της Αριστεράς κάποιες ελπίδες για μια διαφορετική πορεία.

Οι δυνάμεις αυτές, που απ' την πρώτη στιγμή διακήρυξαν την πρόθεση τους να συμβάλουν στην επαναστατική ανανέωση, και την επαναστατική ανασυγκρότηση του εργατικού μας κινήματος, δεν πρέπει να έχουν κανένα λόγο να μιμηθούν τον ελληνικό αναθεωρητισμό και οπορτουνισμό. Αυτός δεν θέλει να δεσμευτεί σε τίποτα, μοναδική του αρχή είναι η γρήγορη προσαρμογή στις αλλαγές που απαιτεί η υποταγμένη του ύπαρξη στην ουρά της αστικής τάξης και στο περιθώριο της αστικής πολιτικής ζωής, όπου φυτοζωεί.

Όποιος πραγματικά θέλει να συμβάλει στη συσπείρωση των αγωνιστών πρέπει να απορρίψει κάθε διγλωσσία.

Οι διακηρύξεις και προθέσεις πρέπει να είναι έτσι διατυπωμένες που να μην επιδέχονται πολλές ερμηνείες, να μην μπορούν να εφαρμοστούν και έτσι και αλλιώς. Άλλος δρόμος για τη συσπείρωση των αγωνιστών δεν υπάρχει. Αλλιώς δεν είναι δυνατόν να κάνεις κομμουνιστική πολιτική, η διολίσθηση στον πολιτικαντισμό είναι αναπόφευκτη.

Το κείμενο που δόθηκε στη δημοσιότητα στην Αθήνα στις 18/6/90 με ένδειξη Νέο Αριστερό Ρεύμα και με τον όχι και τόσο σεμνό τίτλο, είναι αλήθεια, «Αριστερό πρόγραμμα πάλης για το σοσιαλισμό στην εποχή μας», δεν διακρίνεται δυστυχώς από καθαρές διατυπώσεις που να μην επιδέχονται περισσότερες της μιας ερμηνείες.

Στο κείμενο περιέχονται πολλές συγχύσεις, μια σειρά ανεπεξέργαστες και δυσνόητες σκέψεις, χαρακτηρίζεται από μια εκλεκτικίστικη συρραφή διάφορων συμπερασμάτων και αληθειών. Πολλά θα μπορούσε κανείς να πει και να γράψει για ένα κείμενο που πέρα απ' τ' άλλα δεν διακρίνεται ιδιαίτερα για τη λιτότητα του. Κάτι τέτοιο ωστόσο δεν θα ωφελούσε, γι' αυτό θα περιορίσω τις παρατηρήσεις μου σε 3-4 βασικά σημεία του κειμένου απ' τα οποία εξαρτάται η συνολική λογική και ποιότητα του.

Ιδιαίτερα θα σταθώ στον χαρακτηρισμό της εποχής μας, στην ανάλυση του σύγχρονου καπιταλισμού, στο ζήτημα της επανάστασης, στο άμεσο πρόγραμμα και στην

αναγκαιότητα ή όχι επαναστατικού κόμματος της εργατικής τάξης.

Δεν είμαι καθόλου σύμφωνος με τους σ. που συνέταξαν το κείμενο, με το συμπέρασμα τους ότι ο καπιταλισμός πέρασε σε ένα καινούργιο επίπεδο ανάπτυξης, μεταϊμπεριαλιστικό, σε μια νέα εποχή, όπου ένα μυστηριώδες όν, το Π.Π.Μ. διαφεντεύει τα πάντα, στην «ιστορική εποχή της καπιταλιστικής ανασυγκρότησης».

Δεν είμαι επίσης σύμφωνος με την αποφυγή του κειμένου να κάνει καθαρή τοποθέτηση για το επαναστατικό υποκείμενο της εποχής μας. Η επιρροή των διαφόρων αστικών θεωριών π.χ. του αυθορμητισμού εμπόδισε τους συγγραφείς να ξεκαθαρίσουν τη θέση τους ως το τέλος και για το πολιτικό επαναστατικό υποκείμενο. Η αντικαπιταλιστική δημοκρατική επανάσταση δεν ξεπερνάει την θεωρία των σταδίων παρά το γεγονός ότι το κείμενο την κριτικάρει. Δεν πρόκειται για την σοσιαλιστική επανάσταση αλλά για κάποια άλλη ενδιάμεση. Σ' αυτή τη λογική είναι ενταγμένη και η άμεση πολιτική πρόταση που σε αντίθεση με τη διακήρυξη του κειμένου ότι πρόκειται για στόχους που υπερβαίνουν το σημερινό σύστημα δεν είναι τίποτα άλλο από μεταρρυθμίσεις στα πλαίσια του συστήματος.

Α. Για την ανάλυση του σύγχρονου καπιταλισμού και τον χαρακτηρισμό της εποχής μας.

Στο κείμενο γίνεται λόγος για τον ιμπεριαλισμό με έναν τέτοιο τρόπο που η λενινιστική ανάλυση του περιορίζεται και ευνουχίζεται. Οι συγγραφείς του κειμένου ταλαντεύονται ανάμεσα στο αν υπήρξε ποτέ ιμπεριαλισμός σαν ξεχωριστό στάδιο του καπιταλισμού. Ορισμένοι φαίνεται να πιστεύουν ότι ήταν μια λαθεμένη θεωρητική σύλληψη του Λένιν, μια προσέγγιση ανάμεσα σε πολλές άλλες, μια και όπως δήλωσε στη Συντονιστική Επιτροπή ένας απ' τους φανατικούς υποστηρικτές του κειμένου, «ο Λένιν δεν πρόσθεσε τίποτα στο μαρξισμό». Άλλοι φαίνεται να πιστεύουν ότι, και αν υπήρξε ο ιμπεριαλισμός σαν ξεχωριστό στάδιο του καπιταλισμού, αυτό σήμερα ξεπεράστηκε. Οι όποιες λοιπόν θεωρητικές συμβολές του Λένιν σήμερα πάλιωσαν, και απαιτούνται καινούργιες θεωρητικές προσεγγίσεις στο ζήτημα αυτό, απαιτείται «υπέρβαση σε ανώτερο επίπεδο». Έτσι στο κείμενο υπάρχει μια «δημιουργική» σύνθεση των δύο αυτών απόψεων, τις οποίες «υπερβαίνει σε ανώτερο επίπεδο». Έτσι, ο ιμπεριαλισμός δεν κατανοείται σαν ο μονοπωλιακός και κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός, δηλαδή ο καπιταλισμός της εποχής μας, σαν το ανώτατο και τελευταίο στάδιο του καπιταλισμού, σαν ο καπιταλισμός που σάπισε και θα πεθάνει με την ανατρεπτική δράση του εργατικού κινήματος. Υπάρχουν συγχύσεις για την ίδια την έννοια του μονοπωλιακού και κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, περιορισμένη αντίληψη της έννοιας του μονοπωλίου και διαστρεβλωτική άποψη για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Κατασκευάζεται ένα καινούργιο στάδιο του καπιταλισμού πέρα απ' τον ιμπεριαλισμό.

Έτσι λοιπόν:

α) Το καινούργιο στάδιο του καπιταλισμού, σύμφωνα με τις διατυπώσεις του κειμένου, είναι η σύγχρονη καπιταλιστική ανασυγκρότηση, ένα στάδιο μεταϊμπεριαλιστικό. Ο ιμπεριαλισμός είτε δεν υπήρξε καθόλου ή υπήρξε και ξεπεράστηκε σαν ξεχωριστό στάδιο του καπιταλισμού. Αυτό το «προβληματάκι» οι συγγραφείς το αφήνουν μάλλον προς συζήτηση.

Φυσικά το συμπέρασμα του κειμένου για νέο στάδιο του καπιταλισμού δεν παρατίθεται ανοιχτά και καθαρά αλλά μέσα από περισσότερες αλληλοσυγκρουόμενες διατυπώσεις, έτσι που είτε το θέλουν οι σ. συγγραφείς είτε όχι η εντύπωση που μένει, είναι «να είμαστε μέσα σ' όλα».

Για να μην κατηγορηθούμε για άδικη κριτική ή για διαστρέβλωση παραθέτουμε πάνω από δέκα απ' αυτές τις διατυπώσεις που βρίσκονται στο κείμενο.

1) «Βρισκόμαστε στην αρχή μιας νέας φάσης εξέλιξης του ιμπεριαλιστικού σταδίου του καπιταλισμού, της καπιταλιστικής κοινωνίας με ποιοτικά χαρακτηριστικά» (σημείο 1).

2) «... νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά της καπιταλιστικής εξέλιξης» (σημείο 2.2).

3) «Όλα δείχνουν ότι η εκρηκτική ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και οι αντίστοιχες αναπροσαρμογές των καπιταλιστικών σχέσεων, τείνουν σε μια νέα ποιοτική φάση εξέλιξης του ιμπεριαλισμού, της καπιταλιστικής κοινωνίας» (σημείο 2).

4) «Στις συνθήκες του καπιταλισμού μέχρι το σημερινό ανώτατο στάδιο του...» (σημ. 2.6) [εννοεί μάλλον την καπιταλιστική ανασυγκρότηση σαν ανώτατο στάδιο του].

5) «... αντικειμενική τάση της νέας φάσης του καπιταλισμού» (σημ. 2.7).

6) «σημερινή εξέλιξη του καπιταλιστικού σχηματισμού» (σημ. 3.1)

7) «Γίνεται φανερό ότι στην εποχή των ΠΠΜ και των υπερεθνικών ολοκληρώσεων περνάμε σε κείνη τη φάση της καπιταλιστικής κοινωνίας...» (σημ. 4.4.)

8) «στη νέα φάση της καπιταλιστικής ανάπτυξης»

9) «η μεγάλη προσφορά της νέας φάσης της καπιταλιστικής εξέλιξης...» (σημ. 4.9.)

10) «Στις σημερινές συνθήκες της νέας φάσης του ιμπεριαλισμού» (σημ. 8.14).

11) «η καπιταλιστική ανασυγκρότηση (είναι) μια ιστορική φάση στην εξέλιξη του συστήματος» (σημ. 5.7)

Στο συμπέρασμα ότι έχουμε να κάνουμε με μια νέα ιστορική περίοδο του καπιταλιστικού συστήματος, με ένα νέο στάδιο, «με μια ιστορική φάση» οδηγούν όλες οι σχετικές διατυπώσεις του κειμένου ακόμα και εκείνες που δείχνουν κάποια συμβιβαστική διάθεση όπως η 1η και 3η όπως παρατέθηκαν παραπάνω.

Δεν είχαμε καμιά απολύτως διάθεση να εμπλακούμε σε μια συζήτηση για την περιοδολόγηση του καπιταλισμού. Αν αναγκάζομαστε να θίξουμε το ζήτημα είναι γιατί δυστυχώς υπάρχει μεγάλη σύγχυση για τον χαρακτηρισμό της εποχής μας, χαρακτηρισμό που απόχτησε ζωτική σημασία για τον καθορισμό των τωρινών και μελλοντικών καθηκόντων του εργατικού κινήματος, για τον προσανατολισμό της δράσης των πρωτοπόρων εργατών και των αγωνιστών της Αριστεράς. Ιδιαίτερα τώρα, με την

ολοκληρωτική νίκη του αστικού ρεύματος στο εργατικό κίνημα, με την κατάληψη των καθοδηγητικών οργάνων του ΚΚΣΕ απ' τα αστικής επιρροής στελέχη της περεστρόικα, που δουλεύουν ακούραστα για την καπιταλιστική παλινόρθωση της Σοβιετικής Ένωσης και την πλήρη παράδοση της στον ιμπεριαλισμό, τώρα που οι ιδεολόγοι του ιμπεριαλισμού θριαμβολογούν για το τέλος του κομμουνισμού, το ζήτημα αυτό αποχτάει τεράστια επικαιρότητα.

Όλοι αυτοί προσπαθούν να μας αποδείξουν ότι ο ιμπεριαλισμός άλλαξε, ότι δεν απειλείται η ανθρωπότητα απ' αυτόν, ότι μπορεί να λύσει τα προβλήματα της ανθρωπότητας, να υπάρξει παγκόσμια ειρηνική εξέλιξη χωρίς την ανατροπή του, αρκεί να ενισχυθούν οι τάσεις για «την οικονομία της ειρήνης» και να απομονωθούν ορισμένες φιλοπόλεμες δυνάμεις του. Οι απόψεις αυτές, που δυστυχώς κυριαρχούν στο εργατικό κίνημα σήμερα προσφέρουν μια ανεκτίμητη συνδρομή, υποτάσσουν το κίνημα, το αποπροσανατολίζουν επικίνδυνα και το παραδίνουν αφοπλισμένο και ακίνδυνο στην ιμπεριαλιστική επιθετικότητα, προκαλώντας ανεπανόρθωτη ζημιά στην υπόθεση της παγκόσμιας εργατικής τάξης και της κοινωνικής απελευθέρωσης. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι ακόμα και ο όρος ιμπεριαλισμός εξαφανίστηκε απ' το λεξιλόγιο των Κομμουνιστικών και Εργατικών κομμάτων.

Βάλλθηκαν λοιπόν πολλοί να μας απαλλάξουν «απ' το δογματισμό» και να μας δείξουν ότι ο ιμπεριαλισμός δεν είναι αυτό που πιστεύαμε. Ξιφουλκούν ενάντια «στον πρωτόγονο αντιιμπεριαλισμό μας», (βλέπε πρόσφατα άρθρα γραφειοκρατών της περεστρόικα στο «Ρ»), και μας οικτίρουν γιατί δεν καταλάβαμε ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός άλλαξε, ότι στην σύγχρονη εποχή βασιλεύει η οικονομία της ειρήνης, οι εσωμονοπωλιακοί και εσωιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί ανήκουν οριστικά στο παρελθόν, ότι μπήκαμε σε μια εποχή που οι παραγωγικές δυνάμεις αναπτύσσονται απρόσκοπτα, στην εποχή της ειρηνικής μετεξέλιξης του καπιταλισμού σε σοσιαλισμό χωρίς καταστροφές, χωρίς επαναστάσεις και αίματα.

Φυσικά η ίδια η καθημερινή ζωή έρχεται να κονιορτοποιήσει όλες τις παραπάνω μικροαστικές φαντασιώσεις. Σημειώνουμε εδώ απλά το πάθημα του δύσμοιρου Γιάννη Δραγασάκη που έδωσε πίστη σε παρόμοιες φλυαρίες, αναλαμβάνοντας να παρουσιάσει στο αριστερό κοινό μέσω του Ριζοσπάστη τις παλιές και νεότερες ιδέες του Αγγελόπουλου και άλλων αστών ιδεολόγων για την οικονομία της ειρήνης, που δήθεν είναι δυνατή στα πλαίσια της κυριαρχίας των πολυεθνικών μονοπωλίων και του ιμπεριαλισμού. Ο «Ρ» μάλιστα για μια ολόκληρη βδομάδα ανάγγειλε στην πρώτη σελίδα το βαρυσήμαντο άρθρο του. Αλλά τι δυστυχία! Το άρθρο δημοσιεύτηκε την ίδια μέρα που οι πρωτοσέλιδοι τίτλοι όλων των εφημερίδων, μαζί και του Ριζοσπάστη, πληροφορούσαν με πηχυαίους τίτλους για τα πολεμικά γεγονότα στον Περσικό.

Σε μια λοιπόν εποχή τεράστιας ιδεολογικής σύγχυσης, κείμενα που δεν δίνουν ξεκάθαρα απαντήσεις δεν συμβάλουν καθόλου, αντίθετα επιτείνουν τη σύγχυση, καθώς τη μεταφέρουν και σε κείνους τους αγωνιστές που απορρίπτουν τις κυρίαρχες οπορ-

τουριστικές αντιλήψεις και αναζητούν επιστημονικές απαντήσεις για τη σύγχρονη πραγματικότητα.

Και αυτό ανεξάρτητα από προθέσεις. Οι όποιες καλές προθέσεις δεν αρκούν. Όπως δεν αρκεί γενικά η καταγγελία της νέας ρεφορμιστικής σκέψης γύρω απ' αυτά τα ζητήματα. Το κείμενο καταγγέλλει τις ανοησίες του ανοιχτού αστικού ρεύματος για δήθεν μετατροπή του σημερινού ΚΜΚ σε σοσιαλισμό. Δεν δείχνει όμως την προσοχή που απαιτείται για να είναι η καταγγελία και η κριτική συνεπής. Και αυτό έχει μεγάλη σημασία, ιδιαίτερα τώρα, που οι διάφορες θεωρίες των τελευταίων 3-4 δεκαετιών για τη (...), «την κοινωνία της κατανάλωσης», (...), «της σύγκλισης των δύο συστημάτων, αισθάνονται δικαιωμένες απέναντι στο μαρξισμό. Τώρα που και άλλες θεωρίες και μάλιστα πολύ παλιότερες, αισθάνονται επίσης δικαιωμένες απέναντι στον μαρξισμό και κυκλοφορούν σε νεότατη και χυδαιότατη έκδοση. Εννοούμε τις απόψεις της Β' Διεθνούς για το σοσιαλισμό και την επανάσταση που πρακτική τους εφαρμογή είναι σήμερα η άποψη ότι η Οκτωβριανή επανάσταση ήταν ένα ιστορικό ατύχημα, ότι η θεωρία του Λένιν για τον σοσιαλισμό ήταν μια απ' τις πολλές προσεγγίσεις και βεβαίως λαθεμένη, ότι δεν ήταν δυνατή η επιτυχία του «σοσιαλιστικού πειράματος». Η αποτυχία του ήταν, σύμφωνα με αυτές τις απόψεις, άμεση απόρροια της θεωρίας και της πρακτικής του Λένιν και των μπολσεβίκων που διαστρέβλωσαν το μαρξισμό.

Φυσικά δεν έχουμε καμιά αντίρρηση να συζητήσουμε τα ζητήματα χωρίς ταμπού. Δεν βλέπουμε τον μαρξισμό-λενινισμό ούτε σαν δόγμα ούτε σαν εικόνισμα, ούτε σαν κάτι τελειωμένο. Συμφωνούμε με την ανάλυση Λένιν για τον ιμπεριαλισμό, όχι γιατί την έκανε ο Λένιν αλλά γιατί πειστήκαμε για την ορθότητα της και γιατί επιβεβαιώνεται πλήρως απ' τη σύγχρονη πραγματικότητα.

Η συζήτηση για τα σύγχρονα χαρακτηριστικά του καπιταλισμού και γενικά για τα ζητήματα της εποχής μας είναι ασφαλώς επιβεβλημένη και σε ότι μας αφορά θα ήμασταν ευτυχείς να ακούσουμε περισσότερα επιχειρήματα. Δεν θα είχαμε δυσκολία να πειστούμε για την ορθότητα τούτης ή της άλλης άποψης εφόσον αυτή τεκμηριώνεται με επιχειρήματα και αποδειχεται με βάση τα σημερινά δεδομένα. Δεν μπορούμε φυσικά να συμφωνήσουμε με διάφορους νεωτερισμούς, που δεν είναι τίποτα άλλο από συλλογή σκέψεων από δω και από κει, και ας παρουσιάζονται ως το απαύγασμα της σύγχρονης μαρξιστικής σκέψης.

Κανένας ασφαλώς δεν μπορεί να ανακηρυχτεί μοναδικός κληρονόμος του μαρξισμού, και σε καμιά περίπτωση δεν διεκδικούμε κάτι τέτοιο για τον εαυτό μας. Αυτό όμως δεν μπορεί να εμποδίσει κανέναν να εκφράσει την άποψη του. Δεν μπορεί κανένας να έχει αντίρρηση να συζητήσει. Και μπορεί ύστερα απ' τη συζήτηση να πειστεί ότι τούτη ή η άλλη διαπίστωση του μαρξισμού είναι λαθεμένη είτε πάλιωσε αρκεί κάτι τέτοιο να αποδειχτεί.

Όποιοι π.χ. είναι της γνώμης ότι ο λενινισμός δεν πρόσφερε τίποτα στο μαρξισμό οφείλουν να το αποδείξουν, αν δεν θέλουν να κατηγορηθούν για δογματική υπεράσπιση και απολογία της ιμπεριαλιστικής ιδεολογίας και προπαγάνδας. Όσοι είναι της γνώμης ότι βασικές διαπιστώσεις του μαρξισμού-λενινισμού είναι λαθεμένες ή πάλιωσαν οφείλουν να καταθέσουν τα επιχειρήματα τους ανοιχτά και καθαρά στο φως της ημέρας. Μόνο έτσι συμβάλουν στο ιδεολογικό ξεκαθάρισμα σημαντικών ζητημάτων της εποχής μας. Τα μισόλογα, τα ναι μεν αλλά, τα έτσι κι αλλιώς συμβάλλουν όχι στο ξεκαθάρισμα αλλά στη συσκότιση, ρίχνουν νερό στο μύλο της ιδεολογικής σύγχυσης, που περισσεύει στους σημερινούς καιρούς, και αντικειμενικά κάθε άλλο παρά την επανάσταση εξυπηρετούν.

β) Η έννοια τον μονοπωλίου.

Στο κείμενο από ορισμένες διατυπώσεις αφήνεται η εντύπωση ότι η διεθνοποίηση του κεφαλαίου είναι υπόθεση των τελευταίων χρόνων και ότι είναι έργο του Π.Π.Μ. Ο μέχρι τώρα κρατικό μονοπωλιακός καπιταλισμός είχε αποκλειστικά εθνικά όρια ελέγχου. Στον Κ.Μ.Κ. «τον εθνικό καπιταλιστικό σχηματισμό» (σημ. 2.3) με τα «εθνικά όρια ελέγχου», τώρα τα ΠΠΜ επιβάλλουν «τάσεις υπέρβασης των ορίων ελέγχου του ΚΜΚ, διαδικασίες μεταφοράς οικονομικών και πολιτικών αρμοδιοτήτων σε υπερεθνικές ολοκληρώσεις και οργανισμούς» (σημ. 2.5). Φυσικά δεν νομίζω ότι χρειάζονται πολλές προσπάθειες να αποδείξει κανείς ότι και πριν τις καπιταλιστικές ολοκληρώσεις και πριν από το να αποτελούν οι «ξεχωριστοί ΚΜΚ την εθνική βάση των διάφορων τμημάτων του ΠΠΜ» (σημ. 2.6) ο αγγλικός π.χ. ή ο αμερικάνικος ΚΜΚ δεν είχε απλά, εθνικά όρια ελέγχου.

Αλλά η πηγή των διάφορων παρανοήσεων προέρχεται κατά τη γνώμη μου απ' τη λαθεμένη κατανόηση της έννοιας μονοπώλιο. Στο κείμενο το μονοπώλιο δεν κατανοείται όπως είναι, δηλαδή σαν «η βαθιά οικονομική βάση του ιμπεριαλισμού» (Λένιν). Δεν κατανοείται επίσης ότι το καπιταλιστικό μονοπώλιο αναπτύχθηκε απ' τον καπιταλισμό σαν συνέπεια της συγκέντρωσης της παραγωγής και του κεφαλαίου και ότι ο συναγωνισμός οδήγησε στα μονοπώλια, τα οποία όμως δεν τον αναιρούν, δεν τον εξολοθρεύουν, αλλά γεννούν νέες αντιθέσεις. Κατανοείται μάλλον περιορισμένα σαν μια ανάμεσα στις άλλες μορφή οργάνωσης του κεφαλαίου. Ασφαλώς είναι και μορφή οργάνωσης του κεφαλαίου, αυτό όμως δεν αρκεί για να αποδοθεί η ουσία του μονοπωλίου, το οποίο είναι οικονομική και κοινωνική σχέση και δύναμη και βάση του έχει το μονοπωλιακό κέρδος.

Και αν, όπως λέει το κείμενο, το νεότερο φαινόμενο των ΠΠΜ «που στη δεκαετία του '60 αποτελούσαν μια νέα πρόκληση και σήμερα τείνουν να εξελιχτούν σε ηγεμονική δύναμη του ΚΜΚ» (σημ. 2.3), αν λοιπόν «η ανάπτυξη του κεφαλαίου με τη μορφή του ΠΠΜ, συνδέεται με την ανάπτυξη του ανταγωνισμού, που αποτελεί νόμο κίνησης του κεφαλαίου γενικά» (σημ. 2.6), τότε με τι συνδέονται οι προηγούμενες μορφές μονοπωλίων; Ο ανταγωνισμός που «αποτελεί νόμο κίνησης του κεφαλαίου»

γέννησε κατευθείαν τα ΠΠΜ;

Στο κείμενο υπάρχει και μια σωστότερη προσέγγιση του μονοπωλίου, «τα ΠΠΜ είναι αναπτυγμένη σχέση παραγωγής και κυριαρχίας» (σημ. 3), για να εγκαταλειφθεί γρήγορα και να εμφανιστεί ξανά η λατρεία στις μορφές οργάνωσης του κεφαλαίου, (σημ. 4.1). Εκεί που φαίνεται πιο καθαρά η μη σωστή κατανόηση του μονοπωλίου και ο περιορισμός του σε μορφή οργάνωσης του κεφαλαίου είναι μια περικοπή του κειμένου που κάνοντας κριτική στα Κ.Κ. λέει:

«Οι θεωρίες αυτές (δηλ. των Κ.Κ.) μετέτρεψαν... το αστικό κράτος ...σε αποκλειστικό όργανο των μονοπωλίων που καταπιέζει συλλήβδην την εργατική τάξη, τα μεσαία στρώματα και τις δυνάμεις της μικρής και μεσαίας αστικής τάξης» (σημ. 4.8) Η τυφλή απόρριψη κάθε σκέψης που προέρχεται απ' το Κομμουνιστικό Κίνημα ή ίσως η πρόληψη ότι «ο Λένιν δεν πρόσθεσε τίποτα στο μαρξισμό», αποδείχεται τραγέλαφος, αφού μαζί με τις λαθεμένες απόψεις που αναπτύχθηκαν στα Κ.Κ. εγκαταλείπονται και σημαντικές και εύκολα αποδείξιμες μαρξιστικές αλήθειες. Το να ισχυρίζεται κανείς ότι μόνο η εργατική τάξη καταπιέζεται απ' το μονοπώλιο, σημαίνει ότι δεν κατάλαβε τίποτα απ' αυτό. Οι συγγραφείς του κειμένου φαίνεται να θέλουν να μας φέρουν 100 χρόνια πίσω στον προμονοπωλιακό καπιταλισμό. Φαίνεται να μην κατανοούν ότι ανεξάρτητα απ' τις μορφές του (άσχετα αν είναι τραστ, καρτέλ, κοντσέρν ή κογκλομεράτ, εθνικό, διεθνικό ή πολυεθνικό, μονοκλαδικό ή πολυκλαδικό) το μονοπώλιο έχει τη βάση του στο μονοπωλιακό υπερκέρδος, που είναι πάνω απ' το συνηθισμένο μέσο κοινωνικό κέρδος, είναι πάνω και πέρα απ' το πρόσθετο κέρδος που αποκτούν οι καπιταλιστές που πρωτοπορούν στη βελτίωση της τεχνικής και της οργάνωσης της παραγωγής. Εδώ πρόκειται για υπερκέρδος που προέρχεται απ' τη μονοπώληση της παραγωγής και όχι απ' τη βελτίωση της τεχνικής. Και αυτό το μονοπωλιακό υπερκέρδος από κάπου πρέπει να προκύπτει, από κάπου πρέπει να το παίρνουν οι μονοπωλητές. Και φυσικά προέρχεται απ' την υπεραξία και ένα μέρος της αξίας της εργατικής δύναμης στις επιχειρήσεις των μονοπωλίων, από ένα μέρος της υπεραξίας και της αξίας που παράγεται στις μη μονοπωλιακές επιχειρήσεις (το άλλο το παίρνουν οι ιδιοκτήτες αυτών των επιχειρήσεων), από ένα μέρος της αξίας που δημιουργούν οι μικροπαραγωγοί (μικροαγρότες, ΕΒΕ) και από ένα μέρος της υπεραξίας και της αξίας που δημιουργείται στις λιγότερο αναπτυγμένες και εξαρτημένες απ' τον ιμπεριαλισμό χώρες.

Σ' αυτό λοιπόν το ζήτημα τα ΚΚ και όχι οι συγγραφείς του κειμένου είχαν σωστή τοποθέτηση. Εκεί που τα ΚΚ έκαναν λάθος ήταν ότι θεωρούσαν οπωσδήποτε προοδευτική την αντιμονοπωλιακή διάθεση των μη προλεταριακών στρωμάτων και δεν κατανοούσαν ότι η αντιμονοπωλιακή τους πάλη μπορεί να γινόταν από θέσεις αντιδραστικές και ρομαντικού πισωγυρίσματος σε καταστάσεις προμονοπωλιακού καπιταλισμού. Και ότι η αντιμονοπωλιακή πάλη αυτών των μη προλεταριακών στρωμάτων μπορούσε να είναι προοδευτική και επαναστατική μόνο στο βαθμό που θα δέχονταν τις θέσεις του προλεταριάτου.

Το κυνηγητό του κέρδους και του μονοπωλιακού υπερκέρδους είναι εκείνο που προκαλεί τις καταστροφές, τους τεράστιους ανταγωνισμούς, την καταλήστευση των εξαρτημένων χωρών, το μοίρασμα και ξαναμοίρασμα του κόσμου, το κυνηγητό των εξοπλισμών, την πολιτική αντίδραση, τα πραξικοπήματα, την καταλήστευση του φυσικού περιβάλλοντος, την καταστροφή της βασικής παραγωγικής δύναμης, της εργατικής τάξης, τη φτώχεια και τη δυστυχία των λαϊκών μαζών, και αυτό όχι μόνο στις υπανάπτυκτες και εξαρτημένες χώρες.

Αυτές οι αντιθέσεις και συγκρούσεις δεν μπορούν να σταματήσουν ούτε με την τάση «για το υπερμονοπώλιο», ούτε με τις καπιταλιστικές ολοκληρώσεις, ούτε με τη σχετική κυριαρχία του αμερικάνικου πάνω στους άλλους ιμπεριαλισμούς. Οξύνθηκαν και θα οξύνονται συνεχώς. Αποτελούν τεράστιο κίνδυνο για την ανθρωπότητα που την απειλούν με αφανισμό. Οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη και η υποταγή της Σοβιετικής Ένωσης όχι μόνο δεν μειώνουν τις εντάσεις αλλά οδηγούν στην πλήρη απελευθέρωση των αντιθέσεων και συγκρούσεων ανάμεσα στα διάφορα μονοπώλια και τους ξεχωριστούς ιμπεριαλισμούς. Δεν υπάρχει κανένας ιδιαίτερος λόγος να ψάχνει κανείς για κάποιο υπέρτατο όν, όπως κάνει το κείμενο. Το υπέρτατο αυτό ον του κειμένου είναι το ΠΠΜ (Πολυεθνικό - Πολυκλαδικό Μονοπώλιο), που είναι «νέα κατηγορία μονοπωλίων με καινούργια χαρακτηριστικά» (σημ. 2.3), είναι «πολυεθνικές-πολυκλαδικές μορφές οργάνωσης του κεφαλαίου», η βάση για την «ανάπτυξη των οποίων διαμορφώθηκε στα πλαίσια του ΚΜΚ», και ότι «όρο γέννησης και ενίσχυσης του ΠΠΜ αποτελούν οι κρατικομονοπωλιακές ρυθμίσεις και οι κρατικές παρεμβάσεις» (σημ. 2.4 και 2.5). Αυτό λοιπόν το ΠΠΜ κινεί τα πάντα, «παίζει τον κύριο ρόλο στην προώθηση των ολοκληρώσεων», καθορίζει «το περιεχόμενο της καπιταλιστικής ανασυγκρότησης» (σημ. 2.3) και γενικά κάνει πολλά άλλα φοβερά πράγματα.

Ούτε κάνουν τον κόπο οι συγγραφείς να μας προσδιορίσουν τι ακριβώς είναι αυτό το ΠΠΜ ούτε μας δίνουν κάποιον ορισμό του. Έχει καμιά ομοιότητα με τα άλλα μονοπώλια, διατηρεί τις βασικές ιδιότητες του καπιταλιστικού μονοπωλίου ή είναι κάτι το μυστηριώδες νέο;

Πρώτα-πρώτα εμείς έχουμε μια σοβαρή αντίρρηση για τον όρο Π.Π.Μ., γιατί δεν αποδίδει επακριβώς τη μορφή του μονοπωλίου για την οποία χρησιμοποιείται.

Διεθνώς συνηθισμένος για τέτοια μονοπώλια είναι ο όρος *coglomerat*. Τα *coglomerat* είναι μονοπώλια που περιλαμβάνουν επιχειρήσεις των πιο διαφορετικών κλάδων που δεν έχουν μεταξύ τους καμιά παραγωγική σχέση και το μοναδικό στοιχείο σύνδεσης είναι ο στόχος για ψηλότερα κέρδη. Γι' αυτό βρίσκονται σε μια συνεχή διαδικασία αγοράς κερδοφόρων και ξεφορτώματός τους απ' τις μη κερδοφόρες επιχειρήσεις των πιο διαφορετικών κλάδων.

Αυτή η μορφή μονοπωλίου γεννήθηκε με την παραπέρα συγκέντρωση και συγκεντροποίηση του κεφαλαίου, αποσκοπεί στο να επενδύεται το περίσσειμα κεφαλαίου σε κλάδους με ψηλότερο ποσοστό κέρδους και κείνο που φανερώνει ανάγλυφα είναι

ότι η καπιταλιστική αναρχία αναπτύχθηκε στον υπέρτατο βαθμό. Βέβαια τα conglomerat ενισχύθηκαν και ενισχύονται όπως όλα τα είδη μονοπωλίων απ' τις κρατικομονοπωλιακές ρυθμίσεις. Με τις ιδιωτικοποιήσεις που παντού εφαρμόζει ο νεοσυντηρητισμός, οι πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιούνται από διάφορους κλάδους, περιέρχονται στα χέρια τέτοιων πολυκλαδικών μονοπωλίων, αλλά όχι μόνο και ούτε και αποκλειστικά σ' αυτά.

Ο όρος ΠΠΜ δεν αποδίδει σωστά αν το κείμενο εννοεί αυτή τη μορφή μονοπωλίου που περιγράψαμε παραπάνω. Γιατί υπάρχουν μονοπώλια με πολυκλαδική μορφή που είναι μονοεθνικά ή διεθνικά ή πολυεθνικά όπως υπάρχουν και τεράστια πολυεθνικά μονοπώλια που είναι μονοκλαδικά ή πολυκλαδικά.

Πάντως το κείμενο δεν μπορεί να εννοεί τίποτα άλλο γιατί, ορισμένες παραπλήσιες μορφές μονοπωλίων όπως, ο συνδυασμός διαφόρων κοντσέρν, συνδυασμός κοντσέρν που ασχολούνται με πρώτες ύλες με κοντσέρν που επεξεργάζονται παραπέρα αυτές τις πρώτες ύλες για την παραγωγή έτοιμων προϊόντων (κάθετος συνδυασμός) ή ο συνδυασμός διαφόρων κοντσέρν που έχουν την ίδια βάση σε πρώτες ύλες και τεχνολογία (οριζόντιος συνδυασμός), είναι τόσο παλιές, όσο και τα μονοπώλια γενικά, και επομένως είναι έξω απ' τα χρονικά όρια γέννησης του ΠΠΜ, που το κείμενο τα τοποθετεί στη δεκαετία του '60.

Παρά το γεγονός ότι τα μονοπώλια με πολυκλαδική μορφή, αναπτύσσονται σχετικά γρηγορότερα απ' τις άλλες μορφές μονοπωλίων δεν μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι αποτελούν ήδη την κυριαρχούσα μορφή.

Δεν είναι σωστό αυτό που το κείμενο αναφέρει για «1000 περίπου Π.Π.Μ... που ελέγχουν... το 1/3 της βιομηχανικής παραγωγής... στον καπιταλιστικό κόσμο», (σημ. 2.3). Πρόκειται για τα 1000 μεγαλύτερα μονοπώλια στον κόσμο. Αυτά τα 1000 μονοπώλια που ελέγχουν το 1/3 της παραγωγής είναι μονοπώλια διαφορετικής μορφής και μόνο μια σχετικά μικρή μειοψηφία έχει πολυκλαδική μορφή. Ξέφυγε απ' την προσοχή των συγγραφέων αυτή η λεπτομέρεια και τα μετέτρεψαν αυθαίρετα όλα σε ΠΠΜ. Όπως και να 'χει το πράγμα, καθοριστικό δεν είναι οι μορφές των μονοπωλίων που αλλάζουν, (η διερεύνηση και των αλλαγών στις μορφές είναι και χρήσιμη και αναγκαία), καθοριστικό ήταν και παραμένει η ουσία του καπιταλιστικού μονοπωλίου και αυτή παραμένει αναλλοίωτη.

γ) Καπιταλιστική ανασυγκρότηση

Το κείμενο παραδέχεται ότι οι καπιταλιστικές ανασυγκροτήσεις δεν είναι τίποτα το καινούργιο. Είναι μια συνηθισμένη υπόθεση στον καπιταλισμό και ότι υπήρξαν σε διάφορες κρίσιμες καμπές της καπιταλιστικής ανάπτυξης.

Το καινούργιο με τη σύγχρονη καπιταλιστική ανασυγκρότηση σύμφωνα με το κείμενο (αν το καταλαβαίνουμε σωστά) είναι η «έκρηξη των παραγωγικών δυνάμεων» «η τομή στην ιστορία των παραγωγικών δυνάμεων που πραγματοποιείται με την εμφάνιση και ιδιαίτερα με τη μαζική διάδοση των ηλεκτρονικών υπολογιστών»

(σημ. 2.1). Αυτή η τομή σε συνδυασμό με την εμφάνιση του ΠΠΜ και τη διεθνοποίηση με τη μορφή των περιφερειακών ολοκληρώσεων μας δίνει κατά το κείμενο το περιεχόμενο της καπιταλιστικής ανασυγκρότησης της εποχής μας, που «βρίσκεται στην αναδιοργάνωση όλων των παραγωγικών κοινωνικών, πολιτικών, πολιτιστικών σχέσεων προς όφελος του κεφαλαίου συνολικά κάτω απ' την ηγεμονία των πιο ισχυρών δυνάμεων του Π.Π. κεφαλαίου στο εθνικό σύστημα του ΚΜΚ και σε διεθνές επίπεδο» (σημ. 2.3).

Ασφαλώς και πρόκειται για αναδιοργάνωση όλων των σχέσεων, όλα αυτά όμως δεν αρκούν για να φτάσει κανείς στο συμπέρασμα ότι έχουμε να κάνουμε με ένα ξεχωριστό στάδιο του καπιταλισμού. Τα βασικά χαρακτηριστικά του ιμπεριαλισμού δεν θίγονται με αυτές τις σύγχρονες αλλαγές, απλά επιβεβαιώνονται στο έπακρο.

Η σύγχρονη καπιταλιστική αναδιάρθρωση, είναι και αυτή, αναδιάρθρωση των σχέσεων εκμετάλλευσης. Οι διάφορες αλλαγές που γίνονται σε αντιδραστική κατεύθυνση, έχουν τη βάση τους στις αλλαγές που πραγματοποιούνται στη διαδικασία της παραγωγής. Για τις αντιδραστικές αυτές αλλαγές (π.χ. εργασιακές σχέσεις) δεν ευθύνεται ωστόσο η εκρηκτική ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, της επιστήμης και της τεχνικής. Ευθύνεται η καπιταλιστική χρησιμοποίηση τους. Ευθύνεται η ιδιωτική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής, που έγινε πλέον όχι μόνο αναχρονιστική αλλά και επικίνδυνη για το μέλλον της ανθρωπότητας. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα σήμερα γίνεται σοβαρή ιδεολογική δουλειά απ' την πλευρά της αστικής τάξης και του ιμπεριαλισμού για να συγκαλυφθεί η πραγματικότητα και να μην μπορέσει να αποκαλυφθεί στην εργατική τάξη η αναχρονιστικότητα της ιδιωτικής ιδιοκτησίας στα μέσα παραγωγής. Είναι γνωστές οι χυδαίες απολογητικές θεωρίες ότι δήθεν στην εποχή της αυτοματοποίησης δεν ισχύει πλέον η θεωρία του Μαρξ για την υπεραξία, ότι υπεραξία δεν εξάγεται πλέον απ' την εργατική τάξη αλλά απ' τις αυτόματες μηχανές, ότι η εργατική τάξη άλλαξε ριζικά και δεν έχει πλέον κανένα ιστορικό ρόλο να παίξει.

Αποτελεί χρέος των μαρξιστών να αποκρούσουν επιστημονικά όλες τις χυδαιότητες της αστικής ιδεολογίας. Απ' αυτή την άποψη απαιτείται μεγάλη προσοχή ώστε να μην αφήνουμε στις διατυπώσεις μας ακόμα και στα πιο απλά πρακτικά πολιτικά κείμενα καμία δυνατότητα για παρανοήσεις. Και, ως μας συγχωρέσουν οι σ. συγγραφείς, αλλά διατυπώσεις όπως «τροποποιείται σε σημαντικές του πλευρές το σύστημα απόσπασης υπεραξίας» (σημ. 2.2) μπορούν εύκολα να παρεξηγηθούν.

Οι αλλαγές που πραγματοποιούνται στην ίδια την παραγωγική διαδικασία, στην οργάνωση της παραγωγής, στην ίδια την εργατική τάξη και σε όλες τις κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις δεν αναιρούν, δεν καταργούν τον κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό. Η σύγχρονη καπιταλιστική αναδιάρθρωση δεν καταργεί τις κρατικομονοπωλιακές ρυθμίσεις, απλά τροποποιεί, αλλάζει τις μορφές της. Καταργούνται ή ελαχιστοποιούνται οι ρυθμίσεις κοινωνικής πολιτικής και αυξάνουν οι ρυθμίσεις που έχουν σχέση με την καταστολή. Το κράτος των μονοπωλίων δυναμώνει τις αυταρχικές του πλευρές σε βάρος της κοινωνικής λειτουργίας. Δυναμώνει την κατασταλι-

κή λειτουργία μαζί με την ιδεολογική. Το γεγονός ότι στην εποχή μας η διεθνοποίηση έφτασε ως τις καπιταλιστικές ολοκληρώσεις και το πέρασμα απ' τις εθνικές στις υπερεθνικές ρυθμίσεις δεν αλλάζει την ουσία του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού.

δ) Λίγα λόγια για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων.

Η εκρηκτική ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνικής έδωσε φτερά στη γνωστή αστική αντίληψη, που ποτέ δεν ήταν απούσα και στο εργατικό κίνημα, την αντίληψη δηλ. που θεωρεί καθοριστική πλευρά της κοινωνικής εξέλιξης την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και όχι τις παραγωγικές σχέσεις.

Σήμερα μπορούμε καλύτερα να κατανοήσουμε τι τεράστια ζημιά προξένησε στο παγκόσμιο εργατικό κίνημα αυτή η παραγωγικίστικη αντίληψη.

Το κείμενο σωστά κατηγορεί με σαρκασμό τους «εκπρόσωπους της νέας ρεφορμιστικής σκέψης» που «σαγηνεύονται» απ' την «ακμή», απ' την τεράστια ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στον καπιταλισμό (σημ. 4.2). Και ενώ θα περίμενε κανείς ένα τελειωτικό ξέκομμα με αυτούς που «σαγηνεύονται απ' την ακμή» κ.λπ., διαπιστώνει με λύπη ότι η σαρκαστική κριτική δεν ήταν παρά ένα απλό λογοτεχνικό παιχνιδάκι. Γιατί λίγο παρακάτω στο κείμενο διαβάζουμε: «Αυτήν ακριβώς την εποχή, και από μια πλευρά εξαιτίας των νέων χαρακτηριστικών της, ο συσχετισμός των δυνάμεων έχει αλλάξει δραματικά προς όφελος του ιμπεριαλισμού» και ότι «ο καπιταλισμός κέρδισε τη μάχη στο πεδίο που ο σοσιαλισμός θα έπρεπε να ήταν παρών (αν στην πραγματικότητα υπήρχε): στο πεδίο της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, της κοινωνικοποίησης της παραγωγής και ιδιαίτερα της διεθνοποίησης της». Και ακόμα ότι ο καπιταλισμός κέρδισε τη μάχη επειδή «η παλιά κοινωνία» στην αντικειμενική της εξέλιξη υιοθέτησε και μετασχημάτισε τα «φωτεινά μονοπάτια» του σοσιαλιστικού μέλλοντος» (σημ. 4.5)

Και βέβαια η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική απ' αυτήν που περιγράφεται στο κείμενο. Αλλοίμονο αν τα χαρακτηριστικά της εποχής μας (δηλ. σύμφωνα με το κείμενο η έκρηξη των παραγωγικών δυνάμεων, η τροποποίηση όλων των σχέσεων, η διεθνοποίηση και τα ΠΠΜ) είχαν τη μαγική δυνατότητα να αλλάξουν έτσι τους συσχετισμούς. Τότε ο ιμπεριαλισμός θα ήταν ανίκητος και κάθε προσπάθεια κοινωνικής απελευθέρωσης μάταιη.

Είναι αποπροσανατολιστικός μύθος ο ισχυρισμός ότι ο «σοσιαλισμός δεν ήταν παρών στο πεδίο της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων». Όχι! Οι μεταβατικές κοινωνίες δεν ηττήθηκαν γιατί απουσίαζαν απ' αυτό το πεδίο. Αντίθετα σ' αυτό το πεδίο είχαν τεράστιες επιτυχίες. Ηττήθηκαν γιατί έμειναν ακριβώς μόνο σ' αυτό το πεδίο. Γιατί επικράτησαν οι παραγωγικίστικες αντιλήψεις που μετρούσαν το σοσιαλισμό με τόνους κάρβουνου.

Ηττήθηκαν γιατί δεν ανέπτυξαν την προσωπικότητα του εργάτη, γιατί δεν τραβήχτηκε η εργατική τάξη και οι πλατιές λαϊκές μάζες στην υπόθεση της διακυβέρνησης,

στη διοίκηση του κράτους, γιατί η ανάπτυξη της εργατικής δημοκρατίας κόλλησε πολύ ωρίς. Γιατί η μαγείρισα που σύμφωνα με το λενινισμό έπρεπε να τραβηχτεί στη διακυβέρνηση, έμεινε δυστυχώς μόνο μαγείρισα.

Επειδή, λοιπόν, η εργατική δημοκρατία δεν αναπτύχθηκε, δεν διευρύνθηκε, αλλά αντίθετα ακρωτηριάστηκε, δεν υπήρχαν πλέον εκείνοι οι μηχανισμοί που θα έβαζαν σε κίνηση την παραγωγική χρησιμοποίηση της επιστήμης και της τεχνικής, ήρθε αναπόφευκτα και η παραγωγική στασιμότητα και συνεπώς και η ήττα και στο πεδίο της αξιοποίησης της επιστήμης και της τεχνικής.

Οι καπιταλιστές δεν νίκησαν σ' αυτό το πεδίο επειδή δήθεν υιοθέτησαν τα φωτεινά μονοπάτια «του σοσιαλιστικού μας μέλλοντος». Το σοσιαλιστικό μας μέλλον δεν είναι η ανάπτυξη της τεχνικής αυτής καθεαυτής αλλά η ανάπτυξη της και η χρησιμοποίηση της στην παραγωγή για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών και αυτό μπορεί να γίνει μόνο τότε όταν ο εργάτης, η εργατική τάξη έχει τον καθοριστικό λόγο στην παραγωγή στο κράτος και την κοινωνία, όταν υπάρχει πραγματικά δικτατορία του εργάτη, όταν υπάρχει δηλ. πλατιά εργατική δημοκρατία.

Ο καπιταλισμός δεν χρειάζεται τη συνειδητή δράση του ανθρώπου, όπως ο σοσιαλισμός, για να αναπτύξει τις παραγωγικές δυνάμεις και να τροποποιήσει τις εκμεταλλευτικές σχέσεις. Οδηγείται απ' τους νόμους του ίδιου του συστήματος. Οδηγείται απ' το κυνηγητό του κέρδους, απ' την προσπάθεια να αυξήσει την εκμετάλλευση που έφτασε στην εποχή μας σε ύψη ρεκόρ. Στην νίκη του αυτή δεν εμποδίστηκε ο καπιταλισμός απ' το εργατικό κίνημα στις χώρες του κεφαλαίου, γιατί σ' αυτό επικράτησαν επίσης πολύ ωρίς οι παραγωγικίστικες αντιλήψεις. Και αντί τα Κομμουνιστικά Κόμματα στις χώρες του καπιταλισμού να οργανώσουν την ταξική πάλη και να κατευθύνουν τη δράση τους στη ριζική αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων, στην κατάργηση της εκμετάλλευσης, τη συντριβή, το στάκισμα του αστικού κράτους, αυτά έκαναν θετικές προτάσεις για την ανάπτυξη των κλάδων της τεχνικής και της παραγωγής.

Το επαναστατικό κίνημα πρέπει επιτέλους να ξεκόψει απ' αυτή και από όλες τις παρόμοιες αστικές αντιλήψεις. Να ξεκόψει απ' τη θεοποίηση της τεχνικής και να απαλλαγεί απ' τον φόβο που του επέβαλε η ιμπεριαλιστική ιδεολογική τρομοκρατία. Η Αριστερά πρέπει να πάψει να φοβάται μην απομονωθεί απ' την αστική τάξη. Ίσα-ίσα που αυτό είναι όρος για την αναγέννηση της και για την σύνδεση της με την εργατική τάξη. Αντί να ασχολούνται οι επαναστάτες με τους όρους, αντί να κατατρώνονται με το πότε και από ποιον καθιερώθηκε ο όρος μαρξισμός - λενινισμός, ή με το μέτρημα του βαθμού φθοράς των διάφορων όρων, καλά θα κάνουν, αν θέλουν να συμβάλουν στην υπόθεση της κοινωνικής απελευθέρωσης, να προστρέξουν στους κλασικούς, να τους μελετήσουν και να μεταχειριστούν τον επιστημονικό σοσιαλισμό, όπως του αξίζει, δηλαδή σαν επιστήμη. Μόνο έτσι θα συμβάλουν στο ξεκαθάρισμα του απ' όλα τα αστικά και μικροαστικά επιστρώματα, απ' το δογματισμό, το σεχταρισμό, τον αναθεωρητισμό και τους κάθε λογής οιορτουνισμούς. Μόνο έτσι θα αποφύγουν τον κίνδυνο να πέφτουν θύματα της κάθε τελευταίας αστικής ανοη-

σίας. Πιστεύουμε ότι η γνώση των συμπερασμάτων του μαρξισμού και του λενινισμού και των συμπερασμάτων από την ταξική πάλη 150 και πάνω χρόνων πείρας του παγκόσμιου εργατικού κινήματος είναι αστείρευτη πηγή και εντελώς απαραίτητη για την ερμηνεία της εποχής μας.

Και όλοι όσοι επικαλούνται το μαρξισμό έχουν χρέος να απαντήσουν στους διαστρεβλωτές του, σε κείνους που φορτώνουν στο Μαρξ στον Έγκελς και τον Λένιν τις μικροαστικές ανοησίες για δήθεν αυτόματη κατάρρευση του καπιταλισμού λόγω της αντίθεσης των παραγωγικών δυνάμεων και των παραγωγικών σχέσεων.

Ο καπιταλισμός δεν θα μπορούσε να επιζήσει αν έχανε τη δυνατότητα να αναπτύσσει τα εργαλεία παραγωγής, την επιστήμη και την τεχνική, τις παραγωγικές δυνάμεις.

Αυτή η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στον καπιταλισμό γίνεται μέσα από τεράστιες αντιφάσεις, γίνεται μέσα απ' την καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων. Αυτή η καταστροφή και ιδιαίτερα της βασικής παραγωγικής δύναμης, της εργατικής τάξης, παίρνει στην εποχή μας πρωτοφανείς διαστάσεις. Η αντίθεση των εκμεταλλευτικών σχέσεων, των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων με τις παραγωγικές δυνάμεις έφτασε σε εκρηκτικό σημείο.

Δεν πρόκειται απλά για «αντίρροπες τάσεις» στην «ακμή», όπως λέει το κείμενο. Η ανεργία, φτώχεια, περιθωριοποίηση της εργατικής τάξης, η καταχρέωση των χωρών του τρίτου κόσμου, η πείνα και η αθλιότητα, τα ναρκωτικά, η καταστροφή του περιβάλλοντος, οι τεράστιοι πολεμικοί εξοπλισμοί, η κερδοσκοπία, δείχνουν τη σήψη και τον παρασιτισμό του ιμπεριαλισμού, δείχνουν ότι αυτός αποτελεί φρένο στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, στην ανάπτυξη του ανθρώπου. Δείχνουν την πλήρη ωρίμανση του, δείχνουν ότι η πτώση του είναι άμεση κοινωνική ανάγκη.

Αλλά ο καπιταλισμός δεν θα πέσει από μόνος του. Χρειάζεται γι' αυτό η συνειδητή δράση της σύγχρονης εργατικής τάξης η συνειδητή δράση του εργάτη που δεν μπορεί να αναπτύξει την προσωπικότητα του στα πλαίσια αυτού του συστήματος. Και δεν πρόκειται για την προσωπικότητα του κάθε ξεχωριστού εργάτη αλλά ολόκληρης της εργατικής τάξης, που η ανάπτυξη της δεν συμβιβάζεται με τον εμπορευματικό χαρακτήρα της εργατικής δύναμης.

Όσο στο εργατικό κίνημα θα κυριαρχούν αστικορεφορμιστικές αντιλήψεις οι καπιταλιστές μπορούν να κοιμούνται ήσυχοι. Η καταπολέμηση αυτών των αντιλήψεων είναι ζωτική ανάγκη και απαραίτητη προϋπόθεση για μια αποτελεσματική πάλη ενάντια στον ιμπεριαλισμό, ενάντια στον καπιταλισμό γενικά.

Οι αντιθέσεις που οξύνθηκαν και οξύνονται, οδηγούν αναπόφευκτα σε αναταραχές, σε συγκρούσεις, σε πολέμους και αργά ή γρήγορα θα οδηγήσουν σε επαναστατικά γεγονότα. Για να μετατραπούν αυτά τα επαναστατικά γεγονότα σε νικηφόρες προλεταριακές επαναστάσεις που θα καταργήσουν τον ιμπεριαλισμό και τον καπιταλισμό γενικά απαιτείται οπωσδήποτε η επαναστατική ανασυγκρότηση του εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος.

Χρέος δικό μας, είναι να συμβάλουμε στη χώρα μας σ' αυτή την κατεύθυνση. Να συμβάλλουμε στην παραπέρα ανάπτυξη του μαρξισμού στη χώρα μας με αυτοτέλεια, απορρίπτοντας την αντιγραφή, ή την αναφομοίωτη κατανάλωση ξένης πείρας. Αυτό απαιτεί να επεξεργαστούμε και να έχουμε γνώμη και για όλα τα διεθνή ζητήματα και να μην παπαγαλίζουμε ότι μας προσφέρουν κάθε φορά οι εκάστοτε ηγεσίες της Σοβιετικής Ένωσης. Αυτό είναι ένα σημαντικό στοιχείο για την αποκατάσταση των αρχών του διεθνισμού που καταπατήθηκαν.

Πρέπει να μιλήσουμε σήμερα καθαρά για το τι συμβαίνει στη Σ.Ε. και να προσπαθήσουμε να επεξεργαστούμε και εμείς τις απαντήσεις μας. Πρέπει να απαλλαγούμε επί τέλους από ψευδαισθήσεις. Σήμερα φαίνεται πλέον καθαρά σε τι αποσκοπεί η περεστρόικα. Δεν είναι η άρνηση της προηγούμενης κατάστασης, δεν είναι η άρνηση της γραφειοκρατίας, είναι η συνέχεια των προηγούμενων γραφειοκρατιών. Η περεστρόικα ήταν απ' την αρχή η πλήρης νίκη του αστικού ρεύματος. Αυτό το ρεύμα υπήρχε σαν τάση στο εργατικό κίνημα μέσα στην Τρίτη Διεθνή. Στη συνέχεια έπαιρνε σιγά-σιγά το πάνω χέρι, τη δεκαετία του '30 κατόρθωσε να εξουδετερώσει σημαντικά στοιχεία της εργατικής δημοκρατίας, οδήγησε στα γνωστά εγκλήματα που τόσο κατακεραυνώνει σήμερα, οδήγησε αργότερα στην διάλυση της Τρίτης Διεθνούς, μεταπολεμικά στον υποκειμενισμό, και για να δικαιολογήσει την αντεπαναστατικότητα του, στις ψευδοθεωρίες περί προσωπολατρίας, οδήγησε στη στασιμότητα και τώρα οδηγεί τη Σοβιετική Ένωση στο χάος, στη διάλυση και στην παράδοση της στον ιμπεριαλισμό.

Αυτή είναι η ιστορική συνέχεια που κατέληξε στην περεστρόικα. Είναι η ρήξη με το μαρξισμό και τον λενινισμό. Δεν είναι η αποκατάσταση της εργατικής δημοκρατίας αλλά η πλήρης άρνηση της. Εργατική δημοκρατία με την εργατική τάξη στη γωνία με την κατεδάφιση των κατακτήσεων της δεν συμβιβάζεται. Είναι η μετεξέλιξη της γραφειοκρατίας. Δεν αποκαθιστά την λειτουργία των σοβιέτ αλλά κάνει πράξη την επιθυμία της παγκόσμιας αστικής τάξης για «σοβιέτ χωρίς τους μπολσεβίκους», για σοβιέτ χωρίς τους Κομμουνιστές.

Η περεστρόικα δεν είναι επανάσταση είναι ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ. Είναι η προσπάθεια της παλινόρθωσης του καπιταλισμού, εκπροσωπεί τους σπεκουλάντηδες, τους μαυραγορίτες, και τους απατεώνες που εκτράφηκαν σε όλη την προηγούμενη περίοδο συσσωρεύοντας με την συνεργασία της γραφειοκρατίας και κάτω απ' την προστασία της το κλεμμένο χρήμα. Η περεστρόικα τους έβγαλε απ' την παρανομία, τους νομιμοποίησε. Η γραφειοκρατία της περεστρόικα διαφέρει απ' τις προηγούμενες μόνο κατά τούτο: Εκείνες συνεργάζονταν κρατώντας τα προσχήματα με τους μαυραγορίτες και τους απατεώνες. Ετούτη δουλεύει ανοιχτά για να μετατρέψουν το συσσωρευμένο χρήμα τους σε κεφάλαιο. Γι' αυτή όμως τη μετατροπή του χρήματος σε κεφάλαιο, για την αναγέννηση δηλαδή του καπιταλισμού έχει ανάγκη απ' τη συνδρομή του ιμπεριαλισμού γι' αυτό και υποτάσσεται σ' αυτόν.

Ότι καλό έγινε στη Σ.Ε. δεν ήταν έργο αυτού του ρεύματος που σήμερα εμφανίζεται ως περεστρόικα. Ήταν έργο της εργατικής τάξης, ήταν έργο του ταξικού, του επανα-

στατικού ρεύματος στο εργατικό κίνημα, του μαρξιστικολενινιστικού, που στα πρώτα χρόνια κυριαρχούσε, πάλευε σ' όλη την περίοδο και υπάρχει και παλεύει και σήμερα έστω και αν η εμβέλεια του είναι περιορισμένη. Με τη δράση αυτού του ρεύματος και την επαναστατική ορμή της Οχτωβριανής επανάστασης η εργατική τάξη της Σ.Ε. δημιούργησε τεράστια έργα όπως τη γρήγορη εκβιομηχάνιση της καθυστερημένης σχετικά και καταστραμμένης χώρας, την κολεκτιβοποίηση της αγροτικής οικονομίας που αποδείχτηκαν σωτήρια για την τιτάνια νικηφόρα προσπάθεια της συντριβής του φασισμού.

Αποτελεί ανάγκη η ιστορική έρευνα των μαρξιστών και πρώτα απ' όλα των μαρξιστών της ΣΕ να εξηγήσουν πως επέτρεψε αυτή η εργατική τάξη να την περιθωριοποιήσουν. (...)

Β. Για την αναγκαιότητα κόμματος

Το κείμενο δεν ασχολείται άμεσα με το πρόβλημα του επαναστατικού υποκειμένου της εποχής μας. Σε ολόκληρες 90 σελίδες δεν θεωρήθηκε φαινόταν απαραίτητο να προστεθούν μερικές αράδες γι' αυτό το ζήτημα μια που είναι γνωστή η αμφισβήτηση. Είναι γνωστές οι θεωρίες ότι οι αλλαγές στην εργατική τάξη οδήγησαν στην απώλεια του ιστορικού της ρόλου και ότι σήμερα δεν είναι η εργατική τάξη αλλά τα διάφορα κινήματα το επαναστατικό υποκείμενο. Ίσως βέβαια να μας ειπωθεί ότι το θεωρούν αυτονόητο. Ίσως. Αλλά τότε πρέπει να πούμε ότι τουλάχιστον υποτιμούν τη σύγχυση που προκαλεί η από διάφορες πλευρές πλατιά αμφισβήτηση του επαναστατικού ρόλου της σύγχρονης εργατικής τάξης.

Εμείς πάντως θεωρούμε ότι όχι μόνο δεν έχασε η εργατική τάξη τον επαναστατικό της ρόλο αλλά αντίθετα αυτός με την τεράστια αριθμητική αύξηση της ε.τ. με την μόρφωση της, με την σύγχρονη θέση της στην παραγωγή τονίστηκε και τονίζεται ιδιαίτερα. Η εργατική τάξη σήμερα είναι αντικειμενικά όσο ποτέ άλλοτε ικανή να πραγματοποιήσει τον ιστορικό της ρόλο, να γκρεμίσει τον καπιταλισμό και να πάρει στα χέρια της την ρύθμιση και διεύθυνση της κοινωνικής εξέλιξης.

Γι' αυτό ωστόσο χρειάζεται να απαλλαγεί το εργατικό κίνημα απ' την αστική επιρροή, να συνειδητοποιήσει η εργατική τάξη το ρόλο της. Χρειάζεται να ανασυγκροτηθεί σε τάξη για τον εαυτό της, και ένα απαραίτητο στοιχείο γι' αυτό, είναι η συγκρότηση επαναστατικού κόμματος της εργατικής τάξης. Κόμμα που θα κατέχει την επιστημονική γνώση της κοινωνικής εξέλιξης, κόμμα που θα καθοδηγείται απ' τον επιστημονικό σοσιαλισμό δηλαδή τον μαρξισμό -λενινισμό. Ένα κόμμα που δεν θα είναι κάτι το ξεχωριστό απ' το υπόλοιπο εργατικό κίνημα, αλλά θα είναι το πρωτοπόρο και συνειδητό τμήμα του. Ένα κόμμα που θα οργανώσει την ταξική πάλη της εργατικής τάξης φτάνοντας την ως τα έσχατα όριά της, ως την κατάργηση του καπιταλισμού και την εγκαθίδρυση της εργατικής δημοκρατίας, της δικτατορίας του προλεταριάτου.

Η ανασυγκρότηση της εργατικής τάξης σε «τάξη για τον εαυτό της» δεν είναι μια

αυθόρμητη διαδικασία, όπως νομίζει το κείμενο, που γράφει:

«Καθώς οι άμεσες διεκδικήσεις συνδέονται πιο άμεσα με την πολιτική και τις ίδιες τις σχέσεις παραγωγής, οι εργαζόμενοι γίνονται λιγότερο πρόθυμοι να καταπιούν αμάσητες τις πολιτικές και θεωρητικές απαντήσεις των ηγεσιών. Αναζητούν οι ίδιοι πολιτικές θέσεις και γενικότερες θεωρητικές αρχές για την ανάπτυξη της πάλης τους. Ο παραδοσιακός καταμερισμός (οι εργατικές μάζες για την τρέχουσα συνδικαλιστική πάλη, τα κόμματα για την πολιτική, η διανοήση για τη θεωρία) τείνει να ξεπεραστεί», (σ. 7.3).

Πρώτα πρέπει να τονίσουμε ότι ο καταμερισμός που αναφέρεται είναι παραδοσιακός για τον οικονομισμό, δεν αποτελεί παράδοση του μαρξισμού και του λενινισμού. Η εργατική τάξη από μόνη της, με την αυθόρμητη πάλη της μπορεί να φτάσει ως τον οικονομισμό όχι παραπέρα. Να φτάσει δηλαδή ως την πολιτική με την φιλελεύθερη, την αστικορεφορμιστική της έννοια και όχι με τη μαρξιστική έννοια της πολιτικής. Οι εργαζόμενοι μπορεί να αναζητούν πολιτικές θέσεις και θεωρητικές αρχές, αλλά για να τις βρουν πρέπει να συγκροτήσουν το επαναστατικό τους κόμμα, αλλιώς θα χαθούν στην αναζήτηση, και όσοι απ' αυτούς φτάσουν να βρουν αυτές τις πολιτικές θέσεις και τις θεωρητικές αρχές χωρίς τη δράση επαναστατικού κόμματος θα έχουν απλώς πετύχει την ατομική τους ικανοποίηση χωρίς να μπορούν να επιδράσουν στις γενικότερες εξελίξεις.

Είναι γεγονός ότι στον Κρατικομονοπωλιακό Καπιταλισμό οι οικονομικές διεκδικήσεις τείνουν να πάρουν πολιτικό χαρακτήρα. Για την ικανοποίηση τους χρειάζονται πολιτικά μέσα μιας που μέσω της λεγόμενης εισοδηματικής πολιτικής αποφασίζονται με κυβερνητικές, με κρατικομονοπωλιακές ρυθμίσεις. Αυτή όμως η πολιτική είναι ακριβώς η αστική εργατική πολιτική, η ρεφορμιστική πολιτική, είναι η πολιτική πάλη στα πλαίσια του συστήματος. Ο εργάτης μαθαίνει έτσι να διεξάγει πολιτική πάλη, να πιέζει την κυβέρνηση για την ικανοποίηση των αιτημάτων του, δεν μαθαίνει όμως, έτσι αυθόρμητα να παλεύει για την εξουσία. Και ακριβώς, η πολιτική πάλη μόνο στα πλαίσια του συστήματος, είναι ρεφορμιστική πολιτική, είναι οικονομισμός και δεν είναι η προλεταριακή πολιτική, η πολιτική με τη μαρξιστική της έννοια που περιλαμβάνει οπωσδήποτε την πάλη για την εξουσία. Για κάτι τέτοιο χρειάζεται η συνειδητή δράση, η δράση του επαναστατικού κόμματος της εργατικής τάξης. Μια περιορισμένη στα πλαίσια του συστήματος πολιτική πάλη, που μπορεί να φτάσει αυθόρμητα ο εργάτης δεν φέρνει από μόνη της κανένα αποτέλεσμα και φυσικά είναι εντελώς ακίνδυνη για το καπιταλιστικό σύστημα. Κάμποσες δεκαετίες στη Δυτική Ευρώπη οι διάφορες ομάδες της λεγόμενης Νέας Αριστεράς και άλλα ρεύματα όπως ο εργατισμός στην Ιταλία, παρά τις εκκωφαντικές καταγγελίες τους ενάντια στα γραφειοκρατικοποιημένα εργατικά κόμματα και συνδικάτα δεν μπόρεσαν να προσθέσουν τίποτα στην προλεταριακή υπόθεση, ακριβώς γιατί επέμειναν στη μικροαστική τους πρόληψη ότι οι «οικονομικές διεκδικήσεις συνδέονται άμεσα με την πολιτική»

και επόμενα από μόνοι τους οι εργάτες χωρίς κόμματα θα προχωρήσουν στην επανάσταση.

Είναι αυταπάτη και υπερβολή αυτό που λέγεται στο κείμενο, ότι «οι εργαζόμενοι δεν ανέχονται πλέον να γίνονται οι αγώνες τους απλό διαπραγματευτικό χαρτί στα χέρια των χρεωκοπημένων και ανυπόληπτων ηγεσιών» (σημ. 7.3). Δυστυχώς ανέχονται και δυστυχώς η δράση των χρεωκοπημένων και ανυπόληπτων ηγεσιών δεν τους οδηγεί αυθόρμητα στην ανταρσία, τους οδηγεί στην απάθεια, στα σπίτια τους και θα συνεχίσει να τους οδηγεί εκεί όσο δεν θα υπάρχει επαναστατικό κόμμα της εργατικής τάξης. Αλλά όχι μόνον αυτό. Τελικά όσο δεν θα αναπληρωθεί αυτό το κενό, θα οδηγούνται στην απάθεια και στα σπίτια τους και εκείνες οι δυνάμεις που πραγματικά έδειξαν έμπρακτα αποστροφή προς τις χρεωκοπημένες κομματικές ηγεσίες (π.χ. στους Καθηγητές). Και θα πέσουν στην απάθεια, αν η αποστροφή στις χρεωκοπημένες ηγεσίες είναι αποστροφή απέναντι σε κάθε κόμμα γενικά και απέναντι στο επαναστατικό κόμμα της εργατικής τάξης. Και πρέπει να πούμε ότι και το φωτεινό παράδειγμα των καθηγητών χάνει πολύ απ' τη λάμψη του γιατί δυστυχώς η αποστροφή ήταν αποστροφή στα κόμματα γενικά και αυτό ακριβώς τονίζει ακόμα περισσότερο την αλήθεια ότι αυθόρμητα οι εργαζόμενοι μπορεί να φτάσουν ως την πολιτική στα πλαίσια του συστήματος με τη μια ή την άλλη εκδοχή της, τον οικονομισμό είτε τον αναρχοσυνδικαλισμό.

Δεν πρόκειται λοιπόν για καμιά θεοποίηση του κόμματος. Δεν είναι βέβαια θεός το Κόμμα. Είναι απαραίτητο εργαλείο στα χέρια της εργατικής τάξης αν δεν θέλει να παραιτηθεί απ' την κοινωνική της απελευθέρωση. Είναι αναγκαίο όχι μόνο για την επιτυχία της προλεταριακής επανάστασης αλλά για ολόκληρη την μεταβατική περίοδο ως τον κομμουνισμό ως την απονέκρωση του κράτους, δηλαδή του κράτους της δικτατορίας του προλεταριάτου, όπου θα απονεκρωθεί και το κόμμα και κάθε πολιτική.

Καλά θα ήταν να μπορούσε η ανθρωπότητα να φτάσει με ένα πηδηματάκι ως εκεί. Αλλά αυτό δεν γίνεται. Και επειδή οι κλασικοί του μαρξισμού δεν ήταν ονειροπόλοι μικροαστοί, γι' αυτό το θεωρούσαν εντελώς αναγκαίο και απαραίτητο.

Το κόμμα λοιπόν, οργανωμένο δημοκρατικά και συγκεντρωτικά, (ελπίζουμε ότι οι συγγραφείς με τις «σύγχρονες αρχές οργάνωσης» να εννοούν τον δημοκρατικό συγκεντρωτισμό, γιατί πιο σύγχρονες απ' αυτόν αρχές οργάνωσης επαναστατικού κόμματος δεν εμφάνισε ακόμα η ταξική πάλη), με τον δημοκρατικό και όχι τον γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό, είναι απαραίτητο για την αναγέννηση του εργατικού κινήματος. Το εργατικό κίνημα είναι υπαρκτό, δεν χρειάζεται να ψάξουμε να το βρούμε. Είναι εδώ. Βρίσκεται μόνο κάτω από αστική επιρροή, αυτήν πρέπει να καταπολεμήσουμε, γιατί αυτή το οδήγησε και, εφόσον συνεχίσει να κυριαρχεί, θα συνεχίσει να το οδηγεί στην ήττα.

Γ. Για την επανάσταση, τη θεωρία των σταδίων κλπ.

Οι σ. συγγραφείς του κειμένου κατηγορούν το ΚΚΕ, και δικαίως, για τη θεωρία των σταδίων, αλλά κατασκευάζουν και αυτοί τα στάδια τους.

Το ΚΚΕ σωστά ονόμασε την επικείμενη επανάσταση αντιμπεριαλιστική - αντιμονοπωλιακή. (Το πρόβλημα δεν βρίσκεται στην ονομασία). Ο όρος αυτός περιέχει το αντικαπιταλιστικό, αν κατανοούμε τον ιμπεριαλισμό λενινιστικά και όχι με την αστική ή μικροαστική του έννοια, αν κατανοούμε ότι ιμπεριαλισμός είναι ο μονοπωλιακός, ο κρατικομονοπωλιακός, είναι ο καπιταλισμός της εποχής μας. Το λάθος του ΚΚΕ δεν βρίσκεται στα βαφτίσια. Βρίσκεται στο γεγονός ότι δεν κατανόησε ότι η νίκη της επανάστασης αυτής οδηγεί στο τσάκισμα του αστικού κράτους και στην εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου, βρίσκεται στην κατασκευή ενός ενδιάμεσου σταδίου της αντιμονοπωλιακής δημοκρατίας, και ενός ενδιάμεσου κράτους. Δεν την κατανοούσε δηλαδή σαν σοσιαλιστική επανάσταση, όπως είναι, αλλά περίπου σαν μια αστικοδημοκρατική που έχει τη δυνατότητα να μετεξελιχθεί. Εδώ βρίσκεται η απόκλιση του απ' το λενινισμό, που ως γνωστόν θεωρεί ότι ανάμεσα στον ΚΜΚ και την έναρξη της οικοδόμησης του σοσιαλισμού δεν μπορεί να υπάρξει κανένα άλλο στάδιο, και ανάμεσα στην αστική δημοκρατία (δικτατορία της αστικής τάξης) και την εργατική δημοκρατία (δικτατορία του προλεταριάτου) δεν μπορεί να υπάρξει καμιά άλλη μεταβατική εξουσία. Η μεταβατική βαθμίδα ανάμεσα σ' αυτά τα δυο είναι η επανάσταση.

Ο λενινισμός θεωρεί πως στην κατάλληλη στιγμή πρέπει να νικήσεις και να εγκαθιδρύσεις την προλεταριακή εξουσία, μόνο τότε η επανάσταση σου θα είναι σοσιαλιστική, αλλιώς θα μείνει μη σοσιαλιστική και θα ηττηθεί.

Το κείμενο δεν ξεκόβει καθόλου, όπως θα νόμιζε κανείς, με την πρώτη ματιά, απ' τη θεωρία των σταδίων. Απλά προχωρεί σε μια μεταβάπτιση και η επανάσταση από αντιμπεριαλιστική-αντιμονοπωλιακή ονομάζεται αντικαπιταλιστική-δημοκρατική. Διαβάζουμε λοιπόν ότι όπως έδειξε και η πρόσφατη πείρα κλπ... «η αντικαπιταλιστική επανάσταση» δεν θα φέρει την εργατική εξουσία αλλά «μια απροσδιόριστη από χρονική άποψη ιστορική περίοδο. Σ' αυτήν επικρατούν αντιφατικές σχέσεις παραγωγής και ιδιοκτησίας μη καπιταλιστικές αλλά και αντίθετα καπιταλιστικές, εκμεταλλευτικές...»(σημ. 4.9).

Τι άλλο είναι αυτό απ' τις αντιφατικές σχέσεις της αντιμονοπωλιακής δημοκρατίας που θα ήταν «και καπιταλισμός και όχι καπιταλισμός»;

Για να μην κατηγορηθούμε για λαθροχειρία πρέπει να πούμε εδώ ότι αυτή η περικοπή δεν βρίσκεται κάτω απ' τον τίτλο όπου περιγράφεται η «δημοκρατική αντικαπιταλιστική επανάσταση». Έτσι έχει τη δυνατότητα να περάσει σαν μια διαπίστωση απ' την ως τώρα πείρα, την πείρα των χωρών που νίκησε η επανάσταση και επιχειρήθηκε η οικοδόμηση του σοσιαλισμού. Αλλά τα πράγματα δεν είναι έτσι. Διαβάσαμε πολλές φορές και προσεχτικά το σημείο 5.8 του κειμένου με ένδειξη «δημοκρατική αντικαπιταλιστική επανάσταση». Εκεί φυσικά γίνεται λόγος «για το πέρασμα

ολόκληρης της εξουσίας στην εργατική τάξη» για «την επαναστατική αλλαγή των παραγωγικών (κ.λπ.) σχέσεων», για το ότι «η εργατική εξουσία... θα προωθήσει την εδραίωση νέων σοσιαλιστικών σχέσεων».

Όσο και αν ψάξαμε δεν βρήκαμε τίποτα για την τύχη του αστικού κράτους, για το τι πράγμα θα είναι η εργατική εξουσία, για την τύχη της ιδιωτικής ιδιοκτησίας.

Μάθαμε μόνο ότι οι «δημοκρατικοί αντικαπιταλιστικοί μετασχηματισμοί σε σοσιαλιστική κατεύθυνση θα προωθούνται με στόχο... να αφαιρεθούν απ' την αστική τάξη τα οικονομικά... κ.ά... στηρίγματα». Αλλά αυτοί οι μετασχηματισμοί θα εξαρτηθούν «απ' τους συσχετισμούς δύναμης σε εθνική και διεθνή κλίμακα». Δηλαδή δεν είναι μετασχηματισμοί μετά την λύση του ζητήματος ποιος - ποιόν που λύνει το πρόβλημα ποια εξουσία κυριάρχησε η αστική ή η προλεταριακή δικτατορία αλλά πριν απ' αυτή. Πρόκειται επόμενα για μια εξουσία μεταβατική ανάμεσα στην αστική και την εργατική.

Ακόμα το κείμενο αποφεύγει να μιλήσει για την κατάργηση της μονοπωλιακής ιδιωτικής ιδιοκτησίας και την μετάβαση των βασικών μέσων παραγωγής στην ιδιοκτησία του προλεταριακού κράτους. Ίσως «η κοινωνικοποίηση δεν γίνεται με διατάγματα» όπως γράφει το κείμενο σε άλλο σημείο. Και ασφαλώς η πλήρης κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής δεν γίνεται με διατάγματα, απαιτεί μια ολόκληρη διαδικασία για το τράβηγμα των εργαζομένων στη διοίκηση του κράτους και σχετίζεται με τις διαδικασίες απονέκρωσης του προλεταριακού κράτους, που απ' ότι έδειξε η μέχρι τώρα πείρα, δεν μπορεί να υπάρξει πριν τη νίκη της παγκόσμιας επανάστασης ή τουλάχιστον πριν τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης στις βασικές αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Εκείνο όμως που μπορεί να γίνει με επαναστατικά διατάγματα και που αποτελεί προϋπόθεση της πλήρους κοινωνικοποίησης είναι η εθνικοποίηση των βασικών μέσων παραγωγής, η κατάργηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και η μεταβίβαση της ιδιοκτησίας στο προλεταριακό κράτος που αναλαμβάνει τη διαχείριση τους στο όνομα της κοινωνίας, αρχίζοντας ταυτόχρονα την προσπάθεια για μια επιτυχή πορεία της πλήρους κοινωνικοποίησης. Αλλά γι' αυτό το ζήτημα το κείμενο δεν βγάζει τσιμουδιά. Αντίθετα διαθέτει χώρο για την περιγραφή του κοινοβουλευτικού δρόμου προς τον σοσιαλισμό, που μια και αυτόν μόνο περιγράφει, μας δίνει το δικαίωμα να ισχυριστούμε ότι ο κοινοβουλευτικός δρόμος είναι ο μοναδικός δρόμος προς τον σοσιαλισμό που δέχονται οι συγγραφείς του κειμένου.

Το κείμενο, λοιπόν, γράφει σχετικά, ή μάλλον αντιγράφει τη σχετική περικοπή του 12ου συνεδρίου του ΚΚΕ.

«Δεν αποκλείουμε εκ των προτέρων να παρουσιαστεί μια κατάσταση όπου η εργατική τάξη, οι αριστερές δυνάμεις θα έχουν κατακτήσει μια αριστερή κυβέρνηση και μια αντίστοιχη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, χωρίς να έχουν ακόμα στα χέρια τους όλους τους μοχλούς του κράτους και της πολιτικής εξουσίας... Βλέπουμε σ' αυτήν την περίπτωση... μια φάση δυαδικής εξουσίας ...όπου θα μπει επί τάπητος το θέμα της πολιτικής εξουσίας...» (σημ. 5.8).

Και φυσικά δεν αποκλείεται τίποτα. Το να τονίζεις όμως αυτή την εκδοχή στο κεφάλαιο που αναφέρεται στην επανάσταση, έστω και αν σημειώνεις ότι σ' αυτή την περίπτωση το θέμα της πολιτικής εξουσίας θα μπει επί τάπητος και «θα λυθεί είτε προς όφελος της επανάστασης είτε προς όφελος των καπιταλιστικών δυνάμεων», σημαίνει πως δεσμεύεται μόνο για τον κοινοβουλευτικό δρόμο. Αλλιώς έπρεπε να σημειώσεις και τις άλλες εκδοχές, τις μη ειρηνικές.

Η επανάσταση που περιγράφεται στο κείμενο δεν είναι η προλεταριακή, η σοσιαλιστική αλλά κάποια άλλη. Ονομάστε την όπως θέλετε, πάντως χώρος για επανάσταση άλλη εκτός απ' τη σοσιαλιστική δεν υπάρχει στη σύγχρονη Ελλάδα.

Δ. Για το άμεσο πρόγραμμα.

Το άμεσο πρόγραμμα του κειμένου «πρόγραμμα για το σοσιαλισμό στην εποχή μας» δεν είναι δυστυχώς τίποτα άλλο από ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στα πλαίσια του συστήματος και επομένως είναι συνεπές με τη γραμμή του κειμένου για την επανάσταση και τα άλλα ζητήματα.

Το κείμενο όπως και στα άλλα ζητήματα κατηγορεί τον νέο ρεφορμισμό, ότι «ο σοσιαλισμός του αιωρείται σαν άλλοθι μακριά απ' την πολιτική πάλη και πολιτική ζωή» (σημ. 4.9), ότι το «πρόγραμμα μίνιμουμ των ΚΚ καταβρόχθιζε το πρόγραμμα μάξιμουμ» ότι «η σοσιαλιστική προοπτική καταντούσε γράμμα νεκρό» (σημ. 5.9).

Σε αντίθεση με το νέο ρεφορμισμό, σύμφωνα με το κείμενο, το «αριστερό πρόγραμμα πάλης» «απαντά στα καυτά προβλήματα των εργαζομένων... βοηθάει στην άνοδο της ενότητας, οργάνωσης και συνείδησης της λαϊκής πλειοψηφίας», «δεν απομακρύνει αλλά πλησιάζει το εργατικό κίνημα στους επαναστατικούς σοσιαλιστικούς του στόχους» (σημ. 5.9), «αποτελεί τη μόνη άμεση ουσιαστική εναλλακτική απάντηση... απέναντι στο νεοσυντηρητισμό» (σημ. 5.10).

«Η άμεση πολιτική πρόταση του «NAP», συνεχίζει το κείμενο, «δεν είναι ένα μίνιμουμ πρόγραμμα... είναι ένα σύνολο πολιτικών στόχων ...που τείνουν να προωθούν το στρατηγικό στόχο της αντικαπιταλιστικής επανάστασης και της σοσιαλιστικής μετεξέλιξης και προοπτικής της» (σημ. 6).

Και το κείμενο μάς διαβεβαιώνει ότι είναι στόχοι «που υπερβαίνουν το σημερινό σύστημα και απαιτούν την ανατροπή του για να πραγματοποιηθούν».

Πήραμε έναν-έναν τους στόχους, που παρατίθενται σαν αιτήματα στο πραχτικό μέρος του άμεσου προγράμματος. Δεν βρήκαμε σχεδόν κανέναν που για την πραγματοποίησή του να απαιτείται η ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος.

Εκτός απ' το πρόβλημα της ΕΟΚ με την έννοια, ότι, για μια ισότιμη συμμετοχή στο διεθνή καταμερισμό εργασίας της χώρας μας απαιτείται ανατροπή του καπιταλισμού, όλα τ' άλλα μπορούν να πραγματοποιηθούν στα πλαίσια του συστήματος. Το πρόβλημα της ακύρωσης των χρεών απαιτεί επίσης εργατική εξουσία αλλά δεν μπαίνει έτσι στο άμεσο πρόγραμμα, μπαίνει για πάλη το ζήτημα της επαναδιαπραγμάτευσης στην κατεύθυνση της ακύρωσης.

Το ζήτημα του εργατικού ελέγχου, που απαιτεί επίσης εργατική εξουσία, δεν μπαίνει στο κείμενο σαν ένα μεταβατικό επαναστατικό μέτρο αλλά νοείται σαν συμμετοχή των εργαζομένων στον κρατικομονοπωλιακό έλεγχο της παραγωγής και της οικονομίας όπως ακριβώς κατανοείται και απ' τον παλιό και νέο ρεφορμισμό. Για να είναι ο εργατικός έλεγχος επαναστατικό μέτρο και για να συμβάλει το αίτημα αυτό στη συνειδητοποίηση απ' τους εργάτες των μελλοντικών τους καθηκόντων πρέπει να είναι έτσι διατυπωμένο που να δείχνει ότι όλες οι αποφάσεις των αιρετών και ανακλητών εργατικών επιτροπών είναι υποχρεωτικές για τις διοικήσεις των επιχειρήσεων (ιδιωτικών ή κρατικών) για όλα τα ζητήματα, απ' το ζήτημα των επενδύσεων και της εισαγωγής νέας τεχνολογίας ως τις συνθήκες δουλειάς. Πρέπει να περιέχεται ακόμα η πλήρης κατάργηση κάθε απόρρητου και η δυνατότητα δημοσίευσης απ' τους εργατικούς αντιπροσώπους των αποτελεσμάτων του ελέγχου τους.

Πρέπει να είναι αίτημα δηλ. που να καταργεί το κουμάντο του καπιταλιστή και του γραφειοκράτη και να τονίζει το κουμάντο της εργατικής τάξης. Αυτός μόνο ο εργατικός έλεγχος απαιτεί κατάργηση του συστήματος και όχι αυτός που περιγράφεται στο κείμενο.

Όλα τα υπόλοιπα είναι ασφαλώς πράγματα που γίνονται στα πλαίσια του συστήματος. Και για να συνεννοηθούμε: δεν γίνονται σε οποιοδήποτε συνθήκες. Εννοούμε ότι γίνονται σε μια τέτοια κατάσταση όπου θα έχει αλλάξει ο συσχετισμός και όπου η άρχουσα τάξη θα πρέπει να κάνει υποχωρήσεις για να σώσει το κύριο, την εξουσία και την ιδιοκτησία της. Σ' αυτή την περίπτωση ολόκληρο το πρόγραμμα του κείμενου είναι αφομοιώσιμο απ' το σύστημα.

Συμπερασματικά: Το κείμενο διακατέχεται από μια ολόκληρη λογική και δεν μπορεί να βελτιωθεί με επιμέρους διορθώσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι και οι σ. που το ψήφισαν αλλά και αυτοί που το συνέταξαν, έχουν δυσκολίες να το υπερασπιστούν επώνυμα και δημόσια. Δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να αποτελέσει βάση για τη συσπείρωση των αγωνιστών του ρεύματος. Τυχόν έγκριση του μάλλον την αποσυσπείρωση θα διευκολύνει.

Όσο για το επιχείρημα ότι χρειαζόταν για να υπάρχει μια βάση για συζήτηση, αυτό δεν ευσταθεί. Τέτοιο κείμενο είχαμε, την «πρόταση-συζήτηση». Βάση λοιπόν και κάποια πρόταση είχαμε, διάθεση για συζήτηση δεν φαίνεται να υπήρχε. Η συζήτηση και η δημόσια επώνυμη κατάθεση των όποιων απόψεων είναι απαραίτητη προϋπόθεση κάθε συσπείρωσης. Για να συσπειρωθούν οι αγωνιστές θέλουν να ξέρουν και τις απόψεις και τους φορείς των απόψεων αυτών να γνωρίσουν. Αλλιώς καμιά δουλειά στην κατεύθυνση της συσπείρωσης δεν μπορεί να προκόψει.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΝΟΜΟΤΕΛΕΙΕΣ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ

Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και των άλλων χωρών της Αν. Ευρώπης, όπου είχε καταργηθεί η ιδιωτική ιδιοκτησία στα βασικά μέσα παραγωγής, εμφανίζονται όλο και πιο συχνά και στη χώρα μας άρθρα και βιβλία στα οποία κατηγορείται ο Μαρξ και ο μαρξισμός για την κατασκευή μιας θεωρίας της αυτόματης κατάρρευσης του καπιταλισμού, ότι έβλεπε τους κοινωνικούς νόμους σαν νόμους της φυσικής ιστορίας, ότι υποτιμούσε την ανθρώπινη θέληση και τη δράση των λαϊκών μαζών.

Σύμφωνα μ' αυτές τις απόψεις, οι νομοτέλειες στην κοινωνική ανάπτυξη είναι φαντασίωση, ο σοσιαλισμός δεν είναι κοινωνική αναγκαιότητα και το αναπόφευκτο αποτέλεσμα της δράσης των κοινωνικών νόμων της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας, που πραγματοποιείται με τη συνειδητή δράση των λαϊκών μαζών, είναι απλά μια δυνατότητα που εξαρτάται αποκλειστικά απ' τη θέληση και τη δράση των ανθρώπων. Είναι, δηλαδή, απλά ένα όραμα, μια ουτοπία, ακριβώς όπως τον έβλεπαν οι προμαρξικοί ουτοπικοί σοσιαλιστές.

Η απόρριψη των κοινωνικών νομοτελειών και η διαστρέβλωση του Μαρξ και του μαρξισμού στο βασικό αυτό ζήτημα ήταν για δεκαετίες ολόκληρες βασικό στοιχείο της αστικής και αναθεωρητικής σκέψης.

Τα βασικά στοιχεία αυτής της πολύχρονης θεωρητικής απόρριψης του μαρξισμού εμφανίζονται στις μέρες μας, από διάφορες πλευρές, με την απαίτηση να αναγνωριστούν ως επαναστατική ανανέωση του μαρξισμού.

Στο βιβλίο π.χ. του Ιταλού αυτοαποκαλούμενου μαρξιστή φιλοσόφου, του Κ. Πρέβε¹, που δημοσιεύτηκε το 1989 στην Ιταλία και εκδόθηκε το 1992 στην ελληνική γλώσσα, μπορεί να βρει κανείς σε όλο τους το μεγαλείο τη δογματική τύφλωση μαζί και τις κενολόγες «ανανεωτικές» εξυπνάδες. Ο συγγραφέας κατορθώνει στις 258 σελίδες του βιβλίου του να δώσει το πνεύμα και το βασικό περιεχόμενο της αστικής κενολογίας, που επεξεργάστηκε η αστική ιδεολογία γύρω απ' αυτά τα ζητήματα σε μια ολόκληρη περίοδο, και ιδιαίτερα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ας σημειωθεί ότι όλες αυτές οι αστικοαναθεωρητικές επεξεργασίες αποτελούσαν κοινό τόπο της Σοσιαλδημοκρατίας, ευρύτερων τμημάτων της γραφειοκρατικοποιημένης πρώην Σοβιετικής διανοήσης, του Ευρωκομμουνισμού και ολόκληρου του φάσματος του σύγχρονου αναθεωρητισμού.

Το βιβλίο του Κ. Πρέβε διαφημίστηκε αρκετά στη χώρα μας και χαιρετίστηκε θερμά από ορισμένες κατευθύνσεις. Η χρησιμότητα του και η αξία του δεν βρίσκονται ασφαλώς στις αστικές και αναθεωρητικές φλυαρίες του. Βρίσκεται στο γεγονός

ότι εκφράζει συστηματοποιημένα αυτά που πιστεύουν διάφοροι αριστεροί και της χώρας μας.

Δεν πρόκειται εδώ να επιχειρήσουμε μια συνολική κριτική ανάλυση του βιβλίου, δεν θα κάνουμε βιβλιοκριτική. Θα παραθέσουμε και θα κριτικάρουμε μόνο εκείνα τα σημεία που είναι σχετικά με το θέμα μας.

Σύμφωνα με τον κύριο Πρέβε, δεν υπάρχουν νομοτέλειες, ο κομμουνισμός δεν αποτελεί καμιά νομοτέλεια, «είναι συνειδητό ανθρώπινο σχέδιο, αποτέλεσμα της ανθρώπινης βούλησης και υπό ορισμένη έννοια αποτέλεσμα "επιπόνησης"», (σελ. 95). Μας καλεί σε ένα νέο κομμουνιστικό αντικαπιταλισμό «που πρέπει να ξεκόψει απ' την ιδεολογική συνείδηση του παρελθόντος, η οποία παραδόξως τον οδήγησε (το μαρξισμό) να αντιμετωπίζει την ανθρώπινη ιστορία με όρους «φυσικής» ιστορίας, με αποτέλεσμα να μετατρέψει το μαρξισμό σε μια οπτιμιστική θρησκευτική προφητεία του μέλλοντος» (σελ. 83). Παίρνοντας ξεκομμένα αυτό το απόσπασμα, θα μπορούσε κανείς να νομίσει ότι ο συγγραφέας υπερασπίζεται τον Μαρξ και το μαρξισμό ενάντια στον Κάουτσκι και σε όλους εκείνους που θεωρούσαν μαρξισμό την αυτόματη κατάρρευση του καπιταλισμού, χωρίς τη συνειδητή δράση των μαζών. Αλλά όχι! Ο Πρέβε το ξεκαθαρίζει: «Σε πλήρη συμφωνία με τη διαλεκτική του Μαρξ», γράφει, «"οι αρνητικές" πλευρές μπορούν να γίνουν "θετικές", αν παρέμβει μια συνειδητή υποκειμενικότητα, ικανή να προσανατολίσει την κοινωνική πράξη στο ύψος των νέων ιστορικών δεδομένων. Η έμφαση εδώ δίνεται στην έννοια της δυνατότητας και όχι σ' αυτήν της αναγκαιότητας» (σελ. 83).

Η θεωρία της αυτόματης κατάρρευσης, που ο συγγραφέας τη συγγέει με την «αναπόφευκτη κατάρρευση» δεν είναι έργο, μας διαβεβαιώνει, κάποιων διαστρεβλωτών, δεν «είναι μαρξιστικά αθεμελίωτη», δεν «αντιπροσωπεύει κάποια παρέκκλιση» ή κάποια «θεωρητική και επιστημονική απάτη». Το αντίθετο, η ιδέα της κατάρρευσης του καπιταλισμού «είναι ευκρινής, παρούσα στον ίδιο τον Μαρξ και δεν την εφηύραν ασφαλώς ο Ένγκελς και ο Κάουτσκι» (σελ. 79). Και φυσικά εδώ έχει δίκιο. Ασφαλώς, σε όλο το έργο του Μαρξ και του Ένγκελς -και αυτό τους διαφοροποιεί απ' τον ουτοπικό σοσιαλισμό- η κατάρρευση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής είναι αναπόφευκτη, θα είναι αποτέλεσμα των αντικειμενικών νόμων κίνησης του, νόμων που θα πραγματοποιηθούν με τη συνειδητή δράση και παρέμβαση των μαζών. Ο σοσιαλισμός μπόρεσε να μετατραπεί από ουτοπία σε επιστήμη μόνο χάρη στις επιστημονικές ανακαλύψεις του Μαρξ και του Ένγκελς, που τον τοποθέτησαν στο έδαφος της αντικειμενικής πραγματικότητας και έξω απ' τα οράματα και τα σχέδια των ουτοπικών φαντασιώσεων. Και βεβαίως είναι σε όλο το έργο του Μαρξ και του Ένγκελς καθώς και του Λένιν «ευκρινώς παρούσα» η θεωρία της αναπόφευκτης κατάρρευσης του καπιταλισμού. Δεν είναι όμως καθόλου παρούσα κάποια θεωρία της αυτόματης κατάρρευσης του καπιταλισμού λόγω των αντιθέσεων του και μόνο και λόγω της αντίθεσης των παραγωγικών δυνάμεων και παραγωγικών σχέσεων και μόνο.

Αυτό που ο Κ. Πρέβε θεωρεί μαρξισμό, δεν είναι παρά η αναθεώρηση του και

θεωρεί τον αναθεωρητισμό, δηλαδή, την «αυτόματη κατάρρευση» που τη συγγεί με την «αναπόφευκτη κατάρρευση», θεωρεί τη διαστρέβλωση του Μαρξ και του Ένγκελς «νόμιμη θεωρητική κατεύθυνση ανάπτυξης της μαρξιστικής θεωρίας» (σελ. 80), για να δικαιολογήσει τη δική του διαστρέβλωση σαν «νόμιμη κατεύθυνση ανάπτυξης» κλπ., δηλαδή τον «καθαγιασμό» της δράσης των ανθρώπων, ανεξάρτητα από αντικειμενικά πλαίσια και συνθήκες. Απ' τη μαρξιστική διαλεκτική σχέση «αναγκαιότητας-δυνατότητας» ο κ. Πρέβε επιλέγει τον τονισμό της «δυνατότητας», όπως ο Κάουτσκι επέλεξε τον τονισμό της «αναγκαιότητας». Γι' αυτό ακριβώς, μη κατανοώντας ο «μαρξιστής φιλόσοφος» τη μαρξιστική διαλεκτική σχέση αναγκαιότητας-δυνατότητας, μας καλεί να προσχωρήσουμε στο δικό του «αντικαπιταλισμό ως ασίγαστο πάθος» που δεν συμβιβάζεται με τους κλασικούς, που «δεν μπορεί να στηριχτεί στη φορμαλιστική διδασκαλία των παλιών τυποποιημένων και κωδικοποιημένων σχημάτων του μαρξισμού ή του λενινισμού» (σελ. 52). Μας προειδοποιεί μάλιστα και μας απειλεί μη τυχόν και χρησιμοποιήσουμε το «μαρξισμό-λενινισμό, με την παυλίτσα» γιατί αυτό είναι έργο του Στάλιν. Αλλά όχι μόνο αυτό και «ο διαλεκτικός υλισμός, ο οποίος επιβλήθηκε ως υποχρεωτική κρατική και κομματική φιλοσοφία μετά το 1931» (σελ. 98) είναι έργο του Στάλιν! Αν αυτός ο «τρομοκράτης» Στάλιν δεν υπήρχε, πώς θα μπορούσαν οι διάφοροι «μαρξιστές φιλόσοφοι» να μας σερβίρουν την αφελή άγνοια τους σαν μεγάλη «μαρξιστική» και «επαναστατική» αρετή;

Αλλά ας είμαστε δίκαιοι, υποχωρεί ο κ. Πρέβε, μπροστά στο «σταλινικό τερατούργημα»! Αυτό «δεν υπήρξε κάποιο "φιλοσοφικό λάθος" του Στάλιν», (σ. 98). Δεν συμφωνεί, όμως, ο κ. Πρέβε καθόλου με εκείνους που θεωρούν υπεύθυνο τον Ένγκελς, που με τη Διαλεκτική της φύσης δημιούργησε το πλαίσιο για το «τερατούργημα του Στάλιν», το διαλεκτικό υλισμό. Αλλού βρίσκεται το αμάρτημα του Ένγκελς, αναφωνεί ο κ. Πρέβε, χαρακτηρίζοντας το «προπατορικό αμάρτημα του μαρξισμού». Βρίσκεται στο γεγονός ότι «κατασκεύασε τη θεωρία της αναπόφευκτης κατάρρευσης του καπιταλισμού» (σελ. 91), νοούμενη βέβαια απ' τον κ. Πρέβε ως αυτόματη κατάρρευση. Πάντως είτε έτσι είτε αλλιώς δηλώνει ο συγγραφέας «ο διαλεκτικός υλισμός δεν επιδέχεται καμιά μεταρρυθμιστική βελτίωση βρίσκεται στο γεγονός ότι αντιλαμβάνεται τη συγκεκριμένη δυνατότητα μετάβασης απ' τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό ως φαινόμενο φυσικής ιστορίας, ως φαινόμενο δηλαδή που εξαρτάται από την αντίθεση ανάμεσα σε παραγωγικές δυνάμεις και παραγωγικές σχέσεις, όπου η ανθρώπινη θέληση κατέχει δευτερεύοντα και συμπληρωματικό ρόλο (ενώ η ελευθερία ταυτίζεται με τη συνείδηση της αναγκαιότητας)» (σελ. 197). Αλήθεια, τι τεράστια συντριβή του Ένγκελς και του μαρξισμού! Ακούς εκεί, λέει, να αντιλαμβάνονται την «ελευθερία σαν συνείδηση της αναγκαιότητας»! Ω, τι μεγάλη προσβολή! Αλλά πώς να την αντιλαμβάνονται; Όσο και αν ψάξει κανείς το βιβλίο του Πρέβε, δεν θα βρει παρά την ίδια απάντηση, «το επινοητικό σχέδιο». Αλήθεια πώς δεν κατανόησες, αγαπητέ μισθωτέ εργάτη, αυτή την κοσμοανατρεπτική πρεβική αλήθεια τόσο καιρό και κάθεσαι να σε καταπιέζει το μεροκάματο και η αναγκαιότητα της μισθωτής εργασίας. Φτιάξε και συ, λοιπόν, ένα σχέδιο «αλά Πρέβε» και

απελευθερώσου πάραυτα απ' την αναγκαιότητα της μισθωτής εργασίας.

Αλλά πάλι καλά. Αυτό το σκάνδαλο των μαρξιστών να αποκρύψουν ότι η ελευθερία είναι σχέδιο, ωχριά μπροστά στο σκάνδαλο των χριστιανικών εκκλησιών που αποκρύπτουν ότι ο Χριστός ήταν κομμουνιστής! «Πολύ μεγαλύτερο σκάνδαλο θα ξέσπαγε αν οι χριστιανικές εκκλησίες κοινολογούσαν στους πιστούς αυτό που ήδη είναι πολύ γνωστό στην ιστορική επιστήμη, ότι δηλαδή ο Ιησούς υπήρξε πέρα για πέρα ένας μεσσιανικός κήρυκας του κομμουνισμού...» (Πρέβε, σελ. 235). Ταλαίπωρη επιστήμη! Τι τραβάς, όταν σε βάλουν στο χέρι οι διάφοροι «μαρξιστές» φιλόσοφοι! Αφού λοιπόν η ελευθερία δεν είναι «η συνείδηση της αναγκαιότητας» και ο σοσιαλισμός δεν εξαρτάται από οποιεσδήποτε κοινωνικές αναγκαιότητες, αρκεί να κατασκευάσουμε ένα σχέδιο και η επιτυχία της επανάστασης είναι εξασφαλισμένη. Εξάλλου και ο Λένιν, «ο μεγάλος τακτικιστής ακόμη και στη θεωρία» (σελ. 93) ήταν ο πρωτομάστορας της κατασκευής και της επιμόρφωσης της επανάστασης, μας διαβεβαιώνει με πολλή σοβαρότητα ο κ. Πρέβε. «Χωρίς την ευλογημένη επινοητική αντίληψη της επανάστασης, ο Λένιν θα είχε σίγουρα χάσει την ανεπανόληπτη ευκαιρία του 1917. Γι' αυτό όποιος διατείνεται σήμερα ότι μπορεί να επιστρέψει στο Μαρξ αρνούμενος το Λένιν, ουσιαστικά συντηρεί την ψευδαίσθηση ότι είναι δυνατόν να ξεπέσουμε από την επινοητική αντίληψη της επανάστασης σε μια νατουραλιστική αντίληψη...» Και αυτό γιατί «αν η επανάσταση δεν κατασκευαστεί, από μόνη της δεν γίνεται!» (σελ. 96). Μα την αλήθεια, ο Θεός να μας φυλάει από έναν τέτοιο λενινισμό!

Αλλά είναι καιρός να αφήσουμε τον κ. Πρέβε στο ιδεαλιστικό το παραλήρημα και να επιστρέψουμε στο έδαφος της αντικειμενικής πραγματικότητας, στο έδαφος του μαρξισμού.

Κατ' αρχήν ο Λένιν δεν επινόησε καμιά επανάσταση. Εκείνο που έκανε ήταν να κατανοήσει σωστά την αντικειμενική πραγματικότητα, να αναλύσει με βάση το μαρξισμό την αντικειμενική πραγματικότητα του καπιταλισμού στο ιμπεριαλιστικό του στάδιο, να αναλύσει το νόμο της ανισόμετρης ανάπτυξης του καπιταλισμού και να ανακαλύψει με βάση αυτόν τον κοινωνικό νόμο τη δυνατότητα της επανάστασης στον αδύνατο κρίκο του ιμπεριαλισμού. Αυτή του η μαρξιστική ανάλυση ενσωματώθηκε στη μαρξιστική θεωρία η οποία αποτέλεσε τη θεωρητική βάση του μπολσεβίκικου κόμματος στην πάλη του για την επαναστατική οργάνωση και καθοδήγηση της ταξικής πάλης του ρώσικου προλεταριάτου, για την κατάργηση του καπιταλισμού και την προλεταριακή ταξική κυριαρχία. Η μαρξιστική θεωρία, επεξεργασμένη στις συνθήκες της Ρωσίας και εμπλουτισμένη με τις νέες επιστημονικές ανακαλύψεις του Λένιν, συνενώθηκε με το πρακτικό εργατικό κίνημα μέσω του μπολσεβίκικου κόμματος, του κόμματος που γνώριζε την κοινωνική αναγκαιότητα, τους αντικειμενικούς νόμους κίνησης της κοινωνίας και γι' αυτό μπόρεσε στην κατάλληλη στιγμή να μετατρέψει την αντικειμενική δυνατότητα της ανατροπής του καπιταλισμού σε πραγματικότητα, να καθοδηγήσει τη ρώσικη εργατική τάξη και να φτάσει την πάλη της ως την πραγματοποίηση της σοσιαλιστικής επανάστασης, της κοσμοϊστορικής

επανάστασης του Οχτώβρη του 1917. Ο Λένιν δεν ήταν ούτε δογματικός ούτε υποκειμενιστής, βολουνταριστής. Ήταν πιστός μαθητής του Μαρξ και του Ένγκελς, ήταν μορφωμένος και γνήσιος μαρξιστής.

Δεν έβλεπε το σοσιαλισμό σαν μια επινόηση ονειροπόλων, τον έβλεπε όπως ο Μαρξ και ο Ένγκελς επιστημονικά, σαν τον «τελικό σκοπό και το αναγκαίο αποτέλεσμα της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων της σύγχρονης κοινωνίας».²

«Οι επαναστάσεις δεν γίνονται με διαταγές».³ Αυτά τα λόγια του Μαρξ βρίσκονται ακριβώς στον αντίποδα των δογματικών, σχεταριστικών και βόλουνταριστικών απόψεων. «Δεν είναι η θέληση ο προωθητικός τροχός της επανάστασης αλλά οι πραγματικές συνθήκες».⁴ Χρειάζεται πολύχρονος και σκληρός αγώνας για να φτάσει η εργατική τάξη στην πραγματοποίησή της. Αυτός ο αγώνας πρέπει να γίνεται στη βάση της πραγματικότητας με επιστημονική γνώση των πραγματικών συνθηκών. Όχι φράσεις για την επανάσταση «όχι υποκατάσταση της επαναστατικής εξέλιξης με την επανάσταση της φράσης».⁴ Χρειάζεται γνώση της αντικειμενικής κατάστασης, των πραγματικών συνθηκών και επίμονη δράση για την αλλαγή τους, για την προετοιμασία της επανάστασης.

Ο Μαρξ όπως και ο Ένγκελς και ο Λένιν δεν θεωρούσαν ποτέ τους κοινωνικούς νόμους, τις νομοτέλειες με όρους φυσικής ιστορίας, όπως κατηγορούν το μαρξισμό οι διάφοροι επικριτές απ' το ιδεαλιστικό στρατόπεδο.

Ούτε βέβαια θεοποιούσαν την ανθρώπινη θέληση και την ανθρώπινη δράση. Έβλεπαν τις νομοτέλειες, τους νόμους κίνησης της κοινωνίας σε στενή διαλεκτική σχέση με τη δράση των ανθρώπων. Σύμφωνα με τον Μαρξ οι κοινωνικοί νόμοι φτάνουν στην πραγματοποίησή τους μόνο μέσω της δραστηριότητας των μαζών, μέσω της κοινωνικής δράσης των ανθρώπων. Κάθε άλλο λοιπόν παρά μια θεωρία των «σιδερένιων» και «ορειγάλκινων» κοινωνικών νόμων κατασκεύασε ο Μαρξ.

Η διάσπαση αυτής της διαλεκτικής σχέσης, η μονομερής χρησιμοποίηση του ενός απ' τους δύο πόλους της οδηγεί τους μεν να βλέπουν μόνο τις αντικειμενικές συνθήκες, με αποτέλεσμα, όπως π.χ. ο Κάουτσκι, να βλέπουν τους κοινωνικούς νόμους σαν σιδερένιους και να τους αντιμετωπίζουν όπως τους νόμους της φυσικής, και τους άλλους τους οδηγεί στο να βλέπουν μόνο, όπως π.χ. ο Πρέβε, την ανθρώπινη δράση, την ανθρώπινη θέληση έξω από αντικειμενικά πλαίσια σαν το καθοριστικό και το απόλυτο της κοινωνικής κίνησης και της ανθρώπινης ιστορίας. Τόσο όμως για το ένα όσο και για το άλλο, τόσο για τον αυτοματισμό των νομοτελειών όσο και για την άρνηση τους, για το βολουνταρισμό και την ονειροπόληση δεν φταίει ο Μαρξ. Και τα δύο δεν είναι μαρξισμός. Είναι η άρνηση του.

Αλλά δεν είναι μόνο οι εκπρόσωποι των διάφοριον ιδεαλιστικών φιλοσοφικών κατευθύνσεων, (όπως ο Πρέβε), που αρνούνται τις νομοτέλειες.

Παρόμοιες αντιμαρξιστικές αντιλήψεις εκφράζονται σήμερα στη χώρα μας και από γνωστούς μαρξιστές.

Ο Ευτυχής Μπιτσάκης π.χ., όπως δείχνουν τα γραπτά του των τελευταίων χρόνων, φαίνεται να προσχώρησε σ' αυτές.

«Κάποτε πιστεύαμε», γράφει ο Ε. Μπ. «ότι ο σοσιαλισμός είναι αναπότρεπτος. Ακόμα χειρότερα: παρά τις προειδοποιήσεις του Λένιν, ο μηχανιστικός ντετερμινισμός πρόβλεπε την έλευση του σοσιαλισμού σαν τη νομοτελειακή συνέπεια της σύγκρουσης των παραγωγικών δυνάμεων με τις σχέσεις παραγωγής. Το σωστό θα ήταν ίσως να λέγαμε ότι ο σοσιαλισμός είναι μία από τις δυνατότητες τών σημερινών κοινωνιών. Η άλλη θα ήταν η παρατεταμένη και ανανεούμενη κρίση των κεφαλαιοκρατικών κοινωνιών, χωρίς άμεσα ορατή διέξοδο».⁵

Το ότι υπήρξαν στο επαναστατικό κίνημα αντιλήψεις της αυτόματης κατάρρευσης, το ότι ο μηχανιστικός ντετερμινισμός είχε επικρατήσει σε σημαντικά τμήματα του, σε βάρος του διαλεκτικού ντετερμινισμού, είναι γεγονός αναμφισβήτητο. Αυτό όμως δεν ήταν μαρξισμός, ήταν η διαστρέβλωση του, για την οποία «προειδοποιούσε ο Λένιν». Διαβάζοντας αυτή την παραπομπή θα νόμιζε κανείς ότι ο Ε. Μπ. καταφέρεται ακριβώς ενάντια στη διαστρέβλωση υπερασπιζόμενος το μαρξισμό, ότι στρέφεται ενάντια στον Κάουτσκι υπέρ του Μαρξ.

Όμως διαβάζοντας το βιβλίο του Ε. Μπ. Ένα φάντασμα πλανιέται⁶ διαπιστώνουμε ότι το «μηχανιστικό ντετερμινισμό» δεν τον θεωρεί διαστρέβλωση του μαρξισμού, αντίθετα τον θεωρεί συστατικό του στοιχείο.

Γράφει: «Στο έργο των κλασικών, εκτός από κενά ή περιθωριακές αναλύσεις, θα βρούμε στοιχεία οικονομισμού, μηχανιστικού ντετερμινισμού, αστικού επιστημονισμού...» (σελ. 35).

Και ενώ λέει πολύ σωστά ότι «χρειάζεται μια νέα κριτική ανάγνωση των κλασικών» και ότι «δεν πρέπει να δεχτούμε τίποτα ως αφ' εαυτού φανερό, απαραβίαστο, υπεράνω κριτικής» καθώς και ότι «οφείλουμε να ξεπεράσουμε την τύφλωση του δογματισμού και τις κενές εξυπνάδες των "ανανεωτών"», αποφαινεται -χωρίς να κάνει τον κόπο και να το αποδείξει- ότι «το έργο των κλασικών ούτε πλήρες είναι ούτε απαλλαγμένο από μονομέρειες, σχηματοποίηση και λάθη», (σελ. 34) και ότι «η επιστροφή στους κλασικούς δεν είναι πανάκεια, γιατί οι κλασικοί δεν μπορούσαν να προβλέψουν τις πραγματικότητες της εποχής μας» (σελ. 34).

Το πώς όμως θα πετύχουμε μια νέα κριτική ανάγνωση των κλασικών χωρίς να τους ξαναμελετήσουμε, αυτό παραμένει μυστήριο. Είναι κατά τη γνώμη μας απαράδεκτο να εκσφενδονίζονται τέτοιες κατηγορίες ενάντια στο μαρξισμό, χωρίς αποδείξεις. Μ' αυτόν τον τρόπο χάνει κάθε αξία και η διαπίστωση του Ε. Μπ. ότι «είναι ανάγκη να αναζητήσουμε... το επιστημονικό κεκτημένο του μαρξισμού, να το αναπτύξουμε και να το αξιοποιήσουμε για την ερμηνεία της σημερινής πραγματικότητας και για να ανιχνεύσουμε τις θετικές δυνατότητες της». Εξάλλου η ίδια η έννοια «επιστημονικό κεκτημένο» υποδηλώνει ότι ο επιστημονικός σοσιαλισμός, δηλαδή ο μαρξισμός, εμπεριέχει ορισμένες επιστημονικές αλήθειες, έστω βασικές, δεν είναι όμως συνολικά επιστήμη. Έτσι, λοιπόν, αποκτούμε την ελευθερία να αυτοαποκαλούμαστε μαρξιστές (αυτό είναι πάντα της μόδας) και παράλληλα να παίρνουμε απ' το μαρξισμό ό,τι μας βολεύει και να απορρίπτουμε ό,τι δεν χωράει στο μυαλό μας σαν αντεπιστημονικό, σαν μηχανιστικό ντετερμινισμό, οικονομισμό κλπ., δηλαδή να

χρησιμοποιούμε το μαρξισμό μονομερώς, εκλεκτιστικά.

Ο Ε. Μπ. δεν φαίνεται να ξεπέρασε ακριβώς τον μηχανιστικό ντετερμινισμό «που κάποτε πιστεύαμε κλπ.». Πώς να εξηγηθεί αλλιώς η παρακάτω περικοπή απ' το βιβλίο του: «Δεν σκοπεύω να υπερασπίσω τίποτα... Επειδή ό,τι είναι νεκρό δεν σώζεται με την υπεράσπιση και ό,τι είναι βιώσιμο δεν έχει ανάγκη από συνηγόρους», (σελ. 34).

Δηλαδή αν ο μαρξισμός είναι βιώσιμος, είναι επιστημονικός δεν χρειάζεται ούτε να τον προπαγανδίζουμε ούτε να προσπαθούμε να συμβάλλουμε ώστε να γίνει κτήμα των λαϊκών μαζών. Αν είναι αληθινός από μόνος του θα το αποδείξει, αυτόματα, όπως και ο καπιταλισμός θα καταρρεύσει αυτόματα ανεξάρτητα απ' τη δράση των ανθρώπων! Έτσι ο Ε. Μπ. απαλλάσσει τους μαρξιστές απ' το καθήκον να μελετούν, να υπερασπίζονται, να αναπτύσσουν παραπέρα τη θεωρία τους και να τη διοχετεύουν στο πρακτικό εργατικό κίνημα όπου γίνεται ανατρεπτική υλική δύναμη και επαληθεύεται στην πράξη, τους απαλλάσσει από κείνο το καθοριστικό καθήκον, χωρίς το οποίο δεν είναι αυτό που δηλώνουν, δηλαδή μαρξιστές.

Ο Γ. Ρούσης στο βιβλίο του Κομμουνισμός τέλος; ή η αρχή της ιστορίας;⁷ απορρίπτει επίσης την ύπαρξη κοινωνικών νομοτελειών.

Θεωρεί, και σωστά, τη σοσιαλιστική επανάσταση αναγκαία, αναγνωρίζει στην εργατική τάξη το επαναστατικό υποκείμενο, έχει γενικά σωστή αντίληψη για τη σχέση αυθόρμητου-συνειδητού, καθώς και για τη σχέση μεταρρύθμισης-επανάστασης. Θεωρεί, επίσης σωστά, ότι «η κομμουνιστική κοινωνία προβάλλει σαν άμεση αναγκαιότητα, σαν η μοναδική λύση στα σημερινά δραματικά αδιέξοδα», (σελ. 18).

Τάσσεται ενάντια και απορρίπτει «την άποψη εκείνη που αρνείται την αναγκαιότητα της επανάστασης και μάλιστα στο όνομα του μαρξισμού», (σελ. 61).

Θυμίζει ότι «το πέρασμα από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό αποτελεί για τον Μαρξ αναγκαιότητα που απορρέει από το γεγονός ότι «σε μια ορισμένη βαθμίδα εξέλιξης τους οι υλικές παραγωγικές δυνάμεις της κοινωνίας έρχονται σε αντίθεση με τις υπάρχουσες παραγωγικές σχέσεις», (σελ. 82) και σημειώνει, ορθά, ότι η αντίθεση αυτή δεν θα αρθεί αυτόματα και από μόνη της, «δεν οδηγεί σε αυτόματη υπέρβαση των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων παραγωγής», (σελ. 15).

Διακηρύσσει ότι «η θεμελιακή μαρξιστική αντίληψη για την αναγκαιότητα ανατροπής του καπιταλισμού σήμερα όσο ποτέ άλλοτε είναι αληθινή» (σελ. 274) και οι καπιταλιστικές βαρβαρότητες «καθιστούν την κομμουνιστική λύση μοναδική για τη σωτηρία της ανθρωπότητας τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα» (σελ. 107).

Και όμως, ο Γ. Ρούσης, δίπλα, μαζί και παράλληλα με τις παραπάνω επισημάνσεις του απορρίπτει τις κοινωνικές νομοτέλειες, δεν δέχεται το νομοτελειακό χαρακτήρα της ανατροπής του καπιταλισμού, της σοσιαλιστικής επανάστασης και του σοσιαλισμού, δεν δέχεται τη νομοτέλεια της γέννησης και ανάπτυξης του καινούργιου, ανώτερου τρόπου παραγωγής, της Κομμουνιστικής κοινωνίας. Και όλα αυτά στο όνομα του Μαρξ και του Ένγκελς!

Θεωρεί λοιπόν τον κομμουνισμό «τη διαμόρφωση μιας αταξικής ακρατικής κοι-

ωνιάς» όχι σαν το αναγκαίο αποτέλεσμα της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων της σύγχρονης κοινωνίας, όχι σαν νομοτελειακή υπέρβαση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής αλλά σαν μια «αντικειμενική τάση», σαν μια «δυνατότητα», που η ανθρωπότητα μπορεί να επιλέξει, μπορεί και όχι, σαν μια «αντικειμενική τάση της ιστορικής εξέλιξης, την οποία η ανθρωπότητα έχει τη δυνατότητα να επιλέξει», (σελ. 14). Αποδίδει αυτήν την αντίληψη στο Μαρξ και στον Ένγκελς, που αν πιστέψουμε τον Γ. Ρ., δεν έκαναν τίποτα περισσότερο από το να διαπιστώσουν αυτήν την αντικειμενική τάση. «Και βέβαια», γράφει, «η διαπίστωση αυτής της τάσης, διαδικασίας, από τον Μαρξ και τον Ένγκελς, δεν έχει το νόημα ενός ιστορικού ντετερμινισμού, αλλά μιας δυνατότητας αντικειμενικά τεκμηριωμένης που μόνο με την παρέμβαση της κορυφαίας ανθρώπινης κοινωνικής πράξης, της σοσιαλιστικής επανάστασης, μπορεί να υλοποιηθεί» (σελ. 14). Με το απόσπασμα αυτό απαντάει στους ρεφορμιστές που δεν θεωρούν αναγκαία την σοσιαλιστική επανάσταση, και νομίζει ότι βρίσκεται στο έδαφος του μαρξισμού, και φυσικά δεν βρίσκεται σ' αυτό, όταν απορρίπτει τον νομοτελειακό χαρακτήρα της επανάστασης. «Η επανάσταση είναι αναγκαία αλλά όχι νομοτελειακή», ισχυρίζεται, και με αυτόν τον ισχυρισμό τιτλοφορεί το β' μέρος του βιβλίου του. (σελ. 21).

Και αφιερώνει πολλές σελίδες, παραθέτει αποσπάσματα από τους κλασικούς και κάνει διάφορους συλλογισμούς, για να αποδείξει την θέση του που απορρίπτει τον νομοτελειακό χαρακτήρα της επανάστασης και του σοσιαλισμού. Εξυμνεί την ανθρώπινη θέληση στο κοινωνικό γίνεσθαι και με τα τσιτάτα που παραθέτει από τους κλασικούς νομίζει ότι κατέριψε τις νομοτέλειες! Αναφέρει ότι «ο Μαρξ, ασκώντας κριτική στον Προυντόν γράφει, ότι «οι άνθρωποι είναι αυτοί που δημιουργούν την ιστορία» και γι' αυτό η ιστορία των ανθρώπων διαφέρει από την ιστορία της φύσης, γιατί την πρώτη τη φτιάχνουμε εμείς ενώ τη δεύτερη όχι», (σελ. 38). Και βγάζει το συμπέρασμα ότι ο Μαρξ δήθεν δεν αντιμετωπίζει την επανάσταση σαν νομοτέλεια. Γράφει: «Εξάλλου, αν εξετάσουμε την κορυφαία πράξη της ιστορικής εξέλιξης, την επανάσταση, θα δούμε ότι ο Μαρξ δεν την αντιμετωπίζει σαν νομοτέλεια με την έννοια της αναπόφευκτης, σε ένα στάδιο ωρίμανσης των παραγωγικών δυνάμεων, αλλαγής των παραγωγικών σχέσεων, αλλά σαν δυνατότητα την οποία προσφέρουν οι αντικειμενικές συνθήκες, δυνατότητα όμως που δεν πραγματοποιείται παρά με την ελεύθερη δράση του ίδιου του προλεταριάτου, διότι, "τίποτα δεν γίνεται χωρίς συνειδητή πρόθεση, χωρίς ηθελημένο σκοπό"», (σελ. 39). Και νομίζοντας ότι, με τις παραπομπές που παρέθεσε, απέδειξε ότι αποδίδει σωστά το πνεύμα του Μαρξ και του μαρξισμού αποφαίνεται: «Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, ο σοσιαλισμός δεν αποτελεί λοιπόν ένα "αναπόφευκτο" προϊόν της ιστορικής αναγκαιότητας, αλλά μια αντικειμενική ιστορική δυνατότητα» (σελ. 39).

Σε άλλο σημείο του βιβλίου του οικτρίζει και λοιδωρεί τις βεβαιότητες. Γράφει:

«"Ο σοσιαλισμός τελικά θα νικήσει". "Η σοσιαλιστική επανάσταση είναι νομοτελειακή". "Η ανατροπή του καπιταλισμού είναι αναπόφευκτη". Όλα αυτά, αν

και φαντάζουν υπερεπαναστατικά και αποτελούσαν για χρόνια μέρος της συνθηματολογίας των κομμουνιστικών κομμάτων και του πιστεύω πολλών κομμουνιστών, οδηγούν σε μια μηχανιστική αντίληψη για την ιστορική εξέλιξη, η οποία δεν ανταποκρίνεται στη σκέψη του Marx.

Αντίθετα, μάλιστα, αυτή η μηχανιστική αισιοδοξία είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα της σκέψης του Κάουτσκι και της II Διεθνούς που εμφανίζουν το σοσιαλισμό σαν μια "φυσική αναγκαιότητα".

Όμως από μαρξιστική σκοπιά τα πράγματα δεν είναι έτσι. Ο σοσιαλισμός μπορεί να είναι μια αντικειμενική δυνατότητα για την ανθρωπότητα, μπορεί να είναι η πιο λογική λύση που αυτή έχει να επιλέξει, δεν είναι όμως μονόδρομος. Ναι όσο περισσότερο κι αν φαντάζει αυτό για ορισμένους "επαναστάτες", ο σοσιαλισμός μπορεί και να μην πραγματοποιηθεί, η ανθρωπότητα μπορεί και να μην περάσει από την προϊστορία στην ιστορία της», (σελ. 102)

Ωστε λοιπόν, κατά τον Γ. Ρούση, όποιοι θεωρούν ότι η επανάσταση και ο σοσιαλισμός έχουν νομοτελειακό χαρακτήρα, έχουν ξεπέσει σε μια μηχανιστική αντίληψη ανά Κάουτσκι, σε μια αντίληψη αντίθετη με εκείνη του Μαρξ, γιατί «από μαρξιστική σκοπιά τα πράγματα δεν είναι έτσι». Πού το ξέρει; Μα το απέδειξε με την παράθεση των τσιτάτων των κλασικών, «οι άνθρωποι είναι αυτοί που δημιουργούν την ιστορία» και «τίποτα δεν γίνεται χωρίς συνειδητή πρόθεση, χωρίς θελημένο σκοπό»!

Νομίζει ότι το απόδειξε. Και από καθέδρας κατηγορεί συλλήβδην όλους εκείνους που παραμένουν στο έδαφος του μαρξισμού στο ζήτημα του νομοτελειακού χαρακτήρα της επανάστασης και του σοσιαλισμού, ως «επαναστάτες», ως έχοντες μηχανιστική αντίληψη, την αντίληψη του προμαρξιστικού μηχανιστικού υλισμού.

Ο Γ. Ρ. δεν κατανόησε καθόλου την μαρξιστική έννοια της κοινωνικής νομοτέλειας. Βλέπει τις νομοτέλειες όπως ο μηχανιστικός ντετερμινισμός και ο προμαρξιστικός υλισμός γι' αυτό και τις απορρίπτει. Δεν κατανόησε την διαλεκτική υπέρβαση αυτού του υλισμού απ' τον Μαρξ και τον Ένγκελς και φυσικό είναι να μην κατανοεί τον μαρξιστικό υλιστικό-διαλεκτικό ντετερμινισμό ούτε την μαρξιστική υλιστική-διαλεκτική αντίληψη της ιστορίας και των νόμων κίνησης της κοινωνίας, με αποτέλεσμα να μένει στο έδαφος του μηχανιστικού υλισμού, που υποτίθεται ότι υποβάλει σε αυστηρή κριτική.

Σε αντίθεση με ό,τι φαίνεται να πιστεύει ο Γ. Ρ.,

οι κοινωνικές νομοτέλειες, σύμφωνα με τους κλασικούς, δεν υπάρχουν έξω από τη δράση των ανθρώπων. Υπάρχουν μόνο μέσα στη δραστηριότητα των κοινωνικών ατόμων, και μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο με και μέσα απ' αυτή τη δραστηριότητα.

Είναι εντελώς παράλογο και οπωσδήποτε απαράδεκτο να αρνείσαι στο όνομα του Μαρξ τις κοινωνικές νομοτέλειες, επειδή «τίποτα δεν γίνεται χωρίς ηθελημένο σκοπό» και επειδή, «οι άνθρωποι είναι αυτοί που δημιουργούν την ιστορία».

Πάντως, αν είχε την υπομονή και την πρόνοια να διαβάσει προσεκτικά τα κείμε-

να των κλασικών από τα οποία είναι παρμένα τα αποσπάσματα που χρησιμοποιεί για να στηρίξει «μαρξιστικά» την άποψη του, ίσως να απέφευγε να αποδώσει στον Μαρξ αντιλήψεις και ιδεαλιστικές προλήψεις, που όχι μόνο δεν είχε αλλά και καταπολέμησε με επιστημονική συνέπεια.

Ο νομοτελειακός χαρακτήρας της κίνησης του υλικού κόσμου είναι βασικό στοιχείο της μαρξιστικής θεωρίας και δεν μπορεί στα σοβαρά να αμφισβητηθεί στο όνομα του μαρξισμού. Σύμφωνα με το μαρξισμό τόσο η φύση, όσο και η κοινωνία και η ανθρώπινη νόηση διέπονται από εσωτερικούς γενικούς νόμους κίνησης, «που είναι ταυτόσημοι στην ουσία, διαφέρουν όμως στην έκφραση τους».⁸ Ο Μαρξ και ο Ένγκελς υπερέβησαν κριτικά τον παλιό υλισμό, ανακάλυψαν ότι, όπως στη φύση, έτσι και στην ανθρώπινη κοινωνία δρουν γενικοί νόμοι κίνησης και η εξέλιξη έχει νομοτελειακό χαρακτήρα. Τοποθέτησαν στα πόδια της τη διαλεκτική και την κατέστησαν «επιστήμη των γενικών νόμων της κίνησης τόσο του εξωτερικού κόσμου, όσο και της ανθρώπινης νόησης».⁹ Στον παλιό υλισμό αντέταξαν το διαλεκτικό υλισμό.

Στην αντίληψη του παλιού υλισμού, που έβλεπε τον υλικό κόσμο σαν ένα σύμπλεγμα από έτοιμα πράγματα, αντιπαράθεσαν τη δική τους υλιστική-διαλεκτική αντίληψη, που βλέπει τον κόσμο «σαν ένα σύμπλεγμα από προτσές όπου τα φαινομενικά σταθερά πράγματα, το ίδιο όπως και οι ιδεατές απεικονίσεις τους στο κεφάλι μας, οι έννοιες, περνάνε μίαν αδιάκοπη αλλαγή γέννησης και αφανισμού, όπου, παρ' όλη τη φαινομενική συμπτωματοκτικότητα και παρ' όλες τις στιγμιαίες πισωδρομήσεις, επιβάλλεται τελικά μια προοδευτική εξέλιξη».¹⁰ Σε αντίθεση με τον παλιό υλισμό, ο διαλεκτικός υλισμός αντιμετωπίζει τη φύση ιστορικά, «την αντιλαμβανόμεστε κι αυτή σαν ιστορικό προτσές εξέλιξης»,¹¹ θα γράψει ο Ένγκελς.

Αυτήν την αντίληψη για τη φύση ως ιστορικό προτσές εξέλιξης οι κλασικοί την επεξεργάζονται και στην ανθρώπινη κοινωνία. «Αυτό που ισχύει για τη φύση... ισχύει επίσης και για την ιστορία της κοινωνίας».¹² Και στην ιστορία της κοινωνίας δρουν «γενικοί νόμοι κίνησης που επιβάλλονται σαν κυριαρχικοί νόμοι στην ιστορία της ανθρώπινης κοινωνίας».¹²

Υπάρχει ωστόσο μια σημαντική διαφορά στην εξέλιξη ανάμεσα στη φύση και στην κοινωνία, διαφορά στον τρόπο επιβολής της νομοτέλειας. Στη φύση δρουν παράγοντες χωρίς συνείδηση, στην κοινωνία δρουν άνθρωποι συνειδητά. Ο Ένγκελς γράφει:

«Σ' ένα σημείο ωστόσο η ιστορία της ανάπτυξης της κοινωνίας αποδείχεται ουσιαστικά διαφορετική από της φύσης. Στη φύση εφόσον δεν παίρνουμε υπόψη μας την επενέργεια των ανθρώπων πάνω τους- υπάρχουν μονάχα παράγοντες που δρουν χωρίς συνείδηση ο ένας πάνω στον άλλον τυφλά, και μέσα την αλληλεπίδραση τους επιβάλλεται ο γενικός νόμος. Απ' όλα όσα συμβαίνουν, τίποτα δεν γίνεται σαν θελημένος συνειδητός σκοπός κι αυτό ισχύει και για τις αναρίθμητες φαινομενικές συμπτώσεις που παρατηρούνται στην επιφάνεια, και για τα τελικά αποτελέσματα

που επιβεβαιώνουν τη νομοτέλεια μέσα σ' αυτές τις συμπτώσεις.

Αντίθετα στην ιστορία της κοινωνίας οι παράγοντες που δρουν είναι όλοι άνθρωποι προικισμένοι με συνείδηση που δρουν με περίσκεψη ή πάθος προς ορισμένους σκοπούς. Τίποτα δεν γίνεται χωρίς συνειδητή πρόθεση, χωρίς θελημένο σκοπό.¹³

Απ' αυτό το «τίποτα δεν γίνεται χωρίς... θελημένο σκοπό» και από το ότι «οι άνθρωποι είναι αυτοί που δημιουργούν την ιστορία», ο Γ. Ρούσης έβγαλε αυθαίρετα το συμπέρασμα ότι, «ο Μαρξ δεν αντιμετωπίζει την κορυφαία πράξη της ιστορικής εξέλιξης, την επανάσταση, σαν νομοτέλεια με την έννοια της αναπόφευκτης αλλά σαν δυνατότητα την οποία προσφέρουν οι αντικειμενικές συνθήκες... και που πραγματοποιείται με την ελεύθερη δράση του προλεταριάτου». ¹⁴ Ας δούμε όμως τι λέει ο Ένγκελς συνεχίζοντας το γραπτό του αμέσως μετά την παραπάνω περικοπή:

«Αυτή όμως η διαφορά, όσο σπουδαία κι αν είναι για την ιστορική έρευνα, ιδίως όταν πρόκειται για ξεχωριστές εποχές και γεγονότα, δεν μπορεί ν' αλλάξει τίποτα στο γεγονός ότι η πορεία της ιστορίας κυριαρχείται από εσωτερικούς γενικούς νόμους. Γιατί και εδώ στην επιφάνεια, παρά τους συνειδητά θελημένους σκοπούς όλων των ατόμων, επικρατεί όπως φαίνεται γενικά το τυχαίο. Σπάνια μονάχα πραγματοποιείται το θελημένο, στις περισσότερες περιπτώσεις διασταυρώνονται και έρχονται σε σύγκρουση οι πολλοί θελημένοι σκοποί... Έτσι οι συγκρούσεις των αναρίθμητων ατομικών θελήσεων και ατομικών πράξεων δημιουργούν στον τομέα της ιστορίας μια κατάσταση που είναι εντελώς ανάλογη με την κατάσταση που επικρατεί στην ασυνείδητη φύση... και τα ιστορικά γεγονότα εμφανίζονται γενικά σαν να κυριαρχούνται από την τύχη. Όπου όμως στην επιφάνεια το τυχαίο παίζει το παιχνίδι του, το τυχαίο αυτό κυριαρχείται πάντα από εσωτερικούς κρυμμένους νόμους, και όλο το ζήτημα είναι μόνο ν' ανακαλυφθούν αυτοί οι νόμοι».¹⁵

Δεν καθορίζουν λοιπόν οι θελημένοι σκοποί και η ανθρώπινη δράση έξω από αντικειμενικά πλαίσια την κοινωνική εξέλιξη. Δεν είναι «η ελεύθερη δράση του προλεταριάτου» από μόνη της ο μοχλός της κοινωνικής εξέλιξης. Αυτή η δράση γίνεται ανατρεπτική δύναμη μόνο όταν βασίζεται στη γνώση των αντικειμενικών νόμων κίνησης της κοινωνίας. Ούτε βέβαια οι αντικειμενικοί όροι από μόνοι τους, χωρίς την ανθρώπινη δράση είναι δυνατό να μας οδηγήσουν στην επανάσταση και να εξασφαλίσουν «ένα φυσικό πέραςμα» στον σοσιαλισμό.

Η ίδια η δράση δεν είναι καθόλου ελεύθερη, υπόκειται σε αντικειμενικούς περιορισμούς, καθορίζεται από αντικειμενικές προϋποθέσεις και όρους.

Μόνο η δράση που βρίσκεται σε στενή διαλεκτική σχέση με τις ανάγκες της αντικειμενικής κίνησης εξασφαλίζει την πραγματοποίηση των κοινωνικών νόμων.

Ο Ένγκελς στα 1890 αντικρούοντας τις διαστρεβλώσεις της μαρξιστικής θεωρίας έγραφε:

«...Σύμφωνα με την υλιστική αντίληψη της ιστορίας, ο καθοριστικός παράγοντας στην ιστορία είναι σε τελευταία ανάλυση η παραγωγή και η αναπαραγωγή της πραγματικής ζωής». ¹⁶

Είναι λοιπόν μόνο σε τελευταία ανάλυση ο καθοριστικός παράγοντας και δεν είναι «ο οικονομικός παράγοντας ο μοναδικά καθοριστικός... Η οικονομική κατάσταση είναι η βάση, αλλά τα διάφορα στοιχεία του εποικοδομήματος... ασκούν κι αυτά την επίδραση τους πάνω στην πορεία των ιστορικών αγώνων και σε πολλές περιπτώσεις αυτά κυρίως καθορίζουν τη μορφή τους. Είναι μια αλληλεπίδραση όλων αυτών των στοιχείων, μέσα στην οποία επιβάλλεται σε τελευταία ανάλυση, σαν αναγκαιότητα, η οικονομική κίνηση μέσα από το ατέλειωτο πλήθος των συμπτώσεων». ¹⁷

Την ιστορία μας λοιπόν την κάνουμε εμείς οι ίδιοι. «Όχι οι κατηγορίες, οι αφαιρέσεις, αλλά οι άνθρωποι δημιουργούν την ιστορία» ¹⁸ θα πει ο Μαρξ κριτικάροντας τον Προυτόν.

«Την κάνουμε όμως, κάτω από πολύ ορισμένες προϋποθέσεις και όρους. Απ' αυτούς οι οικονομικοί είναι που αποφασίζουν τελικά. Μα και οι πολιτικοί κτλ., ακόμα και η παράδοση που έχει στοιχειώσει στα κεφάλια των ανθρώπων, παίζουν κάποιο ρόλο, έστω κι αν δεν είναι ο αποφασιστικός». ¹⁹ Δεν την κάνουμε με αυθαίρετο τρόπο, σύμφωνα με την αποκλειστικά δική μας θέληση, «η ιστορία γίνεται έτσι, που το τελικό αποτέλεσμα βγαίνει πάντα από τις συγκρούσεις πολλών ατομικών θελήσεων». ²⁰ Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι οι θελήσεις δεν παίζουν το ρόλο τους, «δεν έχει κανένας το δικαίωμα να συμπεράνει ότι οι θελήσεις αυτές είναι ίσες με μηδέν». ²¹

Οι άνθρωποι δεν είναι ελεύθεροι να επιλέξουν αυτήν ή εκείνη την κοινωνική μορφή. Ο Μαρξ γράφει:

«Τι είναι η κοινωνία, οποιαδήποτε κι αν είναι είναι η μορφή της; Το προϊόν της αμοιβαίας δράσης των ανθρώπων. Μήπως οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι να διαλέξουν αυτήν ή εκείνη την κοινωνική μορφή; Καθόλου.» ²².

Και συνεχίζει:

«Οι άνθρωποι δεν διαθέτουν ελεύθερα τις παραγωγικές τους δυνάμεις -που είναι η βάση της ιστορίας τους- γιατί κάθε παραγωγική δύναμη είναι δύναμη που καταχτήθηκε, προϊόν μιας προηγούμενης δράσης. Οι παραγωγικές δυνάμεις είναι λοιπόν το αποτέλεσμα της εφαρμοσμένης ενέργειας των ανθρώπων, όμως αυτή η ίδια η ενέργεια περιορίζεται από τις συνθήκες όπου είναι τοποθετημένοι οι άνθρωποι, από τις αποχτημένες πια παραγωγικές δυνάμεις, από την κοινωνική μορφή, που υπάρχει πριν απ' αυτούς, που δεν τη δημιουργούν οι ίδιοι, που είναι προϊόν της προηγούμενης γενιάς». ²²

Η επαναστατική αλλαγή του σημερινού τρόπου παραγωγής, η επανάσταση και ο

σοσιαλισμός δεν είναι ένα ζήτημα απλής θέλησης, δεν είναι μια δυνατότητα που μπορεί να επιλέξουμε, μπορεί και όχι.

Είναι μια ιστορική αναγκαιότητα που θα μετατραπεί σε πραγματικότητα με την επαναστατική δράση της εργατικής τάξης. Και επαναστατική είναι εκείνη η δράση που βασίζεται στη γνώση των αντικειμενικών νόμων κίνησης της κοινωνίας και στη διερεύνηση των βασικών ιστορικών τάσεων κάθε εποχής. Αυτή τη γνώση μπορεί η εργατική τάξη να την αποκτήσει αν κατακτήσει την επαναστατική θεωρία, το μαρξισμό-λενινισμό. Αναπόσπαστο στοιχείο της γνώσης της αντικειμενικής κίνησης της σημερινής κοινωνίας είναι και η αναγνώριση της ιστορικής αποστολής της εργατικής τάξης. Η δυνατότητα να γνωρίσουμε τον κόσμο και να αναγνωρίσουμε την ιστορική αποστολή αποτελεί τη βάση της ιστορικής αισιοδοξίας της εργατικής τάξης και του μαρξισμού. Την ιστορική αισιοδοξία που ο Γ. Ρούσης λειδωρεί από καθέδρας.

Αλλά την «τελειωτική συντριβή» των νομοτελειών, ο Γ. Ρούσης, τη «θεμελιώνει μαρξιστικά» με βάση ένα απόσπασμα κειμένου του Μαρξ. Γράφει:

«Ο Marx... αρνείται να αντιμετωπίσει την κομμουνιστική κοινωνία σαν τον επίγειο παράδεισο, όπου αναπόφευκτα θα οδηγηθούν οι «καλοί» μας προλετάριοι.

Σε γράμμα του στη σύνταξη της Otetchestvennye Zapisky, ο Marx θεωρούσε απαράδεκτη διαστρέβλωση των αντιλήψεων του για την κοινωνική εξέλιξη και τη γέννηση του καπιταλισμού στη Δυτική Ευρώπη την ερμηνεία τους σαν

"μια ιστορικοφιλοσοφική θεωρία της γενικής πορείας, που αναπόφευκτα επιβάλλεται σ' όλους τους λαούς [...] για να φτάσει στο τέλος σ' αυτόν τον οικονομικό σχηματισμό που διασφαλίζει με την πιο με γάλη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνατοτήτων της κοινωνικής εργασίας, την πιο ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ανθρώπου". (Υπογράμμιση δική μας).

Συνεπώς, η αντίληψη του Marx και του Engels δεν σηματοδοτεί ούτε μια αναπόφευκτη απόλυτα προκαθορισμένη πορεία της ανθρωπότητας ούτε πολύ περισσότερο μια τέτοια πορεία για κάθε λαό χωριστά.

Ο Μαρξ μέσα από γενικεύσεις, αναδείχνει τη γενική προοδευτική τάση της ιστορικής εξέλιξης, που όμως πιο ειδικά στο στάδιο του καπιταλισμού είτε θα πρέπει να συνεχιστεί με το πέρασμα στο σοσιαλισμό είτε μπορεί να ανακοπεί με τη βαρβαρότητα». ²³

Ωστε λοιπόν, κατά τον Γ. Ρούση, ο Μαρξ δεν θεωρεί τον κομμουνισμό, δηλαδή «τον οικονομικό σχηματισμό που διασφαλίζει... την πιο ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ανθρώπου» νομοτελειακή κατάληξη της ανθρωπότητας, ούτε πως όλοι οι λαοί θα φτάσουν στον κομμουνισμό. Έτσι κατορθώνει με ένα τσιτάτο να διαγράψει ολόκληρη την ουσία του έργου του Μαρξ.

Δυστυχώς όμως για τον Γ. Ρούση, στάθηκε άτυχος στην αντιγραφή του τσιτάτου.

Ο Γ. Ρούσης, είτε διάβασε την περικοπή αυτή από το έργο του Μαρξ στο πρωτότυπο και δεν κατάλαβε τίποτα, πράγμα που δεν πιστεύουμε, είτε τη διάβασε και επέλεξε τη συνειδητή διαστρέβλωση, πράγμα που επίσης δεν πιστεύουμε, είτε, και αυτό

είναι το πιο πιθανό, την αντέγραψε από κάποιον τρίτο χωρίς να προσέξει ότι είχε περικοπεί κατάλληλα, και ήταν ανάλογα «περιποιημένη» για να στηρίξει ποιος ξέρει ποια «μαρξιστική» άποψη.

Ο Μαρξ στο γράμμα του στη ρωσική εφημερίδα Ο.Ζ. διαμαρτύρεται γιατί τον διαστρεβλώνουν, όταν του αποδίδουν την άποψη, ότι η κοινωνική εξέλιξη της Δυτικής Ευρώπης είναι υποχρεωτική για όλους τους λαούς και ανεξάρτητα απ' τις ιστορικές συνθήκες στις οποίες βρίσκονται.

Ο Μαρξ πίστευε τότε, ότι η Ρωσία ήταν δυνατό να αποφύγει τον καπιταλισμό και παρακάμπτοντας τον, να φτάσει στον κομμουνισμό. Προϋπόθεση για κάτι τέτοιο θεωρούσε την πραγματοποίηση της σοσιαλιστικής επανάστασης στη Δυτική Ευρώπη. Αναφέρει στο γράμμα, ότι έμαθε ρώσικα για να μπορεί να εκτιμάει την οικονομική εξέλιξη της Ρωσίας. Η σπουδή διάφορων γραπτών, γράφει, «με οδήγησαν στο συμπέρασμα: Εάν η Ρωσία συνεχίσει να βαδίζει στο δρόμο που άνοιξε το 1861, τότε θα χάσει την καλύτερη ευκαιρία, την οποία πρόσφερε η ιστορία σε ένα λαό να αποφύγει όλες τις επώδυνες συνέπειες του καπιταλιστικού συστήματος».²⁴

Αν όμως η Ρωσία προχωρήσει στον καπιταλισμό, τότε θα βαδίζει στο δρόμο που βάδισαν και οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Αυτό δεν σημαίνει καθόλου ότι όλοι οι λαοί θα φτάσουν στον κομμουνισμό υποχρεωτικά, βαδίζοντας στο δρόμο της Δυτικής Ευρώπης και περνώντας υποχρεωτικά απ' τον καπιταλισμό.

Ο Μαρξ λοιπόν, δεν αμφιβάλει καθόλου ότι όλοι οι λαοί θα φτάσουν στον κομμουνισμό, όπως πίστευε ο Γ. Ρούσης, εκείνο που λέει είναι ότι θα φτάσουν σ' αυτόν από διαφορετικούς δρόμους.

Αυτό λέει και στην περικοπή που κακοποίησε κάποιος «σοφός» της Δυτικής Ευρώπης και αντέγραψε άκριτα ο Γ. Ρούσης.

Στην περικοπή αυτή που τη μεταφέρουμε εδώ από το πρωτότυπο, ο Μαρξ, αντικρούει τον ρώσο διαστρεβλωτή του που για να θεμελιώσει «μαρξιστικά» τη διαστρέβλωση του,

«ο κριτικός μου είναι αναγκασμένος να μετατρέψει την ιστορική μου σκιαγράφιση της γέννησης του καπιταλισμού στη Δυτική Ευρώπη σε μια ιστοριοφιλοσοφική θεωρία της γενικής πορείας εξέλιξης, που προδιαγράφεται μοιραία σε όλους τους λαούς, [οποιοσδήποτε κι αν είναι οι ιστορικές συνθήκες στις οποίες βρίσκονται αυτοί οι λαοί], για να φτάσουν τελικά σε εκείνον τον οικονομικό σχηματισμό, ο οποίος διασφαλίζει με την πιο μεγάλη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της κοινωνικής εργασίας την ολόπλευρη ανάπτυξη του ανθρώπου».²⁵

Ο Γ. Ρούσης, εκτός του ότι «συνέτριψε μαρξιστικά» τον νομοτελειακό χαρακτήρα της σοσιαλιστικής επανάστασης και του κομμουνισμού, με την άκριτη αντιγραφή διαστρεβλωμένων τσιτάτων του Μαρξ, χωρίς να κάνει τον κόπο να αναζητήσει αυτά τα τσιτάτα στο πρωτότυπο και να μελετήσει ολόκληρα τα συναφή κείμενα από τα οποία είναι παρμένα, μας απόδειξε στην πράξη τι εννοεί με τη «θαρραλέα αναζή-

τηση», τη «δίχως προκαταλήψεις κριτική αντιμετώπιση της ίδιας της μαρξιστικής θεωρίας» και τη «μαρξιστική ανανέωση του μαρξισμού».²⁶

Εμείς είμαστε σύμφωνοι ότι χρειάζεται κριτική αντιμετώπιση της ίδιας της μαρξιστικής θεωρίας. Είμαστε όμως της γνώμης, ότι για να αντιμετωπίσουμε κριτικά τη θεωρία, πρέπει πρώτα, αν όχι να τη μελετήσουμε, τουλάχιστον να τη διαβάσουμε στο πρωτότυπο.

Αλλιώς τα συνθήματα για «κριτική αντιμετώπιση» και για «μαρξιστική ανανέωση του μαρξισμού» θα παραμένουν συνθήματα χωρίς νόημα και θα οδηγούν αυτούς που τα προβάλλουν στη γελοιοποίηση, καθιστώντας τους επιστημονικά αναξιόπιστους.

Σημειώσεις

1. Κωνσάντσο Πρέβε: Το ασίγαστο πάθος, εκδ. Στάχυ, Αθήνα 1992.
2. Λένιν, «Φρίντριχ Ένγκελς», Άπαντα, τ. 2, σελ. 5.
3. K. Marx: "Das Attendat auf Franz Joseph- Der Mailander Aufstand" MEW, τ. 8, σελ 527.
4. K. M arx: «Enthullungen uber den Kommunisten – Prozess zu Koln» , MEW, τ. 8, σελ. 412-413.
5. E. Μπιτσάκη: «Το τέλος μιας εποχής» , Διαλεκτική, τ. 1, 1990, σελ. 49.
6. E. Μπιτσάκη: «Ένα φάντασμα πλανιέται», εκδ. Στάχυ, 1992, β' έκδοση.
7. Γ. Ρούση: «Κομμουνισμός τέλος ή αρχή της ιστορίας; Εκδ. Στάχυ, 1991
8. Φ. Ένγκελς: «Ο Φόυερμπαχ και το τέλος της κλασικής Γερμανικής φιλοσοφίας», Διαλεχτά, τ. II, σελ. 448.
9. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 448
10. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 449
11. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 452
12. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 452
13. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 453
14. Γ. Ρούση: ό.π., σελ. 39
15. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ 453
16. Φ. Ένγκελς: «Γράμμα στον Μπλόχ 21-22 Σεπτ. 1890», Διαλεχτά, τ. II, σελ. 572
17. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 573.
18. Κ. Μάρξ: «Γράμμα στον Αννένκοφ – 28 Δεκ. 1846», Διαλεχτά, τ. II, σελ. 526.
19. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 573.
20. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 573.
21. Φ. Ένγκελς: ό.π., σελ. 574.
22. Κ. Μάρξ: ό.π., σελ. 517-518.
23. Γ. Ρούση: ό.π., σελ. 103-104.

24. K. Marx: «Brief an die Redaktion der “otetschestwennyje Sapiski”», MEW, τ. 19, σελ. 108.
25. K. Marx: ό.π., σελ. 111.
26. Γ. Ρούση: ό.π., σελ. 18

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ – ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟ

Ιδεολογικές αντιπαραθέσεις γύρω από τη μεταβατική περίοδο.

Από τότε που ο Μαρξ ολοκλήρωσε την επαναστατική του θεωρία της μετάβασης στην αταξική κοινωνία και ως τις μέρες μας, υπήρξαν πολλές παρανοήσεις αλλά και εντονότερες αντιπαραθέσεις για την αναγκαιότητα, την ουσία, το περιεχόμενο και τις μορφές της μεταβατικής περιόδου και των μεταβατικών μέτρων.

Δύο είναι οι βασικές ομάδες αντιλήψεων που συγκρούστηκαν με το μαρξισμό στο ζήτημα της μετάβασης και της μεταβατικής περιόδου.

Η πρώτη αρνείται κατηγορηματικά την αναγκαιότητα οποιασδήποτε μεταβατικής περιόδου και θεωρεί ότι η κοινωνία των ελεύθερων συνεταιρισμένων παραγωγών επιτυγχάνεται αμέσως με την ανατροπή του καπιταλισμού. Κλασικός εκπρόσωπος αυτής της αντίληψης ήταν ο Μπακούνιν και ο αναρχισμός.

Η δεύτερη ταυτίζει τη μεταβατική περίοδο με το σοσιαλισμό και θεωρεί ήδη σοσιαλισμό την κατάκτηση της εξουσίας από την εργατική τάξη και το πέρας των μέσων παραγωγής στα χέρια του εργατικού κράτους. Κλασικός εκπρόσωπος αυτής της αντίληψης ήταν ο Κάουτσκι και ο καουτσκισμός.

Ανάμεσα στις δύο αυτές αντιλήψεις υπάρχει μια ολόκληρη σειρά από παραλλαγές, που χαρακτηρίζουν τη θεωρία και την πράξη αντίστοιχων ιδεολογικών ρευμάτων και πρακτικών που εμφανίστηκαν κατά καιρούς στο παγκόσμιο εργατικό κίνημα.

Ο Μαρξ αντιμετώπισε αυτές τις λαθεμένες αντιλήψεις και απάντησε στις αντεπισημονικές θεωρίες ήδη όταν επεξεργαζόταν την εμπειρία και τα μέτρα της Κομμούνας κατά τη συγγραφή του έργου του «Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία». Στο πρώτο σχέδιο αυτού του έργου του, αντιμετωπίζοντας εκείνους που θεωρούσαν «σοσιαλιστικά» τα μέτρα της Κομμούνας, απάντησε προφητικά και στους μελλοντικούς διαστρεβλωτές του, σε εκείνους που ταυτίζουν τη μεταβατική περίοδο με το σοσιαλισμό, όταν έγραφε: «Τα μέτρα της Κομμούνας, εκτός από την τάση τους, δεν περιέχουν τίποτα το σοσιαλιστικό»¹.

Σε μια ομιλία του στο γιορτασμό των 7χρονων της Διεθνούς Ένωσης των εργατών (Α΄ Διεθνής) στις (25/ 9/ 1871) ο Μαρξ σημειώνει τις παρανοήσεις που υπήρξαν γύρω από την Κομμούνα, δίνει μια συνοπτική απάντηση στις αναρχικές θεωρίες και

υπερασπίζεται τη δικτατορία του προλεταριάτου, που δεν οδηγεί σε νέες μορφές ταξικής κυριαρχίας αλλά στην κατάργηση κάθε ταξικής κυριαρχίας.

«Η Κομμούνια ήταν η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας από την εργατική τάξη. Γύρω από την Κομμούνια υπήρξαν πολλές παρανοήσεις. Η Κομμούνια δεν μπορούσε να οδηγήσει σε καμιά νέα μορφή ταξικής κυριαρχίας. Όταν οι υπάρχουσες σχέσεις καταπίεσης παραμεριστούν με το πέρασμα των μέσων παραγωγής στους παραγωγούς - εργάτες, όπου κάθε ικανός για εργασία άνθρωπος θα είναι αναγκασμένος να εργάζεται για τα προς το ζην, τότε θα παραμεριστεί και η μοναδική βάση της ταξικής κυριαρχίας και της καταπίεσης. Πριν όμως γίνει δυνατό να επιτελεστεί μια τέτοια αλλαγή, είναι αναγκαία η δικτατορία του προλεταριάτου»².

Το βασικό δηλαδή για την κατάκτηση της αταξικής κοινωνίας είναι η αλλαγή των σχέσεων παραγωγής και αυτό δεν επιτυγχάνεται μονομιάς και μόνο με την επαναστατική ανατροπή. Αλλαγή των σχέσεων παραγωγής είναι κυρίως η αλλαγή των σχέσεων ιδιοκτησίας, είναι η κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής, που είναι έννοια ταυτόσημη με το πέρασμα των μέσων παραγωγής στους παραγωγούς - εργάτες. Τα μέσα παραγωγής δεν μπορούν να περάσουν αμέσως μετά την ανατροπή στην κατοχή των παραγωγών - εργατών, συγκεντρώνονται κατ' αρχήν στα χέρια του προλεταριακού κράτους, που τα διαχειρίζεται, όσο αυτό είναι αναγκαίο, στο όνομα της κοινωνίας. Η παράδοση των μέσων παραγωγής στα χέρια του εργατικού κράτους δεν είναι ακόμα η κοινωνικοποίησή τους αλλά ένα αναγκαίο βήμα προς αυτήν. Ιδιοκτησία, με τη μαρξιστική έννοια του όρου, δεν είναι μία μάζα εργαλείων παραγωγής, είναι κοινωνική σχέση των ανθρώπων. Για τη μετατροπή της ιδιωτικής σε κοινή ιδιοκτησία χρειάζεται να «αλλάζουν ολότελα και οι συνθήκες και οι άνθρωποι». Χρειάζεται δηλ. η περίοδος μετάβασης, η περίοδος των επαναστατικών μετασχηματισμών. Με την ανατροπή δεν μπορείς να παραδώσεις τα μέσα παραγωγής που αφαιρέθηκαν από την αστική τάξη στους παραγωγούς, γιατί η κοινωνική κατηγορία «παραγωγός» δεν υπάρχει ακόμα. Το μόνο που μπορείς να κάνεις είναι να τα παραδώσεις στα χέρια του οργανωμένου σε κράτος προλεταριάτου. Μόνο ύστερα από μια ολόκληρη διαδικασία προσέλκυσης των μαζών στη διακυβέρνηση και απονέκρωσης του κράτους οι εργάτες, αγρότες, διανοούμενοι, μετασχηματίζονται σε παραγωγούς και επιτυγχάνεται εκείνη η ιστορική βαθμίδα της συντροφικής κοινωνίας, όπου οι παραγωγοί οργανώνουν από κοινού την κοινωνική παραγωγή στη βάση της κοινοκτημοσύνης των μέσων παραγωγής. Κοινή ιδιοκτησία, κοινοκτημοσύνη, κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής με την πλήρη έννοια του όρου δεν μπορεί να υπάρξει όσο υπάρχουν τάξεις και ταξικές διακρίσεις, μπορεί να κατακτηθεί μόνο στην αταξική κοινωνία. Με αυτήν την έννοια κοινωνικοποίηση θα έχουμε στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός), όπου θα έχουν καταργηθεί οι τάξεις και το πολιτικό κράτος θα έχει απονεκρωθεί. Τότε οι παραγωγοί θα έχουν την ίδια σχέση με τα μέσα παραγωγής και δεν θα έχουν ουσιαστικές διαφορές ούτε σε ό,τι σχετίζεται με το ρόλο τους στην κοινωνική οργάνωση της εργασίας. Αν και η «υποταγή των ατόμων στον καταμερισμό εργασίας» δεν θα έχει ακόμα εξαφανιστεί, ούτε η αντίθεση

ανάμεσα στην σωματική και πνευματική εργασία θα έχει ακόμα πλήρως εξαλειφθεί, δεν θα υπάρχουν μόνιμοι ρόλοι στην κοινωνική οργάνωση της εργασίας αλλά οι παραγωγοί θα εναλλάσσονται στους διάφορους ρόλους. Η εργασία θα είναι μέσο για να ζεις και καθώς δεν υπάρχει ακόμα η γενική αφθονία της ανώτερης φάσης του κομμουνισμού, ο κάθε παραγωγός ιδιοποιείται την μερίδα του κοινωνικού πλούτου που του αναλογεί με βάση την εργασία που προσέφερε. Και από την άποψη λοιπόν της ιδιοποίησης του κοινωνικού προϊόντος υπάρχει ισότητα ανάμεσα στους παραγωγούς. Ο Μαρξ γράφει: «Η ισότητα βρίσκεται στο ότι μετρούν με το ίδιο μέτρο, με την εργασία. Όμως ο ένας υπερέχει από τον άλλο φυσικά ή πνευματικά, προσφέρει λοιπόν στον ίδιο χρόνο πιο πολύ δουλειά, ή μπορεί να δουλεύει περισσότερο χρόνο, και η εργασία για να χρησιμεύσει σαν μέτρο πρέπει να ορίζεται σύμφωνα με τη διάρκεια ή με την έντασή της, αλλιώς θα έπαυε να είναι μέτρο. Αυτό το ίσο δίκαιο είναι άνισο δίκαιο για άνιση εργασία. Δεν αναγνωρίζει ταξικές διαφορές, γιατί ο καθένας είναι μόνο εργάτης όπως κι ο άλλος, μα αναγνωρίζει σιωπηρά σαν φυσικά προνόμια τις άνισες ατομικές ικανότητες και επομένως την άνιση παραγωγική ικανότητα. Στο περιεχόμενό του είναι λοιπόν δίκαιο της ανισότητας όπως κάθε δίκαιο...»³.

Σύμφωνα με το Μαρξ στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός) καταργούνται οι εμπορευματοχρηματικές σχέσεις και ο νόμος της αξίας, καθώς οι παραγωγοί δεν ανταλλάσσουν τα προϊόντα τους. Τα προϊόντα δεν είναι πλέον εμπορεύματα και η εργατική δύναμη έπαυσε κι αυτή οριστικά να αποτελεί εμπόρευμα.

«Μέσα στη συντροφική κοινωνία, τη θεμελιωμένη στην κοινοκτημοσύνη των μέσων παραγωγής, οι παραγωγοί δεν ανταλλάσσουν τα προϊόντα τους. Το ίδιο και η εργασία που έχει ξοδευτεί για την παραγωγή προϊόντων δεν παρουσιάζεται εδώ σαν αξία αυτών των προϊόντων, σαν μια εμπράγματη ιδιότητα που έχουν, γιατί τώρα, σε αντίθεση με την κεφαλαιοκρατική κοινωνία, οι ατομικές εργασίες υπάρχουν άμεσα και όχι πια έμμεσα σαν συστατικά στοιχεία της συνολικής εργασίας»⁴.

Στην α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας (σοσιαλισμός), μια κομμουνιστική κοινωνία που σύμφωνα με το Μαρξ «είναι γεμάτη από τα σημάδια της παλιάς κοινωνίας, που από τους κόλπους της βγήκε» ύστερα από τα «μακρόχρονα κοιλοπονήματα» της μεταβατικής περιόδου, ο κάθε ατομικός παραγωγός παίρνει από την κοινωνική παρακαταθήκη μέσων κατανάλωσης τόσα, όσα αντιστοιχούν στη δουλειά που ξόδεψε. «Την ίδια ποσότητα εργασίας, που έδωσε στην κοινωνία με μια μορφή, την παίρνει πίσω με άλλη μορφή»⁵. Εδώ, ολοφάνερα, γράφει ο Μαρξ «κυριαρχεί η ίδια αρχή που ρυθμίζει την ανταλλαγή εμπορευμάτων», εάν και εφόσον αυτή η ανταλλαγή εμπορευμάτων γίνεται με βάση την αξία τους.⁵

Αυτές οι περικοπές από την «Κριτική του προγράμματος της Γκότα» δημιούργησαν πολλές παρεξηγήσεις. Πολλοί μίλησαν για αντιφατικές διατυπώσεις του Μαρξ, που ενώ γράφει ότι στην α' φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας «οι παραγωγοί δεν ανταλλάσσουν τα προϊόντα τους» και «η εργασία που έχει ξοδευτεί για την παραγωγή προϊόντων δεν παρουσιάζεται εδώ σαν αξία αυτών των προϊόντων», αμέσως

παρακάτω φαίνεται σαν να εισάγει την έννοια της αξίας στην πρώτη φάση της αταξικής κοινωνίας, στο σοσιαλισμό, στον οποίο αναφέρονται οι περικοπές. Για τον Έλληνα αναγνώστη οι παρεξηγήσεις είναι όντως δικαιολογημένες καθώς δημιουργούνται από τη μετάφραση, που δεν είναι ακριβολογημένη. Η μετάφραση όπως παρατίθεται στα ΔΙΑΛΕΧΤΑ (τ. II σ. 13) είναι η εξής:

«Εδώ ολοφάνερα, κυριαρχεί η ίδια αρχή που ρυθμίζει την ανταλλαγή εμπορευμάτων, εφόσον είναι ανταλλαγή ίσων αξιών».

Ο Μαρξ όμως γράφει στο πρωτότυπο: «Es herrscht hier offenbar dasselbe Prinzip, das den Warenaustausch regelt, soweit er Austausch Gleichwertiger ist». Δηλαδή «κυριαρχεί η ίδια αρχή που ρυθμίζει την ανταλλαγή εμπορευμάτων, εφόσον» (στο βαθμό που) «αυτή η ανταλλαγή», δηλ. (η ανταλλαγή εμπορευμάτων στην εμπορευματική παραγωγή) «είναι ανταλλαγή ίσων αξιών». Η αρχή λοιπόν είναι η ίδια όχι πάντα, αλλά μόνο τότε, όταν και εφόσον στην εμπορευματική ανταλλαγή ανταλλάσσονται ίσες αξίες. (Γιατί αυτό δεν συμβαίνει πάντα, αντιθέτως μάλιστα, η άνιση ανταλλαγή είναι συνηθισμένο φαινόμενο στον καπιταλισμό).

Βέβαια, οι περισσότεροι από εκείνους που κάνουν λόγο για αντιφατικές διατυπώσεις του Μαρξ και στηρίζουν «μαρξιστικά» την ισχύ του νόμου της αξίας στο σοσιαλισμό, ξεκινούν από το γεγονός ότι κατά την διανομή των μέσων κατανάλωσης στους ξεχωριστούς παραγωγούς «ανταλλάσσεται ίση εργασία σε μια μορφή με ίση εργασία σε άλλη μορφή», κυριαρχεί δηλ. κατά τον Μαρξ, «η ίδια αρχή με την ανταλλαγή ισοδύναμων εμπορευμάτων» στην εμπορευματική παραγωγή.

Ισχυρίζονται, λοιπόν, ότι αυτό (η ανταλλαγή ίσης με ίση εργασία) είναι ο νόμος της αξίας! Ακριβώς όμως αυτό δεν είναι ο νόμος της αξίας, γιατί στο σοσιαλισμό δεν υπάρχουν οι μεμονωμένοι παραγωγοί που παράγουν τα προϊόντα τους για την αγορά, δεν υπάρχει πλέον η βασική προϋπόθεση του νόμου αυτού.

Στη μεταβατική κοινωνία δρα ακόμη ο νόμος της αξίας έστω και με περιορισμούς λόγω του κεντρικού σχεδιασμού και φυσικά δεν ήταν δυνατό να καταργηθεί ούτε στις μεταβατικές κοινωνίες που γνωρίσαμε.

Ο μαρξισμός λοιπόν δεν βλέπει την αταξική κοινωνία, το σοσιαλισμό - κομμουνισμό σαν ένα σχέδιο που πρέπει να εφαρμοστεί, δεν τον βλέπει σαν να επρόκειτο να εφαρμοστούν κάποια ιδανικά, κάποιες έτοιμες επεξεργασμένες ουτοπίες. Διδάσκει ότι χρειάζονται μακρόχρονοι αγώνες σε μια ολόκληρη περίοδο μετάβασης ώσπου να φτάσει η εργατική τάξη στην πραγμάτωση της ιστορικής της αποστολής.

«Η εργατική τάξη δεν πρόκειται να πραγματοποιήσει ιδανικά μα να ελευθερώσει μονάχα τα στοιχεία της νέας κοινωνίας που αναπτύχθηκαν πια στους κόλπους της αστικής κοινωνίας που καταρρέει»⁶.

Η μαρξιστική αντίληψη είναι η μοναδική επιστημονική θεμελίωση της επαναστατικής μετάβασης στην αταξική κοινωνία. Οι διάφορες αντεπιστημονικές αντιλήψεις που συγκρούστηκαν με το μαρξισμό κατέρρευσαν, γιατί στηρίζονταν σε σαθρές

βάσεις, ασύμβατες με την αντικειμενική πραγματικότητα, στηρίζονταν στη θέληση ή το ένστικτο και όχι στους αντικειμενικούς νόμους κίνησης της ιστορίας.

Η αναρχική άρνηση της μεταβατικής περιόδου

Στα πλαίσια της Διεθνούς Ένωσης των Εργατών (Α' Διεθνής) αναπτύχθηκε μια σφοδρή αντιπαράθεση για τα ζητήματα της προλεταριακής επανάστασης και της επαναστατικής μετάβασης στην κοινωνία των ελεύθερων συνεταιρισμένων παραγωγών. Σε βασικό αντίπαλο του μαρξισμού αναδείχτηκε ο αναρχισμός και δευτερευόντως ο αγγλικός τρεϊντιγιουνιονισμός. (Τόσο οι αναρχικοί του Μπακούνιν όσο και τα αγγλικά συνδικάτα ήταν, ως γνωστό, μέλη της Α' Διεθνούς).

Ο Μπακούνιν και οι αναρχικοί του οργάνωσαν σταυροφορία ενάντια στο μαρξισμό γενικά και ιδιαίτερα ενάντια στη θεωρία της μετάβασης και της δικτατορίας του προλεταριάτου. Στην προσπάθειά τους να κερδίσουν με το μέρος τους τη Διεθνή, οργάνωσαν στα πλαίσιά της μια ιδιαίτερη συνωμοτική οργάνωση, την «Ένωση Σοσιαλιστών Επαναστατών». Η διαμάχη έληξε με νίκη του μαρξισμού. Ο αναρχισμός κατέκτησε και διατήρησε μια κάπως σημαντική επιρροή μόνο στο εργατικό κίνημα των ρωμανικών χωρών και ιδιαίτερα στην Ισπανία. Ο Μπακούνιν επιτέθηκε εφ' όλης της ύλης ενάντια στο μαρξισμό και προσωπικά ενάντια στον Μαρξ και τον Ένγκελς, που τους χαρακτήριζε «δογματικούς επαναστάτες» και «κρατικοκομμουνιστές». Τους κατηγορούσε για δικτατορική συμπεριφορά, ονόμαζε το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας, το κόμμα του Μαρξ και του Ένγκελς, δικτατορικό. Στη Διεθνή, έλεγε, δεν επικράτησε ο μαρξισμός και γι' αυτό υπάρχει δημοκρατία.

Οι αντιλήψεις του Μπακούνιν καταγράφονται στο βιβλίο του «Κράτος και Αναρχία» που εκδόθηκε στη Γενεύη το 1873 και αποτελούσε προγραμματικό έργο του αναρχισμού.

Κατά τον Μπακούνιν «η κοινωνική επανάσταση στόχο έχει το κράτος».* Από τη μια βρίσκεται το κράτος και στον αντίποδά του βρίσκεται η κοινωνική επανάσταση. «Κοινωνική επανάσταση είναι ο ξεσηκωμός ενάντια σε κάθε είδος κράτους».

Φορέας της ανατροπής του κράτους, υποκείμενο της επανάστασης είναι όλοι οι καταπιεζόμενοι και κυρίως οι μη προνομιούχοι, οι πιο φτωχοί και εξουθενωμένοι, οι εξαθλιωμένοι και οι πάμπτωχοι. «Η κοινωνική επανάσταση», έγραφε, «δεν είναι πουθενά τόσο κοντά όσο στην Ιταλία». Και γιατί; «Διότι στην Ιταλία υπερισχύει το πάμπτωχο προλεταριάτο, για το οποίο οι κύριοι Μαρξ και Ένγκελς μιλούν με περι-

* Όλα τα αποσπάσματα από το έργο του Μπακούνιν, που παρατίθενται στη συνέχεια, πάρθηκαν από την περίληψη που έγραψε ο Μαρξ. Στην περίληψη αυτή υπάρχει ένας ευρύς σχολιασμός και αντίκρουση των μπακουινικών θέσεων.⁷

φρόνηση, και βέβαια εντελώς άδικα, διότι σ' αυτό το προλεταριάτο και μόνο σ' αυτό, συμπυκνώνεται ολόκληρη η δύναμη και κατανόηση της μελλοντικής κοινωνικής επανάστασης».

Τα κράτη δεν θα πέσουν από μόνα τους, «θα τα γκρεμίσει η κοινωνική επανάσταση όλων των λαών και γενών». Για την επιτυχία της επανάστασης δεν χρειάζονται πολιτικά κόμματα ούτε πολιτική. Οι μη προνομιούχοι με βάση το ένστικτό τους θα ξεσηκωθούν και θα οδηγήσουν στη νίκη της επανάστασης και στην κοινωνική απελευθέρωση.

Στον ξεσηκωμό θα τους οδηγήσει η αθλιότητα και η απόγνωση σε συνδυασμό με το ένστικτο και την πίστη στο δίκιο.

«Η αθλιότητα και η απόγνωση», δεν αρκούν από μόνες τους, «μπορούν να προκαλέσουν προσωπικές, το πολύ τοπικές εξεγέρσεις, δεν επαρκούν όμως για να ξεσηκώσουν ολόκληρη τη λαϊκή μάζα. Γι' αυτό είναι αναγκαίο το γενικό λαϊκό ιδανικό, που αναπτύσσεται πάντοτε ιστορικά από τα βάθη του λαϊκού ενστίκτου, σε συνδυασμό με την πίστη στο δίκιο, μπορεί να πει κανείς θρησκευτική πίστη σ' αυτό το δίκιο».

Βέβαια για την ανάπτυξη του γενικού λαϊκού ιδανικού χρειάζεται υποβοήθηση, χρειάζεται, όπως θα έλεγαν κάποιοι απόγονοι του αναρχισμού το ένζυμο, και αυτή η υποβοήθηση προσφέρεται, κατά τον Μπακούνιν, από τη συνωμοτική του οργάνωση, την Ένωση Σοσιαλεπαναστατών, που «δείχνει το στόχο που πρέπει να επιτευχθεί και ταυτόχρονα τα μέσα και τους δρόμους για την οργάνωση της λαϊκής δύναμης» και διακηρύσσει «τον ανελέητο πόλεμο ενάντια σε κάθε κυριαρχία, κυβερνητική κηδεμόνευση, εξουσία και αυταρχία».

Με την συντριβή του κράτους επέρχεται η κοινωνική απελευθέρωση και η γενική ελευθερία. Στη θέση του κράτους που συντρίφτηκε μπαίνει «η ομοσπονδιακή οργάνωση των εργατικών ενώσεων, ομάδων, κοινοτήτων, περιφερειών και τελικά περιοχών και λαών, που οικοδομείται από τα κάτω προς τα πάνω και αποτελεί τη μοναδική προϋπόθεση της πραγματικής ελευθερίας». Αυτή η ομοσπονδιακή οργάνωση από τα κάτω προς τα πάνω «αντίκειται στην ουσία της σύγχρονης καπιταλιστικής παραγωγής», εξασφαλίζει «οικονομική αυτονομία» και «βρίσκεται στον αντίποδα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας που έχει ανάγκη τον κρατικό συγκεντρωτισμό και την πραγματική υποταγή της πλειοψηφίας του λαού στην κυβερνώσα μειοψηφία των διανοουμένων, που δήθεν εκπροσωπεί το λαό ενώ στην πραγματικότητα αποτελεί μια εκμεταλλεύτρια μειοψηφία».

Η ελεύθερη μελλοντική κοινωνία που «θα οικοδομηθεί πάνω στα συντρίμια όλων των κρατών», θα αποτελείται από «ελεύθερες κοινωνικές οργανώσεις από τα κάτω προς τα πάνω χωρίς καμιά διοικητική ή κυβερνητική ανάμιξη ως αποτέλεσμα μιας οικονομικά ελεύθερης συνένωσης χωρίς κρατικά σύνορα και χωρίς εθνικές ιδιαιτερότητες πάνω στη μοναδική βάση της παραγωγικής εργασίας».

Τη θέση των σημερινών κρατών θα πάρει «η ελεύθερη ένωση των παραγωγικών ενώσεων» και αυτή τη μελλοντική κοινωνική οργάνωση τη βρίσκουμε, κατά τον

Μπακούνιν, μέσα στο λαό, στο ένστικτο, στη δράση και τις προσπάθειές του.

«Είμαστε πεπεισμένοι ότι οι λαϊκές μάζες, μέσα στα λίγο ως πολύ αναπτυγμένα ένστικτά τους, στις καθημερινές τους ανάγκες και στις συνειδητές ή ασυνειδητές προσπάθειές τους είναι φορείς όλων των στοιχείων της μελλοντικής τους οργάνωσης. Γι' αυτό αναζητούμε την ιδεώδη κοινωνική οργάνωση στον ίδιο το λαό [...] Δηλώνουμε εχθροί κάθε εξουσίας και κάθε κρατικής βίας, εχθροί της κρατικής οργάνωσης γενικά και πιστεύουμε, ότι ο λαός μόνο τότε μπορεί να είναι ευτυχισμένος, όταν οργανωθεί σε ελεύθερες και αυτόνομες ενώσεις και όταν διαμορφώνει ο ίδιος τη ζωή του, ελεύθερος από κάθε κηδεμόνευση και επιρροή προσώπων και κομμμάτων».

Δεν χρειάζεται λοιπόν καμιά περίοδος μετάβασης, αρκεί ο λαός να ανατρέψει το κράτος και αμέσως επιτυγχάνεται η κοινωνική απελευθέρωση, η γενική ευτυχία και το βασίλειο της ελευθερίας εγκαθίστανται επί της γης.

Το κράτος, όποιο και αν είναι αυτό, «ακόμα και το λαϊκό κράτος του κ. Μαρξ**», είναι η διακυβέρνηση των μαζών από τα πάνω προς τα κάτω» και επομένως απορριπτό.

Οι «δογματικοί επαναστάτες» δεν υπήρξαν κατά τον Μπακούνιν ποτέ εχθροί του κράτους. «Οι δογματικοί με επικεφαλής τον Μαρξ εχθρεύονται μόνο τις κυβερνήσεις και θέλουν να πάρουν τη θέση τους ως δικτάτορες. Παντού τάσσονται υπέρ του κράτους και ενάντια στη λαϊκή επανάσταση». Όλα τα άλλα που λένε οι μαρξιστές αποτελούν «φτηνές δικαιολογίες» για να κρύψουν τις δικτατορικές τους τάσεις.

Έτσι κι αλλιώς η θεωρία τους είναι γεμάτη από «διλήμματα και αντιφάσεις». Ακριβώς πάνω «σ' αυτές τις αντιφάσεις βασίζεται η πολεμική μας»

Μιλάνε, λέει, για τη δικτατορία ως αναγκαίο μέσο μετάβασης για την επίτευξη της τελικής απελευθέρωσης. Τελικός σκοπός είναι και για τους μαρξιστές η αναρχία και η ελευθερία, με μέσο όμως την κυριαρχία και τη δικτατορία. Και αποφαινεται: «Έτσι για να απελευθερώσουμε τις λαϊκές μάζες πρέπει πρώτα να τις υποδουλώσουμε».

Μιλούν, λέει, για «λαϊκό κράτος». Αλλά «εάν αυτό είναι υπέρ του λαού τότε γιατί να καταργηθεί;». Εάν πάλι αυτό είναι απαραίτητο να εξαφανιστεί προκειμένου να πραγματοποιηθεί η απελευθέρωση, «τότε γιατί τολμούν και το ονομάζουν λαϊκό;»

Μας διαβεβαιώνουν ότι μόνο η δική τους δικτατορία μπορεί να οδηγήσει στην απελευθέρωση αλλά εμείς απαντάμε: «Καμιά δικτατορία δεν μπορεί να έχει άλλο

*** Ο Μαρξ δεν ονόμασε ποτέ τη δικτατορία του προλεταριάτου «λαϊκό κράτος». Αυτή η ονομασία ήταν του Λασάλ. Ο Μπακούνιν όμως θεωρούσε ιδέες του Μαρξ όλα όσα έλεγαν οι Γερμανοί σοσιαλιστές.*

Οι μαρξιστές κατασκεύασαν ένα κράτος «όπου το προλεταριάτο θα γίνει κυρίαρχη τάξη». Αλλά «αν το προλεταριάτο γίνει κυρίαρχη τάξη πάνω σε ποιόν θα κυριαρχεί;» ρωτάει με πολλή σοβαρότητα ο Μπακούνιν και συνεχίζει να ξεδιπλώνει τις «αντιφάσεις» του Μαρξ και του μαρξισμού.

σκοπό εκτός από τη διαώνισή της». Η ελευθερία δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω της δικτατορίας, «μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της ελευθερίας, δηλαδή με τη λαϊκή εξέγερση από τα κάτω προς τα πάνω». Οι μαρξιστές, λοιπόν, επιδιώκουν να γίνουν δικτάτορες και θέλουν να διαωνίσουν τη δικτατορία τους. Και ενώ αυτή είναι η θέληση και οι στόχοι τους, «αυτοπαρηγορούνται με την ιδέα ότι αυτή η δικτατορία του προλεταριάτου θα είναι προσωρινή και μικρής διάρκειας».

Μ' αυτά λοιπόν τα «επιχειρήματα» και άλλα παρόμοια ο Μπακούνιν κατακεραύνωσε τη μεταβατική περίοδο και τη δικτατορία του προλεταριάτου και πρόβαλε το δικό του «μοναδικό δρόμο» για την απελευθέρωση. «Αυτονομία» και «οργάνωση από τα κάτω προς τα πάνω» είναι τα κλειδιά του Μπακούνιν για την ελευθερία. Καθόλα συμβατή μ' αυτά τα κλειδιά ήταν και η τοποθέτησή του για την Κομμούνια. Είδε σ' αυτήν και στα μέτρα που πήρε τον θρίαμβο της «αυτονομίας των κοινοτήτων». Είδε στην κομμούνια του Παρισιού «το σοσιαλεπαναστατικό πάθος των Γάλλων εργατών, που διακήρυξαν την τελική διάλυση της γαλλικής αυτοκρατορίας, το ξέσκισμα της ενότητάς της, που ήταν ασυμβίβαστη με την αυτονομία των γαλλικών κοινοτήτων».! Πάλι καλά, αν σκεφτεί κανείς ότι 25 χρόνια αργότερα ο πατριάρχης του κλασικού αναθεωρητισμού Ε. Μπερνστάιν χαρακτήρισε την Κομμούνια κίνηση για την τοπική αυτοδιοίκηση.

Γίνεται φανερό ότι με ένα τέτοιο θεωρητικό φορτίο ο αναρχισμός δεν ήταν δυνατό να αποκτήσει σοβαρή επιρροή στο εργατικό κίνημα. Οι ιδέες του ωστόσο επανέρχονται κατά καιρούς υπό νέα μορφή αναμεμιγμένες με ιδέες άλλων μικροαστικών ρευμάτων. Έτσι, τις τελευταίες 4 - 5 δεκαετίες αρνητές της μεταβατικής περιόδου εμφανίστηκαν στη Δ. Ευρώπη οι διάφορες «αυτόνομες» ομάδες και συγγραφείς - οπαδοί της αυτονομίας, που προπαγανδίζουν την «αυτοδιαχείριση» και την «κοινωνικοποίηση» καθώς και την κοινωνία «χωρίς διοικούντες και διοικουμένους», απορρίπτουν όμως την αναγκαία προϋπόθεσή τους, τη δικτατορία του προλεταριάτου. Πρόκειται για ένα μείγμα αναρχικών και ρεφορμιστικών αντιλήψεων και οι φορείς τους κινούνταν μεταξύ περιθωρίου και της πλήρους ενσωμάτωσής στη Σοσιαλδημοκρατία.

Μια κάπως σοβαρή παραλλαγή του αναρχισμού αποτέλεσε ο αναρχοσυνδικαλισμός, που στις 2- 3 πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα διέθετε επιρροή κυρίως στην Ισπανία αλλά και στη Β. Αμερική.

Οι αναρχοσυνδικαλιστές τάσσονταν, όπως και ο Μπακούνιν, ενάντια σε κάθε κράτος, ενάντια στον πολιτικό αγώνα, το επαναστατικό κόμμα της εργατικής τάξης και τη δικτατορία του προλεταριάτου. Κατά την αντίληψή τους οργανωτής της κοινωνικής επανάστασης είναι τα συνδικάτα. Με την άμεση δράση των εργατών μέσα από τα συνδικάτα τους, με τη γενική απεργία, η επανάσταση οδηγείται στη νίκη, το κράτος και η πολιτική εξουσία καταλύεται και δημιουργείται η ελεύθερη κοινωνία, ο ελεύθερος – από τη δικτατορία του προλεταριάτου – κομμουνισμός. Η κοινωνία αυτή οργανώνεται στη βάση της συνδικαλιστικής Ομοσπονδίας, η οποία αναλαμβάνει την οργάνωση της παραγωγής και της διανομής.

Η Καουτσκιική ταύτιση της μεταβατικής περιόδου με το σοσιαλισμό

Οι ηγέτες και θεωρητικοί της Β΄ Διεθνούς εγκατέλειψαν στην πορεία το μαρξισμό και διολίσθησαν βαθμιαία στον αστικό ρεφορμισμό. Ξέχασαν, εγκατέλειψαν ή αποσιώπησαν, ότι είχαν πει ο Μαρξ και ο Ένγκελς για την προλεταριακή επανάσταση, τη συντριβή του αστικού κράτους, τη μεταβατική περίοδο και τη δικτατορία του προλεταριάτου, το σοσιαλισμό - κομμουνισμό. Ορισμένοι μίλησαν ανοιχτά για πλάνες των κλασικών, οι περισσότεροι όμως ορκίζονταν στο μαρξισμό και έκαναν λόγο για δημιουργική εφαρμογή του στις νέες, αλλαγμένες συνθήκες. Εμφάνιζαν τις διαστρεβλώσεις της επαναστατικής θεωρίας ως γνήσιο μαρξισμό και κατηγορούσαν για αναρχισμό όσους προσπαθούσαν να υπερασπιστούν τις μαρξιστικές θέσεις. Στα ζητήματα του κράτους και της επαναστατικής μετάβασης οι θέσεις του μαρξισμού όχι μόνο διαστρεβλώθηκαν, αλλά και απορρίφθηκαν ως αναρχικές αντιλήψεις, πάντα στο όνομα του μαρξισμού, και οι φορείς τους συκοφαντήθηκαν ότι έπεσαν στην αναρχική επιρροή.

Ξεχωριστή θέση στη διαστρέβλωση του μαρξισμού κατέκτησε ο «Πατριάρχης» της Β΄ Διεθνούς, Καρλ Κάουτσκι.

Συνοπτικά η Καουτσκιική αντίληψη στα σχετικά ζητήματα είναι: Η πάλη της εργατικής τάξης οδηγεί στην κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας, που είναι η ανάδειξη της Σοσιαλδημοκρατίας στην Κυβέρνηση. Η κρατική εξουσία δεν τσακίζεται και το κύριο μέλημα του εργατικού κινήματος είναι να κρατηθεί στην πολιτική εξουσία δηλ. στην Κυβέρνηση. Η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση κρατικοποιεί τα βασικά μέσα παραγωγής και αυτό είναι η κοινωνικοποίησή τους. Η κατάκτηση εργατικής κυβέρνησης και η «κοινωνικοποίηση» των μέσων παραγωγής, αυτό είναι ο σοσιαλισμός, για τον οποίο παλεύει η εργατική τάξη.

Αμέσως λοιπόν με την ανάδειξη της καθαρής σοσιαλδημοκρατικής κυβέρνησης και την κρατικοποίηση των βασικών μέσων παραγωγής επέρχεται ο σοσιαλισμός, και δεν υπάρχει έδαφος για καμιά πλέον μεταβατική περίοδο.

Όπως είδαμε στο πρώτο μέρος του άρθρου (Α/Α, τ. 16, σ. 8), ο Κάουτσκι «ερμήνευσε με βάση τις νεότερες εμπειρίες» τη μεταβατική περίοδο και τη δικτατορία του προλεταριάτου του Μαρξ, ως «μια περίοδο ανάμεσα στην καθαρή αστική και την καθαρή εργατική διακυβέρνηση του δημοκρατικού κράτους», στην οποία θα αντιστοιχεί μια κυβέρνηση που «κατά κανόνα θα είναι συμμαχική κυβέρνηση».

Στην πολεμική του ενάντια στον Πάννεκουκ, ο οποίος τον κατηγορούσε για κεντρισμό, έλεγε: «Σκοπός του πολιτικού μας αγώνα παραμένει [...] η κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας με την απόκτηση της πλειοψηφίας στο Κοινοβούλιο και ανύψωση του Κοινοβουλίου σε αφέντη της Κυβέρνησης. Όχι όμως καταστροφή της κρατικής εξουσίας. Και πως αλλιώς μπορεί ο Πάννεκουκ να καθιερώσει το σοσιαλιστικό τρόπο παραγωγής, αν όχι με την βοήθεια νομοθετικών μέτρων... την κρατικο-

ποίηση [...] των κλάδων της βιομηχανίας κ.λπ.»⁸.

Η κατάργηση της γραφειοκρατίας και πολύ περισσότερο οι διαδικασίες απονέκρωσης του κράτους είναι για τον Κάουτσκυ ακατανόητα πράγματα, δεν χωρούν στη σκέψη του. Τα απορρίπτει ως αναρχισμό. Γράφει: «Μήπως ο Πάννεκουκ θέλει να καταργήσει τις κρατικές λειτουργίες των υπαλλήλων; Μα εμείς δεν θα τα καταφέρουμε χωρίς τους υπαλλήλους ούτε στην κομματική ούτε στη συνδικαλιστική οργάνωση, και πολύ περισσότερο στην κρατική διοίκηση»⁹. Όσοι λοιπόν μιλούν για κατάργηση του αστικού κράτους, της γραφειοκρατίας κ.λπ. είναι αναρχικοί!

«Ως τώρα, η αντίθεση ανάμεσα στους σοσιαλδημοκράτες και στους αναρχικούς βρισκόταν στο ότι οι πρώτοι ήθελαν να κατακτήσουν την κρατική εξουσία, ενώ οι δεύτεροι ήθελαν να την καταστρέψουν. Ο Πάννεκουκ θέλει και τα δύο»¹⁰.

Χωρίς λοιπόν τσάκισμα του αστικού κράτους, χωρίς μεταβατική περίοδο και διαδικασίες απονέκρωσης του κράτους, θα φτάσουμε στο σοσιαλισμό μόλις έρθουμε στην κυβέρνηση και κρατικοποιήσουμε τα βασικά μέσα παραγωγής. Φυσικά στο σοσιαλισμό του Κάουτσκυ δεν χωρούν, «οι αντιφατικές αναλύσεις του Μαρξ και του Ένγκελς», όπως θα έλεγαν οι σημερινοί συνεχιστές του, θα είναι ένας σοσιαλισμός όπου θα υπάρχουν οι πιο διαφορετικές μορφές επιχειρήσεων. «Σε μια σοσιαλιστική κοινωνία μπορούν να υπάρχουν μια δίπλα στην άλλη... οι πιο διαφορετικές μορφές επιχειρήσεων: γραφειοκρατικές, συνδικαλιστικές, συνεταιριστικές, ιδιωτικές... Υπάρχουν, λόγου χάρη, επιχειρήσεις που δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα χωρίς μια γραφειοκρατική οργάνωση, όπως οι σιδηρόδρομοι [...]. Άλλες επιχειρήσεις μπορούν να δοθούν στη διαχείριση των εργατικών συνδικάτων, άλλες πάλι μπορούν να λειτουργήσουν πάνω σε συνεταιριστική βάση»¹¹. Πάλι καλά αν σκεφτεί κανείς, ότι κάποιιοι σημερινοί μακρινοί ιδεολογικοί συγγενείς του στην Ελλάδα θέλουν να πάρουν μαζί τους στο σοσιαλισμό τη μη μονοπωλιακή αστική τάξη!

Ο Λένιν αναγκάστηκε να δώσει σκληρές ιδεολογικές μάχες προκειμένου να επανακαλύψει το εργατικό κίνημα το μαρξισμό και να επανασυγκροτηθεί η μαρξιστική αντίληψη. Χωρίς τη θεωρητική προσπάθεια του Λένιν η Οκτωβριανή επανάσταση δεν θα είχε νικήσει ως σοσιαλιστική, θα εγκλωβιζόταν στα αστικοδημοκρατικά πλαίσια, όπως συνέβη με τη Γερμανική Νοεμβριανή επανάσταση του 1918 και άλλες προλεταριακές επαναστάσεις που ηττήθηκαν.

Ο Λένιν, λοιπόν, αποκατέστησε το μαρξισμό και ξεκαθάρισε τις διαφορές του τόσο απέναντι στον αναρχισμό όσο και απέναντι στο ρεφορμισμό. Η άρνηση του κράτους, θα γράψει, απαντώντας στους Ρώσους καουτσκικούς, η συντριβή του αστικού κράτους και η αποκέντρωση του προλεταριακού δεν είναι αναρχισμός, είναι μαρξισμός. «Αναρχισμός είναι η άρνηση του κράτους στη μεταβατική περίοδο από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό»¹². Και αλλού γράφει: «Ο μαρξισμός διαφέρει από τον αναρχισμό στο ότι παραδέχεται την αναγκαιότητα του κράτους και της κρατικής εξουσίας στην επαναστατική περίοδο γενικά, στην εποχή του περάσματος από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό ειδικά. Ο μαρξισμός διαφέρει από τον μικροαστικό

οπορτουνιστικό «σοσιαλδημοκρατισμό» των κ. κ. Πλεχάνοφ, Κάουτσκν και Σία στο ότι παραδέχεται για τις προαναφερόμενες περιόδους την αναγκαιότητα ενός κράτους όχι σαν τη συνηθισμένη κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία αλλά ενός κράτους σαν την Κομμούνα του Παρισιού»¹³.

Ο Λένιν δεν είχε να αντιμετωπίσει μόνο τους μενσεβίκους, Καουτσκικούς κ.λπ., παρόμοιες ή ταυτόσημες αντιμαρξιστικές αντιλήψεις υπήρχαν και στο ίδιο του το κόμμα, όπως φαίνεται από την κριτική και πολεμική που ανέπτυξε στις εσωκομματικές διαμάχες για την επικράτηση του μαρξισμού. Να ένα μικρό μόνο δείγμα: «Ο σ. Ρίκοφ λέει ότι ανάμεσα στον καπιταλισμό και το σοσιαλισμό δεν υπάρχει μεταβατική περίοδος. Αυτό δεν είναι σωστό. Είναι ρήξη με το μαρξισμό»¹⁴.

Όπως αποδείχτηκε αργότερα, ιστορικά και στην πράξη, ο λενινισμός, δηλ. η μαρξιστική αντίληψη, δεν αφομοιώθηκε από ολόκληρο το μπολσεβίκικο κόμμα και δεν κατανοήθηκε σε βάθος ούτε από ολόκληρη την ηγετική ομάδα των μπολσεβίκων. Έτσι, αργότερα και συγκεκριμένα στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '20, μέσα στους δοσμένους αρνητικούς για την εργατική τάξη ταξικούς συσχετισμούς που δημιουργήθηκαν στο κράτος και στο κόμμα, και στη βάση των δυσκολιών της σοσιαλιστικής οικοδόμησης, λόγω του γεγονότος ότι ο καπιταλισμός παρέμεινε κυρίαρχος στον κόσμο, η ηγεσία του κόμματος άρχισε να εγκαταλείπει σταδιακά τη μαρξιστικολενινιστική αντίληψη στα ζητήματα της μετάβασης και του σοσιαλισμού και έκανε επίσημη γραμμή της τον πυρήνα της καουτσκικής λογικής στα σχετικά ζητήματα με τις αναγκαίες τροποποιήσεις φυσικά που επέβαλε η συγκεκριμένη κατάσταση. Η ηγεσία του ΚΚΣΕ λοιπόν με επικεφαλής το Στάλιν ονόμασε μεταβατική περίοδο, την περίοδο από τη νίκη της επανάστασης έως το πέρασμα όλων ή σχεδόν όλων των μέσων παραγωγής στα χέρια του προλεταριακού κράτους και την ολοκλήρωση της συνεταιριστικοποίησης της μικρομεσαίας αγροτικής και αστικής ιδιοκτησίας. Μόλις αυτό επιτεύχθηκε στα 1935, διακηρύχθηκε πανηγυρικά, στο όνομα του μαρξισμού - λενινισμού ότι φτάσαμε στο σοσιαλισμό, πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας. Αλλά αυτός ήταν ο σοσιαλισμός του Κάουτσκν και όχι εκείνος του Μάρξ, του Ένγκελς και του Λένιν.

Το να αποδίδεις στο Μάρξ και στον Ένγκελς την ιδέα ότι μπορεί να υπάρξει σοσιαλισμός (πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας) με τάξεις και ταξική πάλη, με κατασταλτικούς μηχανισμούς και πολιτικό κράτος, με εμπορευματοχηματικές σχέσεις και το νόμο της αξίας, δεν αποτελεί απλά μια χονδροειδή διαστρέβλωση του μαρξισμού, αλλά μια γενική ακύρωση της επαναστατικής θεωρίας και υποβιβασμό της σε μια ανόητη μικροαστική κενολογία.

Η λειπή αφομοίωση της λενινιστικής σκέψης από το ίδιο του το κόμμα και από μεγάλο τμήμα των ηγετών του έπαιξε ασφαλώς το ρόλο της στο μπέρδεμα της μεταβατικής περιόδου με το σοσιαλισμό και στην προσχώρηση στην καουτσκική αντίληψη, δεν μπορεί όμως να ήταν ο καθοριστικός παράγοντας γι' αυτό.

Το πρόβλημα δεν είναι γνωσιολογικό είναι κυρίως ταξικό. Τα διοικητικά στρώματα της σοβιετικής κοινωνίας που πήραν το πάνω χέρι στο κράτος και στο κόμμα,

δεν είχαν κανένα συμφέρον να προχωρήσει η μεταβατική κοινωνία προς τα μπρος, προς το σοσιαλισμό. Από τη στιγμή που αυτά τα στρώματα άρχισαν να ηγεμονεύουν στο οικονομικό και κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι, η επαναστατική θεωρία κατέστη αχρείαστη και επικίνδυνη για την κυριαρχία τους. Οι καθαροί στόχοι και η γνώση της πραγματικότητας, ο εξοπλισμός των εργατικών μαζών με αυτή τη γνώση, έρχονταν σε αντίθεση με την ηγεμονία τους και με την ίδια τους την ύπαρξη.

Κάτω απ' αυτή την κατάσταση και τους συσχετισμούς δύναμης η ηγεσία του ΚΚΣΕ οδηγήθηκε στην εγκατάλειψη του επιστημονικού σοσιαλισμού και στην προσχώρηση στο μικροαστικό σοσιαλδημοκρατισμό και όχι επειδή ήταν διήθεν ανόητη ή εντελώς αγράμματη μαρξιστικά. Αλλά μήπως με τον ίδιο τον Κάουτσκυ το ίδιο δεν συνέβηκε. Ο Κάουτσκυ ήταν ο πιο μορφωμένος μαρξιστής της εποχής του, γνώριζε όσο κανένας άλλος το μαρξισμό, και όμως τον νόθευσε και τον εγκατέλειψε, γιατί δεν μπόρεσε να αρθεί πάνω από το επίπεδο και τις συνήθειες της μικροαστικής τάξης, παρέμεινε εκπρόσωπος αυτής της τάξης.

Από τότε που διακηρύχτηκε ότι στη Σοβιετική Ένωση φτάσαμε ήδη στο σοσιαλισμό, άρχισε και συνεχίστηκε επί 7 δεκαετίες μια έντονη συζήτηση για το αν και κατά πόσο είναι συμβατή με το σοσιαλισμό η ύπαρξη εμπορευματοκρατικών σχέσεων και η δράση του νόμου της αξίας. Η συζήτηση αυτή διεξήχθησε πάνω σε μια λαθεμένη βάση, πάνω στη υπόθεση ότι η σοβιετική κοινωνία ήταν σοσιαλισμός, που φυσικά δεν ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα.

Πολλοί λοιπόν, έχοντας γνώση των μαρξιστικών θέσεων, ζήτησαν την κατάργηση των εμπορευματικών σχέσεων και του νόμου της αξίας. Φυσικά έκαναν λάθος, γιατί κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να γίνει στη μεταβατική κοινωνία.

Εκείνοι που κατανοούσαν ότι αυτό δεν μπορούσε να γίνει στη συγκεκριμένη σοβιετική κοινωνία, βρέθηκαν σε δύσκολη θέση, έπεσαν σε φοβερές αντιφάσεις, καθώς η ίδια η πράξη της κοινωνίας αυτής έρχονταν σε αντίθεση με τις μαρξιστικές θέσεις για το σοσιαλισμό. Αντί να προβληματιστούν μήπως οι δικές τους υποθέσεις ήταν λαθεμένες και να επανορθώσουν, αυτοί απέδωσαν τις αντιφάσεις στους κλασικούς!

Το έναυσμα για όλους τους τότε και μετέπειτα αναζητητές αντιφάσεων και αντιφατικών διατυπώσεων στο έργο του Μαρξ και του Ένγκελς τον έδωσε ο ίδιος ο Στάλιν.

Γράφει: «Μερικοί σύντροφοι υποστηρίζουν ότι το κόμμα δεν έκανε σωστά που διατήρησε την εμπορευματική παραγωγή ύστερα από την κατάληψη της εξουσίας και την εθνικοποίηση των μέσων παραγωγής στη χώρα μας. Έχουν τη γνώμη πως το Κόμμα έπρεπε από τότε κιόλας να βάλει τέρμα στην εμπορευματική παραγωγή. Για το ζήτημα αυτό αναφέρονται στον Ένγκελς που λέει: “Μόλις η κοινωνία πάρει στα χέρια της τα μέσα παραγωγής, θα καταργηθεί η εμπορευματική παραγωγή και μαζί μ' αυτήν και η κυριαρχία των προϊόντων πάνω στους παραγωγούς” (Βλ. Αντι-Ντύριγκ). Οι σύντροφοι αυτοί κάνουν σοβαρό λάθος.

Ας αναλύσουμε τη διατύπωση του Ένγκελς. Δεν μπορούμε τη διατύπωση αυτή

να τη θεωρήσουμε εντελώς καθαρή και ακριβόλογη, γιατί δεν μας ξεκαθαρίζει, αν πρόκειται να πάρει στα χέρια της η κοινωνία όλα τα μέσα παραγωγής είτε μονάχα ένα μέρος των μέσων παραγωγής, αν, δηλαδή, θα γίνουν κοινωνική ιδιοκτησία όλα τα μέσα παραγωγής είτε μονάχα ένα μέρος των μέσων παραγωγής. Αυτό σημαίνει ότι τη διατύπωση του Έγκελς μπορεί κανείς να την καταλάβει και με τους δυο τρόπους.

Σ' άλλο σημείο του Αντι-Ντύριγκ ο Έγκελς μιλάει για κυριαρχία πάνω σε “όλα τα μέσα παραγωγής”, για κυριαρχία πάνω σε “όλο το σύνολο των μέσων παραγωγής”. Αυτό σημαίνει ότι ο Έγκελς, στη διατύπωση αυτή, έχει υπόψη του την εθνικοποίηση όχι ενός μέρους των μέσων παραγωγής, αλλά όλων των μέσων παραγωγής, δηλαδή το πέρασμα σε κοινωνική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής όχι μονάχα στη βιομηχανία αλλά και στην αγροτική οικονομία»¹⁵.

Αυτό σημαίνει ότι ο Στάλιν δεν μπόρεσε ή δεν θέλησε να κατανοήσει αυτά που έλεγαν σχετικά οι κλασικοί του μαρξισμού. Σε κάθε περίπτωση, αυτό σημαίνει ότι ο Στάλιν δεν κατάλαβε τίποτα από τις μαρξιστικές έννοιες «κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής και σοσιαλισμός» και σ' αυτό το κεφαλαιώδες ζήτημα δεν ξεπέρασε ποτέ τον καουτσκισμό. Μια προσεχτική ανάγνωση του «Αντι-Ντύριγκ» μπορεί να πείσει τον καθένα ότι οι διατυπώσεις του Έγκελς είναι πεντακάθαρές και ακριβολογέστατες. Και βέβαια, όταν ο Έγκελς, όπως και ο Μαρξ, όπως και ο Λένιν, όταν μιλούν για κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής, δεν εννοούν καθόλου, όπως νόμιζε ο Στάλιν και ο Κάουτσκι την εθνικοποίηση των βασικών ή όλων των μέσων παραγωγής. Την εθνικοποίηση, δηλαδή το πέρασμα των μέσων παραγωγής στα χέρια του προλεταριακού κράτους, τη θεωρούν ένα απαραίτητο και αναγκαίο μεταβατικό μέτρο προς την κοινωνική ιδιοκτησία, τίποτα περισσότερο.

Τα μεταβατικά μέτρα στη σοσιαλδημοκρατική πρακτική

Η Σοσιαλδημοκρατία δεν έμεινε στο επίπεδο της θεωρίας, είχε τη δυνατότητα να εφαρμόσει στην πράξη, με το δικό της, αστικοδημοκρατικό τρόπο, τα μέτρα μετάβασης, να τα απονευρώσει δηλαδή και να τα μετατρέψει σε μέτρα διάσωσης της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας και στερέωσης της αστικής εξουσίας.

Η Νοεμβριανή επανάσταση του γερμανικού προλεταριάτου του 1918 είχε όλα τα χαρακτηριστικά της ρώσικης επανάστασης. Δεν είχε όμως μπολσεβίκικο κόμμα. Οι σπαρτακιστές της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λίμπκνεχτ δεν μπόρεσαν να ηγemonεύσουν. Η επανάσταση έφερε στην κυβερνητική εξουσία τη δεξιά σοσιαλδημοκρατία, οι αστικορεφορμιστικές αντιλήψεις κυριάρχησαν στο παγγερμανικό συνέδριο των εργοστασιακών συμβουλίων και το μόνο που κέρδισε η εργατική τάξη ήταν ορισμένες σημαντικές παραχωρήσεις, που έκαναν οι καπιταλιστές προκειμένου να διαδώσουν την ιδιοκτησία και την εξουσία τους, που όμως ακυρώθηκαν βαθμιαία την επόμενη δεκαετία, για να εξαφανιστούν πλήρως με την έλευση του χιτλεροφα-

σισμού.

Η δεξιά σοσιαλδημοκρατία αποδείχτηκε το αποτελεσματικότερο σωσίβιο του καπιταλισμού και οι δολοφόνοι του Καρλ και της Ρόζας, οι σοσιαλδημοκράτες ηγέτες αναδείχτηκαν στους καλύτερους διαχειριστές των κυβερνητικών καπιταλιστικών υποθέσεων στις συγκεκριμένες συνθήκες.

Τι απόγινε με τα αιτήματα της επανάστασης για κατάργηση της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας, εργατικό έλεγχο της παραγωγής, εργατική διαχείριση κ.λπ.;

Με νόμους που ψηφίστηκαν αλλά και με διατάξεις του νέου συντάγματος (του συντάγματος της Βαϊμάρης) όλα τα μεταβατικά αιτήματα, που στη Ρωσία έγιναν πράξη με επαναστατικό τρόπο, στη Γερμανία διακηρύχθηκαν και εφαρμόστηκαν ρεφορμιστικά. Πραγματοποιήθηκαν ευρείας έκτασης εθνικοποιήσεις της μεγάλης βιομηχανίας. Έτσι λοιπόν, το αίτημα της κοινωνικοποίησης ικανοποιήθηκε! Η «κοινωνικοποίηση» αυτού του είδους κατοχυρώθηκε με συνταγματική διάταξη. Ορίστηκε με νόμο μια μόνιμη επιτροπή «κοινωνικοποιήσεων», που θα εξέταζε και θα πρότεινε ποιες βιομηχανίες έπρεπε να «κοινωνικοποιηθούν». Πρόεδρος αυτής της επιτροπής ανέλαβε ο Κάουτσκι. Αλλά και το πρόβλημα της «εργατικής διαχείρισης» λύθηκε με συνταγματικές διατάξεις. Έτσι τη διοίκηση των οικονομικών κλάδων αναλάμβανε ένα «οικονομικό συμβούλιο» που αποτελούνταν από ισάριθμους εκπροσώπους των εργατών και των καπιταλιστών και από έναν κυβερνητικό εκπρόσωπο. Παρόμοια «οικονομικά συμβούλια» θεσπίστηκαν για τη διαχείριση των συνολικών οικονομικών υποθέσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στο επίπεδο της επιχείρησης υπήρχαν επίσης διευθύνσεις από ισάριθμους εκπροσώπους των εργατών και των εργοδοτών και έναν ουδέτερο εκπρόσωπο που διοριζόταν από τις αρχές.

Το πρόβλημα του εργατικού ελέγχου «λύθηκε» κι αυτό. Σε όλες τις επιχειρήσεις καθιερώθηκαν με νόμο τα δικαιώματα των εργοστασιακών συμβουλίων, που είχαν λόγο για τον έλεγχο των συνθηκών δουλειάς αλλά και «για την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων». Δεν δικαιούνταν να προβάλουν μισθολογικές διεκδικήσεις, αυτό ήταν δουλειά των συνδικαλιστικών οργανώσεων στα εργοστάσια και τους τόπους δουλειάς. Έτσι, λοιπόν, τα εργοστασιακά συμβούλια που οι επαναστάτες εργάτες τα ήθελαν έμβρυα της εργατικής εξουσίας, μετατράπηκαν σε όργανα συναπόφασης και συνδιοίκησης. Ο εργατικός έλεγχος της παραγωγής μετατράπηκε σε «εργατικό έλεγχο» των συνθηκών δουλειάς, δηλ. σε συναπόφαση γύρω από τα ζητήματα της τήρησης του ωραρίου και μερικά άλλα μικροπράγματα.

Όλες οι εργατικές εκπροσωπήσεις ήταν βέβαια αιρετές, όχι όμως ανακλητές, και δεσμεύονταν από το οικονομικό απόρρητο, που έμεινε ιερό και απαραβίαστο.

Τα μεταβατικά μέτρα στη σοσιαλδημοκρατική πρακτική ευνουχίστηκαν, τους αφαιρέθηκε το επαναστατικό περιεχόμενο και μετατράπηκαν σε αυτό που ο Λένιν ονόμαζε «μέτρα του καπιταλιστικού - γραφειοκρατικού ελέγχου», σε μέτρα στερέωσης του καπιταλισμού.

Η επικαιρότητα των μεταβατικών αιτημάτων

Ο σοσιαλδημοκρατισμός ευνουχισμός των μεταβατικών μέτρων οδήγησε πολλούς κομμουνιστές στη λαθεμένη αντίληψη, ότι η προβολή τους από το εργατικό κίνημα στην καθημερινή ταξική πάλη αποτελεί ρεφορμισμό. Στις αρχές της δεκαετίας του '20 αυτή η αντίληψη πήρε μεγάλες διαστάσεις ιδιαίτερα ανάμεσα στους Γερμανούς Κομμουνιστές. Κατά τη συζήτηση για την εκπόνηση προγράμματος της ΚΔ στο 4ο συνέδριο της Διεθνούς αυτή προβλήθηκε έντονα από τους αντιπροσώπους του Γερμανικού αλλά και πολλών κομμάτων της καπιταλιστικής Ευρώπης κυρίως. Οι αντιπρόσωποι αυτοί θεωρούσαν πώς δεν έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται τα μεταβατικά αιτήματα στο Κομμουνιστικό Πρόγραμμα, ούτε στο γενικό ούτε στο ειδικό μέρος του, γιατί κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στον οπορτουνισμό. Η αντίληψη αυτή ήταν τόσο πλατιά διαδεδομένη ανάμεσα στους συνέδρους, που ανάγκασε την αντιπροσωπία του ρώσικου κόμματος να καταθέσει ειδική γραπτή δήλωση στο συνέδριο. Η δήλωση, που υπογραφόταν από τους Λένιν, Τρότσκι, Ζηνόβιεφ, Ράντεκ και Μπουχάριν, έλεγε:

«Η ρώσικη αντιπροσωπεία δηλώνει ομόφωνα, ότι, η ένταξη των μεταβατικών αιτημάτων στα προγράμματα των εθνικών τμημάτων της Διεθνούς, τόσο η γενική διατύπωσή τους στο ειδικό, όσο και η θεωρητική τους τεκμηρίωση στο γενικό τμήμα του προγράμματος, δεν μπορεί να θεωρηθεί οπορτουνισμός»¹⁶.

Αργότερα, τα μεταβατικά αιτήματα εγκαταλείφθηκαν στην πράξη από τα Κομμουνιστικά Κόμματα ήδη πριν το Β' παγκόσμιο πόλεμο. Μεταπολεμικά τα πράγματα έγιναν ακόμα χειρότερα καθώς τα κόμματα αυτά προχώρησαν στην αποδοχή και την προβολή τους, όχι με επαναστατικό, αλλά με ρεφορμιστικό τρόπο.

Έτσι π.χ. προβάλλονταν η εθνικοποίηση και η συμμετοχή των εργαζομένων, που έτσι κι αλλιώς τα παραχωρούσαν οι ίδιες οι καπιταλιστικές κυβερνήσεις που είχαν προσχωρήσει σ' αυτή την πρακτική στα πλαίσια της κεϋνσιανής κρατικομονοπωλιακής ρύθμισης. Οι πιο προωθημένοι απαιτούσαν τη συμμετοχή των εργαζομένων π.χ. «στην κατεύθυνση του εργατικού ελέγχου», πράγμα που δεν λέει απολύτως τίποτα και είναι επίσης ρεφορμισμός.

Ο Κάουτσκι πήρε λοιπόν την εκδίκησή του από το Λένιν καθώς κυριάρχησε τελικά η δική του λογική στα κόμματα που έλκουν την καταγωγή τους από την Γ' Διεθνή του Λένιν, και κυριαρχεί και σήμερα σε ό,τι απόμεινε από αυτά τα κόμματα.

Η προβολή των μεταβατικών αιτημάτων είναι σήμερα άκρως επίκαιρη καθώς μπορεί να δώσει τη μοναδική εναλλακτική λύση υπέρ των εργαζομένων έναντι της νεοφιλελεύθερης στρατηγικής του κεφαλαίου.

Τα κόμματα που αυτοαποκαλούνται επαναστατικά και μαρξιστικολενινιστικά είναι υποχρεωμένα να προβάλλουν τα αιτήματα αυτά, αν θέλουν να είναι αυτό που δηλώνουν. Τα μεταβατικά αιτήματα είναι η προβολή της δικτατορίας του προλεταριάτου στην πράξη.

Όσοι μιλούν για δικτατορία του προλεταριάτου και αποφεύγουν να την κάνουν

πρακτικά αιτήματα του κινήματος και να τη συνδέσουν με τα ζητήματα της καθημερινής πάλης, δεν κάνουν τίποτα άλλο, κάνουν αυτό που ο Λένιν ονόμαζε «ρεφορμισμό στην πράξη και σοσιαλισμό στα λόγια».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κ. Μαρξ, Erster Entwurf zum «Bürgerkrieg in Frankreich, MEW, τ.17, σ.556-557
2. Κ. Μαρξ, Rede auf der Feier zum 7. Jahrestag der IAA, MEW, τ.17, σ.433
3. Κ. Μαρξ, Κριτική του Προγράμματος της Γκότα, Διαλεχτά Έργα, τ. II, σ.14
4. Κ. Μαρξ, ό.π., σ.12
5. Κ. Μαρξ, ό.π., σ.13
6. Κ. Μαρξ, Εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία, Διαλεχτά Έργα, τ. I, σ.626
7. Κ. Μαρξ, Konspekt von Bakunins Buch Staatlichkeit und Anarchie, MEW, τ.18
8. Αναφέρεται από τον Λένιν στο “Ο μαρξισμός για το κράτος”, Άπαντα, τ.33, σ.300-301
9. Αναφέρεται από τον Λένιν στο “Κράτος και επανάσταση”, Άπαντα, τ.33, σ.113
10. Αναφέρεται από τον Λένιν στο “Μαρξισμός και Κράτος”, Άπαντα, τ.33, σ.297
11. Αναφέρεται από τον Λένιν στο “Κράτος και επανάσταση”, Άπαντα, τ.33, σ.108
12. Β.Ι. Λένιν, Συμμαχία της ψευτιάς, Άπαντα, τ.33, σ.218
13. Β.Ι. Λένιν, Τα καθήκοντα του προλεταριάτου στην επανάστασή μας, Άπαντα, τ.31, σ.163
14. Β.Ι. Λένιν, Η έβδομη Πανρωσική Συνδιάσκεψη (του Απρίλη) του ΣΔΕΚΡ, Άπαντα, τ.31, σ.363
15. Ι.Β. Στάλιν, Οικονομικά προβλήματα του Σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, σ.35-36
16. Protokoll des IV. Weltkongresses der Kommunistischen Internationale, Hamburg 1923, τ.Ι, σ.542

Η νίκη της επανάστασης σε μια χώρα και η παγκόσμια ολοκλήρωση της

Οι θέσεις του Λένιν

Σε τι και κατά πόσο διαφοροποιήθηκε ο Λένιν σε σχέση με τις διατυπώσεις του Ένγκελς και τις γενικότερες τοποθετήσεις των ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού;

Πόση αλήθεια περιέχουν τα πομπώδικα λόγια, ότι ο Λένιν ανακάλυψε δήθεν στη βάση του νόμου της ανισόμετρης ανάπτυξης τη δυνατότητα της νίκης του ολοκληρωμένου σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα η σε μια ομάδα χωρών, τροποποιώντας έτσι τις θέσεις του Μαρξ και του Ένγκελς;

Ας δούμε όμως τι ακριβώς είπε ο Λένιν:

Ο Λένιν, στο άρθρο του «Για το σύνθημα των Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης», που δημοσιεύτηκε στις 23/8/1915, γράφει:

«Η ανισόμετρη οικονομική και πολιτική ανάπτυξη είναι απόλυτος νόμος του .καπιταλισμού. Από δω βγαίνει πως είναι δυνατή η νίκη του σοσιαλισμού στην αρχή σε λίγες ή ακόμα και σε μια μονάχα, χωριστά παρμένη χώρα.

Το νικηφόρο προλεταριάτο αυτής της χώρας, απαλλοτριώνοντας τους καπιταλιστές και οργανώνοντας στη χώρα του τη σοσιαλιστική παραγωγή, θα ορθωνόταν ενάντια (ή υπογράμμιση είναι του Λένιν) στον υπόλοιπο κόσμο, τον καπιταλιστικό κόσμο, παίρνοντας μαζί του τις καταπιεζόμενες τάξεις των άλλων χωρών ξεσηκώνοντας στις χώρες αυτές εξεγέρσεις ενάντια στους καπιταλιστές, δρώντας σε περίπτωση ανάγκης ακόμα και με στρατιωτική δύναμη ενάντια στις εκμεταλλεύτριες τάξεις και τα κράτη τους».¹

Ένα χρόνο αργότερα, ο Λένιν, στο άρθρο του «Το στρατιωτικό πρόγραμμα της Προλεταριακής επανάστασης» (γράφτηκε το Σεπτέμβρη 1916 και δημοσιεύτηκε το Σεπτέμβρη 1917) γράφει:

«Ο σοσιαλισμός που νίκησε σε μια μόνη χώρα δεν αποκλείει καθόλου μεμιάς όλους τους πολέμους. Απεναντίας, τους προϋποθέτει. Η ανάπτυξη του καπιταλισμού συντελείται στον ανώτατο βαθμό ανισόμετρα στις διάφορες χώρες. Και ούτε μπορεί να γίνει διαφορετικά στις συνθήκες της εμπορευματικής παραγωγής. Από δω βγαίνει το αδιαφιλονίκητο συμπέρασμα: Ο σοσιαλισμός δεν μπορεί να νικήσει ταυτόχρονα σε όλες τις χώρες. Θα νικήσει αρχικά σε μια ή μερικές χώρες και οι υπόλοιπες θα παραμείνουν για ένα διάστημα αστικές ή προαστικές. Αυτό δεν μπορεί παρά να προκαλέσει όχι μονάχα προστριβές, μα και άμεση επιδίωξη της αστικής τάξης των άλλων χωρών να συντρίψει το νικηφόρο προλεταριάτο του σοσιαλιστικού κράτους. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ο πόλεμος απ' την πλευρά μας θα ήταν νόμιμος και δίκαι-

ος»².

Αυτά είναι τα αποσπάσματα από τα κείμενα του Λένιν που θεωρήθηκαν δέκα χρόνια αργότερα «τροποποίηση της θέσης του Ένγκελς». Με βάση αυτά, του αποδόθηκε η άποψη ότι κάνει δήθεν λόγο για νίκη του σοσιαλισμού, την κατάκτηση δηλαδή της ολοκληρωμένης σοσιαλιστικής κοινωνίας σε μια μόνη χώρα ή σε μερικές μόνο χώρες.

Κατ' αρχήν αποτελεί μύθο η άποψη ότι ο Λένιν ανακάλυψε δήθεν το νόμο της ανισόμετρης ανάπτυξης του καπιταλισμού. Προφανώς πρόκειται για μια κολακεία εκείνων που πάσχιζαν να χρησιμοποιήσουν το αναμφισβήτητο μεγάλο κύρος του Λένιν για να περάσουν την δική τους άποψη περί δυνατότητας νίκης του σοσιαλισμού σε μια χώρα, ως λενινιστική. Η ανισομετρία της ανάπτυξης του καπιταλισμού είναι παρούσα σε ολόκληρο το έργο του Μαρξ και του Ένγκελς και δεν μπορούσε φυσικά να ανακαλυφθεί από το Λένιν κάτι, που ήταν προ πολλού γνωστό. Το να αποδίδει κανείς τέτοιες ανοησίες στο Λένιν, ότι δηλαδή «ανακάλυψε» προ πολλού γνωστές αλήθειες, αποτελεί όχι μόνο διαστρέβλωση, αλλά ύβρη για τον μεγαλύτερο μεγάλο μαρξιστή όλων των εποχών, μετά τον ίδιο το Μαρξ και τον Ένγκελς.

Η ανισομετρία, λοιπόν, ανεξάρτητα από την έντασή της, ήταν πάντοτε και όχι μόνο στο ιμπεριαλιστικό στάδιο «απόλυτος νόμος του καπιταλισμού» και «ούτε μπορεί να γίνει διαφορετικά στις συνθήκες της εμπορευματικής παραγωγής». Απ' αυτές λοιπόν τις συνθήκες, από την ανισομετρία που συνόδευε πάντοτε την ανάπτυξη του καπιταλισμού και όχι μόνο στο ιμπεριαλιστικό του στάδιο, «βγαίνει πώς είναι δυνατή ή νίκη του σοσιαλισμού στην αρχή σε λίγες ή και σε μια μονάχα χώρα». Ακριβώς απ' αυτό, ο Λένιν, βγάζει «το αδιαφιλονίκητο συμπέρασμα, ότι ο σοσιαλισμός δεν μπορεί να νικήσει ταυτόχρονα σε όλες τις χώρες» εννοώντας ασφαλώς τη νίκη με την έννοια της ανατροπής της αστικής τάξης και την εγκαθίδρυση της εργατικής εξουσίας.

Ο Λένιν, δεν διάβασε μάλλον ποτέ τις «Αρχές του Κομμουνισμού» του Ένγκελς, καθώς για πρώτη φορά δημοσιεύτηκαν στη Σοβιετική Ένωση το 1923, όταν ήταν ήδη βαριά άρρωστος. Πάντως, σίγουρα δεν τις είχε διαβάσει όταν προέβαινε στις παραπάνω διαπιστώσεις. Αλλά και αν τις είχε διαβάσει πάλι τα ίδια συμπεράσματα θα διατύπωνε, συμπεράσματα που ήταν απόλυτα σύμφωνα με τις θέσεις του Μαρξ και του Ένγκελς, που του ήταν γνωστές από τα ως τότε δημοσιευμένα τους έργα, και δεν ήταν διαφορετικά, όπως είπαμε παραπάνω, ούτε στο γραπτό του Ένγκελς του 1847. Θέσεις που όχι μόνο δεν απέκλειαν αλλά μάλλον προϋπόθεταν την αρχή της επανάστασης, την εγκαθίδρυση δηλ. της εργατικής εξουσίας, σε μια χώρα.

Καμιά λοιπόν διαφοροποίηση του Λένιν δεν υπήρξε, τίποτα το διαφορετικό δεν είπε απ' αυτά που έλεγαν σχετικά οι Μαρξ και Ένγκελς.

Το ότι Λένιν με την έκφραση «νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα» εννοούσε την ανατροπή της αστικής τάξης και την εγκαθίδρυση της εργατικής εξουσίας και όχι την κατάκτηση της ολοκληρωμένης σοσιαλιστικής κοινωνίας, είναι ολοφάνερο, όχι μόνο από το συνολικό του έργο, αλλά και μέσα από τα ίδια τα δύο άρθρα του 1915 και του

1916. Θα χρειαζόταν δεκάδες σελίδες για να χωρέσουν τις διατυπώσεις του Λένιν που διαψεύδουν όλους εκείνους που προσπάθησαν να τον παρουσιάσουν, σαν έναν περιορισμένο εθνικοκομμουνιστή που φανταζόταν τη νίκη της αταξικής κοινωνίας μέσα στα στενά όρια μιας χώρας ή μιας ομάδας χωρών. Το αράδιασμα αυτών των διατυπώσεων θα ήταν ανώφελο και δεν θα προσέφερε τίποτα στον αναγνώστη που έχει έστω και μια στοιχειώδη σχέση με το θεωρητικό έργο του Λένιν.

Θα παραθέσουμε μόνο ένα μικρό απόσπασμα από μια απόφαση του 4ου συνεδρίου της Κομμουνιστικής Διεθνούς, το Δεκέμβριο του 1922, που δείχνει ότι, όχι μόνο ο Λένιν, αλλά και ολόκληρη η ηγεσία της Διεθνούς έβλεπαν τότε πολύ καθαρά τα ζητήματα και τίποτα δεν προμήνυε το μεγάλο μπέρδεμα και την αλλαγή πλεύσης που θα εγκαινιαζόταν 3 χρόνια αργότερα. Το 4ο συνέδριο της ΚΔ, ήταν το τελευταίο στο οποίο έπαιρνε μέρος ο Λένιν και οι αποφάσεις του έχουν τη σφραγίδα του. Η απόφαση του συνεδρίου πάνω στο θέμα «5 χρόνια ρωσικής επανάστασης και οι προοπτικές της παγκόσμιας επανάστασης» με συνεισηγητές το Λένιν και την Κλάρα Τσέτκιν, αφού χαιρετίζει το ρωσικό προλεταριάτο, εκφράζει το θαυμασμό του για το γεγονός ότι όχι μόνο νίκησε εγκαθιδρύοντας τη δικτατορία του προλεταριάτου και απέκρουσε όλες τις επιθέσεις του ιμπεριαλισμού, αλλά και γιατί κατόρθωσε να έχει επιτυχίες στην οικονομική ανοικοδόμηση, γιατί κατόρθωσε να διατηρήσει την δικτατορία του, την απαραίτητη αυτή προϋπόθεση για την οικοδόμηση της κομμουνιστικής κοινωνίας, καλεί το προλεταριάτο των καπιταλιστικών χωρών να υπερασπιστεί τη Σοβιετική Ρωσία και να ανατρέψει τον καπιταλισμό, να κατακτήσει στις χώρες του την εργατική εξουσία και να τη θέσει, όπως και οι σοβιετικοί εργάτες, στην υπηρέσια της παγκόσμιας επανάστασης.

«Το 4ο παγκόσμιο συνέδριο», γράφει η απόφαση, «προειδοποιεί τους προλετάρους όλων των χωρών ότι, η προλεταριακή επανάσταση δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να ολοκληρωθεί νικηφόρα στα όρια μιας ξεχωριστής χώρας, είναι επανάσταση διεθνής και θα νικήσει ως παγκόσμια επανάσταση».³

Αυτές οι καθαρές κουβέντες μπερδεύτηκαν και ξεχάστηκαν από την ηγεσία του κινήματος λίγα χρόνια μόλις μετά. Ο Λένιν, λοιπόν, χρησιμοποιεί την έκφραση «νίκη του σοσιαλισμού» με την έννοια της εγκαθίδρυσης της εργατικής εξουσίας. Αυτή ήταν η τρέχουσα τότε έννοια της «νίκης του σοσιαλισμού» και αυτή χρησιμοποιούσε το επαναστατικό εργατικό κίνημα της εποχής. Τόσο η αριστερή όσο και η κεντρίστικη πτέρυγα της Β' Διεθνούς με τον όρο «νίκη του σοσιαλισμού» -εννοούσαν την κατάληψη της εργατικής εξουσίας, σε αντιπαράθεση με το μπερνσταϊνικό ρεβιζιονισμό, που δεν θεωρούσε πλέον αναγκαία την εξουσία, μιας και η επίτευξη του σοσιαλισμού θα ερχόταν μέσα από την ποσοτική συσώρευση μεταρρυθμίσεων στα πλαίσια του συστήματος.

Να τι γράφει σχετικά ο κεντριστής Κ. Κάουτσκι το 1915:

«Όταν μιλάει κανείς για τη νίκη του σοσιαλισμού εννοεί την πολιτική στιγμή της κατάληψης της κρατικής εξουσίας, εννοεί τη νίκη του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος».⁴

Με την ίδια ακριβώς έννοια χρησιμοποιεί τότε και ο Τρότσκι τη «νίκη του σοσιαλισμού». Σε μια απάντηση στο άρθρο του Λένιν το 1915 ο Τρότσκι γράφει:

«Το μοναδικό κάπως συγκεκριμένο ιστορικό επιχείρημα, που είναι αντίθετο στο σύνθημα των Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης διατυπώθηκε... στην παρακάτω φράση: "η ανισόμετρη οικονομική και πολιτική ανάπτυξη είναι απόλυτος νόμος του καπιταλισμού". Από δω ο "Σοσιαλδημοκράτης"» (Η εφημερίδα όπου δημοσιεύτηκε το άρθρο του Λένιν) «έβαλε το συμπέρασμα, ότι είναι δυνατή η νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα και ότι συνεπώς δεν είναι ανάγκη να εξαρτούμε τη δικτατορία του προλεταριάτου σε κάθε ξεχωριστό κράτος από τη δημιουργία των Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης. Ότι η καπιταλιστική ανάπτυξη των διαφόρων χωρών είναι ανισόμετρη είναι πέρα για πέρα αδιαμφισβήτητο.

Όμως αυτή η ίδια η ανισομετρία είναι εξαιρετικά ανισόμετρη. Το καπιταλιστικό επίπεδο της Αγγλίας, της Αυστρίας, της Γερμανίας ή της Γαλλίας δεν είναι το ίδιο. Σε σύγκριση όμως με την Αφρική και την Ασία όλες αυτές οι χώρες αποτελούν την καπιταλιστική "Ευρώπη", που είναι ώριμη για την κοινωνική επανάσταση. Το ότι ούτε μια χώρα δεν πρέπει να "περιμένει" τις άλλες στον αγώνα της, αποτελεί μια στοιχειώδη ιδέα, που είναι ωφέλιμο και απαραίτητο να την επαναλαμβάνουμε, για να μην υποκατασταθεί η ιδέα της παράλληλης διεθνούς δράσης με την ιδέα της αμονοής και της διεθνούς απραξίας. Χωρίς να περιμένουμε τους άλλους, αρχίζουμε και συνεχίζουμε τον αγώνα πάνω σε εθνική βάση, έχοντας την απόλυτη πεποίθηση, ότι η πρωτοβουλία μας θα δώσει ώθηση στην αγώνα των άλλων χωρών, αν όμως αυτό δεν πρόκειται να γίνει, τότε είναι μάταιο να πιστεύουμε - το αποδειχνει και η πείρα της ιστορίας και η θεωρητική σκέψη - ότι λόγω χάρη μια επαναστατική Ρωσία θα μπορούσε να αντέξει μπροστά σε μια συντηρητική Ευρώπη, ή ότι μια σοσιαλιστική Γερμανία θα μπορούσε να παραμείνει απομονωμένη μέσα στον καπιταλιστικό κόσμο».⁵

Ο Τρότσκι λοιπόν διαφωνεί με το Λένιν όχι για τη δυνατότητα νίκης του σοσιαλισμού με την έννοια της κατάκτησης της αταξικής κοινωνίας, χρησιμοποιεί κι αυτός τη «νίκη του σοσιαλισμού» με την τότε τρέχουσα έννοια, και κριτικάρει το Λένιν που θεωρεί δυνατό να νικήσει η δικτατορία του προλεταριάτου και να κρατηθεί στα πλαίσια μιας χώρας ή ομάδας χωρών, έχοντας την άποψη ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει και δεν μπορεί να παραμείνει απομονωμένη π.χ. μια σοσιαλιστική Γερμανία, δηλαδή μια Γερμανία της δικτατορίας του προλεταριάτου μέσα σε έναν καπιταλιστικό περίγυρο.

Αυτή λοιπόν ήταν η τρέχουσα τότε έννοια της «νίκης του σοσιαλισμού» και μ' αυτήν την έννοια χρησιμοποιούνταν όχι μόνο από το Λένιν αλλά και απ' όλους τους επαναστάτες της εποχής, τουλάχιστον ως το 1924.

Είπαμε παραπάνω, ότι ο Λένιν, μιλώντας στα 1915 και 1916 για τη δυνατότητα «νίκης του σοσιαλισμού σε μια χώρα» με την τρέχουσα τότε, όπως δείξαμε, έννοια, δεν είπε τίποτα διαφορετικό από αυτά που είχαν πει σχετικά ο Μαρξ και ο Ένγκελς.

Αν ο Λένιν διαπίστωνε ότι οι θέσεις των δασκάλων του πάλιωσαν, δεν θα διστα-

ζε καθόλου να το διατυπώσει ευθέως και να εξηγήσει αναλυτικά γιατί και πως άλλαξαν, όπως εξάλλου το έκανε σε άλλες περιπτώσεις.

Ο Λένιν όμως δεν έκανε κάτι τέτοιο, απλά διατύπωσε σε δυο μικρά σε έκταση άρθρα του, μια θέση που τη θεωρούσε και ήταν μαρξιστική!!!

Υπήρχαν όμως ιδιαίτεροι λόγοι για την επαναδιατύπωση μιας γνωστής μαρξιστικής θέσης;

Υπήρχαν και μάλιστα πολλοί και σημαντικοί λόγοι για κάτι τέτοιο!

Κατ' αρχήν η μαρξιστική αυτή θέση του Λένιν δεν ήταν γενικά παραδεκτή από ολόκληρο το επαναστατικό κίνημα της εποχής. Διεξάγονταν τότε ευρέως μεγάλες συζητήσεις για το που θα νικήσει η επανάσταση, αν η νίκη της είναι δυνατή μόνο στις αναπτυγμένες ή μήπως είναι δυνατό να επέλθει αρχικά και σε μια σχετικά καθυστερημένη χώρα.

Η αντίληψη που κυριαρχούσε, ήταν, ότι η επανάσταση μπορεί να νικήσει αρχικά στις αναπτυγμένες μεγάλες χώρες του καπιταλισμού. Αυτή η αντίληψη απέκλειε να νικήσει αρχικά η επανάσταση σε μια μικρότερη αναπτυγμένη χώρα, πολύ περισσότερο σε μια σχετικά καθυστερημένη. Ο Λένιν, πίστευε τότε κι αυτός, ότι η σοσιαλιστική επανάσταση θα νικήσει αρχικά σε μια από τις αναπτυγμένες χώρες, σε μια από τις μεγάλες ιμπεριαλιστικές χώρες, δεν απέκλειε όμως καθόλου, αυτό να συμβεί και σε μια από τις μικρότερες αναπτυγμένες χώρες, σε μια μικρή ιμπεριαλιστική χώρα. Αυτές τις μεγάλες ή μικρότερες αναπτυγμένες χώρες αφορούσε ή «νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα». Γι' αυτές ακριβώς έκανε λόγο στα δύο του άρθρα και δεν εννοούσε καθόλου τη Ρωσία, για την οποία είχε ακόμη τότε τη γνώμη, ότι δεν επίκειται η νίκη της προλεταριακής επανάστασης στο άμεσο μέλλον.

Στην Ελβετία, όπου ζούσε τότε ο Λένιν, η δεξιά πτέρυγα του Σοσιαλιστικού κόμματος αυτής της χώρας, δικαιολογούσε τη μεταρρυθμιστική της πρακτική ακριβώς με την «ανύπαρκτη» δυνατότητα της σοσιαλιστικής επανάστασης σε μια μικρή χώρα σαν την Ελβετία. Γι' αυτούς λοιπόν η σοσιαλιστική επανάσταση στην Ελβετία ήταν μια ουτοπία, «μια μακρινή και απροσδιόριστη δυνατότητα», μιας και, «οι μεγάλες δυνάμεις δεν θα ανεχθούν ποτέ μια σοσιαλιστική Ελβετία, και τα πρώτα κιόλας φύτρα μιας σοσιαλιστικής επανάστασης στην Ελβετία θα συνθλιβούν κάτω από την κολοσσιαία υπεροχή δυνάμεων αυτών των κρατών»!

Αυτό «αναμφίβολα θα ήταν σωστό», απαντάει ο Λένιν το Δεκέμβριο του 1916, «αν, πρώτο, θα ήταν δυνατή η απαρχή της επανάστασης στην Ελβετία, χωρίς να προκαλέσει ένα ταξικό κίνημα αλληλεγγύης στις γειτονικές χώρες — δεύτερο, αν οι μεγάλες αυτές δυνάμεις δεν βρίσκονταν στο αδιέξοδο ενός «πολέμου εξάντλησης», που έχει σχεδόν εξαντλήσει πια την υπομονή και των πιο υπομονητικών λαών. Και τη στιγμή αυτή μια στρατιωτική επέμβαση των μεγάλων δυνάμεων, που είναι εχθρικές μεταξύ τους, δεν θα αποτελούσε παρά τον πρόλογο στο ξέσπασμα της επανάστασης σ' όλη την Ευρώπη».⁶

Η πιο διαδεδομένη όμως αντίληψη εκείνη την εποχή, ήταν αυτή, που συνέδεε τη νίκη της επανάστασης με την «Ένωση Κρατών», αυτή που εξαρτούσε την προλετα-

ριακή νίκη στην Ευρώπη από την πραγματοποίηση του συνθήματος «για τις Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης». Οι υποστηρικτές του συνθήματος αυτού θεωρούσαν πως με την επαναστατική ανατροπή των αντιδραστικών μοναρχιών της Ρωσίας, της Γερμανίας και της Αυστροουγγαρίας θα μπορούσε να υλοποιηθεί το σύνθημα αυτό, να δημιουργηθούν οι Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης και να περάσουν στα χέρια του προλεταριάτου.

Μ' αυτή την έννοια μιλούσαν τότε για την «ταυτόχρονη νίκη» και όχι γιατί είχαν δεχτεί κάποια «επιρροή από τη διατύπωση του Ένγκελς του 1847, την ύπαρξη της οποίας εξάλλου ούτε καν γνώριζαν.

Η αντίληψη αυτή είχε τους υποστηρικτές της σε όλες τις πτέρυγες του κινήματος της εποχής εκείνης.

Ο Κ. Κάουτσκι που είχε διατυπώσει ήδη τη θεωρία του για τον υπερимπεριαλισμό, και που υπεράσπιζε στον πόλεμο τη «δική του αστική τάξη», θεωρούσε πως ο καπιταλισμός δεν έφτασε ακόμη στο τέλος του, χρειάζεται ακόμη την τελευταία του μορφή, που θα είναι η Ένωση Κρατών, και αφού επιτευχθεί, θα περιέλθει στην εξουσία του προλεταριάτου.

Γράφει λοιπόν ο Κ. Κάουτσκι το 1915.

«Η ένωση κρατών είναι αναγκαία για τον καπιταλισμό. Είναι η ανώτατη και τελευταία εκείνη μορφή του, που θα περάσει στα χέρια του προλεταριάτου».⁷

Αλλά δεν ήταν μόνο ο Κάουτσκι, ούτε μόνο ο Τρότσκι, που όπως φαίνεται από το απόσπασμα κειμένου του, που παραθέσαμε παραπάνω, είχε τότε μια τέτοια αντίληψη. Με τον ίδιο τρόπο κατανοούσαν το σύνθημα για τις Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης και πολλοί άλλοι, π.χ. οι αριστεροί σοσιαλιστές της Γερμανίας και ανάμεσα τους η Ρόζα Λούξεμπουργκ. Ο Λένιν, που αρχικά δέχτηκε το σύνθημα αυτό, το απορρίπτει στη συνέχεια, όχι όμως «από την άποψη ότι επισκιάζει ή αδυνατίζει το σύνθημα της σοσιαλιστικής επανάστασης», όπως έλεγαν κάποιοι στο κόμμα του, αλλά γιατί το οικονομικό του περιεχόμενο δεν ανταποκρίνεται πλέον στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού.

«Αν όμως», γράφει, «το σύνθημα των δημοκρατικών Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης, σε συνδυασμό με την επαναστατική ανατροπή των τριών αντιδραστικότεων μοναρχιών της Ευρώπης, μ' επικεφαλής τη ρωσική μοναρχία, είναι τελείως άσφογο σαν πολιτικό σύνθημα, ωστόσο μένει ακόμη ένα σπουδαιότατο ζήτημα, το ζήτημα του οικονομικού περιεχομένου και της οικονομικής σημασίας αυτού του συνθήματος. Από την άποψη των οικονομικών όρων του ιμπεριαλισμού, δηλαδή της εξαγωγής κεφαλαίων και του μοιράσματος του κόσμου από τις «προηγμένες» και «πολιτισμένες» αποικιακές δυνάμεις, οι Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης μέσα σε καπιταλιστικό καθεστώς είτε είναι απραγματοποίητες, είτε είναι αντιδραστικές (υπογράμμιση δική μας).

...Φυσικά είναι δυνατές προσωρινές (υπογράμμιση του Λένιν) συμφωνίες ανάμεσα σε καπιταλιστές και ανάμεσα σε κράτη. Μ' αυτή την έννοια μπορεί να δημιουργηθούν και οι Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης σαν συμφωνία των Ευρωπαίων

(υπογράμμιση του Λένιν) καπιταλιστών μόνο με το σκοπό να πνίξουν από κοινού το σοσιαλισμό στην Ευρώπη, να περιφρουρήσουν από κοινού τις ληστευμένες αποικίες ενάντια στην Ιαπωνία και στην Αμερική». Η δημιουργία τους, «με τη σημερινή οικονομική βάση, δηλαδή στις συνθήκες του καπιταλισμού, θα σήμαινε οργάνωση της αντίδρασης, για να παρεμποδιστεί η πιο γρήγορη ανάπτυξη της Αμερικής».⁸

Το σύνθημα λοιπόν αυτό δεν μπορεί πλέον να πραγματοποιηθεί ως αστικοδημοκρατικό αίτημα. Γι' αυτό ο Λένιν το απορρίπτει. Αλλά ούτε ως σοσιαλιστικό αίτημα μπορεί να σταθεί καθώς όπως γράφει, «Πέρασαν για πάντα οι καιροί που η υπόθεση της δημοκρατίας και η υπόθεση του σοσιαλισμού συνδέονταν μόνο με την Ευρώπη».⁹ (Υπογράμμιση δική μας). Το σοσιαλιστικό αίτημα δεν είναι πλέον οι Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης, αλλά οι Ενωμένες Πολιτείες του Κόσμου(!), λέει ο Λένιν, αλλά αμφιβάλει αν θα ήταν σωστό και αυτό το σύνθημα, γιατί θα μπορούσε να ερμηνευτεί ότι είναι αδύνατη η νίκη σε μία χώρα και να οδηγήσει την εργατική τάξη στην αδράνεια και στην απάθεια εν αναμονή της παγκόσμιας νίκης.

«Οι Ενωμένες Πολιτείες του κόσμου (και όχι της Ευρώπης)» γράφει, «είναι η κρατική εκείνη μορφή ένωσης και ελευθερίας των εθνών, που εμείς τη συνδέουμε με το σοσιαλισμό — ως τότε που η πλήρης νίκη του κομμουνισμού θα οδηγήσει στην οριστική εξαφάνιση κάθε κράτους, μαζί και του δημοκρατικού. Ωστόσο το σύνθημα των Ενωμένων Πολιτειών του κόσμου, σαν αυτοτελές σύνθημα, είναι αμφίβολο αν θα ήταν σωστό, πρώτο γιατί συγχωνεύεται με το σοσιαλισμό και, δεύτερο, γιατί θα μπορούσε να προκαλέσει τη λαθεμένη ερμηνεία ότι είναι αδύνατη η νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα, τη λαθεμένη ερμηνεία για τη στάση αυτής της χώρας απέναντι στις υπόλοιπες».⁹

Οι Ενωμένες Πολιτείες του κόσμου, λοιπόν, είναι, κατ το Λένιν, νοητές μόνο ως παγκόσμια δικτατορία του προλεταριάτου, ως «ελεύθερη ένωση των εθνών στο σοσιαλισμό», ένα αναγκαίο μεταβατικό πέρασμα για την απονέκρωση του κράτους, για την απονέκρωση της έννοιας του έθνους με τη συγχώνευση των εθνών, και την κατάκτηση της αταξικής κοινωνίας και του ενοποιημένου κόσμου, την κατάκτηση του σοσιαλισμού - κομμουνισμού. Αυτή η παγκόσμια δικτατορία του προλεταριάτου δεν μπορεί να νικήσει με μιας, θα χρειαστούν πολλές προσπάθειες και σκληρή ταξική πάλη, ακόμα και πόλεμοι των προλεταριακών δημοκρατιών ενάντια στα καπιταλιστικά κράτη. «Δεν είναι δυνατή η ελεύθερη ένωση των εθνών στο σοσιαλισμό χωρίς μια λίγο - πολύ μακρόχρονη, επίμονη πάλη των σοσιαλιστών δημοκρατιών ενάντια στα οπισθοδρομικά κράτη».⁹

Αυτή η επίμονη και μακρόχρονη πάλη, οι εμφύλιοι, αλλά και οι πόλεμοι ανάμεσα στα εργατικά και τα οπισθοδρομικά κράτη αποτελούν την προϋπόθεση για τη νίκη της παγκόσμιας δικτατορίας του προλεταριάτου.

«Ο σοσιαλισμός που νίκησε σε μια μόνη χώρα δεν αποκλείει καθόλου μεμιάς όλους γενικά τους πολέμους, απεναντίας, του προϋποθέτει...

Στις περιπτώσεις...(άμεσης επιδίωξης) της αστικής τάξης των άλλων χωρών να συντρίψει το νικηφόρο προλεταριάτο του σοσιαλιστικού κράτους», δηλαδή της

εργατικής τάξης που νίκησε σε μια ή σε μερικές χώρες, «σ' αυτές τις περιπτώσεις, ο πόλεμος από την πλευρά μας θα ήταν νόμιμος και δίκαιος. Θα ήταν πόλεμος υπέρ του σοσιαλισμού για την απελευθέρωση άλλων λαών από την αστική τάξη... Μόνο αφού ανατρέψουμε, νικήσουμε οριστικά και απαλλοτριώσουμε την αστική τάξη σ' όλο τον κόσμο, και όχι μονάχα σε μια χώρα, οι πόλεμοι θα γίνουν αδύνατοι»¹⁰

Αυτά γράφει, ανάμεσα σ' άλλα, ο Λένιν στα δυο του άρθρα. Στα άρθρα, που κάποιιοι τα θεώρησαν ως βάση της «λενινιστικής» θεωρίας για τη νίκη του ολοκληρωμένου σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα. Έτσι, οι συλλέκτες τσιτάτων, αποσπασμένων από το συνολικό κείμενο, οι διάφοροι δογματικοί και ανιστόρητοι «μελετητές», κατόρθωσαν να παρουσιάσουν το Λένιν, τον αταλάντευτο διεθνιστή, το φλογερό κήρυκα της παγκόσμιας επανάστασης, σαν ένα μίζερο «εθνικοκομμουνιστή», ένα αξιοθρήνητο πασιφιστή, ένα σοσιαλιστή της αράδας, κυριαρχούμενο από την «εθνική στενότητα».

Οι τοποθετήσεις του Στάλιν

Τον Απρίλη - Μάη του 1924, δημοσιεύτηκαν στην «Πράβδα», με τίτλο «Οι βάσεις του λενινισμού», μια σειρά διαλέξεις του Στάλιν, που έδωσε στο Πανεπιστήμιο Σβερντλοφ. Οι διαλέξεις αυτές έγιναν μετά τη 13η συνδιάσκεψη του ΚΚΡ (μπ), όπου, σε βασικό ζήτημα είχε αναδειχθεί η αντίκρουση των απόψεων του Τρότσκι σε μια σειρά ζητήματα, όπως η «γραφειοκρατικοποίηση του κομματικού μηχανισμού», η «ελευθερία δράσης ομάδων μέσα στο κόμμα» κ.ά.

Στόχος του Στάλιν, σ' αυτές τις διαλέξεις ήταν, να υπερασπιστεί τις θέσεις του Λένιν και να αποκρούσει τις προσπάθειες αντικατάστασης στο κόμμα του λενινισμού με τον «παλιό και νέο τροτσκισμό».

Χωρίς να αναφέρει στις διαλέξεις αυτές το όνομα του Τρότσκι, ασκεί κριτική και πολεμική ενάντια στους «διαρκιστές» (δηλ. τους οπαδούς της τροτσκιστικής θεωρίας περί διαρκούς επανάστασης), επισημαίνει σωστά, ότι «δεν καταλαβαίνουν το σοβαρό ρόλο της αγροτιάς στη ρωσική επανάσταση, υποτιμούσαν τη δύναμη της επαναστατικής ενέργειας της αγροτιάς».¹¹ Λέει ακόμα επίσης σωστά, κατά τη γνώμη μας, ότι «ο Λένιν πρότεινε να στεφανώσουμε (υπογράμμιση του ίδιου) το έργο της επανάστασης με το πέραςμα της εξουσίας στο προλεταριάτο, ενώ οι οπαδοί της "διαρκούς" επανάστασης σκόπευαν ν' αρχίσουν (υπογράμμιση του ίδιου) απευθείας με την εξουσία του προλεταριάτου...

...Ο Λένιν συνεπώς καταπολεμούσε τους οπαδούς της "διαρκούς" επανάστασης όχι για το ζήτημα του αδιάκοπου της επανάστασης, γιατί ο ίδιος ο Λένιν ήταν υπέρ της άποψης του αδιάκοπου της επανάστασης, μα γιατί υποτιμούσαν το ρόλο της αγροτιάς που είναι η μεγαλύτερη εφεδρεία του προλεταριάτου, γιατί δεν κατανοούσαν την ιδέα της ηγεμονίας του προλεταριάτου».¹¹

Στη συνέχεια, παρουσιάζοντας ένα ακόμη από «τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της λενινιστικής θεωρίας της προλεταριακής επανάστασης», παίρνει ως εξής θέση

στο ζήτημα της νίκης της επανάστασης και του σοσιαλισμού:

«Παλιότερα θεωρούσαν πως είναι αδύνατη η νίκη της επανάστασης σε μια χώρα... Τώρα αυτή η άποψη δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τώρα πρέπει να ξεκινάμε από τη δυνατότητα μιας τέτοιας νίκης, γιατί ο ανισόμετρος και αλματικός χαρακτήρας της ανάπτυξης των διαφόρων καπιταλιστικών χωρών μέσα στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού, η ανάπτυξη των καταστροφικών αντιθέσεων μέσα στον ιμπεριαλισμό, που οδηγούν σε αναπόφευκτους πολέμους, η ανάπτυξη του επαναστατικού κινήματος σε όλες τις χώρες του κόσμου - όλα αυτά κάνουν όχι μόνο δυνατή, αλλά και αναγκαία τη νίκη του προλεταριάτου σε ξεχωριστές χώρες. Η ιστορία της επανάστασης στη Ρωσία αποτελεί μια άμεση απόδειξη γι' αυτό».¹¹

Και αμέσως παρακάτω συνεχίζει:

«Η ανατροπή όμως της εξουσίας της αστικής τάξης και η εγκαθίδρυση της εξουσίας του προλεταριάτου σε μια μόνη χώρα δεν σημαίνει ακόμα και εξασφάλιση της πλήρους νίκης του σοσιαλισμού... Μπορεί άραγε να επιτευχθεί η οριστική νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα χωρίς τις κοινές προσπάθειες των προλετάρων μερικών προχωρημένων χωρών; Όχι. Είναι αδύνατο. Για την ανατροπή της αστικής τάξης αρκούν οι προσπάθειες μιας μόνης χώρας: αυτό μας το δείχνει η ιστορία της επανάστασης μας. Για την οριστική νίκη του σοσιαλισμού, για την οργάνωση της σοσιαλιστικής παραγωγής, δεν είναι πια αρκετές οι προσπάθειες μιας μόνης χώρας, ιδιαίτερα μιας τέτοιας αγροτικής χώρας, όπως είναι η Ρωσία γι' αυτό χρειάζονται οι προσπάθειες των προλετάρων μερικών προχωρημένων χωρών».*¹²

«Ο Λένιν εξέφρασε αυτή την ιδέα με δυο λέξεις, λέγοντας ότι καθήκον της νικητριάς επανάστασης είναι να πραγματοποιήσει «το ανώτατο όριο εκείνου, που μπορεί να πραγματοποιήσει σε μια μόνη χώρα για την ανάπτυξη, την υποστήριξη, το ξύπνημα της επανάστασης σ' όλες τις χώρες».¹¹

Από τις περικοπές αυτές φαίνεται, ότι ο Στάλιν μιλάει ακόμα, το 1924, τη μολτοσεβίικη γλώσσα και υπερασπίζεται σε γενικές γραμμές σωστά το λενινισμό. Την ίδια εντύπωση αποκομίζει κανείς διαβάζοντας κείμενα του εκείνης της χρονιάς, αλλά και ορισμένα των επομένων χρόνων. Αντιγράφουμε μερικές χαρακτηριστικές περικοπές:

Το Δεκέμβριο του 1924 γράφει:

«Η νίκη της επανάστασης σε μια χώρα... είναι ταυτόχρονα η απαρχή και η προϋπόθεση της παγκόσμιας επανάστασης».¹³

* Η περικοπή αυτή από τις «Βάσεις του λενινισμού», που περιέχονται στον 6ο τόμο των Απάντων του Στάλιν, εμφανίζεται εκεί τροποποιημένη με βάση τη νεότερη θεωρία του Στάλιν. Γι' αυτό την παραθέτουμε εδώ με βάση το αρχικό κείμενο, όπως δημοσιεύτηκε στην «Πράβδα» και όπως την αντέγραψε ο ίδιος ο Στάλιν το Γενάρη 1926, όταν και την αναθεώρησε θεωρώντας την «ανεπαρκή και λαθεμένη»

και

«Αν είναι σωστή η θέση ότι είναι αδύνατη η οριστική νίκη του σοσιαλισμού στην πρώτη απελευθερωμένη χώρα χωρίς τις κοινές προσπάθειες των προλεταρίων μερικών χωρών, εξίσου σωστό είναι και το γεγονός ότι η παγκόσμια επανάσταση θ' αναπτυχθεί τόσο πιο γρήγορα και σταθερά, όσο πιο αποτελεσματική θα 'ναι η βοήθεια της πρώτης σοσιαλιστικής χώρας προς τους εργάτες και τις εργαζόμενες μάζες όλων των άλλων χωρών».¹³

και, «Η παγκόσμια σημασία της επανάστασης του Οκτώβρη βρίσκεται ...και στο γεγονός ότι είναι το πρώτο στάδιο της παγκόσμιας επανάστασης και μια ισχυρή βάση για την παραπέρα ανάπτυξη της».¹³

Το 1925, σε μια ομιλία του στο Πανεπιστήμιο Σβερντλόφ, λέει σε άποψη μαρξιστικολενινιστική γλώσσα:

«Η δικτατορία του προλεταριάτου δεν είναι αυτοσκοπός. Η δικτατορία είναι το μέσο, ο δρόμος προς το σοσιαλισμό. Και τι είναι σοσιαλισμός; Σοσιαλισμός είναι το πέρασμα από την κοινωνία με δικτατορία του προλεταριάτου στην κοινωνία χωρίς κράτος».¹⁴

Το Γενάρη του 1926, αναφέρει ως ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δικτατορίας του προλεταριάτου τη «χρησιμοποίηση της εξουσίας του προλεταριάτου για την οργάνωση του σοσιαλισμού, για την εξάλειψη των τάξεων, για το πέρασμα στην αταξική κοινωνία, στη σοσιαλιστική κοινωνία».¹⁵

Ο Στάλιν, γνώριζε, λοιπόν καλά τις λενινιστικές θέσεις, και διαβάζοντας τα παραπάνω θα νόμιζε κανείς, ότι εννοεί, όπως και ο Λένιν, ότι η επανάσταση νικάει με τη στενή έννοια αρχικά σε μια χώρα, εγκαθιδρύει τη δικτατορία του προλεταριάτου, προχωρεί στην οικοδόμηση, πραγματοποιώντας ότι είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί σε μια χώρα, δίνει τη μεγαλύτερη δυνατή στήριξη στο προλεταριάτο των άλλων χωρών, ώσπου να νικήσει η δικτατορία του προλεταριάτου παγκόσμια ή τουλάχιστον στις βασικές χώρες, ώσπου να κατακτηθεί δηλαδή η απαραίτητη προϋπόθεση για να προχωρήσει η ανθρωπότητα στην ακρατική και αταξική κοινωνία, στο σοσιαλισμό -κομμουνισμό.

Ο Στάλιν, όμως, αρχίζει, από το Δεκέμβρη του 1924 και μετά, να χρησιμοποιεί τις σχετικές έννοιες όχι λενινιστικά αλλά με ένα ξεχωριστό δικό του τρόπο, και διολισθαίνοντας σταδιακά γεμίζει τις λενινιστικές έννοιες με ένα ριζικά αντίθετο περιεχόμενο. Έτσι, ενώ ακόμα το Μάη του 1924 δήλωνε κατηγορηματικά, ότι «είναι αδύνατο να επιτευχθεί η οριστική νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα», φτάνει ένα χρόνο αργότερα, το Μάη του 1925, στην εκ διαμέτρου αντίθετη διατύπωση και μας διαβεβαιώνει, και μάλιστα στο όνομα του λενινισμού, ότι «μπορούμε να χτίσουμε το σοσιαλισμό και θα τον χτίσουμε μαζί με την αγροτιά».

Τα νέα του συμπεράσματα τα επενδύει θεωρητικά. Προχωρεί στην κατασκευή μιας θεωρίας περί εσωτερικών και εξωτερικών αντιθέσεων, συμπεραίνει ότι οι εσωτερικές αντιθέσεις ανάμεσα στην εργατική τάξη και την αγροτιά της Ρωσίας μπορούν να λυθούν χωρίς βοήθεια από το προλεταριάτο των άλλων χωρών και συνεπώς

να επιτευχθεί η νίκη του σοσιαλισμού στη χώρα.

Αυτή η νίκη του σοσιαλισμού δεν είναι όμως ακόμα οριστικά εξασφαλισμένη καθώς υπάρχουν οι εξωτερικές αντιθέσεις, και αυτές δεν μπορούν να λυθούν με τις προσπάθειες μόνο του προλεταριάτου της Ρωσίας, για τη λύση τους απαιτούνται οι προσπάθειες μερικών χωρών, χρειάζεται η βοήθεια του παγκόσμιου προλεταριάτου.

Αυτονομώντας τις εσωτερικές από τις εξωτερικές αντιθέσεις, λες και είναι ποτέ δυνατό να υπάρχουν εσωτερικές ταξικές αντιθέσεις σε μια χώρα ανεξάρτητες από την οικονομικοκοινωνική κίνηση στον υπόλοιπο κόσμο, πιστεύει ότι μπορούν να λυθούν οι αντιθέσεις ανάμεσα στην εργατική τάξη και την αγροτιά (που κατά τη γνώμη του είναι οι μόνες τάξεις που απόμειναν ακόμα, ήδη στη Ρωσία της ΝΕΠ), και να προχωρήσουν έτσι στην κοινωνία χωρίς τάξεις ανεξάρτητα από το τι συμβαίνει στον υπόλοιπο κόσμο, να πετύχουν την πλήρη νίκη του σοσιαλισμού. Αυτή όμως η πλήρης νίκη δεν είναι ακόμα η οριστική, και το μόνο μέλημα του Στάλιν είναι πώς θα εξασφαλιστεί αυτή η σοσιαλιστική νησίδα από τις εξωτερικές επεμβάσεις. Έτσι, οριστική νίκη θα πει, για το Στάλιν, «πλέρια εγγύηση από τις απόπειρες επέμβασης».

Ας παρακολουθήσουμε όμως τη θεωρητική κατασκευή του Στάλιν μέσα από μερικές χαρακτηριστικές περικοπές.

Γράφει λοιπόν το Μάη του 1925:

«Μπορούμε άραγε να χτίσουμε γενικά με τις δικές μας δυνάμεις το σοσιαλισμό στη χώρα μας, που είναι καθυστερημένη από τεχνική - οικονομική άποψη, με τον όρο πως ο καπιταλισμός θα διατηρηθεί στις άλλες χώρες για λίγο - πολύ μακρόχρονη περίοδο;

Μπορούμε άραγε να δημιουργήσουμε μια πλέρια εγγύηση ενάντια στον κίνδυνο της επέμβασης, συνεπώς και της παλινόρθωσης της παλιάς τάξης πραγμάτων στη χώρα μας, όσο θα υπάρχει η καπιταλιστική περικύκλωση;...

... Η χώρα μας παρουσιάζει δυο ομάδες αντιθέσεων. Η μια ομάδα αντιθέσεων είναι οι εσωτερικές αντιθέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αγροτιά. Η άλλη ομάδα αντιθέσεων είναι οι εξωτερικές αντιθέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στη χώρα μας, σαν χώρα του σοσιαλισμού, και σ' όλες τις υπόλοιπες χώρες, σαν χώρες του καπιταλισμού.

Ας εξετάσουμε τις δύο αυτές ομάδες αντιθέσεων ξεχωριστά.

... Μπορούμε άραγε να έχουμε δυο βασικές τάξεις: την τάξη των προλετάρων και την τάξη των ατομικών ιδιοκτητών, δηλ. την αγροτιά. Από το γεγονός αυτό απορρέει το αναπόφευκτο των αντιθέσεων ανάμεσα τους.

Όλο το ζήτημα είναι αν με τις δικές μας δυνάμεις μπορούμε να ξεπεράσουμε αυτές τις αντιθέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αγροτιά.

Όταν λένε: μπορούμε άραγε να χτίσουμε το σοσιαλισμό με τις δικές μας δυνάμεις; θέλουν να πουν: είναι δυνατό ή όχι να ξεπεραστούν οι αντιθέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στο προλεταριάτο και την αγροτιά στη χώρα μας;

Ο λενινισμός απαντά σ' αυτό το ερώτημα καταφατικά: *ναι, μπορούμε να χτίσουμε το σοσιαλισμό και θα τον χτίσουμε μαζί με την αγροτιά, κάτω από την καθοδήγηση*

της εργατικής τάξης.¹⁶ (Υπογράμμιση δική μας)

Αιτιολογεί την απάντησή του με την «κοινότητα των συμφερόντων της εργατικής τάξης και της αγροτιάς, που καλύπτει τις αντιθέσεις ανάμεσα τους», και αφού αναφέρει μια σειρά περικοπές από κείμενα του Τρότσκι για να αποδείξει, ότι «η θέση του Τρότσκι δεν έχει τίποτα το κοινό με το λενινισμό», λέει:

«Ανάφερα σύντροφοι, αυτές τις περικοπές...για να σας δώσω τη δυνατότητα να συλλάβετε τη βασική ουσία του ζητήματος για τη δυνατότητα να οικοδομηθεί μια πλέρια σοσιαλιστική κοινωνία στη χώρα της προλεταριακής δικτατορίας που είναι περικυκλωμένη από καπιταλιστικά κράτη».¹⁷

Στη συνέχεια διαβεβαιώνει, ότι όλα αυτά είναι απόλυτα σύμφωνα με το λενινισμό, και σαν απόδειξη παραθέτει το γνωστό τσιτάτο του Λένιν από το 1916 για τη «νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα λόγω της ανισόμετρης ανάπτυξης», και μια σειρά ακόμα τσιτάτα, ανάμεσα της και το επίσης πολύ γνωστό «Κομμουνισμός ίσον εξουσία συν εξηλεκτρισμός», για να καταλήξει:

«Ο Λένιν αναγνωρίζει πέρα για πέρα τις τεχνικές δυσκολίες,...αλλά πιστεύει ότι μπορούμε να ξεπεράσουμε αυτές τις δυσκολίες με τις δικές μας δυνάμεις, για να πετύχουμε την οριστική νίκη», δηλ. την οικοδόμηση του πλείου «σοσιαλισμού».¹⁷

Και δεν έχει καμιά αμφιβολία ότι και ο Λένιν σκεπτόταν όπως και ο ίδιος, εξάλλου το «απόδειξε» με τα τσιτάτα, και ούτε αφήνει περιθώρια να αμφισβητηθεί η ορθότητα των λόγων του, γιατί αλλιώς μπαίνει σε αμφισβήτηση η ίδια η επανάσταση.

«Σε αντίθετη περίπτωση δεν υπήρχε λόγος να πάρουμε την εξουσία. . .γιατί, αν η δυνατότητα και η ανάγκη της οικοδόμησης της πλείας σοσιαλιστικής κοινωνίας αποκλείεται για τον ένα ή τον άλλο λόγο, τότε χάνει έτσι το νόημα της και η Οκτωβριανή επανάσταση».¹⁷

Και αφού ο Στάλιν «έλυσε» το ζήτημα των εσωτερικών αντιθέσεων, καταπιάνεται με τις εξωτερικές και αναζητεί λύσεις, για το πως και με ποιο τρόπο θα εξασφαλιστεί η «πλήρης νίκη» από τους εξωτερικούς εχθρούς, για να καταλήξει ότι αυτή μπορεί να εξασφαλιστεί οριστικά μόνο με τη βοήθεια του παγκόσμιου προλεταριάτου.

«Ας περάσουμε τώρα στις εξωτερικές αντιθέσεις», γράφει.

«Μπορεί άραγε να έχει κανείς τη γνώμη ότι οι αντιθέσεις αυτές είναι δυνατό να ξεπεραστούν πέρα για πέρα από μια μόνη χώρα; Όχι δεν μπορεί. Γιατί οι προσπάθειες μιας μόνης χώρας, κι αν ακόμη η χώρα αυτή είναι χώρα της προλεταριακής δικτατορίας, δεν αρκούν για να την εξασφαλίσουν ολοκληρωτικά από τον κίνδυνο μιας επέμβασης. Γι' αυτό το λόγο η πλέρια εξασφάλιση από επέμβαση, συνεπώς και η οριστική νίκη του σοσιαλισμού είναι δυνατή μόνο σε παγκόσμια κλίμακα, μόνο σαν αποτέλεσμα των κοινών προσπαθειών των προλετάρων μιας σειράς χωρών, ή ακόμα καλύτερα μόνο σαν αποτέλεσμα της νίκης των προλετάρων μερικών χωρών.

Τι θα πει οριστική νίκη του σοσιαλισμού;

Οριστική νίκη του σοσιαλισμού θα πει πλέρια εγγύηση από τις απόπειρες επέμ-

βασης, συνεπώς και παλινόρθωσης.

... Γι' αυτό η υποστήριξη της επανάστασής μας από τους εργάτες όλων των χωρών, έστω και σε μερικές χώρες, είναι ο απαραίτητος όρος για την πλήρεια εξασφάλιση της πρώτης νικήτριας χώρας από τις απόπειρες επέμβασης και παλινόρθωσης, είναι ο απαραίτητος όρος για την οριστική νίκη του σοσιαλισμού». ¹⁸

Και αυτό το συμπέρασμα το θεωρεί πέρα για πέρα σύμφωνο με το λενινισμό και μας διαβεβαιώνει ότι αυτό ακριβώς εννοούσε και ο Λένιν όταν έλεγε, ότι «μπορούμε να νικήσουμε οριστικά μόνο σε παγκόσμια κλίμακα».

Έτσι, λοιπόν, έχουμε έτοιμη τη θεωρία του Στάλιν για τη νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα, στη βάση των εσωτερικών και εξωτερικών αντιθέσεων, και όποιος δεν συμφωνεί είναι αντιλενινιστής, μπερδεψιάρης και οπορτουνιστής.

Έτσι λοιπόν,

«Όποιος μπερδεύει την πρώτη ομάδα αντιθέσεων, που μπορούν να ξεπεραστούν πέρα για πέρα με τις προσπάθειες μιας μόνης χώρας, με τη δεύτερη ομάδα αντιθέσεων, που για τη λύση τους απαιτούνται οι προσπάθειες των προλετάριων καμπόδων χωρών, κάνει το πιο χοντροκομμένο λάθος απέναντι στο λενινισμό, αυτός είτε είναι μπερδεψιάρης, είτε είναι αδιόρθωτος οπορτουνιστής». ¹⁸

Αφού ολοκλήρωσε τη θεωρητική κατασκευή του για την πλήρη νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα, επανέρχεται τα επόμενα χρόνια συνεχώς σ' αυτή, την εμπλουτίζει, πέφτει σε καινούργιες αντιφάσεις, οδηγείται στην ταύτιση του σοσιαλισμού με τη δικτατορία του προλεταριάτου, και φροντίζει να διορθώσει παλιότερες διατυπώσεις του, που έλεγαν ακριβώς τα αντίθετα. Έτσι διορθώνει τη μια από τις δυο διατυπώσεις που έκανε το Μάη του 1924, και που παραθέσαμε παραπάνω, όπου έλεγε, ότι «είναι αδύνατη η νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα».

«Η δεύτερη αυτή διατύπωση», γράφει το Γενάρη του 1926, «στρεφόταν ενάντια στον ισχυρισμό των κριτικών του λενινισμού, ενάντια στους τροτσικιστές, που δήλωναν ότι αν δεν έχουμε νίκη σ' άλλες χώρες, η δικτατορία του προλεταριάτου σε μια μόνη χώρα δεν μπορεί "ν' αντέξει μπροστά σε μια συντηρητική Ευρώπη"».

Σ' αυτό το μέτρο, και μονάχα σ' αυτό το μέτρο η διατύπωση αυτή ήταν τότε (Μάης 1924) επαρκής και έφερε οπωσδήποτε ένα ορισμένο όφελος.

Αργότερα όμως, όταν υπερνικήθηκε μέσα στο κόμμα η κριτική σε βάρος του λενινισμού πάνω σ' αυτό το σημείο και όταν στην ημερήσια διάταξη μπήκε ένα καινούργιο ζήτημα, το ζήτημα της δυνατότητας της ανοικοδόμησης μιας πλήρους σοσιαλιστικής κοινωνίας με τις δυνάμεις της χώρας μας, χωρίς βοήθεια από το εξωτερικό, η δεύτερη διατύπωση αποδείχθηκε πια ολοφάνερα ανεπαρκής και γι' αυτό λαθεμένη». ¹⁹

Παρενθετικά, θέλουμε να επισημάνουμε, ότι αυτή η περικοπή δείχνει ανάγλυφα, πως αντιμετωπίζει ο Στάλιν υψίστης σημασίας θεωρητικά ζητήματα, βλέποντας τα θεωρητικά συμπεράσματα όχι από την άποψη αν αυτά είναι σωστά ή όχι, αλλά από το κατά πόσο φέρνουν κάποιο όφελος ή όχι. Τα αντιμετωπίζει δηλαδή από την άποψη της τακτικής υποτάσσοντας τη θεωρία στην πολιτική.

Καταλήγοντας, λοιπόν, ο Στάλιν στη «δυνατότητα νίκης του σοσιαλισμού σε μια

χώρα» δεν επιτρέπει πλέον καμία αμφισβήτηση της ορθότητας του συμπεράσματος του. Από κει και μετά, όποιος έχει αντίθετη άποψη είναι «σοσιαλδημοκράτης, μικροαστός και ανόητος».

Έτσι, όταν ο Τρότσκι έλεγε, ότι, «και βέβαια μπορούμε και πρέπει να προχωρούμε στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού, όμως όσο η δικτατορία του προλεταριάτου παραμένει υπόθεση μιας χώρας δεν μπορούμε να φτάσουμε ως τον ολοκληρωμένο σοσιαλισμό», επαναλαμβάνοντας τη θέση του Λένιν, που και ο ίδιος ο Στάλιν δεχόταν μόλις δύο χρόνια πριν, έλεγε κατά το Στάλιν ανοησίες.

«Μπορούμε -λέει ο Τρότσκι- να βαδίσουμε προς το σοσιαλισμό. Μπορούμε όμως άραγε να φτάσουμε στο σοσιαλισμό, να ποιο είναι το ζήτημα. Να βαδίζεις προς το σοσιαλισμό, ξέροντας ότι δεν θα φτάσεις -δεν είναι άραγε ανοησία;»²⁰

Ο Τρότσκι, λοιπόν, πέρασε οριστικά στη σοσιαλδημοκρατία, και όποιοι επιμένουν στη λενινιστική θέση, λέγοντας ότι και ο Τρότσκι, πρόδωσαν το λενινισμό και συντάχτηκαν με τον τροτσικισμό.

Ο Ζηνόβιεφ, ο Κάμενεφ και μια πλειάδα μπολσεβίκων, που επιμένουν στη λενινιστική θέση, απομακρύνθηκαν κατά το Στάλιν από το λενινισμό, τα μπέρδεψαν, έγιναν φορείς της σοσιαλδημοκρατικής παρέκκλισης στο κόμμα, και πέρασαν οριστικά στον τροτσικισμό. Ας δούμε το «μπέρδεμα» του Ζηνόβιεφ, όπως το παρουσιάζει ο Στάλιν:

«Να τι γράφει ο Ζηνόβιεφ στο βιβλίο του ο λενινισμός:

"Όταν λέμε οριστική νίκη του σοσιαλισμού πρέπει να εννοούμε τουλάχιστον: 1) την εξάλειψη των τάξεων και συνεπώς 2) την κατάργηση της δικτατορίας μιας μόνης τάξης, και στην προκειμένη περίπτωση την κατάργηση της δικτατορίας του προλεταριάτου...Πρέπει να κάνουμε διάκριση ανάμεσα σε δύο πράγματα: 1) την εξασφαλισμένη δυνατότητα ν' ανοικοδομούμε το σοσιαλισμό - μια τέτοια δυνατότητα μπορεί βέβαια να νοηθεί πέρα για πέρα και στα πλαίσια μιας μόνης χώρας, και 2) την τελική ανοικοδόμηση και στερέωση του σοσιαλισμού, δηλαδή την πραγματοποίηση του σοσιαλιστικού καθεστώτος, της σοσιαλιστικής κοινωνίας".

Βλέπετε ότι όλα εδώ είναι μπερδεμένα και αναποδογυρισμένα. Κατά το Ζηνόβιεφ βγαίνει, ότι να νικήσεις, με την έννοια της νίκης του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα, σημαίνει να έχεις τη δυνατότητα να ανοικοδομείς το σοσιαλισμό, να μην έχεις όμως τη δυνατότητα να τον ανοικοδομήσεις. Να τον ανοικοδομείς, όντας βέβαιος πως δεν θα τον ανοικοδομήσεις...

... Να ανοικοδομείς τη σοσιαλιστική οικονομία, ξέροντας ότι δεν θα την ανοικοδομήσεις - να τι κατάντησε να υποστηρίζει ο Ζηνόβιεφ».²¹

Ο Ζηνόβιεφ, λοιπόν, τα μπέρδεψε, μαζί και όλοι οι παλιοί μπολσεβίκοι που επέμειναν στις λενινιστικές θέσεις, και από τότε και για πάνω από 70 χρόνια το κομμουνιστικό κίνημα υποστήριζε άκριτα, ότι όποιος δεν πιστεύει στη νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα - είναι τροτσικιστής!!!

Μέσα σε κείνη την αντιπαράθεση δεν ήταν δυνατό να γλυτώσει από τη σταλι-

κή επεξεργασία ούτε το γραπτό του Ένγκελς από το 1847, που είχε στο μεταξύ δημοσιευτεί.

«Όλοι εμείς οι μαρξιστές, αρχίζοντας από το Μαρξ και τον Ένγκελς, είχαμε τότε τη γνώμη, ότι είναι αδύνατη η νίκη του σοσιαλισμού σε μια ξεχωριστά παρμένη χώρα, ότι για να νικήσει ο σοσιαλισμός είναι απαραίτητη η ταυτόχρονη επανάσταση σε μια σειρά χώρες, τις πιο πολιτισμένες χώρες», θα πει ο Στάλιν παραθέτοντας περικοπές από το έργο του Ένγκελς. «Αυτό ήταν τότε σωστό», διαβεβαιώνει, και άλλαξε στις νέες συνθήκες, άλλαξε,

«τόρα που ο νόμος της ανισόμετρης ανάπτυξης, που ανακάλυψε ο Λένιν, μετατράπηκε σε αφετηρία της θεωρίας για τη νίκη του σοσιαλισμού σε ξεχωριστές χώρες — σ' αυτές τις συνθήκες η παλιά διατύπωση του Ένγκελς δεν είναι σωστή πια, σ' αυτές τις συνθήκες πρέπει ν' αντικατασταθεί με μια άλλη διατύπωση, που να μιλά για τη δυνατότητα της νίκης του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα».²²

Αυτό, μας λέει, το χρωστάμε στο Λένιν, που «έβαλε ανοιχτά και τίμια, χωρίς ταλαντεύσεις το ζήτημα της ανάγκης μιας νέας διατύπωσης». (Όπως είπαμε παραπάνω ο Λένιν δεν έκανε καμιά νέα διατύπωση σε σχέση με την παλιά, την ύπαρξη της οποίας δεν γνώριζε καν). Και μη νομισθεί ότι η θεωρία για τη «νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα» είναι έργο του Στάλιν. Όχι, θα πει, «ακριβώς ο Λένιν και όχι κανένας άλλος ανακάλυψε την αλήθεια», και «δεν μπορεί κανείς να αφαιρέσει από το Λένιν εκείνο που δικαιωματικά του ανήκει». Όχι βέβαια, πως ο Λένιν στεκόταν π ιό ψηλά από τον Ένγκελς και το Μαρξ. Όχι, θα μας διαβεβαιώσει, αλλά «δεν μπορούμε να ζητάμε από τον Ένγκελς ή το Μαρξ, όσο μεγαλοφυείς στοχαστές κι αν ήταν, να προβλέψουν στην περίοδο του προ-μονοπωλιακού καπιταλισμού όλες τις δυνατότητες της ταξικής πάλης... που παρουσιάστηκαν στην περίοδο του αναπτυσσόμενου μονοπωλιακού καπιταλισμού».²²

Είχαν, φαίνεται, τους χρονικούς περιορισμούς του 19ου αιώνα, όπως θα έλεγαν κάποιοι σημερινοί «μαρξιστές».

Αποσιωπώντας το βασικότερο από την κομμουνιστική επανάσταση του Ένγκελς, τις διαδικασίες κατάκτησης της αταξικής και ακρατικής κοινωνίας, ο Στάλιν, τη συρρικνώνει σε εργατική εξουσία + μεταβατικά μέτρα, παίρνοντας μόνο αυτό που ο Ένγκελς θεωρούσε απαραίτητη προϋπόθεση για τη νίκη και τίποτα περισσότερο, αναφέρει ένα-ένα τα μεταβατικά μέτρα του Ένγκελς για να καταλήξει πανηγυρικά και με αρκετή δόση αυταρέσκειας, ότι τα 9/10 του προγράμματος της επανάστασης του Ένγκελς είχαν ήδη πραγματοποιηθεί στη Ρωσία του 1926.

«Ο Ένγκελς έλεγε, ότι η προλεταριακή επανάσταση με το πρόγραμμα που εκτέθηκε παραπάνω», (τα μεταβατικά μέτρα δηλαδή), «δεν μπορεί να γίνει σε μια ξεχωριστή χώρα. Τα γεγονότα όμως μαρτυρούν ότι στις νέες συνθήκες της ταξικής πάλης του προλεταριάτου, στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού, εμείς κάναμε κίολας σε βασικές γραμμές μια τέτοια επανάσταση σε μια ξεχωριστή χώρα, στη χώρα μας, και πραγματοποιήσαμε ήδη τα εννιά δέκατα του προγράμματος της».²³

Η πασιφανής διαστρέβλωση του Ένγκελς δεν αποτελεί κανένα πρόβλημα για το

Στάλιν, που συνεχίζει, σίγουρος για το θρίαμβο του έναντι των αντιπάλων του, κάνοντας αστεϊάκια και καταφεύγοντας σε ευφυολογήματα, όπως:

«Ο Ζηνόβιεφ μπορεί να πει ότι κάναμε λάθος που πραγματοποιήσαμε αυτό το πρόγραμμα... πολύ πιθανόν, πραγματοποιώντας αυτά τα σημεία, να πέσαμε σε ένα κάποιο «πνεύμα εθνικής στενότητας». «Πολύ πιθανόν».²³ Τα λόγια αυτά του Στάλιν σκεπάστηκαν από ασταμάτητα γέλια στο ακροατήριο του, προφανώς για τα παθήματα του Ζηνόβιεφ και όχι για τις ασυναρτησίες του Στάλιν, σε ένα ακροατήριο που ήταν μάλλον για κλάματα. Για να συνεχίσει με σοβαρό αυτή τη φορά και κατηγορηματικό τόνο:

«Πάντως ένα πράγμα είναι ξεκάθαρο, ότι εκείνο που ο Ένγκελς θεωρούσε την πέμπτη δεκαετία του περασμένου αιώνα, στις συνθήκες του προμονοπωλιακού καπιταλισμού απραγματοποίητο και αδύνατο για μια μόνη χώρα, έγινε πραγματοποιήσιμο και δυνατό στη χώρα μας στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού».²³

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1936, ο ίδιος ο Στάλιν θα διακηρύξει πανηγυρικά την «οριστική νίκη του σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ». Έτσι, η θεωρία του για τη δυνατότητα νίκης του σοσιαλισμού σε μια χώρα «επιβεβαιώθηκε» στην πράξη.

Αλλά ο σοσιαλισμός του Στάλιν, δεν ήταν η αταξική και ακρατική κοινωνία στην πρώτη της φάση, δεν ήταν δηλαδή ο σοσιαλισμός του Μαρξ, του Ένγκελς και του Λένιν. Ήταν ίδιος και σχεδόν απαράλλαχτο με το σοσιαλισμό του Κάουτσκι, δηλαδή, εργατική εξουσία συν κρατική ιδιοκτησία + συνεταιρισμοί.

Το 1936 δεν νίκησε ασφαλώς ο σοσιαλισμός στην ΕΣΣΔ, αν την έννοια σοσιαλισμός την κατανοούμε όπως ο Μαρξ, ο Ένγκελς και ο Λένιν. Το 1936 ολοκληρώθηκε στην ΕΣΣΔ η κατάργηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας στα βασικά μέσα παραγωγής και η μεταβίβαση τους στα χέρια του εργατικού κράτους, μια μεγάλη νίκη της ρωσικής και της παγκόσμιας εργατικής τάξης.

Η μεταβατική κοινωνία, που εγκαινιάστηκε το 1917 απόχτησε πλέον μια στέρεη βάση, τη μεταβατική ιδιοκτησία, δηλαδή την ιδιοκτησία του εργατικού κράτους στα βασικά μέσα παραγωγής και τη συνεταιριστική ιδιοκτησία στην αγροτική οικονομία.

Ταυτόχρονα όμως με τη μεγάλη αυτή νίκη η εργατική τάξη δέχτηκε και μια μεγάλη ήττα, καθώς ολοκληρώθηκε η διαδικασία απονεύρωσης της σοβιετικής δημοκρατίας και προχώρησε η κοινοβουλευτικοποίηση των σοβιετικών θεσμών (σοβιέτ) και η γραφειοκρατικοποίηση των διοικητικών και διευθυντικών οργάνων στο κράτος και το κόμμα.

Οι θεωρητικές επεξεργασίες του Στάλιν εκφράζουν αυτή ακριβώς τη διαδικασία και συνέβαλαν στην ολοκλήρωσή της.

Η καταργημένη ιδιωτική ιδιοκτησία, η μεγαλύτερη ως τώρα κατάκτηση της παγκόσμιας εργατικής τάξης, αποτέλεσε το βασικότερο στήριγμα της σοβιετικής εργατικής τάξης ενάντια στις αντεπαναστατικές δυνάμεις, και ήταν ο αποφασιστικός παράγοντας για όλες τις πρωτόγνωρες ιστορικές κατακτήσεις της μεταβατικής κοινωνίας και για την τεράστια συμβολή της στις παγκόσμιες κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις του 20ού αιώνα. Παρά το γεγονός ότι η εργατική τάξη άρχισε ήδη τότε, το 1936,

να χάνει την ταξική της κυριαρχία, και οι ταξικοί συσχετισμοί να γέρνουν υπέρ των αστικοποιημένων γραφειοκρατικών στρωμάτων, η ηρωική της δράση και η προωθητική δύναμη του Οκτώβρη πρόσφεραν γιγάντιες υπηρεσίες στην ανθρωπότητα. Μέσα σε συνθήκες σκληρής πάλης επανάστασης - αντεπανάστασης η παγκόσμια αστική τάξη χρειάστηκε πολλές ακόμα δεκαετίες ώσπου να παραμερίσει τη μεταβατική κοινωνία και να πανηγυρίσει την καπιταλιστική παλινόρθωση. Για τους εργάτες όλου του κόσμου, πολύ περισσότερο για τους συνειδητούς εργάτες, η υπεράσπιση αυτής της μεταβατικής κοινωνίας και των επιτευγμάτων της ήταν αυτονόητη. Δεν υπάρχει καμιά ανάγκη να τη μεταβαφτίσουμε σε σοσιαλισμό για να την υπερασπίσουμε, όπως νομίζουν οι σύγχρονοι οπαδοί του Κάουτσκι και του Στάλιν. Είναι, έτσι όπως ήταν. άξια υπεράσπισης και κριτικής εξέτασης.

Η θεωρία για τη νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα, είναι μια θεωρία κατασκευασμένη από το Στάλιν και παρά τις αιτιάσεις του ίδιου και των οπαδών του δεν έχει απολύτως καμιά σχέση με το Λένιν, αντιθέτως, αποτελεί ωμή διαστρέβλωση του μαρξισμού - λενινισμού.

Ο Στάλιν γνώριζε όπως είδαμε παραπάνω τις λενινιστικές θέσεις και τις υπεράσπιζε ως το 1924. Δεν ήταν λοιπόν, η λειψή γνώση ούτε η λειψή αφομοίωση, η κύρια αιτία για τη διαστρέβλωση του λενινισμού. Αν και η λειψή αφομοίωση παίζει σοβαρό ρόλο, όταν κατέχει κανείς τόσο υψηλές θέσεις σε ένα κομμουνιστικό κόμμα, δεν ήταν όμως αυτή. αλλά μάλλον οι ταξικοί συσχετισμοί, που ωθούσαν το Στάλιν στη διαστρέβλωση και την εγκατάλειψη του λενινισμού και στην κατασκευή της αντιμαρξιστικής και αντιλενινιστικής θεωρίας για τη «νίκη του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα».

Και ασφαλώς η θεωρία αυτή του Στάλιν «έφερε κάποιο όφελος», όπως θα έλεγε και ο ίδιος. Έφερε κάποιο όφελος όχι βέβαια στην εργατική τάξη, καθώς δεν εξυπηρετούσε το προχώρημα της επανάστασης της. Έφερε όχι κάποιο, αλλά μεγάλο όφελος στα διοικητικά και διευθυντικά στρώματα, στη γνωστή μας γραφειοκρατία, που είχε πάρει το πάνω χέρι στο σοβιετικό κράτος και στο σοβιετικό κόμμα. Τα στρώματα αυτά ήταν ικανοποιημένα από αυτό που ήδη υπήρχε, δεν ενδιαφέρονταν να προχωρήσει η επανάσταση μπροστά προς το σοσιαλισμό, γιατί κάτι τέτοιο θα σήμαινε και την κατάργησή τους. Έπρεπε να αποκοιμηθεί η εργατική τάξη, γι' αυτό και δεν μπορούσαν τότε να εγκαταλείψουν ανοιχτά το μαρξισμό - λενινισμό, αντίθετα δίνονταν όρκoi πίστης σ' αυτόν, και τα βροντόφωνα «Ζήτω ο μαρξισμός -λενινισμός κάλυπταν τη σταδιακή χυδαιοποίηση και την εγκατάλειψη του επιστημονικού σοσιαλισμού, της επαναστατικής θεωρίας του Μαρξ, του Ένγκελς και του Λένιν.

Για να διατηρήσουν αυτό που ήδη υπήρχε έπρεπε να το υπερασπιστούν από τις εξωτερικές επεμβάσεις, γι' αυτό και έπρεπε να ενισχύσουν το εργατικό και αντιιμπεριαλιστικό κίνημα στις άλλες χώρες, αρκεί αυτό το κίνημα να μην ξέφευγε από τον έλεγχό τους. Και τα έκαναν όλα αυτά. ώσπου να συνειδητοποιήσουν τη δυνατότητα να μετατραπούν τα διοικητικά και διευθυντικά στρώματα σε αστική τάξη. Με την εμφάνιση του Γκορμπατσόφ. του ανοιχτού πια εκπρόσωπου της παγκόσμιας αστικής

τάξης στην ηγεσία του κόμματος και του κράτους, αυτή η διαδικασία που άρχισε ήδη στη δεκαετία του '20, και συνεχίστηκε με πολλούς ενδιάμεσους σταθμούς, με σημαντικότερο απ' όλους τη Χρυσοδοξική περίοδο, έφθασε στο τέλος της, και η Οκτωβριανή επανάσταση ηττήθηκε οριστικά.

Ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε αγνές προθέσεις, η θεωρία του Στάλιν για «τη νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα» δεν υπηρετούσε την προλεταριακή επανάσταση, ούτε τα συμφέροντα της εργατικής τάξης. Συνέβαλε στο σταμάτημα κάθε θεωρητικής αναζήτησης για το προχώρημα προς το σοσιαλισμό (μιας και αυτός επιτεύχθηκε ήδη) και στόμωσε κάθε προβληματισμό για τους δρόμους ανάπτυξης της παγκόσμιας επανάστασης. Εξυπηρέτησε ιδιόμορφα τα συμφέροντα των διοικητικών και διευθυντικών στρωμάτων, τα συμφέροντα της σοβιετικής γραφειοκρατίας και τελικά ωφέλησε την παγκόσμια αστική τάξη.

Λενινισμός και τροτσκισμός

Ανάμεσα στο Λένιν και τον Τρότσκι υπήρξαν πολλές φορές σφοδρές αντιπαράθεσεις σε μια σειρά ζητήματα και ασκήθηκε εκατέρωθεν έντονη κριτική και πολεμική.

Μερικά από τα πιο βασικά ζητήματα της αντιπαράθεσης τους ήταν ο ρόλος της αγροτιάς στη ρωσική επανάσταση, όπου ο Τρότσκι έδειχνε μια τάση υποτίμησης, η μαρξιστική θεωρία της διαρκούς επανάστασης, όπου ο Τρότσκι την έβλεπε σωστά μόνο ως προς τη διεθνή της πλευρά μη κατανοώντας την μετεξέλιξη της αστικοδημοκρατικής σε σοσιαλιστική επανάσταση²⁴, ο ρόλος των συνδικάτων στη δικτατορία του προλεταριάτου, όπου ο Τρότσκι ζητούσε την κρατικοποίηση τους και ο Λένιν τα έβλεπε ως όργανα οικοδόμησης του σοσιαλισμού και ταυτόχρονα ως όργανα υπεράσπισης των εργατών απέναντι στο κράτος τους, κ.ά.

Στο ζήτημα της νίκης της επανάστασης και του σοσιαλισμού υπήρξαν επίσης κάποιες διαφορές ανάμεσα στο λενινισμό και τον τροτσκισμό. Ας δούμε ποιες ακριβώς.

Κατ' αρχήν και ο Λένιν και ο Τρότσκι, ως μαρξιστές πίστευαν ότι η κατάκτηση της αταξικής και ακρατικής κοινωνίας, δηλαδή η πλήρης και οριστική νίκη του σοσιαλισμού δεν μπορεί να υπάρξει στα πλαίσια μιας μόνης χώρας, παρά μόνο παγκόσμια. Καμιά επομένως απολύτως διαφορά δεν υπήρξε σ' αυτό το σημείο ανάμεσα στο λενινισμό και τον τροτσκισμό.

Καμιά επίσης διαφορά δεν υπήρξε ούτε και ως προς το σημείο της δυνατότητας νίκης της επανάστασης με τη στενή έννοια, με την έννοια της εγκαθίδρυσης της δικτατορίας του προλεταριάτου αρχικά σε μια χώρα. Ο Τρότσκι είχε μιλήσει ήδη το 1905 για τη δυνατότητα να νικήσει η εργατική τάξη της Ρωσίας πρώτη απ' όλες και να εγκαθιδρύσει την εργατική εξουσία στη Ρωσία. Και όταν αργότερα, το 1915 - 16 εξαρτούσε τη νίκη της επανάστασης από τις Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης, δεν απέκλειε να αρχίσει η επανάσταση τη νικηφόρα της πορεία από μια χώρα, απέκλειε

να κρατηθεί αυτή η νίκη αν δεν νικούσε το προλεταριάτο στις βασικές χώρες του κεφαλαίου.

Και ο Λένιν και ο Τρότσκι έβλεπαν τη δυνατότητα νίκης και εγκαθίδρυσης της δικτατορίας του προλεταριάτου αρχικά σε μια χώρα, και τη θεωρούσαν ως απαρχή της παγκόσμιας επανάστασης.

Εδώ αρχίζουν οι διαφορές τους.

Ο Λένιν θεωρούσε πως αυτή η νίκη μπορεί και πρέπει να κρατηθεί με τη βοήθεια του διεθνούς εργατικού κινήματος και η νικηφόρα εργατική εξουσία σε μια χώρα μπορεί και πρέπει να πραγματοποιήσει ότι είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί ώσπου να νικήσει η επανάσταση στις άλλες χώρες.

Ο Τρότσκι, αντίθετα, πίστευε ότι η νικηφόρα εργατική εξουσία σε μια χώρα δεν θα μπορούσε να κρατηθεί αν δεν ερχόταν η κρατική βοήθεια του διεθνούς προλεταριάτου, αν δε νικούσε στη συνέχεια η επανάσταση στις άλλες χώρες.

Αυτή είναι η πραγματική διαφορά ανάμεσα στο λενινισμό και στον τροτσκισμό στο ζήτημα της νίκης της επανάστασης και του σοσιαλισμού και καμιά άλλη.

Στις διαπραγματεύσεις ειρήνης με τους εκπροσώπους του γερμανικού ιμπεριαλισμού στο Μπρεστ-Λιτόφσκ, το Φλεβάρη 1918, ο Τρότσκι, ως επικεφαλής της σοβιετικής αντιπροσωπείας, αρνήθηκε να εφαρμόσει τις κατευθύνσεις του Λένιν και να υπογράψει την συνθήκη ειρήνης με τους βαριούς όρους που επέβαλαν οι Γερμανοί ιμπεριαλιστές. Ο Λένιν είχε τη γνώμη ότι πρέπει να υπογραφεί οπωσδήποτε η συνθήκη ειρήνης και να ικανοποιηθούν οι υπερβολικές απαιτήσεις των Γερμανών, για να πάρει το ρωσικό προλεταριάτο μια ειρηνική ανάσα. Ωστόσο βρέθηκε να μειωηφεί στην ΚΕ των μπολσεβίκων. Μια μερίδα της πλειοψηφίας στην ΚΕ θεωρούσαν προδοσία της επανάστασης την υπογραφή της συνθήκης ειρήνης με τέτοιους όρους και πίστευαν ότι ο πόλεμος πρέπει να συνεχισθεί έστω και με τίμημα την απώλεια της εργατικής εξουσίας. Ο Τρότσκι, προφανώς καθοδηγούμενος από την αντίληψη του, ότι μιας και δεν νίκησε ακόμα η επανάσταση στη Δύση είναι μάταιο να πιστεύουμε ότι θα μπορέσει να κρατηθεί η σοβιετική εξουσία, αρνήθηκε όπως είπαμε, να υπογράψει τη συνθήκη και πρόβαλε τη θέση «ούτε πόλεμος, ούτε ειρήνη», που στην πράξη βέβαια σήμαινε συνέχιση του πολέμου και πιθανότατη κατάρρευση τις σοβιετικής εξουσίας.

Όπως είναι γνωστό, ο Λένιν, ύστερα από προσπάθειες ενός μηνός κατόρθωσε να πείσει την πλειοψηφία της ΚΕ και η συνθήκη ειρήνης υπογράφηκε. Το Νοέμβρη της ίδιας χρονιάς η Νοεμβριανή επανάσταση του γερμανικού προλεταριάτου οδήγησε το γερμανικό ιμπεριαλισμό στην κατάρρευση και τα εδάφη που είχε αναγκαστεί να παραχωρήσει η νεαρή σοβιετική εξουσία επιστράφηκαν ξανά στη Σοβιετική Ρωσία, αποδείχνοντας στην πράξη ότι η μοναδικά σωστή ήταν η άποψη του Λένιν.

Ο Τρότσκι, βέβαια, στις αντιπαραθέσεις με το Στάλιν την περίοδο 1923-1927, δεν υπεράσπιζε πλέον την παλιά του θέση, εκφράζει πέρα για πέρα τις λενινιστικές θέσεις, εισπράττοντας την κατηγορία του Στάλιν για υποκρισία και για συνέχιση της προσπάθειας να αντικαταστήσει στο κόμμα το λενινισμό με τον τροτσκισμό.

Ούτε φυσικά η δήλωση του Τρότσκι στην Κομμουνιστική Διεθνή, ότι «σε όλα τα ζητήματα αρχών πάνω στα οποία συγκρούστηκα με το Λένιν, ο Λένιν είχε δίκιο», ήταν δυνατό να αλλάξει τη γνώμη του Στάλιν, και όποιος δεν συμφωνούσε μαζί του, ιδιαίτερα στη «νίκη του σοσιαλισμού σε μια χώρα», ήταν απλά τροτσκιστής! Έτσι λοιπόν, ολόκληρη η Ενωμένη Αντιπολίτευση, που σχηματίστηκε από μια πλειάδα παλιούς, μπολσεβίκους και τον Τρότσκι, ήταν «τροτσκιστική» και οι απόψεις της «εχθρικές», γι' αυτό και απαγορεύτηκε να γίνουν γνωστές στη ρωσική εργατική τάξη αλλά και στα ίδια τα μέλη του κόμματος του Λένιν.

«...Η πιο αγαπητή κατηγορία των τελευταίων χρόνων είναι η κατηγορία ότι πιστεύουμε στον «τροτσκισμό», γράφουν οι πρωταγωνιστές της Ενωμένης Αντιπολίτευσης στην πλατφόρμα τους το 1927 και συνεχίζουν:

«Ανακοινώσαμε σ' ολόκληρη την Κομμουνιστική Διεθνή: "Δεν είναι αλήθεια ότι υπερασπιζόμαστε τον τροτσκισμό. Ο Τρότσκι έχει δηλώσει στη Διεθνή ότι σ' όλα εκείνα τα ζητήματα αρχών που συγκρούστηκε με το Λένιν, ο Λένιν είχε δίκιο - και ιδιαίτερα πάνω στο ζήτημα της διαρκούς επανάστασης και της αγροτιάς". Αυτή την ανακοίνωση που έγινε μπροστά σ' ολόκληρη την ΚΔ, η ομάδα του Στάλιν αρνείται να τη δημοσιεύσει. Συνεχίζει να μας κατηγορεί για "τροτσκισμό". Η πιο πάνω ανακοίνωση σχετίζεται, βέβαια με εκείνες τις διαφωνίες που υπήρχαν στην πραγματικότητα με το Λένιν και όχι με εκείνες τις διαφορές που με ασυνειδησία εφευρέθηκαν από το Στάλιν και το Μπουχάριν... που απομακρύνονται ολοένα και περισσότερο από τις αρχές του Λένιν, προσπαθώντας να εξαπατήσουν το κόμμα και να το κάνουν να πιστέψει ότι αυτό είναι μια πάλη ανάμεσα στο λενινισμό και τον τροτσκισμό. Η πάλη είναι στην πραγματικότητα ανάμεσα στο λενινισμό και τον οπορτουνισμό του Στάλιν»²⁵, και σίγουρα δεν είχαν καθόλου άδικο.

Σημειώσεις

1. Λένιν: "Για το σύνθημα των Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης" Άπαντα, τ.26 σ.362-363 Εκδ. Σύγχρονη Εποχή
2. Λένιν: "Το στρατιωτικό πρόγραμμα της προλεταριακής επανάστασης" Άπαντα, τ.30, σ.133 Σύγχρονη Εποχή
3. "Απόφαση του 4ου Συνεδρίου της Κ.Δ. πάνω στο θέμα Ρώσικη Επανάσταση" Protokoll des iv weltkongresses der Kommunistischen Internationale, 1923, τ.ii, σ.965
4. Κ. Κάουτσκι "Zwei Schrifften zum Umlernen" Neue Zeit 30.4.1917, σ.141
5. Λ. Τρότσκι Βλ στο Στάλιν "Η σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση στο κόμμα μας" Άπαντα τ.8 σ.288-289 εκδ. της ΚΕ του ΚΚΕ 1953
6. Λένιν: "Θεμελιακές Θέσεις σχετικά με το ζήτημα του πολέμου" Άπαντα τ.26 σ.219-220 Εκδ. Σύγχρονη Εποχή
7. Κ. Κάουτσκι: "Nationalstaat, Umperialistischer Staat und staatendund" Νυρεμβέργη 1915, σ.75
8. Λένιν: "Για το σύνθημα των Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης" Άπαντα, τ.26, σ.360-362 Εκδ. Σύγχρονη Εποχή
9. Λένιν: ο.π. σ.362-363
10. Λένιν: "Το στρατιωτικό πρόγραμμα της προλεταριακής επανάστασης" Άπαντα, τ.30, σ.133 Σύγχρονη Εποχή

11. Στάλιν: "Οι βάσεις του Λενινισμού", Άπαντα τ.6, σ.117, 120, 122
12. Στάλιν: "Πάνω στα ζητήματα του Λενινισμού", Άπαντα τ.8, σ.71-72
13. Στάλιν: "Η Επανάσταση του Οκτώβρη και η ταχτική των Ρώσων Κομμουνιστών", Άπαντα τ.6 σελ. 453, 456, 457
14. Στάλιν: "Ερωτήσεις και Απαντήσεις" (ομιλία στο Πανεπιστήμιο Σβερντλοφ), Άπαντα, τ.7, σ.175-176
15. Στάλιν: "Πάνω στα ζητήματα του Λενινισμού", Άπαντα τ.8, σ.36
16. Στάλιν: "Τα αποτελέσματα των εργασιών της 14ης Συνδιάσκεψης", Άπαντα, τ.7, σ.120-121
17. Στάλιν: ο.π. σ.124, 126, 128
18. Στάλιν: ο.π. σ.129-130
19. Στάλιν: "Πάνω στα ζητήματα του Λενινισμού", Άπαντα τ.8, σ.72
20. Στάλιν "Η σοσιαλδημοκρατική παρέκλιση στο κόμμα μας", Άπαντα, τ.8, σ.311
21. Στάλιν: ο.π. σ.306-307
22. Στάλιν: ο.π. σ.280, 283, 345
23. Στάλιν: ο.π. σ.343, 344
25. Βλέπε στο: Κ. Μπατίκα "Ο Οκτώβρης του 1917 και η διαρκής επανάσταση", Αριστερή Ανασύ-νταξη, τ.4-5 (Ιούλης-Δεκέμβρης 1994)
25. "Η Πλατφόρμα της Ενωμένης Αντιπολίτευσης (1927)", Εκδόσεις Αλλαγή, Αθήνα 1985, σ.125-126

ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ, ΡΕΦΟΡΜΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ.

Ο εργατικός έλεγχος είναι η έμπρακτη αμφισβήτηση της οικονομικής εξουσίας των καπιταλιστών στη διαδικασία της παραγωγής. Είναι τα πρακτικά μέτρα που παίρνει η εργατική τάξη για να βάλει υπό την επιτήρηση της το διευθυντικό δικαίωμα του καπιταλιστή, για να καταργήσει την μονοκρατορία, την απόλυτη εξουσία και το κουμάντο των ιδιοκτητών των μέσων παραγωγής. Ο εργατικός έλεγχος της παραγωγής δεν είναι ακόμα η κατάργηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, καταργεί όμως τα ανεξέλεγκτα προνόμια των καπιταλιστών. Δεν είναι ακόμη η κατάλυση της δυνατότητας να αποσπούν και να ιδιοποιούνται υπεραξία οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής, δεν είναι η κατάργηση του καπιταλιστικού κέρδους αλλά ο περιορισμός του. Δεν καταργεί δηλαδή τη ληστεία αλλά βάζει χαλινάρι στη ληστεία των καπιταλιστών. Εργατικός έλεγχος σημαίνει έλεγχο της εργατικής τάξης στο τι και πώς παράγεται, στα κέρδη και σε ολόκληρη τη σφαίρα της παραγωγικής διαδικασίας (επενδύσεις, προμήθειες, τιμές, οργάνωση της παραγωγής).

Πρόκειται για την επιβολή της εργατικής θέλησης σε μια διαδικασία κατάργησης της ιδιωτικής ιδιοκτησίας εκεί όπου και όταν δεν υπάρχουν ακόμη οι συνθήκες για την άμεση απαλλοτρίωση των απαλλοτριωτών και απαιτούνται προπαρασκευαστικά μέτρα γι' αυτήν την απαλλοτρίωση.

Ο εργατικός έλεγχος δεν γνωρίζει κανενός είδους εμπορικά μυστικά και κανενός είδους απόρρητα. Η κατάργηση του απόρρητου και η πλήρης δημοσιότητα όλων των στοιχείων της υπό εργατικό έλεγχο επιχείρησης είναι βασικό ζήτημα, είναι κατά το Λένιν, «το κλειδί για τον εργατικό έλεγχο». Σ' αυτό, «στην κατάργηση του απόρρητου βρίσκεται το πιο ευαίσθητο στοιχείο του κεφαλαίου που ληστεύει το λαό».¹

Ο εργατικός έλεγχος για να είναι πραγματικός πρέπει φυσικά να ασκείται από την εργατική τάξη πάνω στους καπιταλιστές. Πρέπει να ασκείται από εργατικά όργανα. Στην περίπτωση που τα όργανα του ελέγχου είναι μικτά τότε η πλειοψηφία τους πρέπει να αποτελείται από εργάτες ή οι συμμετέχοντες στον έλεγχο εργάτες να έχουν το δικαίωμα του βέτο. Σε κάθε περίπτωση οι αποφάσεις στον έλεγχο πρέπει να είναι υποχρεωτικές για τους ιδιοκτήτες καπιταλιστές.

Αν δεν υπάρχουν οι παραπάνω όροι τότε δεν πρόκειται για πραγματικό εργατικό έλεγχο αλλά για συμμετοχή των εργατών στη διαχείριση των καπιταλιστικών υποθέσεων. Κάθε συμμετοχή εργατικών εκπροσώπων σε διάφορα όργανα που δεν πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις, που δεν επιβάλουν υποχρεωτικά τις εργατικές αποφάσεις, που είναι δέσμια του εμπορικού μυστικού και του απόρρητου, που δεν έχουν ουσιαστικές αρμοδιότητες αποκάλυψης των μυστικών της εκμετάλλευσης και της κερδοσκοπίας, παρά τα όποια φτιασιδώματα και τις τυμπανοκρουσίες δεν απο-

τελούν εργατικό έλεγχο, αποτελούν προσπάθεια αποπροσανατολισμού και παραπλάνησης της εργατικής τάξης. Είναι αυτό που ο Λένιν ονόμασε «καπιταλιστικό-γραφειοκρατικό έλεγχο».

Τέτοια είναι όλα τα μοντέλα συμμετοχής των εργαζομένων που υπήρχαν και υπάρχουν σε όλο τον καπιταλιστικό κόσμο, τόσο σε επίπεδο εργοστασίου και τόπου δουλειάς, όσο και στο επίπεδο διοίκησης των καπιταλιστικών επιχειρήσεων.

Το χαρακτηριστικό αυτών των μοντέλων συμμετοχής είναι α) πενιχρές αρμοδιότητες των αμιγώς εργατικών οργάνων και περιορισμένες δυνατότητες, β) πλειοψηφία των εκπροσώπων των καπιταλιστών στα μικτά όργανα, γ) απαραβίαστο του εμπορικού μυστικού και του απόρρητου. Το απόρρητο είναι ιερό και απαραβίαστο κατοχυρωμένο με νόμους του κράτους. Οι συμμετέχοντες εργατικοί εκπρόσωποι έχουν «το δικαίωμα της πληροφόρησης», πληροφορούνται όμως τόσα και όσα κρίνουν ότι πρέπει να τους πληροφορήσουν οι καπιταλιστές, και το σπουδαιότερο, δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιήσουν δημόσια ούτε κι αυτές τις πληροφορίες, δεν επιτρέπεται καν να τις μεταφέρουν ούτε στους συναδέλφους τους που τους εξέλεξαν. Για τους παραβάτες σε πολλές νομοθεσίες προβλέπονται αυστηρές ποινές μέχρι και η απόλυση.

Ο πραγματικός εργατικός έλεγχος μπορεί σποραδικά και σε μεμονωμένες περιπτώσεις να εφαρμοστεί και στα πλαίσια του συστήματος, όπου φυσικά δεν μπορεί να γενικευθεί με δεδομένη την παντοδυναμία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας που δεν επιτρέπει την έμπρακτη αμφισβήτηση της. Φυσικά, ιδεολογικά και προπαγανδιστικά ο εργατικός έλεγχος οφείλει να είναι παρών από το εργατικό κίνημα και στα πλαίσια του συστήματος.

Πιο διευρυμένα ανάλογα με τους συσχετισμούς μπορεί να εφαρμοστεί ο εργατικός έλεγχος σε επαναστατικές καταστάσεις, πριν την εγκαθίδρυση της εργατικής εξουσίας.

Γενικός, πανεθνικός και πανταχού παρών, όμως, εργατικός έλεγχος μπορεί να υπάρξει μόνο μετά την κατάκτηση της εξουσίας και την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου.

Σ' αυτή την περίπτωση ο εργατικός έλεγχος εφαρμόζεται σε κείνες τις επιχειρήσεις που δεν μπορούν άμεσα να εθνικοποιηθούν και να παραδοθούν στα χέρια του προλεταριακού κράτους.

Η προλεταριακή εξουσία, που εθνικοποιεί, κρατικοποιεί τις μεγάλες επιχειρήσεις, δεν είναι δυνατό να αφήσει τους ιδιώτες καπιταλιστές που δεν μπορεί ακόμη να απαλλοτριώσει, να κερδοσκοπούν ανεξέλεγκτα. Δεν τους αφαιρεί εντελώς τα κέρδη αλλά επιβάλλει τον εργατικό έλεγχο της παραγωγής. Όταν όλα τα μέσα παραγωγής περάσουν στα χέρια του εργατικού κράτους τότε ο εργατικός έλεγχος αυτής της μορφής εκπληρώνει το ρόλο του.

Εργατική διαχείριση.

Στις επιχειρήσεις που πέρασαν στα χέρια του κράτους, σε όσες πέρασαν αρχικά με την κατάκτηση της εξουσίας και σε όλες, όταν η κατάργηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας ολοκληρωθεί, ο έλεγχος των εργατών δεν είναι πια εργατικός έλεγχος πάνω στους καπιταλιστές, είναι έλεγχος πάνω στην εργατική διοίκηση και διεύθυνση της επιχείρησης.

Σε όλες τις εθνικοποιημένες επιχειρήσεις επιβάλλεται η εργατική διαχείριση. Εκλέγονται δηλαδή συλλογικές διευθύνσεις από τις Γενικές συνελεύσεις των εργατών.

Τα συλλογικά αυτά όργανα διεύθυνσης είναι, όπως και όλα τα κρατικά και οικονομικά όργανα της δικτατορίας του προλεταριάτου κάθε στιγμή ανακλητά από τη συνέλευση που τα εξέλεξε.

Λογοδοτούν στη Γενική Συνέλευση, της οποίας οι αποφάσεις είναι υποχρεωτικές και δεν μπορούν να αναιρεθούν από τη διεύθυνση παρά μόνο από τον ανώτερο κρίκο της εργατικής εξουσίας, από το σοβιέτ της πόλης ή της περιοχής στο οποίο η γενική συνέλευση των εργατών του συγκεκριμένου εργοστασίου εξέλεξε τον αντιπρόσωπο της.

Με την προσέλκυση των πλατιών εργατικών μαζών στην υπόθεση της διακυβέρνησης και της διεύθυνσης της παραγωγής όλοι οι εργάτες συνηθίζουν στο έργο της διοίκησης και της διεύθυνσης και όταν και οι άλλες προϋποθέσεις εκπληρωθούν έρχεται μια εποχή που δεν διοικεί κανένας, η εποχή όπου κατακτήθηκε η κοινωνική ιδιοκτησία, η εποχή του σοσιαλισμού, πρώτης φάσης της κομμουνιστικής κοινωνίας όπου το πολιτικό κράτος απονεκρώθηκε και στο υπόλειμμα κράτους που απέμεινε, το κράτος διαχειρίσις στην εποχή του σοσιαλισμού, δεν υπάρχουν πλέον μόνιμες διευθύνσεις καθώς όλοι μπορούν να διευθύνουν και διευθύνουν εναλλάξ και επομένως κανένας δεν διευθύνει.

Τα όργανα του εργατικού ελέγχου και οι αρχές συγκρότησης και λειτουργίας τους.

Τον εργατικό έλεγχο, πάνω στην παραγωγή μπορούν να τον ασκήσουν διάφορες οργανώσεις και εκλεγμένα όργανα της εργατικής τάξης (συνδικάτα, εργοστασιακές επιτροπές, ειδικά εκλεγμένες επιτροπές ελέγχου). Οι εργοστασιακές επιτροπές, ωστόσο, ήταν τα κατεξοχήν όργανα άσκησης του εργατικού ελέγχου στην παραγωγή. Αυτό το περιεχόμενο είχε η δράση τους παντού και πάντοτε όπου εμφανίστηκαν. Γύρω από το περιεχόμενο αυτών των εργατικών οργάνων υπήρξε σκληρή σύγκρουση των δύο γραμμών στο εργατικό κίνημα. Η επαναστατική γραμμή έβλεπε τις εργοστασιακές επιτροπές (όπως και γενικά τα σοβιέτ και τα συμβούλια) ως όργανα της προλεταριακής εξουσίας στα εργοστάσια και τους τόπους δουλειάς. Παντού όπου η

εργατική επανάσταση νίκησε οι εργοστασιακές επιτροπές ανέλαβαν τον έλεγχο της παραγωγής.

Η ρεφορμιστική αντίληψη και γραμμή (Μενσεβίκοι, Κάουτσκι κλπ) ήθελε και αυτές τις εργατικές οργανώσεις σε ρόλο ανάλογο μ' αυτόν που έδιναν και στα συνδικάτα, το περιεχόμενο της δράσης τους όφειλε να είναι η καλύτερη οργάνωση της οικονομικής πάλης, και ειδικότερα, η διεκδίκηση εργασιακών ζητημάτων, ο έλεγχος των συνθηκών δουλειάς, ζητήματα τήρησης του ωραρίου εργασίας και εφαρμογής μέτρων ασφαλείας στα εργοστάσια και τους τόπους δουλειάς. Όπου οι προλεταριακές επαναστάσεις ηττήθηκαν, οι εργοστασιακές επιτροπές (εργοστασιακά συμβούλια) που ήταν γέννημα της επαναστατικής περιόδου, απογυμνώθηκαν σιγά-σιγά από το επαναστατικό τους περιεχόμενο. Στις καπιταλιστικές χώρες καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα μπλέχτηκαν στα γρανάζια των διάφορων αστικών νόμων και μετατράπηκαν σε όργανα ταξικής συνεργασίας. Οι εργοστασιακές επιτροπές, εκλέγονται από όλους τους εργάτες και υπάλληλους του εργοστασίου ή της επιχείρησης, συνδικαλισμένους και μη, ανεξάρτητα από ειδικότητα, φύλλο ή εθνικότητα, είναι όργανα αιρετά, κάθε στιγμή ανακλητά και η δράση τους διαφανής και σε πλήρη δημοσιότητα.

Η αιρετότητα είναι σημαντικό στοιχείο αν πρόκειται πραγματικά για γνήσια εργατικά όργανα. Οι εργοστασιακές επιτροπές (συμβούλια) ως όργανα του εργατικού ελέγχου πρέπει να αποτελούνται αμιγώς από μισθωτούς του εργοστασίου ή του τόπου δουλειάς. Σε περίπτωση μικτών οργάνων ελέγχου όπου δηλ. συμμετέχουν και εκπρόσωποι των μετόχων, οι εργάτες πρέπει να αποτελούν την πλειοψηφία ή να έχουν το δικαίωμα του βέτο. Οι αποφάσεις τους πρέπει να είναι υποχρεωτικές για την καπιταλιστική διοίκηση της επιχείρησης, αλλιώς μετατρέπονται σε διακοσμητικά όργανα και σε συνδιαχειριστές των καπιταλιστικών υποθέσεων.

Η αιρετότητα είναι πολύ σημαντικό στοιχείο αλλά όχι αρκετό για μια πραγματική διαδικασία έλεγχου της παραγωγής. Η αιρετότητα πρέπει να συνοδεύεται οπωσδήποτε με την ανακλητότητα. Οι εργάτες πρέπει να έχουν σε κάθε στιγμή τη δυνατότητα να ανακαλούν αυτούς που εξέλεξαν στην εργοστασιακή επιτροπή. Την αιρετότητα δεν την αρνείται ο ρεφορμισμός και αυτή καθ' εαυτή δεν ενοχλεί ούτε τους καπιταλιστές.

Το δικαίωμα της ανάκλησης είναι ουσιαστικό γιατί εμποδίζει τους καπιταλιστές να οργανώνουν αγοραπωλησίες εργατικών εκπροσώπων, μιας και ακυρώνει τις αγοραπωλησίες καθώς μόλις προχωρήσουν στην εξαγορά θα χάσουν τον εξαγορασμένο «εργατικό» εκπρόσωπο, αφού οι εργάτες θα τον ανακαλούσαν αμέσως. Η ανακλητότητα αποτελεί αποτελεσματικό όπλο στα χέρια της εργατικής τάξης ενάντια στις προσπάθειες διαφθοράς εργατών που εφαρμόζουν οι καπιταλιστές. Αφαιρεί τη δυνατότητα να υπάρξουν διάφοροι απατεώνες που, όπως στα αστικά κοινοβούλια, άλλα υπόσχονται προεκλογικά και εντελώς διαφορετικά πράττουν όταν εκλεγούν. Δρα ενισχυτικά και στους ίδιους τους εργατικούς εκπροσώπους και τους εμποδίζει να υποκύψουν και να συμβιβαστούν μόλις βρεθούν στη συντροφιά με τους καπιταλι-

στές. Αλλά και για ένα άλλο λόγο η ανακλητότητα είναι αναγκαία και χρήσιμη. Για τον απλούστατο λόγο ότι η συνέλευση μπορεί να αλλάξει γνώμη, να συνειδητοποιηθεί στην πορεία και να μην την εκφράζει πια η χτεσινή εκλογή της και να θέλει να την αλλάξει. Με την αλλαγή των συσχετισμών ή της στάσης της συνέλευσης οι εργάτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να μην περιμένουν 1, 2 ή 3 χρόνια ώσπου να μπορέσουν να μαυρίσουν τον εκπρόσωπο που εξέλεξαν, αλλά να είναι σε θέση κάθε στιγμή να τον αντικαθιστούν και να εναρμονίζουν την εκπροσώπηση τους με την επελθούσα νέα κατάσταση.

Το δικαίωμα της ανάκλησης δίνει τη δυνατότητα στους εργάτες να αλλάζουν κάθε στιγμή τους εκπροσώπους τους, είτε γιατί αυτοί πέρασαν στην αντίπερα όχθη, είτε γιατί δεν ανταποκρίνονται πια στα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν από τη συνέλευση, είτε γιατί άλλαξαν οι συσχετισμοί.

Η αιρετότητα λοιπόν αποτελεί αποτελεσματικό μέσο μόνο σε περίπτωση που συμπληρώνεται και συνδυάζεται με το δικαίωμα της σε κάθε στιγμή άμεσης ανάκλησης. Αυτό αποτελεί ένα από τα ουσιαστικά διαφοροποιητικά στοιχεία ανάμεσα στον με επαναστατικό τρόπο εφαρμοζόμενο εργατικό έλεγχο και το γραφειοκρατικό εκφυλισμό του, τα διάφορα συμμετοχικά μοντέλα ταξικής συνεργασίας. Δεν είναι καθόλου τυχαίο, ότι πουθενά στον καπιταλισμό, σε καμιά αστική νομοθεσία δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα της ανάκλησης.

Το δικαίωμα της ανάκλησης είναι στην περίπτωση της μεταβατικής περιόδου, της δικτατορίας του προλεταριάτου, ζωτικής σημασίας για να αποτραπεί η αστικοποίηση, η γραφειοκρατικοποίηση των εργατικών διοικητικών και διευθυντικών στρωμάτων, για να μην κλέψουν τη νίκη από την εργατική τάξη οι ίδιοι οι εκπρόσωποι της, μια νίκη που κατέκτησε με πολύ κόπο και αίμα.²

Οι εργοστασιακές επιτροπές δίνουν συνεχώς λόγο στη Γενική Συνέλευση που τις εξέλεξε, οι αποφάσεις τους και τα αποτελέσματα του ελέγχου τους είναι διαρκώς υπό την έγκριση της συνέλευσης.

Οι Γενικές Συνελεύσεις των εργατών στην περίοδο της δικτατορίας του προλεταριάτου είναι βασικό πολιτικό όργανο της εργατικής τάξης. Σ' αυτές βρίσκει την ενσάρκωση του το ενιαίο μέτωπο των εργατών που αποφάσισαν να θέσουν τέρμα στον καπιταλισμό και την εκμετάλλευση και να οικοδομήσουν τη νέα κοινωνία. Η Γενική Συνέλευση των εργατών στα εργοστάσια και τους τόπους δουλειάς αποτελεί το βασικό κύτταρο της εργατικής εξουσίας και της οργάνωσης και της διεύθυνσης της παραγωγής. Οι Γενικές Συνελεύσεις των εργατών εκλέγουν, ανακαλούν και ελέγχουν τα συλλογικά όργανα διεύθυνσης της παραγωγής και τους εκπροσώπους τους στα τοπικά σοβιέτ. Η εργατική εξουσία και η οργάνωση και διεύθυνση της παραγωγής έχουν σ' αυτές τη βάση τους.

ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΠΩΣ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΠΡΟΒΑΛΕΙ ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ;

Πρόκειται για ένα πολύ σοβαρό ζήτημα στη δράση του επαναστατικού εργατικού κινήματος και σχετίζεται άμεσα με το ζήτημα της σύνδεσης μεταρρύθμισης - επανάστασης.

Το εργατικό κίνημα αν θέλει να κάνει επαναστατική πολιτική δεν μπορεί να περιορίζει την καθημερινή πρακτική του δράση στην οικονομική πάλη και να θεωρεί ότι η προβολή του μέλλοντος του κινήματος είναι αρμοδιότητα αποκλειστικά της ιδεολογικής και προπαγανδιστικής του δραστηριότητας. Δεν μπορεί να κατακερματίζει την ταξική πάλη και να αναθέτει πλευρές της στις διάφορες οργανώσεις της τάξης, μέσα στις οποίες συγκροτείται και υπάρχει το συνολικό εργατικό κίνημα. Δεν μπορεί να υπάρξει εξειδικευμένος καταμερισμός του τύπου «τα συνδικάτα για την οικονομική και τα κόμματα για την πολιτική πάλη». Όλες οι οργανώσεις της τάξης οφείλουν να κάνουν ταξική, δηλαδή, πραγματικά πάλη πολιτική. Φυσικά οι διάφορες οργανώσεις (κόμματα, συνδικάτα, εργοστασιακά συμβούλια) έχουν διακριτούς ρόλους στα πλαίσια της ενιαίας ταξικής πάλης (οικονομική - πολιτική και ιδεολογικοθεωρητική) και όλες κάνουν πολιτική με το δικό τους τρόπο και διατηρούν συναγωνιστικές σχέσεις και αγωνιστικούς δεσμούς μεταξύ τους.

Στο ζήτημα που μας αφορά εδώ, το επαναστατικό ρεύμα διαχωρίζεται σαφώς από το ρεφορμισμό, που για το μόνο που ενδιαφέρεται είναι το καθημερινό και εφήμερο συμφέρον της τάξης, καθώς και από διάφορα άλλα ρεύματα που το μόνο που κάνουν είναι να προβάλλουν ένα ακαθόριστο μέλλον του κινήματος.

Μέσα στην καθημερινή πάλη προβάλλει το μέλλον του κινήματος. Και αυτό όχι μόνο ιδεολογικά και προπαγανδιστικά άλλα μέσα από συγκεκριμένα πρακτικά αιτήματα που δείχνουν στο παρόν, τα μελλοντικά καθήκοντα της εργατικής τάξης και του κινήματος της.

Πάνω σ' αυτό υπήρξαν κατά καιρούς διάφορες ταλαντεύσεις. Έτσι π.χ. στα συνέδρια της Κομμουνιστικής Διεθνούς έγινε εκτεταμένη συζήτηση για το αν πρέπει να προβάλλεται το αίτημα του εργατικού ελέγχου σε μη επαναστατικές καταστάσεις. Οι κομμουνιστές του γερμανόφωνου χώρου, αηδιασμένοι προφανώς από τη ρεφορμιστική εκπόρνευση του αιτήματος αυτού, θεωρούσαν ρεφορμισμό την προβολή του σε μη επαναστατικές καταστάσεις. Το μπολσεβίκικο Κόμμα με επικεφαλής το Λένιν αντιτάχθηκε σ' αυτή τη λογική και απέρριψε τις αιτιάσεις, ότι είναι δήθεν ρεφορμισμός η προβολή στην καθημερινή πάλη του αιτήματος για εργατικό έλεγχο και των άλλων μεταβατικών αιτημάτων. Αυτή η θέση των μπολσεβίκων ήταν απόλυτα συνεπής με τις σχετικές θέσεις του Μαρξ και του Ένγκελς.

Ο Ένγκελς π.χ. έλεγε, ότι το εργατικό κίνημα δεν μπορεί να προβάλλει μόνο πραγματοποιήσιμα στα πλαίσια του συστήματος αιτήματα. Και όχι μόνο αυτό αλλά τόνιζε ότι οι Κομμουνιστές στα αστικά κοινοβούλια δεν κάνουν μόνο «θετικές» προ-

τάσεις, δεν κάνουν δηλαδή μόνο προτάσεις που είναι πραγματοποιήσιμες από την αστική κυβέρνηση, πρέπει να κάνουν και προτάσεις μη πραγματοποιήσιμες στα αστικά πλαίσια, αρκεί να είναι πραγματοποιήσιμες από μια άλλη, από την εργατική κυβέρνηση.

Η προβολή αυτών των αιτημάτων στην καθημερινή πάλη είναι εντελώς απαραίτητη και συμβάλει στο έργο της συνειδητοποίησης και της προετοιμασίας της εργατικής τάξης για την πραγματοποίηση των επαναστατικών μετασχηματισμών.

Μ' αυτή την έννοια και προβάλλοντας το επαναστατικό περιεχόμενο αυτών των αιτημάτων οι επαναστάτες εργάτες οφείλουν να συμμετέχουν και στη δράση των διάφορων οργάνων συμμετοχής, των διάφορων οργάνων του «καπιταλιστικού-γραφειοκρατικού» ελέγχου, για να αποκαλύπτουν στις εργατικές μάζες την απάτη των καπιταλιστών και των ρεφορμιστών εταίρων τους.

Ο σωστός συνδυασμός των αιτημάτων στην καθημερινή πάλη αποτελεί σημαντικό στοιχείο της πολιτικής του ενιαίου εργατικού μετώπου, που στο βαθμό που η επιρροή της θα διευρύνεται και θα γίνεται πλειοψηφική, η εργατική τάξη θα ατσάλωνει το μέτωπο και μέσα από τις Γενικές Συνελεύσεις των εργατών και τα εργοστασιακά συμβούλια ή όποιες άλλες μορφές οργάνωσης του μετώπου αναδειξεί η ταξική πάλη, θα ανατρέψει τον καπιταλισμό και θα οικοδομήσει τη νέα κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση.

Στη σημερινή στιγμή το βασικότερο για μια τέτοια πορεία είναι η επαναστατική ανασυγκρότηση του κινήματος και η συγκρότηση της συνειδητής πρωτοπορίας, η κατάκτηση επαναστατικού κόμματος που θα συνδέσει το σοσιαλισμό με το εργατικό κίνημα και θα του δώσει νικηφόρα προοπτική.

1 Λένιν: Άπαντα, Σύγχρονη Εποχή, τ. 34, σ. 171

2 Βλ. Κ. Μπατίκα: Μεταβατική περίοδος... (Μέρος 2ο), Α.Α., τ. 17, (Οκτ.- Δεκ. 2000)

Η Τσετσενία και το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών στην εποχή του ιμπεριαλισμού

Ισχύει λοιπόν το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών μέχρις αποχωρισμού, όπως το ανέλυσε και το υπερασπίστηκε ο Λένιν, στην εποχή του ιμπεριαλισμού ή ΟΧΙ; Μήπως με τη διατύπωση «διαφορετικό είναι στην εποχή περάσματος από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό και διαφορετικό στην εποχή του ιμπεριαλισμού», ξεμπερδέψαμε με το πρόβλημα και δεν χρειάζεται καμιά παραπέρα διερεύνηση;

Είναι βέβαια απολύτως σωστό ότι ο «εθνικό-απελευθερωτικός αγώνας» υπό την ηγεσία της αστικής τάξης μπορεί να παίρνει στην εποχή του ιμπεριαλισμού αντιδραστικό χαρακτήρα και να ενισχύει τον αστικό εθνικισμό. Αυτό όμως δεν είναι λόγος να αρνηθούν η εργατική τάξη και οι κομμουνιστές το δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Και σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν και δεν πρέπει να το αρνηθούν στον τσετσένικο λαό, λόγω του αυτονόητου και αδιαμφισβήτητου γεγονότος ότι «η αστική τάξη της Τσετσενίας είναι αδύνατο να κάνει νικηφόρο αγώνα ενάντια στους Ρώσους χωρίς συμμαχίες με άλλα ισχυρά καπιταλιστικά κράτη». Και φυσικά δεν έπρεπε και δεν πρέπει να το αρνηθούν ούτε από τον κοσσοβάρικο λαό, επειδή ο ΟΥΤΣΕΚΑ ήταν και είναι μια εγκληματική αστική οργάνωση στην υπηρεσία του ιμπεριαλισμού.

Με τα ίδια ακριβώς επιχειρήματα η Ρόζα Λούξεμπουργκ καλούσε το Λένιν και τους μπολσεβίκους να διαγράψουν από το πρόγραμμά τους την παράγραφο που αναφερόταν στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών.

Θυμίζουμε ότι η συζήτηση και αντιπαράθεση του Λένιν με τη Ρόζα Λούξεμπουργκ δεν έγινε σε κάποια εποχή περάσματος από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό, αλλά ακριβώς στην εποχή του ιμπεριαλισμού και αφορούσε κυρίως την τσαρική Ρωσία, μια ιμπεριαλιστική χώρα, έστω και αν στην επικράτειά της υπήρχαν ισχυρά φεουδαρχικά υπολείμματα, έστω και αν αυτή ήταν σχετικά καθυστερημένη. Ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι ήταν οι πιο φλογεροί υπερασπιστές του δικαιώματος αυτοδιάθεσης όλων των λαών που θα το ζητούσαν, και βέβαια των λαών της τσαρικής Ρωσίας. Τίμησαν και εφάρμοσαν την προγραμματική τους θέση ως το τέλος, μια προγραμματική θέση που δεν την εγκατέλειψαν από τη στιγμή της συγκρότησής τους σε ξεχωριστό κόμμα, οπότε και την συμπεριέλαβαν στο πρόγραμμά τους το 1903. Δέχτηκαν γι' αυτή πολλά πυρά από την αστική τάξη και από όλες τις πλευρές του σορτοουνισμού, καθώς και την κριτική και πολεμική επαναστατών που λάθευαν, όπως αυτό συνέβαινε με τη Ρόζα Λούξεμπουργκ. Ποιος να φαντασθεί ότι 90 χρόνια μετά θα βρίσκονταν άνθρωποι που θα επαναλάμβαναν τα λάθη της Λούξεμπουργκ στο όνομα μάλιστα του λενινισμού, όπως κάνει ο «Ριζοσπάστης»;

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ, λοιπόν, ξεκινούσε από την αρχή ότι κάθε εθνικό ζήτημα

στην εποχή του ιμπεριαλισμού αξιοποιείται αναπόφευκτα από τα ιμπεριαλιστικά κράτη για τα δικά τους συμφέροντα και γι' αυτό ήταν της γνώμης ότι τα προλεταριακά κόμματα έπρεπε να διαγράψουν από το πρόγραμμά τους όλα τα σημεία περί αυτοδιάθεσης των εθνών.

Ακόμα, έλεγε, πως δεν μπορούμε να μιλάμε στο σοβαρά για αυτοδιάθεση των μικρών κρατών διότι η πραγματική εθνική τους ανεξαρτησία είναι ανέφικτη και απραγματοποίητη στην εποχή του ιμπεριαλισμού. Η αναγνώριση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης ισοδυναμούσε κατά τη γνώμη της με υποστήριξη του αστικού εθνικισμού του καταπιεζόμενου έθνους, διέφθειρε την ταξική συνείδηση του προλεταριάτου και το απομάκρυνε από τη διεθνιστική συνένωσή του στην πάλη του για την ανατροπή του καπιταλισμού.

Με αυτά τα επιχειρήματα καλούσε το Λένιν και τους μπολσεβίκους να διαγράψουν από το πρόγραμμά τους την παράγραφο 9 που αναφερόταν στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών.

Ο Λένιν υπέβαλε σε αυστηρή κριτική τις απόψεις της Ρ.Λ. για το εθνικό ζήτημα και σε πολλές εργασίες του και άρθρα αποκάλυψε τα λάθη της. Ιδιαίτερη σημασία στην αντιπαράθεση Λένιν-Λούξεμπουργκ επί του εθνικού ζητήματος έχει το έργο του «Για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών», που γράφτηκε το 1914, και στο οποίο βρίσκουμε μια συστηματική παράθεση των επιχειρημάτων του υπέρ του δικαιώματος αυτοδιάθεσης.

Ο Λένιν ξεκαθαρίζει στην αρχή του έργου του, ότι «με την έννοια αυτοδιάθεση των εθνών εννοούμε τον κρατικό χωρισμό τους από ξένα εθνικά σύνολα, εννοούμε το σχηματισμό αυτοτελούς εθνικού κράτους... εννοούμε το δικαίωμα ξεχωριστής κρατικής ύπαρξης»¹, εννοούμε δηλαδή «το ζήτημα της πολιτικής αυτοδιάθεσης των εθνών στην αστική κοινωνία, την κρατική τους αυτοτέλεια» που δεν πρέπει να το συγχέουμε, όπως έκανε η Ρ.Λ. «με το ζήτημα της οικονομικής τους αυτοτέλειας και ανεξαρτησίας». Απορρίπτει τους συλλογισμούς της «ότι η ανάπτυξη των μεγάλων καπιταλιστικών κρατών και ο ιμπεριαλισμός κάνουν χιμαιρικό το "δικαίωμα αυτοδιάθεσης" των μικρών λαών. Στα παραδείγματα που φέρνει για να αποδείξει αυτή τη "χίμαιρα" και το απραγματοποίητο της αυτοδιάθεσης στην εποχή του ιμπεριαλισμού διερωτώμενη «μήπως μπορεί να μιλάει κανείς στα σοβαρά για αυτοδιάθεση των τυπικά ανεξάρτητων Μαυροβούνιων, Βουλγάρων, Ρουμάνων, Σέρβων, Ελλήνων;», ο Λένιν απαντάει: «Το να διδάσκεις με σοβαρό ύφος...ότι τα μικρά κράτη εξαρτώνται οικονομικά από τα μεγάλα, ότι ανάμεσα στα αστικά κράτη γίνεται αγώνας για τη ληστρική κατάπνιξη των άλλων εθνών, ότι υπάρχουν ο ιμπεριαλισμός και οι αποικίες, είναι γελοίες, παιδίαστικές εξυπνάδες, γιατί όλα αυτά δεν έχουν την παραμικρότερη σχέση με το θέμα. Όχι μονάχα τα μικρά κράτη, μα και η Ρωσία για παράδειγμα, οικονομικά εξαρτιέται ολοκληρωτικά από τη δύναμη του ιμπεριαλιστικού χρηματιστικού κεφαλαίου των "πλούσιων" αστικών χωρών»².

Και πράγματι είχε δίκαιο. Η πολιτική ανεξαρτησία, η κρατική αυτοτέλεια είναι κάτι που μπορεί να γίνεται και έγινε στον καπιταλισμό από την αστική τάξη. Η οικο-

νομική ανεξαρτησία, η πραγματική εθνική ανεξαρτησία δεν μπορεί να υπάρξει στον καπιταλισμό στο ιμπεριαλιστικό του στάδιο, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί υπό την ηγεμονία της αστικής τάξης, απαιτεί ηγεμονία της εργατικής και ανατροπή του καπιταλισμού.

Ο Λένιν αντικρούει και τα άλλα επιχειρήματα της Ρ.Λ. Δεν συμφωνεί καθόλου μαζί της ότι η αναγνώριση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης εμποδίζει την ταξική συνένωση του προλεταριάτου και «ισοδυναμεί με υποστήριξη του αστικού εθνικισμού των καταπιεζόμενων εθνών». Την κατηγορεί για αντιστροφή της πραγματικότητας, ότι «φορτώνει τον εθνικισμό από τον ένοχο στον αθώο» γιατί «ενώ φοβάται τον εθνικισμό της αστικής τάξης των καταπιεζόμενων εθνών, καταλήγει στην πράξη να παίζει το παιχνίδι του εθνικισμού των μεγαλορώσων»³.

Ένα χρόνο πριν χαρακτήριζε την ίδια άποψη της Ρ.Λ. περί ενίσχυσης του αστικού εθνικισμού «γελούιο λάθος της, για το οποίο την ειρωνεύτηκε προ πολλού και η γερμανική και η ρωσική σοσιαλδημοκρατία ότι από φόβο οι άνθρωποι μήπως γίνουν όργανο του αστικού εθνικισμού των καταπιεσμένων εθνών, γίνονται όργανο όχι μόνο του αστικού, αλλά και του μαυροεκατονταρχίτικου εθνικισμού των καταπιεζόμενων εθνών»⁴.

Τάσσεται ανεπιφύλαχτα υπέρ της ισοτιμίας των εθνών, η οποία περιλαμβάνει απαραίτητως και την αναγνώριση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης και την οποία θεωρεί σημαντικό όπλο ενάντια σε κάθε εθνικισμό. «Για τον αγώνα ενάντια στην πληγή του εθνικισμού σε όλες τους τις μορφές πολύ μεγάλη σημασία έχει η προπαγάνδη του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης»⁵, έγραφε στα 1913. Και βέβαια είναι υπέρ της ανεξαρτησίας του προλεταριάτου από οποιοδήποτε εθνικισμό, υπέρ της ένωσης και της ταξικής τους αλληλεγγύης. Και όχι μόνο δεν διαφθείρει την ταξική τους συνείδηση, αλλά αντιθέτως, «το συμφέρον της ένωσης των προλεταρίων, το συμφέρον της ταξικής τους αλληλεγγύης απαιτεί αναγνώριση του δικαιώματος αποχωρισμού των εθνών»⁶.

Την εργατική τάξη δεν τη διαφθείρει η αναγνώριση αλλά η άρνηση αυτού του δικαιώματος, γιατί «η άρνηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης ή του αποχωρισμού, σημαίνει αναπόφευκτα στην πράξη υποστήριξη των προνομίων του κυρίαρχου έθνους». Γιατί και «η παραμικρότερη υποστήριξη από το προλεταριάτο οποιουδήποτε έθνους των προνομίων της "δικής" του εθνικής αστικής τάξης θα προκαλέσει αναπόφευκτα δυσπιστία στο προλεταριάτο του άλλου έθνους, θα αδυνατίσει τη διεθνή ταξική αλληλεγγύη των εργατών, θα τους διασπάσει, προς αγαλλίαση της αστικής τάξης», πράγμα που θα ήταν ενάντια στα συμφέροντα της εργατικής τάξης και της πάλης της ενάντια στον καπιταλισμό. Γιατί, «τα συμφέροντα της εργατικής τάξης και της πάλης της ενάντια στον καπιταλισμό απαιτούν την πλήρη αλληλεγγύη και την πιο στενή ενότητα των εργατών όλων των εθνών, απαιτούν να αποκρουστεί η εθνικιστική πολιτική της αστικής τάξης οποιασδήποτε εθνότητας. Γιατί θα ήταν παρέκκλιση από τα καθήκοντα της προλεταριακής πολιτικής και υποταγή των εργατών στην αστική πολιτική, αν οι σοσιαλδημοκράτες άρχιζαν να αρνούνται το δικαίωμα

αυτοδιάθεσης, δηλαδή το δικαίωμα αποχωρισμού των καταπιεζόμενων εθνών, καθώς και αν αναλάμβαναν οι σοσιαλδημοκράτες να υποστηρίξουν όλες τις εθνικές διεκδικήσεις της αστικής τάξης των καταπιεζόμενων εθνών. Για το μισθωτό εργάτη είναι το ίδιο, αν κύριος εκμεταλλευτής του θα είναι κατά προτίμηση η μεγαλορωσική αστική τάξη παρά η αλλογενής, είτε κατά προτίμηση η πολωνική παρά ή εβραϊκή κτλ. Ο μισθωτός εργάτης που έχει συνείδηση των συμφερόντων της τάξης του είναι αδιάφορος και προς τα κρατικά προνόμια των μεγαλορώσων καπιταλιστών και προς τις υποσχέσεις των Πολωνών ή των Ουκρανών καπιταλιστών ότι θα εγκαθιδρύνουν τον παράδεισο πάνω στη γη, όταν θα αποκτήσουν κρατικά προνόμια... Σε όλες τις περιπτώσεις ο μισθωτός εργάτης θα εξακολουθεί να είναι αντικείμενο εκμετάλλευσης και για να πετύχει ο αγώνας εναντίον της απαιτείται η ανεξαρτησία του προλεταριάτου από τον εθνικισμό, η πλήρης, ας πούμε, ουδετερότητα των προλεταρίων απέναντι στον αγώνα της αστικής τάξης των διάφορων εθνών για τα πρωτεία»⁷.

Κατηγορηματική αναγνώριση του απόλυτου δικαιώματος αυτοδιάθεσης όλων των εθνών από τη μια και απερίφραστη έκκληση προς τους εργάτες να πραγματοποιήσουν τη διεθνή τους ενότητα για την ανατροπή του καπιταλισμού: Αυτή είναι η θέση του Λένιν.

Παραθέτει μάλιστα μια απόφαση του Διεθνούς Σοσιαλιστικού Συνεδρίου του Λονδίνου του 1896 που έλεγε: «Το συνέδριο τάσσεται υπέρ του ολοκληρωτικού δικαιώματος αυτοδιάθεσης όλων των εθνών και εκφράζει τη συμπάθειά του προς τους εργάτες κάθε χώρας, που υποφέρει σήμερα κάτω από το στρατιωτικό, εθνικό ή άλλο ζυγό της απολυταρχίας. Το συνέδριο καλεί τους εργάτες όλων αυτών των χωρών να μπουν στις γραμμές των εργατών όλου του κόσμου που έχει συνείδηση των συμφερόντων της τάξης τους, για να αγωνιστούν μαζί με αυτούς για την κατάνικηση του διεθνούς καπιταλισμού και την πραγματοποίηση των σκοπών της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας»⁸.

Κατηγορεί τη Ρόζα Λούξεμπουργκ ότι αγνοεί το πρώτο σκέλος της απόφασης και προβάλλει μόνο το δεύτερο και γράφει: «Νομίζουμε, ότι η απόφαση αυτή είναι απόλυτα σωστή και ότι για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της Ασίας στις αρχές του 20ου αιώνα ακριβώς αυτή η απόφαση και μάλιστα σαν αδιάσπαστη ενότητα των δύο μερών της, δίνει τη μοναδικά σωστή οδηγία για μια προλεταριακή ταξική πολιτική στο εθνικό ζήτημα»⁹.

Η ρητή αναγνώριση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης μέχρις αποχωρισμού είναι, κατά το Λένιν, η μόνη πολιτική που τελικά μπορεί να αποτρέψει τον πολυκατακερματισμό μιας πολυεθνικής χώρας σε περισσότερα μικρά κράτη και κρατίδια. Οι μαρξιστές, λέει κάπου, δεν είναι υπέρ του κρατικού κατακερματισμού, γνωρίζουν τα πλεονεκτήματα που έχουν οι μεγάλες κρατικές οντότητες. Αλλά το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης δεν μπορεί να εξετάζεται από την άποψη αν είναι σκόπιμη ή όχι η απόσχιση. Και βέβαια στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι σκόπιμη, καλύτερα θα ήταν να ζουν οι λαοί από κοινού σε ένα μεγάλο κράτος που έχει περισσότερες δυνατότητες ανάπτυξης. «Εννοείται», έγραφε, «άλλο πράγμα είναι το δικαίωμα της αυτο-

διάθεσης και άλλο η σκοπιμότητα της αυτοδιάθεσης, του αποχωρισμού του ενός ή του άλλου έθνους στη μια ή την άλλη περίπτωση»¹⁰.

Και βέβαια η ρητή αναγνώριση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης μέχρις αποχωρισμού δεν πρέπει οπωσδήποτε να οδηγήσει και στον αποχωρισμό. Στο γάμο, υπάρχει το δικαίωμα στο διαζύγιο, όπως έλεγε, αλλά αυτό το δικαίωμα δεν οδηγεί οπωσδήποτε στο διαζύγιο όλων των γάμων.

Η ρητή αναγνώριση αυτού του δικαιώματος είναι, πάντως, όπως αποδείχτηκε ιστορικά και στην πράξη, η πιο αποτελεσματική πολιτική για να αποφευχθεί τελικά ο αποχωρισμός και η απόσχιση. Δεν πρόκειται για ένα κόλπο, για έναν ελιγμό των κομμουνιστών αλλά για τη μοναδικά ορθή ταξική πολιτική του επαναστατικού εργατικού κόμματος.

Οι μπολσεβίκοι, πιστοί στις προγραμματικές τους διακηρύξεις, αγνόησαν και μετά τη νίκη της Οκτωβριανής επανάστασης τους επικριτές τους και όλες τις απόψεις τους ενάντια στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης, που ήταν παρόμοιες με αυτές που προβάλλει σήμερα ο "Ριζοσπάστης", για να αιτιολογήσει την άρνηση αυτού του δικαιώματος στους Τσετσένους με το επιχείρημα ότι με την απόσχιση της Τσετσενίας ωφελούνται οι δυτικοί ιμπεριαλιστές, αφού κατασκευάζουν ένα προτεκτοράτο στην υπηρεσία τους.

Οι μπολσεβίκοι, λοιπόν, δεν ταλαντεύτηκαν, όταν μετά τη νίκη τους κλήθηκαν να αποφασίσουν αν έπρεπε να παραχωρήσουν αυτό το δικαίωμα στη Φινλανδία, η οποία πάλευε γι' αυτό επί τσαρικής Ρωσίας και το απαιτούσε και μετά την επανάσταση. Η απόσχιση της Φινλανδίας τώρα, μετά την επανάσταση, σήμαινε απόσχιση από την εργατο-αγροτική Ρωσία και πέρασμα ενός τμήματος της επικράτειας με πληθνή προλεταριακό πληθυσμό από το καθεστώς της δικτατορίας του προλεταριάτου στο στρατόπεδο των αστικών κρατών και του ιμπεριαλισμού.

Και όχι μόνο παραχώρησαν αυτό το δικαίωμα στους Φινλανδούς αλλά και το κατοχύρωσαν πανηγυρικά στο πρώτο σύνταγμα της Σοβιετικής Ένωσης για όλους τους λαούς της. Κατοχύρωσαν δηλαδή συνταγματικά στις συνθήκες της σοβιετικής δημοκρατίας την χωρίς προϋποθέσεις αναγνώριση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των λαών συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος αποχωρισμού!! Αναγνώρισαν το δικαίωμα στον κάθε λαό και κάθε λαότητα της Σοβιετικής Ένωσης να εξέλθει οποιαδήποτε στιγμή από την Ένωση. Και το συνταγματικό αυτό δικαίωμα δεν επιδέχονταν κανένος είδους τοπικούς περιορισμούς, απαιτούνταν απλά μια μονομερής πράξη που να εκφράζει τη συγκεκριμένη θέληση του κάθε ξεχωριστού μέλους της Ένωσης που επιθυμεί να κάνει χρήση αυτού του δικαιώματος.

Αυτή ακριβώς η πολιτική μαζί με την κατάργηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και τα άλλα επαναστατικά μέτρα μετάβασης αποτέλεσαν, όπως ειπώθηκε ήδη παραπάνω, τη βάση για να μείνουν τελικά ενωμένοι οι λαοί της Σοβιετικής Ένωσης και να ζουν ειρηνικά σε όλη τη διάρκεια ύπαρξής της.

Ας έρθουμε τώρα στη στάση των κομμουνιστών απέναντι στα κινήματα – φορείς του δικαιώματος αυτοδιάθεσης.

Ο Λένιν προειδοποιούσε τους κομμουνιστές και είχε τη γνώμη ότι δεν μπορούν να υποστηρίξουν όλα τα κινήματα εθνικής αυτοδιάθεσης, ούτε καν τα εθνικό-απελευθερωτικά κινήματα εκείνων των λαών που βρίσκονται στο πέρασμα από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό ή των αποικιακών λαών που παλεύουν ενάντια στην αποικιοκρατία. Στην εισηγητική του ομιλία στο 2ο συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς για το εθνικό και αποικιακό ζήτημα έκανε διάκριση ανάμεσα στα διάφορα εθνικό-απελευθερωτικά κινήματα των αποικιακών λαών και συνιστούσε την υποστήριξη μόνο των εθνικο-επαναστατικών. Και αυτό υπό όρους και «μόνο στις περιπτώσεις που αυτά τα κινήματα θα είναι πραγματικά επαναστατικά και οι εκπρόσωποί τους δεν θα μας εμποδίζουν να διαπαιδαγωγούμε και να οργανώνουμε την αγροτιά και τις πλατιές μάζες των εκμεταλλευομένων με επαναστατικό πνεύμα»¹¹.

Και στις θέσεις για το εθνικό και αποικιακό ζήτημα που ψηφίστηκαν στο ίδιο συνέδριο και τις έγραψε ο ίδιος, τονίζονταν «η ανάγκη να εξηγηθεί και να ξεσκεπάζεται ακατάπαυστα μέσα στις πλατιές μάζες των εργαζομένων όλων των χωρών, ιδιαίτερα όμως των καθυστερημένων χωρών και εθνών, η απάτη που χρησιμοποιούν οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις με την βοήθεια των προνομιούχων τάξεων στις καθυστερημένες χώρες, οι οποίες με το πρόσχημα της ίδρυσης ανεξάρτητων από πολιτική άποψη κρατών ιδρύουν κρατικά μορφώματα ολοκληρωτικά εξαρτημένα από αυτές από οικονομική, δημοσιονομική και στρατιωτική άποψη»¹².

Έτσι μιλούσε ο Λένιν. Και καμιά σχέση με το λενινισμό δεν μπορεί να έχει ο "Ριζοσπάστης" όταν αρνείται το δικαίωμα αυτοδιάθεσης στο λαό της Τσετσενίας, επειδή το αποσχιστικό κίνημα έχει φιλο-ιμπεριαλιστική κατεύθυνση ούτε και ο Γιώργος Δελαστικός όταν αναγορεύει το φιλο-ιμπεριαλιστικό αποσχιστικό κίνημα των Τσετσένων σε κίνημα εθνικής απελευθέρωσης. Και βέβαια το ζήτημα της Τσετσενίας δεν είναι πρόβλημα τρομοκρατίας, αλλά δεν είναι ούτε ζήτημα εθνικής ανεξαρτησίας. Είναι ζήτημα πάλης της αστικής τάξης της Τσετσενίας για τα "εθνικά" της προνόμια και ζήτημα άρνησης αυτών των προνομίων από την αστική τάξη της Ρωσίας για να διαφυλάξει τα δικά της. Όπως, δεν ήταν φυσικά λενινισμός η θέση του Γαλλικού ΚΚ που στον πόλεμο των ιμπεριαλιστών κατά της Γιουγκοσλαβίας δικαιολόγησε τους βάρβαρους βομβαρδισμούς των Αμερικανών και τάχθηκαν με το μέρος του ιμπεριαλισμού, στο όνομα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των Κοσσοβάρων, επικαλούμενο μάλιστα το Λένιν!

Αν θέλουμε να μείνουμε στο έδαφος του λενινισμού, αν οι κομμουνιστές ενδιαφέρονται πραγματικά για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης και των λαών, αν θέλουν να νικήσουν τον ιμπεριαλισμό, άλλος δρόμος δεν υπάρχει από το να εφαρμόσουν και στις σημερινές συνθήκες τη λενινιστική πολιτική στο εθνικό ζήτημα.

Να αναγνωρίσουν, δηλαδή, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης μέχρις αποχωρισμού, όχι μόνο στους Τσετσένους ή τους Κοσσοβάρους αλλά σε όλα τα εδαφικά συμπαγή έθνη και εθνότητες που θα το ζητήσουν, καλώντας παράλληλα και ταυτόχρονα τους εργαζόμενους και τους λαούς να παλέψουν από κοινού ενάντια στις αστικές τάξεις και να ενωθούν στον αγώνα ενάντια στον ιμπεριαλισμό για την ανατροπή του καπιταλι-

σμού και την εργατική εξουσία.

Είναι τελικά ο μόνος δρόμος για να αποσπάσουν τις εργαζόμενες μάζες και τους λαούς από τα νύχια των ιμπεριαλιστών που αξιοποιούν τις εθνικές προκαταλήψεις και έριδες και εφαρμόζουν το διαίρει και βασίλευε στην προσπάθειά τους να τους υποτάξουν να επιβεβαιώσουν, να στερεώσουν και να επεκτείνουν την παγκόσμια κυριαρχία τους.

Αλλά μήπως οι λενινιστικές θέσεις, που βέβαια ήταν καλές και σωστές για την εποχή τους, πάλιωσαν σήμερα και δεν ανταποκρίνονται πλέον στις σύγχρονες συνθήκες του 21ου αιώνα; Το ερώτημα αυτό θα θέσουν σίγουρα ορισμένοι τρίτοι και συνοδεύοντάς το με ένα ειρωνικό χαμόγελο αυταρέσκειας και παντογνωσίας θα το συμπληρώσουν: Μα για ποιο εθνικό ζήτημα μιλάτε σήμερα στην εποχή όπου κυριαρχεί η τάση συνένωσης κρατών, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, όπου ο ρόλος του εθνικού κράτους υποσκάπτεται και τείνει να εκλείψει;

Αυταπατώνται. Εξέλαβαν την νεοφιλελεύθερη ιμπεριαλιστική προπαγάνδα ως ιστορική πραγματικότητα και απόλυτη αλήθεια. Παρ' όλες τις τάσεις συνένωσης κρατών, παρά τις περιφερειακές "ολοκληρώσεις" του καπιταλισμού, παρά την "παγκοσμιοποίηση", δεν είναι αλήθεια ότι το εθνικό κράτος βρίσκεται υπό εξαφάνιση. Παραμένει ισχυρό. Το εθνικό κράτος είναι γέννημα του καπιταλισμού και δεν πρόκειται να χάσει τη σημασία του, ούτε να εξαφανιστεί πριν την εξαφάνιση του ίδιου του καπιταλισμού. Ως τότε θα υπάρχουν και τα "εθνικά οράματα", οι εθνικές έριδες και οι εθνικές προκαταλήψεις. Ορισμένες εθνικές προκαταλήψεις μπορεί και να επιβιώσουν και μετά την ανατροπή της αστικής τάξης και σε ολόκληρη την περίοδο μετάβασης ως τη νίκη της παγκόσμιας δικτατορίας του προλεταριάτου ή τουλάχιστον ως τη νίκη της στις βασικότερες χώρες του κεφαλαίου. Θα εξαφανιστούν μόνον τότε, όταν η κοινωνική εξέλιξη φτάσει στο σοσιαλισμό, στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας. Τότε η έννοια του έθνους θα απονεκρωθεί μαζί με το κράτος, την πολιτική κλπ. και η ευγενής σήμερα έννοια της εθνικής ανεξαρτησίας θα αντικατασταθεί από τη συγγώνευση των εθνών και τη συναδέλφωση και ενότητα όλων των λαών της γης.

Σημειώσεις

1. Λένιν: «Για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών» Άπαντα, τ. 25, σ. 261, Σύγχρονη Εποχή
2. Λένιν: ό.π. σ. 262-263
3. Λένιν: ό.π. σ. 279
4. Λένιν: «Για το εθνικό πρόγραμμα του ΣΔΕΚΡ» Άπαντα, τ. 24, σ. 224, Σύγχρονη Εποχή
5. Λένιν: «Οι Καντόι και το "δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών"». Άπαντα, τ. 24, σ. 206, Σύγχρονη Εποχή
6. Λένιν: «Για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των εθνών», ό.π. σ. 309
7. Λένιν: ό.π. σ. 289

8. Λένιν: ό.π. σ. 295-296

9. Λένιν: ό.π. σ. 297-298

10. Λένιν: «Οι Καντέτοι...», ό.π. σ. 205

11. Λένιν: «Εισήγηση της επιτροπής για το εθνικό και αποικιακό ζήτημα στο ΙΙ συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς», Άπαντα, τ. 41, σ. 243

12. Λένιν: «Πρωταρχικό σχέδιο θέσεων για το εθνικό και αποικιακό ζήτημα», Άπαντα τ. 41, σ.167

Το Μακεδονικό και η ιδιωτεία του ελληνικού εθνικισμού

«Republika Makedonija – Skopje»

Αυτή είναι η νέα συμβιβαστική πρόταση που έκανε ο Αμερικανός διαμεσολαβητής Μάθιου Νίμιτς στο πρόβλημα της ονομασίας της Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Η πρόταση απευθύνεται στην Ελλάδα και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (όπως είναι το προσωρινό ενδιάμεσο διεθνές όνομα της γειτονικής χώρας), οι οποίες οφείλουν να βρουν μια από κοινού αποδεκτή λύση για να εκλείψει η εκκρεμότητα της ονομασίας.

Η ελληνική κυβέρνηση έσπευσε να αποδεχτεί την πρόταση ως «βάση για συζήτηση» και σ' αυτό δεν βρήκε ουσιαστική αντίρρηση από καμιά πτέρυγα του αστικού πολιτικού κόσμου. Με καθυστέρηση 13 ολόκληρων χρόνων η αστική τάξη της Ελλάδας έρχεται τώρα να αποδεχτεί την ίδια πάνω-κάτω πρόταση που είχε κατατεθεί το 1992 και που τότε απέρριψε πανηγυρικά και με περίσσια αγανάκτηση.

Θυμίζουμε ότι το Δεκέμβρη του 1992, στη σύνοδο κορυφής του Εδιμβούργου, υπήρξε η βρετανική πρόταση για συμβιβασμό, που όχι μόνο μοιάζει, αλλά είναι σχεδόν ίδια και απαράλλαχτη με τη σημερινή.

«Μακεδονία – Σκόπια» ήταν εκείνη η πρόταση. Σε τι διαφέρει από τη σημερινή; Σε τίποτε!

Και όμως τότε, τόσο αυτή όσο και άλλες παρεμφερείς προτάσεις πνίγηκαν στο εθνικιστικό παραλήρημα, την ακατάσχετη προγονοπληξία και την ιμπεριαλιστική υπεροψία της αστικής τάξης της Ελλάδας και των πολιτικών της εκπροσώπων. Ρίγη εθνικιστικής έξαρσης είχαν συνεπάρει τις πλατιές μικροαστικές μάζες, οι παπάδες είχαν την τιμητική τους και με ανοιχτά τα ελληνοχριστιανικά λάβαρα, έτοιμοι να ευλογήσουν τις νέες εθνικιστικές εξορμήσεις του ελληνικού ιμπεριαλισμού. Μέσα στο κλίμα της εποχής καταπνίγηκαν και κάποιες ρεαλιστικότερες προσεγγίσεις μεμονωμένων αστών πολιτικών και όλος ο αστικός πολιτικός κόσμος κατέληξε ομόφωνα στην απόφαση ότι «η Ελλάς δεν πρόκειται να αναγνωρίσει καμιά ονομασία που να περιέχει τη λέξη Μακεδονία και τα παράγωγά της».

Και στα καταγέλαστα εθνικιστικά συλλαλητήρια με κεντρικό σύνθημα «Η Μακεδονία είναι ελληνική», ήταν όλοι εκεί. Έδωσε το «βροντερό» παρόν ολόκληρος ο κοινοβουλευτικός κόσμος, πλην Λακεδαιμονίων, κατά τη γλαφυρή έκφραση του Λεωνίδα Κύρκου, που συνεπαρμένος από εθνική υπερηφάνεια αναλάμβανε το ρόλο του αριστερού ψάλτη του ελληνικού εθνικισμού. Ήταν, λοιπόν, όλοι εκεί – και ο ΣΥΝ – πώς μπορούσε άλλωστε να λείπει από τους νέους εθνικούς ξεσηκωμούς και να αγνοήσει τα νέα εθνεγερτήρια σαλίσματα; Απουσίαζαν οι «Λακεδαίμονες», το

ΚΚΕ, που προς τιμήν του δεν πήρε μέρος στις εθνικιστικές εξάρσεις.

Τι άλλαξε από τότε; Άλλαξαν πολλά. Το πιο σημαντικό όμως, που συνέβαλε στην αλλαγή στάσης της ελληνικής αστικής τάξης έναντι της ονομασίας της γειτονικής χώρας, ήταν η νέα οικονομική πραγματικότητα που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Η διείσδυση του ελληνικού κεφαλαίου και η οσμή του καπιταλιστικού κέρδους αποδείχτηκε θαυματουργή, καθώς «λογίκευσε» τους αστούς πολιτικούς.

Το ελληνικό κεφάλαιο κατέχει τώρα κυρίαρχη θέση στη Δημοκρατία της Μακεδονίας. Και φυσικά το καπιταλιστικό κέρδος είναι υπεράνω πάντων. Αυτό εξάλλου είναι ταγμένο να υπηρετούν όλοι οι αστοί πολιτικοί. Έτσι, τώρα, μόνο φαιδροί Μακεδονομάχοι τύπου Παπαθεμελή έμειναν, για να υπερασπιστούν την παλιά θέση, αφού η σημερινή πραγματικότητα τους στέρησε τον κεντρικό ρόλο που είχαν στην πρόσφατη «Μακεδονική Εκστρατεία», τους έσπρωξε στο περιθώριο και τους μετέτρεψε σε γραφικότητες, τουλάχιστον προσωρινά.

Η συμβιβαστική πρόταση του Νίμιτς υποστηρίζεται ένθερμα από τις ΗΠΑ, η κυβέρνηση των οποίων μόλις πριν μερικούς μήνες είχε προχωρήσει στην επίσημη αναγνώριση του γειτονικού μας κράτους με τη συνταγματική του ονομασία, ως Δημοκρατία της Μακεδονίας, πράγμα που δεν χαροποίησε ιδιαίτερα την ελληνική πλευρά.

Ποιοι ήταν οι λόγοι που ώθησαν τώρα, στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, την εκδήλωση της πρωτοβουλίας για την ονομασία; Τον τελευταίο καιρό ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός αναζωπύρωσε το ενδιαφέρον του για την περιοχή και θέλει να εδραιώσει την παρουσία του στα Βαλκάνια, σε μια περιοχή όπου ο ρόλος των Ευρωπαίων ανταγωνιστών του είναι ισχυρός. Για την επιβολή των συμφερόντων του ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός έχει στα σχέδιά του μια πιθανή αποκοπή του Κοσσόβου από τη Σερβία και την ανεξαρτητοποίησή του και αφήνει ανοιχτή την πιθανότητα ανεξαρτητοποίησης και του Μαυροβουνίου, της διάλυσης δηλαδή και της Νέας Γιουγκοσλαβίας, όπως διαλύθηκε και η παλιά. Στους σχεδιασμούς του αυτούς για αλλαγές συνόρων, γενικότερες ανατροπές και ανακατατάξεις, χρειάζεται την ευρύτερη δυνατή συναίνεση των τοπικών δυνάμεων. Δεν του αρκεί η συναίνεση της αλβανικής άρχουσας τάξης, που η δρομολογούμενη ανεξαρτητοποίηση του Κοσσόβου αναπερνάει αντικειμενικά τα όνειρά της για μια Μεγάλη Αλβανία.

Η ελληνική αστική τάξη και οι πολιτικοί της εκπρόσωποι, που άρχισαν να συνειδητοποιούν τα αδιέξοδα της ονοματολογίας και βλέποντας τους αρχικούς παλικαρισμούς τους να πέφτουν στο κενό, άρπαζαν την ευκαιρία ελπίζοντας σε μια κάποια λύση που να μη φαίνεται εντελώς εξευτελιστική. Η όποια όμως λύση έχει και το τίμημά της. Αλλιώς δεν μπορεί να γίνει στο σφαγείο των ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και στην αγωνιώδη προσπάθεια των μικρομεσαίων δυνάμεων να κερδίσουν την εύνοια κάποιας από τις ισχυρές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Αποδεχόμενοι την πρόταση του Νίμιτς, έπρεπε να αποδεχτούν και τους αμερικάνικους σχεδια-

σμούς. Εγκατέλειψαν λοιπόν «εν μία νυκτί» τη θέση τους περί μη αλλαγής διεθνών συνόρων στα Βαλκάνια (!), θέση που μακροπρόθεσμα ήταν υπέρ των συμφερόντων του ελληνικού καπιταλισμού και εξυπηρετούσε τις φιλοδοξίες του να παίξει κάποιο ρόλο στην περιοχή. Τάχθηκαν υπέρ των αμερικάνικων σχεδιασμών για να πάρουν ως αντάλλαγμα μια φαιδρότητα, το «Republika Makedonija – Skopje», που και αυτή δεν είναι εξασφαλισμένη καθώς προσκρούει στη σθεναρή αντίσταση των γειτόνων, που θα μπορούσαν να τη δεχτούν όχι ως διεθνή ονομασία, αλλά ως διευκόλυνση των Ελλήνων στις μεταξύ τους συναλλαγές!! Μεγαλύτερη ταπείνωση για όλους τους εραστές της «ισχυρής Ελλάδας» δεν θα μπορούσε να υπάρξει.

Πλήρως ακριβό τίμημα για να πάρουν ως αντάλλαγμα, αυτό που πριν 13 χρόνια οι ισχυροί του ιμπεριαλισμού τους παραχωρούσαν δωρεάν!!

Αλλά αυτή είναι η μοίρα των μικρομεσαίων ιμπεριαλιστών, που προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους επιδίδονται σε ένα συνεχή αγώνα δρόμου, τασσόμενοι τότε με το μέρος της μιας και τότε της άλλης μεγάλης ιμπεριαλιστικής δύναμης. Σ' αυτό το παιχνίδι, τα λάθη στην εκτίμηση των πραγματικών συσχετισμών και οι εθνικιστικοί συναισθηματισμοί δεν συγχωρούνται. Πληρώνονται ακριβά!

Όλα αυτά θα ήταν γελοία και θα προσφέρονταν προς τέρψιν κάθε πικραμένου, αν οι φαναρισμοί και η τελική ταπείνωση της αστικής μας τάξης δεν επηρέαζε τα συμφέροντα του εργαζόμενου λαού. Αλλά δυστυχώς τα επηρεάζει. Οι λαϊκές μάζες πληρώνουν τελικά τα σπασμένα.

Οι νέες ανακατατάξεις στα Βαλκάνια που βρίσκονται προ των πυλών, προμηνύουν νέα δεινά για τους λαούς της περιοχής. Όλα τα μικρά κράτη της περιοχής προσδένονται πιο σφιχτά στο άρμα του ιμπεριαλισμού και αδύναμα προτεκτοράτα όπως είναι ή θα είναι όσα προκύψουν, δεν θα μπορούν να διαθέτουν αντιστάσεις, θα είναι δέσμια, έτοιμα να εξυπηρετήσουν τα όποια μελλοντικά σχέδια νέων ανατροπών και νέων αναταραχών στην περιοχή.

Η αστική τάξη της Ελλάδας είναι συνυπεύθυνη, είναι υπόλογη μπροστά στο λαό της Ελλάδας και τους λαούς της περιοχής. Είναι επικίνδυνη και όσο η εργατική τάξη δεν θα την αμφισβητήσει άμεσα και δεν θα τη θέσει στο περιθώριο, θα συνεχίζει το εγκληματικό της έργο σε βάρος των Ελλήνων εργαζομένων και των λαών της περιοχής. Μαζί με την αστική τάξη της Σερβίας και της Βουλγαρίας αποτέλεσε το απαραίτητο συμπλήρωμα στην ιμπεριαλιστική καταπίεση των λαών της Βαλκανικής και επί 130 και πάνω τώρα χρόνια διευκόλυνε την ιμπεριαλιστική πολιτική του διαίρει και βασιλεύει που βρήκε πρόσφορο έδαφος στη Βαλκανική πραγματικότητα.

Ο γεωγραφικός χώρος που ονομάζεται Μακεδονία, πλήρωσε ιδιαίτερα την ιμπεριαλιστική επέμβαση και τη μανία των τριών μικρών ληστών της Βαλκανικής. Εκεί διαπράχθηκαν το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα τα φοβερότερα εγκλήματα που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα. Θύμα, ο χριστιανικός πληθυσμός, είτε αυτοί ήταν Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι ή Σλαβομακεδόνες. Αιτία η επιδίωξη των τριών αστικών τάξεων (Ελλάδα – Σερβία – Βουλγαρία) να εντάξουν στη δική τους επικράτεια τη Μακεδονία που ως το 1912 αποτελούσε τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Και όταν, το 1913, ο γεωγραφικός χώρος της Μακεδονίας, που λίγο πριν, με κοινή προσπάθεια των τριών είχε απελευθερωθεί από τους Οθωμανούς, διαμελίστηκε ανάμεσα στην Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία και πέρασε η Μακεδονία του Αιγαίου (52%) στην Ελλάδα, η Μακεδονία του Βαρδάρη (38%) στη Σερβία και η Μακεδονία του Πιρίν (10%) στη Βουλγαρία, το πρόβλημα δεν λύθηκε. Μάλλον τότε άρχιζε στην πραγματικότητα. Το πρόβλημα μετατέθηκε από το ποιος από τους τρεις θα είναι ο κληρονόμος των μακεδονικών εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο τι θα γίνει με ένα υπό διαμόρφωση, ένα αναδυόμενο έθνος, με ένα σλαβικό λαό που αυτοπροσδιοριζόταν ως Μακεδονικός. Ήταν οι Σλάβοι της Μακεδονίας που δεν ήθελαν να είναι ούτε Βούλγαροι, ούτε Σέρβοι, ένας λαός με αρκετούς εθνικοεπαναστατικούς αγώνες πίσω του, ένα υπό διαμόρφωση έθνος που ονόμαζε τον εαυτό του Μακεδονικό έθνος. Και είχαν, ασφαλώς, κάθε δικαίωμα να ονομάζονται όπως θέλουν, αφού επί αιώνες ζούσαν στο χώρο της Μακεδονίας. Το ίδιο δικαίωμα είχαν ασφαλώς όλες οι εθνότητες που ζούσαν στην Οθωμανική Μακεδονία (Τούρκοι, Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι, Αλβανοί, Εβραίοι) όπως και οι Σλαβομακεδόνες. Καμιά όμως από αυτές τις εθνότητες δεν επέλεξε αυτή την ονομασία ως κύριο προσδιοριστικό της. Με το διαμελισμό της Μακεδονίας, διαμελίστηκε και η μακεδονική εθνότητα, ο ιδιαίτερος σλαβικός λαός της Μακεδονίας βρέθηκε να κατοικεί σε τρεις διαφορετικές χώρες. Στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία και τη Σερβία. Και εκεί άρχισαν τα βάσανά του. Κανένας από τους τρεις ισχυρούς των Βαλκανίων δεν ήθελε να αναγνωρίσει την ύπαρξη μιας ιδιαίτερης σλαβομακεδονικής εθνότητας.

Οι Βούλγαροι τους θεωρούσαν αποπροσανατολισμένους αδελφούς, δηλαδή Βούλγαρους. Οι Σέρβοι τους θεωρούσαν Σέρβους.

Και οι Έλληνες; Αυτοί πορεύτηκαν ανάλογα με τις πολιτικές συγκυρίες. Αρχικά από αστικούς ελληνικούς κύκλους και από τμήματα του ελληνορθόδοξου ιερατείου αναπτύχθηκε η θεωρία ότι πρόκειται για γνήσιους απόγονους του Μέγα-Αλέξανδρου που εκσλαβίσθηκαν. Έτσι νόμιζαν αυτοί οι κύκλοι ότι θα προσεταιρισθούν τη σλαβομακεδονική εθνότητα και θα την αφομοιώσουν στο ελληνικό έθνος.

Κάποια εποχή, γύρω στα 1924-26, η ελληνική κυβέρνηση τύπωσε αναγνωστικά στην ιδιαίτερη σλαβομακεδονική γλώσσα, ελπίζοντας να εκμεταλλευτεί τη σύγκρουση των Σλαβομακεδόνων με τους Βούλγαρους και Σέρβους και την επιμονή τους στην ιδιαίτερη και ξεχωριστή, σε σχέση με τους άλλους Σλάβους, σλαβομακεδονική τους ταυτότητα.

Όταν όλα αυτά αποδείχτηκαν μάταια, οι τρεις μικροί ληστές των Βαλκανίων επιδόθηκαν στο θεάρεστο έργο της βίαιης εξαφάνισης της σλαβομακεδονικής εθνότητας. Έτσι στο βουλγάρικο τμήμα της Μακεδονίας, στη Μακεδονία του Πιρίν, εκβουλαγρίστηκε.

Στο ελληνικό τμήμα, στη Μακεδονία του Αιγαίου, γνώρισε ανείπωτους διωγμούς, γνώρισε την τρομοκρατία της ελληνικής αντίδρασης και υπέστη και εδώ τις επιχειρήσεις εξελληνισμού. Ούτε το όνομά τους δεν επιτρεπόταν να διατηρήσουν οι Έλληνες της σλαβομακεδονικής εθνότητας και, ιδιαίτερα σε περιόδους που στην

εξουσία βρίσκονταν φασιστικά και ημιφασιστικά καθεστώτα, τους ανάγκαζαν να τα αλλάξουν παίρνοντας ελληνικά ονόματα! Τους απαγόρευαν να μιλούν τη γλώσσα τους και να καλλιεργούν τα πολιτισμικά τους ήθη και έθιμα. Καθόλου τυχαίο ότι σχεδόν σύσσωμη η σλαβομακεδονική μειονότητα τάχθηκε στο πλευρό του ΕΑΜ και αργότερα στο Δημοκρατικό Στρατό. Με την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού και το τέλος του εμφυλίου πολέμου μεγάλος όγκος της σλαβομακεδονικής εθνότητας πήρε το δρόμο της προσφυγιάς. Ένα δρόμο χωρίς επιστροφή γιατί ακόμα και σήμερα απαγορεύεται ρητά ο επαναπατρισμός πολιτικών προσφύγων μη ελληνικού γένους.

Στα χρόνια της εθνικιστικής έξαρσης και των συλλαλητηρίων έγινε δημόσια γνωστή μια περίπτωση ενός μικρού παιδιού που δεν του επιτράπηκε η είσοδος στην Ελλάδα γιατί ένας από τους γονιούς του δεν ήταν ελληνικού γένους, ήταν Σλαβομακεδόνας. Πληρώνουν, έτσι, με τον πιο απάνθρωπο τρόπο τη μισαλλόδοξη σοβινιστική στάση της ελληνικής άρχουσας τάξης.

Και στη Σερβία; Η ίδια καταπιεστική πρακτική εφαρμόστηκε και εκεί. Η σερβική αστική τάξη δεν ήταν διατεθειμένη να αναγνωρίσει μια ιδιαίτερη σλαβομακεδονική εθνότητα. Εκεί, όμως, στη σερβική, στη Μακεδονία του Βαρδάρη, οι Σλαβομακεδόνες βρέθηκαν σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με την Ελληνική και τη Βουλγαρική Μακεδονία. Στη Μακεδονία του Αιγαίου, λόγω των απάνθρωπων ανταλλαγών πληθυσμού που προκάλεσε ο ιμπεριαλισμός, καθώς και στη Μακεδονία του Πιρίν, οι Σλαβομακεδόνες αποτελούσαν πλέον μια μικρή μειοψηφία του πληθυσμού. Αντιθέτως στη Μακεδονία του Βαρδάρη αποτελούσαν ένα συμπαγή πληθυσμό, ένα πλειοψηφικό μέγεθος. Γι' αυτό η πάλη τους για αναγνώριση της εθνοτικής τους ύπαρξης και για εθνοκρατική συγκρότηση στέφθηκε τελικά από επιτυχία. Οι Σλαβομακεδόνες της Μακεδονίας του Βαρδάρη τάχθηκαν στο Β' παγκόσμιο πόλεμο με το μέρος του Γιουγκοσλαβικού Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού του Τίτο, όπως έκαναν και οι ομοεθνείς τους στην Ελλάδα, που είχαν ταχθεί με το ΕΑΜ.

Πολέμησαν ηρωικά τους χιτλερικούς κατακτητές και κέρδισαν επάξια την εθνοκρατική τους αναγνώριση. Η Μακεδονία αποτέλεσε μετά τον πόλεμο ένα από τα ομόσπονδα κράτη της Γιουγκοσλαβικής Σοσιαλιστικής Ομοσπονδίας, στο οποίο οι Σλαβομακεδόνες ήταν πλειοψηφία. Και αν και μέλος μιας Ομοσπονδίας ήταν υποκείμενο του Διεθνούς Δικαίου καθώς είχε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης μέχρις κρατικού αποχωρισμού που προβλέπονταν στο σύνταγμα της Γιουγκοσλαβίας.

Με σκληρούς αγώνες, λοιπόν, κατέκτησε το σλαβομακεδονικό έθνος την εθνοκρατική του υπόσταση. Δεν ήταν ένα έθνος που το κατασκεύασε ο Τίτο ή η Γ' Διεθνής όπως αναισχυντα υποστηρίζουν οι κονδυλοφόροι της αστικής τάξης της Ελλάδας και διάφοροι ανιστόρητοι καλαμαράδες.

Διαμορφώθηκε μέσα σε αντίξοες συνθήκες και κέρδισε με το σπαθί του την εθνοκρατική του συγκρότηση. Αποτελεί σήμερα την πλειοψηφία στη Δημοκρατία της Μακεδονίας και μαζί με άλλες εθνότητες (Αλβανοί, Σέρβοι κ.ά.) προσπαθεί να κτίσει το μέλλον του. Ένα μέλλον, που βέβαια εξαρτάται από το κατά πόσο η εργατική τάξη της χώρας αυτής παρέμβει στις εξελίξεις και πάρει το πάνω χέρι στα τεκταινό-

μενα, καθώς ο ιμπεριαλισμός και οι αστικές τάξεις των Βαλκανίων είναι πιθανό να παρέμβουν, να διαταράξουν τη συμβίωση των διαφόρων εθνοτήτων και να διαμελίσουν τη Δημοκρατία που με τόσους κόπους κατακτήθηκε, αν οι συγκυρίες και τα συμφέροντά τους το απαιτήσουν.

Στην ενίσχυση των δημοκρατικών δυνάμεων της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, στην αποδυνάμωση των αστικών τάξεων και του ιμπεριαλισμού, οφείλει να στοχεύει η πάλη των προοδευτικών δυνάμεων και των εργατικών τάξεων των Βαλκανικών χωρών. Για τη συναδέλφωση των λαών της Βαλκανικής, για την εκδίωξη των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων από την περιοχή, για την ανατροπή των αστικών τάξεων, για την εργατική δημοκρατία στο δρόμο προς το σοσιαλισμό-κομμουνισμό.

Ότι αφορά στο εργατικό κίνημα της Ελλάδας και στην Ελληνική Αριστερά, οφείλουν να αποκρούσουν χωρίς περιστροφές την εγκληματική πολιτική της ελληνικής άρχουσας τάξης.

Την ξεκάθαρη αυτή απάντηση οφείλει να δώσει πρωτίστως το ΚΚΕ. Καλή και σωστή ήταν η εναντίωσή του στα εθνικιστικά συλλαλητήρια και την ονοματολογία, αλλά αυτά από μόνα τους δεν συγκροτούν μια πραγματική και ως το τέλος διεθνιστική στάση.

Να παλέψουμε, επομένως, να αναγνωριστεί το γειτονικό κράτος με το συνταγματικό του όνομα: Δημοκρατία της Μακεδονίας σκέτα.

Αυτό είναι προς το συμφέρον των Ελλήνων εργαζομένων και των λαών της περιοχής.

Το ενιαίο μέτωπο και η πρακτική της Ελληνικής Αριστεράς

Σε ευρύτατα τμήματα της Ελληνικής Αριστεράς έχει κυριαρχήσει τα τελευταία χρόνια μια διευρυμένη μετωποφιλολογία και θα λέγαμε μια μετωπολαγνεία χωρίς προηγούμενο.

Για να είμαστε ακριβείς αυτή η μετωποφιλολογία είναι κυρίαρχη στην Ελληνική Αριστερά επί πολλές δεκαετίες τώρα. Ίσως αυτό να έχει την εξήγηση του στις ιδιαίτερες συνθήκες κάτω από τις οποίες ήταν αναγκασμένη να δρα η ελληνική Αριστερά για μεγάλο χρονικό διάστημα του 20ού αιώνα.

Στη σημερινή χρονική περίοδο, ιδιαίτερα μετά τις γνωστές ανατροπές των αρχών της δεκαετίας του '90 του 20ού αιώνα, εμφανίστηκαν δίπλα στις παλαιότερες κατασκευές μετώπων και νέες.

Έτσι, δίπλα στο αντιιμπεριαλιστικό-αντιμονοπωλιακό μέτωπο του Κ.Κ.Ε. εμφανίστηκε το αντινεοφιλελεύθερο μέτωπο και οι διάφορες μορφές του Αριστερού Ριζοσπαστικού Μετώπου της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς.

Τα μέτωπα αυτά προτείνεται να συγκροτηθούν στη βάση της πολιτικής γραμμής του φορέα κόμματος που τα εκπονεί και τα διακηρύσσει και όλα οφείλουν να πάρουν και οργανωτική μορφή.

Έτσι λοιπόν, το ΚΚΕ καλεί σε συσπείρωση όλες τις κοινωνικές δυνάμεις που αντιτίθενται στα μονοπώλια και τον ιμπεριαλισμό (εργάτες - αγρότες - μικροαστούς - μη μονοπωλιακή αστική τάξη), τις καλεί να οικοδομήσουν από κοινού το αντιιμπεριαλιστικό -αντιμονοπωλιακό μέτωπο και ευελπιστεί ότι στην πορεία της πάλης θα υπάρξουν και οι αντίστοιχες πολιτικές εκπροσωπήσεις αυτών των κοινωνικών δυνάμεων ώστε το μέτωπο να ολοκληρωθεί ως μέτωπο πολιτικών δυνάμεων που θα διεκδικήσει τη λαϊκή εξουσία και τη λαϊκή οικονομία.

Το αντινεοφιλελεύθερο μέτωπο που διακηρύσσεται από το ΣΥΝ και άλλες δυνάμεις απευθύνεται σε όλους όσους αντιτίθενται στο νεοφιλελευθερισμό και τους καλεί να συσπειρωθούν για να κατακτηθεί μια εκσυγχρονισμένη εξουσία, αστική μεν αλλά χωρίς τις ακρότητες του νεοφιλελευθερισμού και του νεοσυντηρητισμού και μία κοινωνία που θα βάζει «τον άνθρωπο πάνω από τα κέρδη», χωρίς όμως να καταργεί το καπιταλιστικό κέρδος, πράγμα που παραπέμπει σε έναν ουτοπικό καπιταλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο.

Στην εξωκοινοβουλευτική Αριστερά, οι μετωπικές κατασκευές των διάφορων ομάδων και οργανώσεων της παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους. Έτσι, ορισμένοι έλκονται από τις ιδέες της αντινεοφιλελεύθερης μετωπικής συσπείρωσης, άλλοι διακηρύσσουν μετωπικά σχήματα παρόμοια με αυτό του ΚΚΕ, και άλλοι προσχώρησαν σε μια μετωπική λογική που παραπέμπει στις μετωπικές κατασκευές των θεωρητι-

κών και ομάδων της «Νέας Αριστεράς» που μεσουρανούσαν στη Δυτική Ευρώπη στη δεκαετία του '60 του 20ού αιώνα. Στο πρωτότυπό της αυτή η μετωπική εκδοχή της «Νέας Αριστεράς» προβλέπει μια ολόκληρη διαδικασία στην οικοδόμηση του αντικαπιταλιστικού μετώπου, αρχίζοντας από θεσμούς και δομές «αντιεξουσίας» στους τόπους δουλειάς.

Στην ολοκλήρωσή του το μέτωπο αυτό θα αποτελεί το μοναδικό επαναστατικό πολιτικό υποκείμενο, αφού θα έχει αντικαταστήσει τις παραδοσιακές μορφές οργάνωσης του εργατικού κινήματος (κόμμα – συνδικάτα – εργοστασιακά συμβούλια), οι οποίες κατά άλλους είναι προϊόντα μιας άλλης εποχής, παντελώς ακατάλληλες για τις σύγχρονες συνθήκες και κατά άλλους αποτελούν χαρακτηριστικό γνώρισμα του καθυστερημένου προλεταριάτου, όπως π.χ. για τον Αντρέ Γκόρτς, που θεωρούσε το λενινιστικό κόμμα νέου τύπου κατάλληλο για τις καθυστερημένες συνθήκες της Ρωσίας και παντελώς ακατάλληλο για το δυτικό προλεταριάτο. Στη μετωπική σύλληψη της «Νέας Αριστεράς» το επαναστατικό κόμμα έχει το δικό του «αντικαταστατο» ρόλο. Παίζει ρόλο καταλύτη στα αρχικά στάδια συγκρότησης του αντικαπιταλιστικού μετώπου, παίζει το ρόλο του ενζύμου για να βάλει μπροστά τη διαδικασία ανάπτυξης του αντικαπιταλιστικού μετώπου και απονεκρώνεται μόλις το μέτωπο φτάσει σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο συγκρότησης. Εκεί ο ρόλος του τελειώνει. Όπως έλεγε ο Γκόρτς, μπορούμε να καταλάβουμε αν ένα κόμμα είναι πραγματικά επαναστατικό από την ετοιμότητά του να αυτοδιαλυθεί μόλις κατακτηθεί το μέτωπο.

Όσο για τα συνδικάτα, και αυτά είναι πλέον αχρείαστα. Η πιο χαρακτηριστική «απόδειξη» για την παντελή αχρηστία και ακαταλληλότητα των συνδικάτων στη σύγχρονη εποχή ήρθε από την ιταλική συνιστώσα του ρεύματος της «Νέας Αριστεράς», από την αυτονομία του Νέγκρι κ.ά. Σύμφωνα με τους Ιταλούς αυτονομιστές τα συνδικάτα δεν χρειάζονται πλέον διότι η οικονομική πάλη έχασε τη σημασία της στην εποχή μας καθώς όλα, από τις αυξήσεις μισθών ως το χρόνο εργασίας καθορίζονται πλέον με κρατικομονοπωλιακές ρυθμίσεις.

Η μετωπική συλλογιστική όπως και γενικότερα οι αυθορμητίστικες ιδέες της πάλαι ποτέ «Νέας Αριστεράς», τροποποιημένες φυσικά, έχουν αρκετά μεγάλη επιρροή στο χώρο της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς στη χώρα μας τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Αυτό δεν οφείλεται στη δράση των διάφορων περιθωριακών αναρχοαυτονομικών ομάδων αλλά στο γεγονός ότι οι νεοαριστερές ιδέες αποτελούν πλειοψηφική αντίληψη στη μεγαλύτερη εξωκοινοβουλευτική οργάνωση, στο NAP.

Όλες οι παραπάνω μετωπικές κατασκευές βλέπουν το μέτωπο ως μία ενότητα με βάση την πολιτική γραμμή του φορέα που τις εκπονεί και θεωρούν πως αυτό θα πάρει οπωσδήποτε και οργανωτική μορφή. Ορισμένοι, όσοι δεν το θεωρούν ως το μοναδικό πολιτικό υποκείμενο, πιστεύουν ότι το μέτωπο αποτελεί μια αναγκαία οργανωτική μορφή ανάμεσα στο κόμμα και τις άλλες οργανώσεις της τάξης. Υπάρχουν λοιπόν αρκετές διακηρύξεις περί μετώπου στην Ελληνική Αριστερά σήμερα.

Εκείνο όμως που δεν βλέπουμε πουθενά είναι μια πραγματική ενιαιομετωπική πολιτική, μια επαναστατική τακτική για τη συσπείρωση των εργαζομένων ενάντια στον καπιταλισμό όπως την επεξεργάστηκαν οι ιδρυτές του μαρξισμού και την ανέπτυξαν παραπέρα οι επαναστάτες συνεχιστές τους.

Οι ιδρυτές του μαρξισμού και το ενιαίο μέτωπο.

«Οι κομμουνιστές δεν έχουν συμφέροντα που ξεχωρίζουν από τα συμφέροντα του προλεταριάτου στο σύνολό του... Διαφέρουν από τα άλλα εργατικά κόμματα μονάχα κατά τούτο: ότι από τη μια μεριά, στους διάφορους εθνικούς αγώνες των προλεταρίων, τονίζουν και επιβάλλουν τα συμφέροντα που είναι κοινά σε όλο το προλεταριάτο και ανεξάρτητα από την εθνότητα. Και από την άλλη, ότι στις διάφορες βαθμίδες ανάπτυξης του αγώνα ανάμεσα στο προλεταριάτο και στην αστική τάξη, εκπροσωπούν πάντα τα συμφέροντα του κινήματος στο σύνολό του...

...Αγωνίζονται για να πετύχουν τους άμεσους σκοπούς και για τα άμεσα συμφέροντα της εργατικής τάξης, αλλά στο σημερινό κίνημα εκπροσωπούν ταυτόχρονα και το μέλλον του κινήματος».

Κατά τη συμπόρευσή τους με άλλα εργατικά κόμματα στην καθημερινή πάλη ή με την επαναστατική αστική τάξη στον καιρό της αστικοδημοκρατικής επανάστασης δρουν,

«χωρίς να παραιτηθούν από το δικαίωμα να κριτικάρουν τις φράσεις και τις αυταπάτες» αυτών των δυνάμεων, και «ούτε στιγμή δεν παραμελεί το κομμουνιστικό κόμμα να καλλιεργεί στους εργάτες μια όσο μπορεί πιο καθαρή συνείδηση σχετικά με την εχθρική αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στην αστική τάξη και το προλεταριάτο».

Από τότε που οι Μαρξ-Ένγκελς διακήρυξαν αυτές τις αρχές στο «Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος» στα 1848, η τακτική του ενιαίου μετώπου έγινε επαναστατική παράδοση του εργατικού κινήματος.

Σε αντίθεση με όσα παράδοξα και ευτράπελα βλέπουμε στη σημερινή δράση της Ελληνικής Αριστεράς, οι ιδρυτές του επιστημονικού σοσιαλισμού ξεκαθάρισαν την τακτική του Κομμουνιστικού Κόμματος του κόμματός τους, της Ένωσης Κομμουνιστών και τη σχέση της με τα άλλα εργατικά κόμματα. Και αυτό το ξεκαθάρισμα το έκαναν στο πρόγραμμα του κόμματος, στο Μανιφέστο τους.

Τα λόγια αυτά των ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού σημαίνουν ότι οι κομμουνιστές δεν είναι κάτι ξεχωριστό από τους άλλους εργαζόμενους. Το μόνο ιδιαίτερο και ξεχωριστό που έχουν, είναι ότι αποτελούν το συνειδητό τμήμα του προλεταριάτου, ότι έχουν κατακτήσει τη γνώση των νόμων κίνησης της κοινωνικής εξέλιξης. Είναι, ότι γνωρίζουν την ιστορική αποστολή της εργατικής τάξης, ότι ξέρουν, ότι το προλεταριάτο πρέπει να πάρει στα χέρια του την ιστορική πρωτοβουλία, να ανατρέψει τον καπιταλισμό και να οικοδομήσει την κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση. Ξέρουν επίσης ότι αυτό το έργο θα το επιτελέσει η ίδια η εργατική

τάξη και όχι η πρωτοπορία της από μόνη της. Για να το επιτελέσει όμως πρέπει να το κατανοήσει, να το συνειδητοποιήσει. Και η συνειδητοποίηση δεν πρόκειται να έλθει μόνο από τα βιβλία και την ιδεολογική διαπαιδαγώγηση. Μ' αυτόν τον τρόπο, μέσα από τη μελέτη και τη θεωρητική ενασχόληση μπορούν να φτάσουν στη συνειδητοποίηση μόνο μεμονωμένοι προλετάριοι όχι όμως και οι πλατιές μάζες του προλεταριάτου. Οι πλατιές προλεταριακές μάζες συνειδητοποιούνται μέσα στην πάλη για την ικανοποίηση των διεκδικήσεών τους, μιας πάλης που ξεσπάει αυθόρμητα ως αντίδραση στην καταπίεση και εκμετάλλευση του κεφαλαίου. Μέσα σ' αυτή την πάλη παρεμβαίνουν οι κομμουνιστές, όπου σε κοινή δράση με όλους τους αγωνιζόμενους χωρίς διακρίσεις, σε κοινή δράση με τους οπαδούς όλων των εργατικών κομμάτων και τους φορείς διαφόρων αντιλήψεων, εφαρμόζουν την ενιαιομετωπική τακτική τους στη βάση των άμεσων ζητημάτων, παλεύουν για την ικανοποίηση των άμεσων διεκδικήσεων, αλλά δεν μένουν μόνο σ' αυτό. Κριτικάρουν ανοιχτά τις θέσεις των άλλων και τις αυταπάτες τους, διατυπώνουν τη δική τους άποψη για την πορεία του αγώνα για τα αιτήματα που πρέπει να προβληθούν και να διεκδικηθούν, δείχνουν τις αιτίες αυτών των προβλημάτων, εξηγούν στους συναγωνιζόμενους την ουσία της κατάστασής τους και τους υπεύθυνους γι' αυτή. Δείχνουν τον ένοχο που είναι η ιδιωτική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής και η κρατική εξουσία που την προστατεύει και γι' αυτό στέλνει το χωροφύλακα να διαλύσει τις απεργιακές τους συγκεντρώσεις, το δικαστή να βγάλει την απεργία παράνομη ή να καταδικάσει τους απεργούς και τον αστικό τύπο να δυσφημίσει τον απεργιακό αγώνα και τους αγωνιζόμενους εργάτες. Υποβάλουν σε αυστηρή κριτική τους ταλαντευόμενους ηγέτες των άλλων κομμάτων, τις μικροαστικές τους αντιλήψεις και την τακτική τους της ταξικής συνεργασίας και αποδείχνουν στους αγωνιζόμενους ότι οι αντιλήψεις αυτές είναι επιζήμιες για τον κοινό τους αγώνα, βοηθώντας τους να πάνε ένα βήμα μπροστά, να πείσουν τις ηγεσίες τους ώσπου να τις εγκαταλείψουν. Και δεν σταματούν μόνο σ' αυτό αλλά δείχνουν και τη διέξοδο, προβάλλοντας ολόκληρο το πρόγραμμά τους που περιγράφει αυτή τη διέξοδο, δεν κάνουν εκπτώσεις στο πρόγραμμά τους για να μη δυσανεστήσουν τις ηγεσίες των άλλων εργατικών κομμάτων, δεν αφήνουν τους τελικούς τους στόχους στο ράφι για ευθετότερους χρόνους αλλά τους προβάλλουν μέσα στην καθημερινή πάλη δείχνοντας στους εργάτες το «μέλλον του κινήματος», ένα μέλλον που συμπίπτει με την πραγματοποίηση αυτού του προγράμματος.

Την τακτική του ενιαίου μετώπου δεν την εφαρμόζουν μόνο μέσα στους καθημερινούς μαζικούς αγώνες των εργαζομένων. Την εφαρμόζουν και στην περίπτωση πολιτικής συνεργασίας με κάποιο ή κάποια από τα εργατικά κόμματα και στην περίπτωση που έχουν προχωρήσει σε σύμπτυξη ενός πολιτικού συνασπισμού μ' αυτά. Διατηρούν σ' αυτή την πολιτική συνεργασία ή συνασπισμό την οργανωτική, πολιτική και ιδεολογική τους αυτοτέλεια, διατηρούν το δικαίωμα της κριτικής και το δικαίωμά τους να προβάλλουν τις δικές τους ξεχωριστές θέσεις πέρα από τη μίνιμουμ βάση συμφωνίας τους και να προβάλλουν το πρόγραμμά τους. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς συνεργάζονταν στενά με το κόμμα του Μπλανκί για αρκετά χρόνια αλλά

ποτέ δεν σταμάτησαν να υποβάλουν σε αυστηρή κριτική τις μικροαστικές του θέσεις και τη μπλανκιστική, σεχταριστική του πρακτική.

Στα 1850, ο Μαρξ και ο Ένγκελς θα ξεκαθαρίσουν και τη στάση του Κομμουνιστικού κόμματος έναντι της συνεργασίας και συμμαχίας της εργατικής με την αστική και μικροαστική τάξη. Θεωρούν αυτή τη συνεργασία «υπολογισμένη μονάχα για την δοσμένη στιγμή όταν τα συμφέροντα του προλεταριάτου συμπίπτουν μ' αυτά της αστικής τάξης» και αυτό συμβαίνει στις πρώτες φάσεις της αστικοδημοκρατικής επανάστασης. Σε καμιά περίπτωση το προλεταριάτο δεν επιτρέπεται να απολέσει την ανεξαρτησία του. Σε καμιά περίπτωση το επαναστατικό κόμμα δεν αρκείται στην υποστήριξη των διεκδικήσεων των αστών και μικροαστών, «οι διεκδικήσεις των μικροαστών σε καμιά περίπτωση δεν είναι αρκετές για το κόμμα του προλεταριάτου». Δίπλα στις διεκδικήσεις αυτές το επαναστατικό κόμμα του προλεταριάτου πρέπει να βάζει τις δικές του διεκδικήσεις και αυτό όχι όταν έχουν ικανοποιηθεί οι διεκδικήσεις των μικροαστών αλλά κατά τη διάρκεια της συνεργασίας, στο διάστημα του αγώνα. «Στο διάστημα του αγώνα και ύστερα από τον αγώνα πρέπει οι εργάτες πλάι στις διεκδικήσεις των αστών δημοκρατών, να θέτουν σε κάθε ευκαιρία τις δικές τους διεκδικήσεις». Συνεργασία ή συμμαχία της εργατικής τάξης με την αστική τάξη δεν σημαίνει άνευ όρων υποστήριξη των θέσεων της αστικής τάξης, δεν σημαίνει σε καμιά στιγμή άκριτη υποστήριξή της, ούτε αυτοπεριορισμός του εργατικού κόμματος να υποστηρίζει όσα από κοινού συμφωνήθηκαν και τα άλλα στα οποία δεν υπάρχει συμφωνία να αφήνονται να λυθούν στο μέλλον. Σε κάθε στιγμή υποστηρίζουμε όσα από κοινού συμφωνούμε, αλλά και αντιτασσόμαστε στην αστική τάξη προβάλλοντας και όσα δεν συμφωνεί και φυσικά σε καμιά περίπτωση δεν συγχωνεύομαστε μαζί της ούτε διαλυόμαστε σε μια κοινή οργάνωση με τους μικροαστούς. Συνασπισμός και συμμαχία δεν σημαίνει οργανωτική συνένωση ούτε ιδεολογικοπολιτική διάχυση.

Η σχέση του επαναστατικού εργατικού κόμματος με τις αστικές και μικροαστικές δυνάμεις, με τη μικροαστική δημοκρατία είναι τούτη:

«Πάει μαζί της ενάντια στην ομάδα που το επαναστατικό εργατικό κόμμα επιδιώκει την ανατροπή της» (την απολυταρχία δηλαδή) και παράλληλα «αντιτάσσεται στη μικροαστική δημοκρατία σ' όλα εκείνα με τα οποία η μικροαστική δημοκρατία θέλει να στερεώσει τη θέση της», και αυτό το κάνει το εργατικό κόμμα διότι θέλει να σπρώξει την αστικοδημοκρατική επανάσταση προς τα μπρος, να κάνει την επανάσταση διαρκή μέχρι την εκμηδένιση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και την κατάργηση των τάξεων, μέχρι την επίτευξη της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Οι μικροαστοί δημοκράτες «τείνουν να μπλέξουν τους εργάτες σε μια κομματική οργάνωση όπου θα επικρατούν οι γενικές σοσιαλδημοκρατικές φράσεις που πίσω τους κρύβονται τα ιδιαίτερα συμφέροντα των δημοκρατών μικροαστών και όπου, για χατίρι της ποθητής ειρήνης δεν θα επιτρέπεται να προβάλλονται οι ιδιαίτερες

διεκδικήσεις του προλεταριάτου. Μια τέτοια συνένωση θα κατέληγε μονάχα προς όφελός τους και θα 'ταν ολότελα σε βάρος του προλεταριάτου. Το προλεταριάτο θα έχανε την αυτοτελή και με κόπο εξαγορασμένη θέση του και θα ξανάπεφτε σε κατάσταση εξαρτήματος της επίσημης αστικής δημοκρατίας. Αυτή η συνένωση λοιπόν πρέπει να αποκρουστεί με τον πιο αποφασιστικό τρόπο».

Σύμφωνα με τους Μαρξ-Ενγκελς, η επαναστατική τακτική του ενιαίου μετώπου εφαρμόζεται πάνω σε ορισμένες βασικές αρχές είτε πρόκειται για την ενότητα δράσης των εργαζομένων με βάση τα καθημερινά τους ζητήματα στην καθημερινή πάλη του πρακτικού εργατικού κινήματος, είτε πρόκειται για την πολιτική συνεργασία ή τον συνασπισμό εργατικών κομμάτων, είτε για τη συμμαχία της εργατικής τάξης με δυνάμεις της αστικής τάξης, οι αρχές αυτές οφείλουν να είναι απαραβίαστες: ταξική αυτοτέλεια, δικαίωμα ανοικτής κριτικής, δικαίωμα προβολής των θέσεων του επαναστατικού εργατικού κόμματος και του συνολικού του προγράμματος.

Η συμβολή του Λένιν

Με αυτόν τον τρόπο εφάρμοσαν την τακτική του ενιαίου μετώπου ο Λένιν και οι άλλοι επαναστάτες της εποχής του, αναγκασμένοι να υπερασπιστούν το μαρξισμό από παραποιήσεις και στρεβλώσεις.

Σημαντική ήταν η προσφορά του Λένιν. Έβλεπε και αυτός το μέτωπο όπως και οι δάσκαλοι του ιδρυτές του επιστημονικού σοσιαλισμού, όχι ως ένα σχήμα που παίρνει οπωσδήποτε και οργανωτική μορφή, αλλά πρωτίστως ως την επαναστατική τακτική του Κομμουνιστικού Κόμματος. Γύρο από την υπόθεση της εργατοαγροτικής συμμαχίας π.χ. υπήρξαν αρκετές συγχύσεις και αντιπαραθέσεις. Πολλοί τη θεωρούσαν ως μια συμμαχία που παίρνει οργανωτική μορφή. Άλλοι την έβλεπαν ως συνασπισμό του προλεταριακού με το αγροτικό κόμμα.

Ο Λένιν δεν έβλεπε μ' αυτόν τον τρόπο την εργατοαγροτική συμμαχία, δεν την έβλεπε δηλαδή ούτε ως συμμαχία-μέτωπο που παίρνει οπωσδήποτε οργανωτική μορφή, ούτε ως ένα συνασπισμό πολιτικών κομμάτων, την έβλεπε να πραγματοποιείται κάθε στιγμή με την κοινή δράση, με τις κοινές ενέργειες εργατικών και αγροτικών οργανώσεων.

Γράφει σχετικά:

«Δεν πρέπει να μετατραπεί η πλατιά επιστημονική έννοια του “συνασπισμού” των τάξεων σε μια στενά νομική, σχεδόν συμβολαιογραφική έννοια».

«Ο “συνασπισμός” των τάξεων δεν προϋποθέτει καθόλου ούτε την ύπαρξη τούτου ή εκείνου του ισχυρού κόμματος, ούτε την κομματικότητα γενικά. Αυτό είναι μπέρδεμα του ζητήματος των τάξεων με το ζήτημα των κομμάτων. Ο “συνασπισμός” των τάξεων δεν προϋποθέτει καθόλου...ότι η αγροτιά δημιουργεί ένα ισχυρό ανεξάρτητο κόμμα..

...Από την πείρα της ρωσικής επανάστασης γίνεται καθαρό ότι ο “συνασπισμός” του προλεταριάτου και της αγροτιάς πραγματοποιούνταν δεκάδες και εκατοντάδες

φορές με τις πιο διαφορετικές μορφές, δίχως να υπάρχει “οποιοδήποτε ισχυρό ανεξάρτητο κόμμα” της αγροτιάς. Αυτός ο συνασπισμός πραγματοποιούνταν όταν υπήρχε “κοινή δράση”, ας πούμε του σοβιέτ των εργατών βουλευτών και του σοβιέτ των στρατιωτών βουλευτών ή της απεργιακής επιτροπής των σιδηροδρομικών και των αγροτών βουλευτών κλπ... Ο “συνασπισμός” των τάξεων πραγματοποιούνταν αναμφίβολα στην κάθε κοινή ενέργεια αυτών των οργανώσεων».

Φυσικά σ’ αυτόν το “συνασπισμό” των τάξεων με οποιαδήποτε μορφή, σύμφωνα με την αντίληψη του Λένιν, η ανεξαρτησία του προλεταριακού κινήματος πρέπει να διαφυλαχθεί οπωσδήποτε.

Όταν μετά την Οκτωβριανή επανάσταση φούντωσε στις αποικίες το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα έμπαινε το ζήτημα ποια θα πρέπει να είναι η στάση των κομμουνιστών απέναντι σε αυτά τα κινήματα στις διάφορες αποικιοκρατούμενες χώρες. Το πρόβλημα αυτό συζητήθηκε στο 2ο συνέδριο της ΚΔ το 1920. Στις θέσεις του 2ου συνεδρίου της ΚΔ για το εθνικό και αποικιακό ζήτημα που τις έγραψε ο Λένιν αναφέρεται ότι οι κομμουνιστές πρέπει να υποστηρίξουν τα επαναστατικά κινήματα των αποικιών χωρίς όμως να συγχωνεύονται μαζί τους.

«Η Κομμουνιστική Διεθνής πρέπει να πραγματοποιεί προσωρινές συνεργασίες, ακόμα και προσωρινές συμμαχίες με το επαναστατικό κίνημα των αποικιών και των καθυστερημένων χωρών, δεν επιτρέπεται όμως να συγχωνεύεται μαζί του, αλλά να διατηρεί οπωσδήποτε την ανεξαρτησία του προλεταριακού κινήματος ακόμη και στην πιο εμβρυακή μορφή του».

Αλλά όχι μόνο στη συμμαχία των τάξεων αλλά και στην κοινή δράση των εργατικών κομμάτων ο Λένιν εφάρμοσε μαρξιστικά την επαναστατική τακτική του ενιαίου μετώπου. Οι διαφορές του μπολσεβίκου κόμματος με τους μενσεβίκους ήταν αγεφύρωτες. Ωστόσο όμως σε όλη την προεπαναστατική περίοδο οι μπολσεβίκοι δεν τους αγνόησαν, δεν εφάρμοσαν μία πρακτική περιχαράκωσης απέναντί τους. Ανελέγητη κριτική και πολεμική (ιδεολογική, πολιτική, θεωρητική) ενάντια στο μενσεβικισμό από τη μια, αλλά και συμφωνίες, ενιαιομετωπική λογική και ενότητα δράσης απ’ τα πάνω και από τα κάτω από την άλλη. Και όταν η ενότητα δράσης από τα πάνω ήταν απαγορευτική λόγω της πρακτικής της μενσεβίκικης ηγεσίας, οι μπολσεβίκοι απαντούσαν με τη συνέχιση της ενότητας δράσης από τα κάτω. Αποτέλεσμα αυτής της λενινιστικής εφαρμογής της τακτικής του ενιαίου μετώπου ήταν να κερδηθεί ένα σημαντικό κομμάτι της μενσεβίκικης επιρροής με την επανάσταση και τον κομμουνισμό.

Για το Λένιν, το ενιαίο εργατικό μέτωπο είναι η ενότητα των πλατιών εργατικών μαζών με βάση τα καθημερινά τους προβλήματα ενάντια στον καπιταλισμό. Είναι μια τακτική για την απελευθέρωση των εργατικών μαζών από την αστική επιρροή και το κέρδισμά τους με τις θέσεις της επανάστασης και του κομμουνισμού. Δεν πρόκειται εδώ για την ενότητα των συνειδητών εργατών. Αυτό είναι άλλο ζήτημα, είναι ενότητα κομματική, είναι η ενότητα των Κομμουνιστών.

Η Γ΄ Διεθνής και το ενιαίο μέτωπο

Με την παραίτηση του Λένιν η Κομμουνιστική Διεθνής επικαιροποίησε την τακτική του ενιαίου μετώπου στις συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί μετά την επανάσταση του Οκτώβρη και την αποτυχία των εργατών της Δύσης να οδηγήσουν την επανάσταση στη νίκη. Στις 18 Δεκεμβρίου 1921 η Εκτελεστική Επιτροπή της ΚΔ αποφάσισε και δημοσίευσε ένα κείμενο «κατευθύνσεις για το ενιαίο εργατικό μέτωπο και για τις σχέσεις των κομμουνιστών με τους εργάτες που ακολουθούν τη Β΄ και τη 2 ½ Διεθνή καθώς και με τους εργάτες που ακολουθούν την αναρχοσυνδικαλιστική κατεύθυνση».

Ήταν η εποχή που μετά την ήττα της επανάστασης στη Δύση ο καπιταλισμός άρχισε να σταθεροποιείται, η Σοσιαλδημοκρατία παρέμεινε πλειοψηφικό και κυρίαρχο ρεύμα στο παγκόσμιο εργατικό κίνημα και επομένως δεν υπήρχαν οι συνθήκες για το άμεσο προχώρημα της παγκόσμιας επανάστασης. Προϋπόθεση για κάτι τέτοιο, για να προχωρήσει δηλαδή και να νικήσει η επανάσταση στη Δύση ήταν το κέρδιμα της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης με τις θέσεις της επανάστασης και του κομμουνισμού. Ακριβώς αυτό το στόχο όφειλε να υπηρετήσει η τακτική του ενιαίου εργατικού μετώπου.

Σύμφωνα με την απόφαση, «το ενιαίο εργατικό μέτωπο είναι ο κοινός αγώνας των εργατικών μαζών στα καθημερινά τους προβλήματα ενάντια στον καπιταλισμό». Η Ε.Ε. στο κείμενό της ξεκαθάριζε και τις αρχές που έπρεπε να τηρούνται κατά την εφαρμογή του ενιαίου εργατικού μετώπου, που ήταν:

α) Απόλυτη αυτοτέλεια και πλήρης ανεξαρτησία του Κομμουνιστικού Κόμματος.

β) Πλήρης ελευθερία στους κομμουνιστές να διατυπώνουν τις απόψεις τους και να ασκούν κριτική στους εχθρούς του κομμουνισμού.

γ) Διατήρηση του δικαιώματος και εξασφάλιση της δυνατότητας να εκφράζουν την άποψή τους και να διατυπώνουν την κριτική τους για την πολιτική όλων χωρίς εξαίρεση των πολιτικών οργανώσεων με τα μέλη και τους οπαδούς των οποίων οι κομμουνιστές δρουν από κοινού στους καθημερινούς αγώνες και αυτό όχι μόνο πριν η μετά τη συγκεκριμένη κοινή δράση αλλά, εάν αυτό είναι απαραίτητο, και κατά τη διάρκεια της κοινής δράσης.

Η Ε.Ε. εκφράζει την πεποίθηση ότι με την τακτική του ενιαίου μετώπου η κομμουνιστική πρωτοπορία έχει μόνο να κερδίσει, αφού μέσα στην κοινή δράση, πλατιές εργατικές μάζες θα απελευθερώνονται μέσα από την ίδια τους την πείρα από τις αυταπάτες του ρεφορμισμού και της υποταγής. Θεωρεί ότι «κάτω από τις γενικές συνθήκες στις οποίες αγωνίζεται το εργατικό κίνημα σήμερα, κάθε σοβαρή μαζική δράση, έστω και αν αρχίζει με την πιο απλή μερική διεκδίκηση, θα οδηγήσει αναπόφευκτα στο να τεθούν στην ημερήσια διάταξη γενικότερα και βασικά ζητήματα της επανάστασης».

Φυσικά γνωρίζει την ποιότητα των νεαρών Κομμουνιστικών Κομμάτων - μελών της Διεθνούς, γνωρίζει την ιδεολογική τους αστάθεια, μιας και πολλά από αυτά δεν

είναι οργανωτικά δυνατά και ιδεολογικά εδραιωμένα και άλλα δεν ξέκοψαν οριστικά από την κεντρίστικη και μισοκεντρίστικη ιδεολογία, δεν απαλλάχτηκαν πλήρως από την ιδεολογία και την πρακτική της Β΄ Διεθνούς.

Γι' αυτό προειδοποιεί τα κόμματα ότι πρόκειται για μια δύσκολη στην πρακτική της εφαρμογή τακτική. Τους επιστά την προσοχή ότι υπάρχουν κίνδυνοι και ότι πρέπει να προσέξουν για να μην οδηγηθούν στη διάχυσή τους «μέσα σε διάφορα άμορφα μπλοκ». Για τη σωστή εφαρμογή της επαναστατικής τακτικής του ενιαίου εργατικού μετώπου στην κατεύθυνση της εξυπηρέτησης της κομμουνιστικής υπόθεσης απαιτούνται δυνατά και ιδεολογικά ατσάλωμένα κομμουνιστικά κόμματα και «κομματικές ηγεσίες με καθαρό μυαλό». Η Ε.Ε. γνωρίζει, ότι τέτοια κόμματα δεν υπάρχουν ακόμα ή ήταν ελάχιστα, έχει όμως αυτοπεποίθηση ότι θα τα καταφέρουν με τη δική της άμεση καθοδήγηση. Φαίνεται επίσης να θεωρεί ότι η πλατιά εφαρμογή της τακτικής του ενιαίου μετώπου θα βοηθήσει τα κόμματα να απαλλαγούν από τα ρεφορμιστικά βαρίδια και θα δώσει τη δυνατότητα να διαπαιδαγωγηθούν τα ανύπομονα στοιχεία στο εσωτερικό τους μέσα από την ίδια τους την εμπειρία. Η απόφαση της Ε.Ε. δεν έτυχε ομόφωνης αποδοχής από τα κόμματα της Διεθνούς. Η τακτική του ενιαίου μετώπου δεν κατανοούνταν εύκολα, υπήρξε έντονη κριτική προς την Ε.Ε. από διάφορες πλευρές και το σημαντικότερο, διαφοροποιημένη πρακτική στις διάφορες χώρες.

Ένα χρόνο μετά, το ζήτημα συζητήθηκε στο 4ο συνέδριο της ΚΔ (5/11-5/12/1922). Εκεί διαπιστώθηκε ότι ελάχιστα κόμματα είχαν κατορθώσει να βάλουν μπρος την τακτική του ενιαίου μετώπου σε λίγο-πολύ σωστή βάση. Στις περισσότερες περιπτώσεις επικρατούσε μια μεγάλη σύγχυση, βαθιά λαθεμένες απόψεις και αλλοπρόσαλλες πρακτικές. Έτσι, άλλοι νόμιζαν ότι πρόκειται για την οργανωτική συγχώνευση του Κομμουνιστικού κόμματος με τη Σοσιαλδημοκρατία, άλλοι εγκατέλειπαν με μεγάλη ευκολία την ανεξαρτησία του κόμματος και εξαφάνιζαν το πρόσωπό του μέσα στην κοινή δράση, άλλοι έβλεπαν τη δυνατότητα και τη χρησιμότητα του στο οικονομικό πεδίο όχι όμως και στο πολιτικό, άλλοι το ερμήνευαν ως έναν εκλογικό συνασπισμό με τα άλλα εργατικά κόμματα και άλλοι δέχονταν το ενιαίο μέτωπο από τα κάτω σε καμιά όμως περίπτωση από τα πάνω.

Στην εισήγηση, στη συζήτηση και στις αποφάσεις του 4ου συνεδρίου έγινε προσπάθεια να ξεκαθαριστούν τα ζητήματα. Στα ντοκουμέντα του συνεδρίου αποκρούστηκαν όλες οι λαθεμένες αντιλήψεις και ανασυγκροτήθηκε μαρξιστικά και λενινιστικά η έννοια του ενιαίου εργατικού μετώπου.

«Ακριβώς επειδή αγωνιζόμαστε για την επανάσταση του προλεταριάτου», έγραφαν τα ντοκουμέντα του συνεδρίου, ακριβώς γι' αυτό «πρέπει να συμμετέχουμε σε κάθε απεργία, να βρισκόμαστε στην πρωτοπορία της εργατικής τάξης και να παλεύουμε για κάθε επιμέρους ζήτημα. Ξέρουμε ότι την εργατική τάξη μπορούμε να την οργανώσουμε μόνο τότε, όταν αγωνιζόμαστε για τα καθημερινά της ζητήματα... Όλοι εκείνοι που θέλουν να υπερασπιστούν τα συμφέροντα της εργατικής τάξης σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο είναι αναγκασμένοι από τις ίδιες τις ανάγκες του

καθημερινού προλεταριακού αγώνα να εφαρμόσουν την τακτική του ενιαίου μετώπου... Η τακτική αυτή είναι ο μοναδικός ασφαλής δρόμος για την κατάκτηση της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης. Δεν πρόκειται για μια εφήμερη υπόθεση, για μια ντουφεκιά της στιγμής, για ένα απλό επεισόδιο στην πορεία του αγώνα μας, πρόκειται για μια τακτική που θα χρειαστεί για μια ολόκληρη περίοδο».

Και αφού γίνεται απαρίθμηση, τι δεν είναι ενιαίο μέτωπο (δεν είναι οργανωτική συγχώνευση με τους Σοσιαλδημοκράτες – «πράγμα που θα αποτελούσε εγκληματική πράξη», δεν είναι εκλογικός συνασπισμός κλπ.) επαναδιατυπώνουν, τι αυτό είναι.

«Ενιαίο μέτωπο σημαίνει ότι είμαστε έτοιμοι να αγωνιστούμε ενάντια στους καπιταλιστές και τον καπιταλισμό από κοινού με όλους τους εργάτες (σοσιαλδημοκράτες, αναρχοσυνδικαλιστές, χριστιανοκοινωνιστές κλπ.) στον καθημερινό αγώνα για το ψωμί, ενάντια στις περικοπές των μισθών και την κατάργηση του οκταώρου... Κάθε αγώνας, ακόμη και για την πιο μικρή καθημερινή διεκδίκηση αποτελεί τη βάση για την επαναστατική διαπαιδαγώγηση και η αγωνιστική εμπειρία είναι αυτή που θα δείξει στους εργάτες το αναπόφευκτο της επανάστασης και τη σημασία του κομμουνισμού. Η πραγματική επιτυχία της τακτικής του ενιαίου μετώπου θα αναπηδήσει φυσικά από την ενότητα δράσης από τα κάτω. Γι' αυτό όμως οι κομμουνιστές πρέπει να ανεχθούν ότι κάποιες φορές θα είναι αναγκασμένοι να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι με τους προδότες ηγέτες».

Οι κομμουνιστές δεν μπορούν να παραιτηθούν από κάτι τέτοιο και «κάτω από ορισμένες συνθήκες θα είναι αναγκασμένοι να συνομιλούν και να διαπραγματεύονται με τις ηγεσίες των αντίπαλων εργατικών κομμάτων». Αρκεί αυτό να συμβάλλει στην κινητοποίηση των εργατικών μαζών, και «να ενημερώνονται συνεχώς και αναλυτικά οι μάζες για την πορεία των συνομιλιών και των διαπραγματεύσεων». Και φυσικά κατά τη διάρκεια των διεργασιών από τα πάνω «δεν επιτρέπεται σε καμιά περίπτωση να περιορίζεται η ανεξαρτησία του κομμουνιστικού κόμματος και η ελευθερία να ζυμώνει τις θέσεις του στις μάζες».

Στα ντοκουμέντα του 4ου συνεδρίου της ΚΔ γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην ενότητα του συνδικαλιστικού κινήματος, προφανώς γιατί υπήρχαν έντονες αποσχιστικές τάσεις λόγω της προδοσίας των ρεφορμιστών ηγετών. «Εμείς χρειαζόμαστε την ενότητα του συνδικαλιστικού κινήματος», τονίζεται. «Τη διάσπαση χρειάζονται οι ηγέτες της Διεθνούς του Άμστερνταμ. Και αν κατορθώσουν να μας αναγκάσουν να οργανώσουμε ξεχωριστά συνδικάτα, εμείς και στις νέες μας συνδικαλιστικές οργανώσεις θα συνεχίσουμε να προπαγανδίζουμε το σύνθημα “ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ”».

Το ζήτημα του ενιαίου εργατικού μετώπου συζητήθηκε για μια ακόμη φορά στο 5ο συνέδριο της ΚΔ (Ιούνιος 1924).

Εκεί διαπιστώθηκε ένα πραγματικό κομφούζιο στην εφαρμογή του από τα διάφορα κόμματα. Η Ε.Ε. έκανε προσπάθειες να διορθώσει για μια ακόμα φορά τα πράγματα και να αντιμετωπίσει τις λαθεμένες αντιλήψεις και πρακτικές.

Τα πρακτικά του συνεδρίου και οι ομιλίες των αντιπροσώπων δείχνουν μια ολό-

κληρη κλίμακα στρεβλώσεων της λενινιστικής τακτικής του ενιαίου μετώπου, από την ακραία δεξιά που το έβλεπε ως έναν συνασπισμό ή μια συνεργασία με τη Σοσιαλδημοκρατία στη βάση ενός κοινά αποδεκτού προγράμματος ή ως κοινή δράση στη βάση όσων μπορούμε να συμφωνήσουμε με ταυτόχρονη παραίτηση και στις δύο περιπτώσεις από κάθε προσπάθεια προβολής των κομμουνιστικών θέσεων, έως την ακραία σεχταριστική που έλεγε ότι «ενιαίο μέτωπο είναι η ενότητα των εργατικών μαζών που δέχονται την καθοδήγηση του κομμουνιστικού κόμματος». Σημειώνουμε ότι οι δύο αυτές ακραίες παραλλαγές της στρεβλής κατανόησης της λενινιστικής εναιομετωπικής τακτικής καταταλαιπωρούν και το σημερινό εργατικό κίνημα της χώρας μας καθώς αποτελούν κυρίαρχη αντίληψη της σύγχρονης ελληνικής Αριστεράς.

Το χειρότερο όμως ήταν, ότι συγχύσεις και στρεβλώσεις δεν επέδειχναν πλέον μόνο τα ξεχωριστά κόμματα αλλά η ίδια η καθοδήγηση της Γ' Διεθνούς. Ένα χρόνο πριν, ηττήθηκε η εξέγερση του προλεταριάτου της Σαξονίας στη Γερμανία λόγω των δεξιών λαθών της ηγεσίας του ΚΚΓ υπό τον Μπράντλερ. Επί τόπου όμως ήταν και ο Ράντεκ, μέλος της Ε.Ε. της Διεθνούς που όχι μόνο απέτρεψε τη δεξιά καταστροφή αλλά μάλλον διευκόλυνε τον οπορτουνισμό της ηγεσίας του γερμανικού κόμματος.

Στη Βουλγαρία, το ΚΚΒ έμεινε αμέτοχο στο φασιστικό πραξικόπημα που ανέτρεψε τον πρωθυπουργό της Αγροτικής Ένωσης Σταμπολίνσκυ, δεν πήρε μέτρα κινητοποίησης των μαζών από φόβο μήπως ενισχύσει στην ρεφορμιστική Αγροτική Ένωση. Λίγο αργότερα οργάνωσε μια απροετοίμαστη προλεταριακή εξέγερση που συντρίφτηκε. Ο ηγέτης του ΒΚΚ Κολάρωφ ήταν μέλος της Ε.Ε. της ΚΔ και δεν ήταν άμοιρος ευθυνών για τη βουλγάρικη εξέλιξη.

Αλλά όχι μόνον αυτό. Η Εκτελεστική Επιτροπή είχε επιτρέψει στα 1923 στο Κινέζικο ΚΚ να μπει στο αστικό μέτωπο Κουομινγκτάγκ με αποτέλεσμα να χάσει κάθε ίχνος αυτοτέλειας, να οδηγηθεί σε αντιπαραθέσεις, διασπάσεις και στην ουσιαστική εκμηδένισή του για την περίοδο εκείνη.

Επιπλέον είχε αρχίσει με υπόδειξη της ηγεσίας της Διεθνούς μια αθρόα κατασκευή αγροτικών κομμάτων για να μπορεί να επιτευχθεί η εργατοαγροτική συμμαχία, που την έβλεπαν πλέον ως συμμαχία του εργατικού με το αγροτικό κόμμα, καθώς και η ανακάλυψη και εκεί που δεν υπήρχε ενός εθνικού ζητήματος, ώστε να συμμαχήσουν οι κομμουνιστές με το εθνικοδημοκρατικό κίνημα.

Λίγα χρόνια αργότερα στην Κομμουνιστική Διεθνή θα κυριαρχήσει η θεωρία του σοσιαλφασισμού και το 1935 θα φτάσουμε στο «λαϊκό μέτωπο» του 7ου συνεδρίου της. Το χαρακτηριστικό αυτού του μετώπου είναι ότι το ΚΚ στη συμμαχία με άλλες δυνάμεις του εργατικού κινήματος και τμημάτων της αστικής τάξης παραιτείται από την προβολή του συνολικού του προγράμματος, αυτοπεριορίζεται και αφήνει αυτή τη δουλειά για το μέλλον. Η σταδιοποίηση της επανάστασης σε όλο της το μεγαλείο! Έτσι τα διάφορα λαϊκά μέτωπα που συγκροτήθηκαν, ορισμένα πραγματικά παλλαϊκά και μεγαλειώδη, όπως το ΕΑΜ, κατόρθωσαν να συσπειρώσουν γύρω τους τις λαϊκές μάζες, να νικήσουν το φασισμό αλλά να ηττηθούν τελικά λόγω του αυτοπεριο-

ρισμού του ΚΚ και την ελαχιστοποίηση της κομμουνιστικής στρατηγικής.

Κατά τη γνώμη μας το 7ο συνέδριο αποτελεί το ουσιαστικό τέλος της Γ΄ Διεθνούς που τυπικά ήρθε 8 χρόνια αργότερα το 1943, όταν διαλύθηκε και τυπικά αφού κατά την εκτίμηση της ηγεσίας της και του Στάλιν, τα ΚΚ ωρίμασαν και δεν χρειάζονται πλέον ένα διεθνές καθοδηγητικό κέντρο.

Στην ίδια βάση με το λαϊκό μέτωπο ήταν και οι προγραμματικές διακηρύξεις των Κομμουνιστικών Κομμάτων περί αντιμονοπωλιακού ή αντιιμπεριαλιστικού μετώπου μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ένα μέτωπο που όταν έρθει στην εξουσία θα εφαρμόσει μια αντιμονοπωλιακή ή αντιιμπεριαλιστική δημοκρατία, μια ενδιάμεση εξουσία και θα χρειαστεί ένα ολόκληρο στάδιο για να προετοιμαστεί η πάλη για την εργατική εξουσία.

Σιγά-σιγά αυτή η αντιμονοπωλιακή επανάσταση έγινε μεταρρύθμιση, εκσυγχρονισμός της αστικής εξουσίας, για να οδηγηθούν τα κόμματα αυτά τελικά στη διάλυση και την περιθωριοποίηση.

Το ενιαίο μέτωπο στην τακτική της σύγχρονης ελληνικής Αριστεράς

Η ελληνική Αριστερά, το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα είχε πάντα δυσκολίες στην εφαρμογή της τακτικής του ενιαίου μετώπου. Κατά τη γνώμη του γράφοντος πολύ σπάνια, αν όχι ποτέ κατόρθωσε να την εφαρμόσει με επαναστατικό τρόπο, σύμφωνα με της μαρξιστική παράδοση και τη λενινιστική πρακτική. Συνήθως την έννοια ενιαίο μέτωπο τη συρρίκνωνα και τη συνέχεε με την έννοια συνασπισμός και την πλατιά συσπείρωση δυνάμεων σε ένα οργανωτικό σχήμα-μέτωπο στη βάση ενός κοινά αποδεκτού προγράμματος με ταυτόχρονη παραίτηση από το αυτονόητο καθήκον του να προβάλλει διαρκώς τις κομμουνιστικές θέσεις και τους τελικούς στόχους του κινήματος.

Όταν επρόκειτο να εφαρμόσει την τακτική του ενιαίου μετώπου στους καθημερινούς αγώνες των εργαζομένων, συνήθως μπερδευε την ενότητα από τα κάτω με την ενότητα από τα πάνω και εκείνο που έμενε ήταν ένα συνεχές τρεχαλιτό να τα βρει με τις συνδικαλιστικές ηγεσίες αστικής επιρροής, κυρίως με εκείνες που στη συγκεκριμένη στιγμή βρίσκονταν σε αντιπολίτευση με τις κυρίαρχες δυνάμεις του αστικού μπλοκ, και πολλές φορές έβαζε τους αγωνιστές-μέλη του κόμματος να ψηφίζουν στα συνδικαλιστικά όργανα ρεφορμιστές, αλλά και κάποιες φορές ανυπόληπτους τυχοδιώκτες, εχθρούς της εργατικής υπόθεσης, για να μη σπάσει η συμμαχία.

Ότι αφορά τώρα στην προβολή του κομμουνιστικού προσώπου μέσα στους ενωτικούς αγώνες της εργατικής τάξης και των λαϊκών μαζών, καθώς και στην προβολή του προλεταριακού μέλλοντος, σχεδόν πάντα, ακόμα και στις περιπτώσεις που δεν είχε παραιτηθεί οικειοθελώς και προκαταβολικά από κάτι τέτοιο, το αποτέλεσμα ήταν πενιχρό και δεν πήγαινε παραπέρα από αυτό που ο Λένιν ονόμασε «σοσιαλισμός στα λόγια και ρεφορμισμός στην πράξη». Διότι, με το να υπενθυμίζεις στους

εργάτες φωναχτά ότι τα προβλήματά τους δεν μπορούν να λυθούν στον καπιταλισμό παρά μόνο στην εργατική εξουσία και το σοσιαλισμό είναι μεν αρχικά σωστό, αλλά δεν αρκεί, αν δεν είσαι σε θέση να διατυπώσεις αυτό το μέλλον σε αιτήματα του σήμερα, να κάνεις δηλαδή τη δικτατορία του προλεταριάτου πρακτικά αιτήματα του κινήματος στο σήμερα. Κάτι τέτοιο ποτέ δεν κατόρθωσε η ελληνική αριστερά και την πολιτικοποίηση του συνδικαλιστικού αγώνα την κατανοούσε σχεδόν πάντα ως μια διαδικασία, να βάζουμε δίπλα στα καθημερινά αιτήματα π.χ. για την αύξηση των μισθών και το χρόνο εργασίας και θεσμικά αιτήματα, «γιατί αυτά μένουν ενώ οι αυξήσει εξανεμίζονται», συν ορισμένα γενικά αιτήματα υπέρ της διατήρησης της ειρήνης και ενάντια στον ιμπεριαλισμό.

Η Αριστερά της χώρας μας είχε πάντα δυσκολίες, αλλά αυτό που παρατηρείται σήμερα είναι μάλλον χωρίς προηγούμενο.

Η σύγχρονη ελληνική Αριστερά, στο σύνολό της αρνείται πεισματικά να βγάλει τα απαραίτητα διδάγματα από την πλούσια θετική και αρνητική εμπειρία της εφαρμογής του ενιαίου μετώπου, παγκόσμια και ελληνική, με αποτέλεσμα να επικρατεί ένα πραγματικό ιδεολογικό αλαλούμ και πολύμορφες στρεβλώσεις στη θεωρία και την πράξη.

Κατ' αρχήν, εδώ και δεκαετίες, έχει παγιωθεί στο ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα (και όχι μόνο) η αντίληψη πως για την επιτυχία της επανάστασης χρειάζεται οπωσδήποτε η ύπαρξη ενός μετώπου διαφορετικών δυνάμεων και οργανώσεων που παίρνει οπωσδήποτε και οργανωτική μορφή και τοποθετείται ανάμεσα στο κόμμα και τις άλλες οργανώσεις της τάξης (συνδικάτα – εργοστασιακά συμβούλια). Ξεκινώντας από την αντίληψη πως, «μόνοι τους οι κομμουνιστές δεν μπορούν να πραγματοποιήσουν την επανάσταση», ο ελληνικός αναθεωρητισμός επιδίδεται επί δεκαετίες τώρα στην κατασκευή και τη διακήρυξη μετωπικών σχημάτων μέσα στα οποία ευελπιστεί να συσπειρώσει τις απαραίτητες δυνάμεις για την επανάσταση. Επειδή όμως αυτές οι δυνάμεις δεν μπορούν να συσπειρωθούν στη βάση της δικτατορίας του προλεταριάτου, οι κομματικές ηγεσίες χρησιμοποιούν τα μετωπικά σχήματα για να υποβαθμίσουν τους τελικούς στόχους της εργατικής τάξης προσαρμόζοντας την προγραμματική τους στόχευση σ' αυτά που μπορούν και οι σύμμαχοι να συμφωνήσουν. Κατασκευάζουν λοιπόν ένα ολόκληρο στάδιο ανάμεσα στην αστική και την εργατική εξουσία, σταδιοποιούν την επανάσταση και την παραπέμπουν έτσι στις ελληνικές καλένδες. Ισχυρίζονται ότι μ' αυτόν τον τρόπο συσπειρώνουν και ετοιμάζουν τις λαϊκές μάζες για την επανάσταση, το πραγματικό όμως αποτέλεσμα αυτών τους των διακηρύξεων και της συγκεκριμένης πρακτικής τους είναι ακριβώς το αντίθετο. Όχι μόνο τη συνειδητοποίηση του ιστορικού ρόλου της εργατικής τάξης προωθούν, αλλά μάλλον στη συσκότιση της συνείδησης του εργάτη και στην ιδεολογική σύγχυση των μελών του κόμματος συμβάλλουν.

Αυτός είναι και ο πραγματικός λόγος που ενώ τα διάφορα αντιιμπεριαλιστικά ή αντιμονοπωλιακά μέτωπα διακηρύσσονται για πάνω από μισό αιώνα τώρα, πουθενά δεν επιτεύχθηκαν και δεν μπορούσε να επιτευχθούν γιατί δεν αντιστοιχούν σε πραγ-

ματικές ανάγκες της κοινωνικής εξέλιξης.

Μετά τη διάλυση του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ- (η συγκρότηση του οποίου ήταν χαρακτηριστικό παράδειγμα διάχυσης του κομμουνιστικού κόμματος μέσα σε μία ευρύτερη εκλογική συμμαχία, εγκατάλειψης των όποιων πολιτικών του θέσεων και πλήρους προσχώρησής του στη λογική και τις πολιτικές θέσεις των συμμάχων του για να διευκολυνθεί ο κυβερνητισμός και να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες του αστικού πολιτικού συστήματος στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο) – η νέα ηγεσία του ΚΚΕ φάνηκε να προβληματίζεται για ορισμένα ζητήματα της επανάστασης. Μέλη της νέας ηγεσίας σε άρθρα τους κατακεραύνωναν τη βλαβερή θεωρία των σταδίων και δήλωναν ότι το ΚΚΕ την εγκαταλείπει οριστικά. Το πρακτικό όμως αποτέλεσμα αυτών των προβληματισμών ήταν τελικά πενιχρό. Στα προγραμματικά ντοκουμέντα των μετέπειτα συνεδρίων του κόμματος η νέα ηγεσία διακήρυξε ότι η αντιιμπεριαλιστική επανάσταση έχει σοσιαλιστικό χαρακτήρα, είναι επανάσταση σοσιαλιστική. Έκανε μια προσθήκη στον τίτλο του μετώπου, ονομάζοντάς το αντιιμπεριαλιστικό-αντιμονοπωλιακό μέτωπο του λαού για το σοσιαλισμό και μετονόμασε την αντιμονοπωλιακή δημοκρατία του λαού σε λαϊκή εξουσία και λαϊκή οικονομία. Η ηγεσία του ΚΚΕ μας διαβεβαιώνει ότι πρόκειται για τη δικτατορία του προλεταριάτου. Επειδή όμως δεν θέλει να «καπελώσει» τους πιθανούς συμμάχους της στο μέτωπο, αφήνει σ' αυτούς το δικαίωμα όπως και σε στελέχη του κόμματος που δεν συμφωνούν με αυτή την εκδοχή, να θεωρούν τη λαϊκή εξουσία και τη λαϊκή οικονομία ως ένα ενδιάμεσο στάδιο με τη δική του ενδιάμεση εξουσία. Πέρα από το παράδοξο και γελοίο του πράγματος, να αφήνεις δηλαδή στους συμμάχους σου αλλά και σε μέλη και στελέχη του κόμματος σου να ερμηνεύουν όπως αυτοί θέλουν έναν προγραμματικό στόχο του μετώπου, η ουσία βρίσκεται αλλού, βρίσκεται στο γεγονός ότι αυτό που περιγράφεται στα προγραμματικά ντοκουμέντα του ΚΚΕ ως λαϊκή εξουσία δεν είναι η δικτατορία του προλεταριάτου, και η λαϊκή οικονομία δεν είναι η οικονομία της περιόδου μετάβασης από τον καπιταλισμό στο σοσιαλισμό, αν σ' αυτές τις έννοιες δώσουμε το νόημα των κλασικών του μαρξισμού.

Έτσι παρά τις δηλώσεις και τις διακηρύξεις, η θεωρία των σταδίων παραμένει ακλόνητη στον προγραμματικό λόγο του ΚΚΕ και η σύγχυση που προκαλείται είναι διπλά βλαβερή, αφού οδηγεί τους αγωνιστές σε πλήρη αποπροσανατολισμό, συσκοτίζει το σοσιαλιστικό μέλλον, παραποιεί την εργατική εξουσία υποβιβάζοντάς την σε μια εξουσία ριζοσπαστών μικροαστών και διαστρέφει τη μεταβατική περίοδο της δικτατορίας του προλεταριάτου, εμφανίζοντας τούς αναγκαίους επαναστατικούς οικονομικοκοινωνικούς μετασχηματισμούς της ως ριζοσπαστικές μικροαστικές μεταρρυθμίσεις στα πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος.

Απόρροια της συγχυσμένης στρατηγικής του ΚΚΕ είναι και η αλλοπρόσαλλη πρακτική του στα ζητήματα της ενότητας δράσης των εργαζομένων στο καθημερινό πρακτικό κίνημα. Γι' αυτό θα επανέλθουμε παρακάτω. Εδώ θέλουμε ακόμα να σημειώσουμε ότι ως αντίδραση σ' αυτή τη συγκεκριμένη μετωπική κατασκευή που ήταν παρούσα σε όλα τα ΚΚ μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, ήρθε το μέτωπο της

«Νέας Αριστεράς» που αναφέραμε στην αρχή του άρθρου και το οποίο φυσικά δεν είναι κάποια ποιοτική βελτίωση, αντιθέτως, είναι ακόμα μια ανόητη αντεπαναστατική κατασκευή που παραπέμπει στο «μοναδικό επαναστατικό υποκείμενο» των αναρχικών του Μπακούιν της δεκαετίας του '70 του 19ου αιώνα και αποτελεί μια συρραφή αναρχικών, σοσιαλδημοκρατικών και άλλων μικροαστικών θέσεων με ένα «μαρξιστικό» περιτύλιγμα.

Όχι! Η νίκη της προλεταριακής επανάστασης δεν προϋποθέτει οπωσδήποτε την ύπαρξη κάποιου μετώπου που θα πάρει και τη μορφή οργανωτικού σχήματος. Η Οκτωβριανή επανάσταση δεν χρειάστηκε οποιαδήποτε παρόμοια επινοημένα μετωπικά οργανωτικά σχήματα για να νικήσει. Νίκησε με τις αναγκαίες οργανώσεις της τάξης (κόμμα - συνδικάτο - εργατικό συμβούλιο), και με την επαναστατική πολιτική των μπολσεβίκων που ήξεραν να εφαρμόζουν τη μαρξιστική τακτική του ενιαίου μετώπου στην καθημερινή πάλη και μέσα στα συνδικάτα, τα σοβιέτ και τις άλλες οργανώσεις της τάξης.

Μέτωπα βέβαια, και με τη μορφή οργανωτικών σχημάτων (συνασπισμοί κλπ.) υπήρξαν και μπορεί να υπάρξουν και στη μελλοντική ταξική πάλη. Και αν υπάρξουν, για να συμβάλουν στην υπόθεση της επανάστασης, πρέπει οπωσδήποτε το επαναστατικό κόμμα να εφαρμόσει και μέσα σ' αυτά την τακτική του ενιαίου μετώπου.

Οι εντελώς αναγκαίες βασικές οργανωτικές μορφές ύπαρξης του εργατικού κινήματος για την πραγματοποίηση της προλεταριακής επανάστασης ήταν αυτές που ανέδειξε η ταξική πάλη, δηλαδή το συνδικάτο, το κόμμα και το εργατικό συμβούλιο. Ανεξάρτητα από το ποιες άλλες μορφές είναι δυνατό να αναδείξει η ταξική πάλη στο μέλλον, αυτές ήταν και παραμένουν αναντικατάστατο εργαλείο στην υπόθεση της συνειδητοποίησης των επαναστατικών καθηκόντων της τάξης και της κοινωνικής απελευθέρωσης. Καμιά απ' αυτές δεν πρόκειται να παραχωρήσει τη θέση και τον ξεχωριστό της ρόλο στην άλλη ή σε κάποια τρίτη. Καμιά απ' αυτές δεν πρόκειται να εκλείψει, να «απονεκρωθεί» πριν την τελική νίκη της επανάστασης. Θα πάνουν να υπάρχουν, θα απονεκρωθούν όλες μαζί στο σοσιαλισμό, στην πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας μαζί με το κράτος όταν τη θέση της πολιτικής δημοκρατίας θα πάρει η αυτοδιοίκηση των παραγωγών.

Ότι αφορά τώρα στην εφαρμογή της τακτικής του ενιαίου μετώπου στους καθημερινούς αγώνες, στην ενότητα δράση της εργατικής τάξης στην τωρινή περίοδο, η ελληνική Αριστερά στο σύνολό της επιδειχνει μια ασύλληπτων διαστάσεων αλλοπροσαλωσύνη.

Εδώ και μερικά χρόνια γίνεται μια άγωνα συζήτηση για το αν η ενότητα δράσης γίνεται με βάση τα προβλήματα ή όχι, αν γίνεται από τα κάτω ή από τα πάνω κλπ. και οι απαντήσεις που δίνουν οι διάφορες αποχρώσεις της Ελληνικής Αριστεράς ποικίλουν. Άλλοι θεωρούν ότι η μοναδική δυνατή ενότητα δράσης είναι αυτή με «βάση το πρόβλημα», δηλαδή συμφωνούμε όλοι να δράσουμε από κοινού για το τάδε αίτημα στο οποίο όλοι είμαστε σύμφωνοι και αφήνουμε στην άκρη τις όποιες άλλες διαφορές μας. Τις όποιες ξεχωριστές μας θέσεις τις βάζουμε στη διαπραγματεύση με τις

άλλες δυνάμεις, παλεύουμε όμως μόνο όσα από κοινού συμφωνήθηκαν.

Άλλοι πάλι, απορρίπτοντας την «ενότητα στο πρόβλημα», απορρίπτουν ταυτόχρονα και την κοινή δράση με βάση τα καθημερινά προβλήματα, διότι αυτό «δεν αρκεί σήμερα και χρειάζεται ενότητα σε ανώτερο επίπεδο». Αυτή η αντίληψη είναι κοινή στις δυνάμεις του ΚΚΕ και σε ευρύτατα τμήματα της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Ότι αφορά στις δυνάμεις του ΚΚΕ, αυτές έχουν καταλήξει ότι στη σημερινή συγκυρία δεν υπάρχουν δυνατότητες για κατακτήσεις και επομένως το μόνο που απομένει, είναι η πάλη για το σοσιαλισμό. Φυσικά εκείνο που δεν κατάλαβαν αυτές οι δυνάμεις του ΚΚΕ είναι ότι συνδικαλιστικές κατακτήσεις δεν μπορούν να υπάρξουν σήμερα εφόσον η συνδικαλιστική πάλη γίνεται με τον παλιό ρεφορμιστικό τρόπο, είναι όμως δυνατές και σήμερα, αν η συνδικαλιστική πάλη οργανωθεί με νέο, με επαναστατικό τρόπο. Αντί λοιπόν να διερευνήσουν τους τρόπους επαναστατικοποίησης της συνδικαλιστικής πάλης, αυτοί κάνουν ένα άλμα προς τα μπρος, λογοκοπούν περί πάλης για σοσιαλισμό και φυσικό είναι να αποκλείουν από την κοινή δράση όσους δεν συμφωνούν μαζί τους. Ότι αφορά στην ενότητα από τα κάτω ή από τα πάνω τόσο το ΚΚΕ όσο και η εξωκοινοβουλευτική αριστερά απορρίπτουν κάθε σκέψη ενότητας από τα πάνω ως ρεφορμιστική παρέκκλιση και πράξη υποταγής.

Εμείς πάλι δεν σταματούμε να θέτουμε την αφελή ερώτηση. Αν θέλουμε να ενώσουμε τις πλατιές εργατικές τάξεις και όχι απλά τους ήδη συνειδητοποιημένους ή τους οπαδούς μας, τότε, σε ποια άλλη βάση μπορεί να πραγματοποιηθεί η ενότητα δράσης των εργαζομένων, αν όχι στη βάση των καθημερινών τους προβλημάτων στην πάλη ενάντια στους καπιταλιστές, την κυβέρνηση και το αστικό κράτος, ενάντια στο συνολικό καπιταλισμό;

Γιατί η ενότητα δράσης από τα κάτω, «ενότητα από τα κάτω και από τα αριστερά», κατά την προσφιλή έκφραση δυνάμεων της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, συνιστά υποχρεωτικά μια επαναστατική πολιτική και η ενότητα δράσης από τα πάνω είναι οπωσδήποτε και πάντοτε ρεφορμιστική πολιτική και αντεπαναστατική πράξη;

Η ενότητα δράσης, αν θέλουμε να ενώσουμε τις πλατιές μάζες, πρέπει να απευθύνεται σε όλους ανεξαιρέτως τους εργαζόμενους, ανεξάρτητα από ιδεολογική τοποθέτηση και πολιτική ένταξη και χωρίς προαπαιτούμενα, γίνεται στη βάση των προβλημάτων τους στην καθημερινή πάλη κατά του καπιταλισμού και στοχεύει στην απαλλαγή τους από την επιρροή της αστικής ιδεολογίας, στην απόσπασή τους από την επιρροή ρεφορμιστών και κάθε αστικής επιρροής ηγετών, στην πλατιά ενότητα της εργατικής τάξης και την προετοιμασία της να ανατρέψει τον καπιταλισμό και να πραγματοποιήσει τον ιστορικό της ρόλο.

Η πλειοψηφία όμως των εργαζομένων εμφορείται από ξένες προς τα συμφέροντά τους αντιλήψεις, ακολουθεί αστικής επιρροής ηγεσίες στο συνδικαλιστικό κίνημα και ψηφίζει αστικά κόμματα στις εκλογές. Γι' αυτό ακριβώς δεν αρκεί πάντα η ενότητα δράσης από τα κάτω, χρειάζεται να συνδυαστεί σωστά με την ενότητα δράσης από τα πάνω. Βέβαια, η ενότητα δράσης από τα κάτω αποτελεί μόνιμο καθήκον,

εκτός από ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις όπως π.χ. σε εμφυλιοπολεμικές συγκρούσεις όπου δεν είναι δυνατό να διανοηθεί κανείς στα σοβαρά να εφαρμόσει την τακτική του ενιαίου μετώπου και την ενότητα με εκείνους τους εργάτες που βρίσκονται οπλισμένοι στο απέναντι εχθρικό στρατόπεδο.

Φυσικά αυτοί που εφαρμόζουν την τακτική του ενιαίου μετώπου, κατά το συνδυασμό της ενότητας δράσης από τα κάτω και από τα πάνω οφείλουν να έχουν καθαρή επίγνωση και σαφή γνώση των συσχετισμών δύναμης και κατανόηση της συγκεκριμένης κατάστασης, για να μην πάθουν αυτό που έπαθαν οι αρχαιομαρξιστές στην κατοχή, που στο όνομα της γενικής φόρμουλας περί ενότητας στρατού και λαού προσπάθησαν να ράνουν με άνθη τους άνδρες του χιτλερικού στρατού κατοχής, εισπράττοντας την αιώνια περιφρόνηση του ελληνικού προλεταριάτου.

Πρέπει να γνωρίζουν καλά με ποιους θέλουν να ενωθούν στον αγώνα, για να μην γελοιοποιηθούν, όπως το έπαθαν τα αγροτοσυνδικαλιστικά στελέχη του ΚΚΕ πριν μερικά χρόνια στις αγροτικές κινητοποιήσεις των Θεσσαλών αγροτών, όταν παρότρυναν τους αγωνιζόμενους αγρότες να προσφέρουν γαρύφαλλα στους άνδρες των κατασταλτικών μηχανισμών, μιας «και αυτοί παιδιά του λαού είναι».

Χρειάζεται επαναστατική επαγρύπνηση και καθαρό μυαλό, για να μην συμβεί ξανά αυτό που συνέβη με την ηγεσία του ΕΑΜ και του ΚΚΕ το 1944, όταν, σε μια στιγμή που είχε συσπειρωθεί η συντριπτική πλειοψηφία του λαού κάτω από τη σημαία του ΕΑΜ και το επόμενο βήμα ήταν να προχωρήσει η εθνικοαπελευθερωτική επανάσταση προς τα μπρος, να υπερβεί το εθνικοαπελευθερωτικό αστικοδημοκρατικό της πλαίσιο και να προχωρήσει σε σοσιαλιστική κατεύθυνση, εκείνη έτρεχε στη Μέση Ανατολή και στο Λίβανο για να πετύχει την ενότητά της με την αστική τάξη.

Είπαμε και παραπάνω: Η σύγχρονη Ελληνική Αριστερά αρνείται πεισματικά να βγάλει τα απαραίτητα διδάγματα από την παλαιότερη θετική και αρνητική εμπειρία. Οι όποιες αντιπαραθέσεις σήμερα είναι αντιπαραθέσεις ανάμεσα σε διάφορες στρεβλές εκδοχές εφαρμογής της τακτικής του ενιαίου μετώπου, όπως θα φανεί παρακάτω, από την παράθεση μιας σχετικής αρθρογραφίας – αντιπαραθέσεως που έγινε το καλοκαίρι του 2005.

Στις 4 Ιούλη 2005, δημοσιεύτηκε στην «ΕΠΟΧΗ» άρθρο της Μαίρης Ευαγγελοπούλου. Στο άρθρο αναφέρεται σωστά ότι η ενότητα δράσης γίνεται με βάση τα προβλήματα και σε γενικές γραμμές περιέχονται σωστές επισημάνσεις και κριτικές παρατηρήσεις σε πλευρές της δράσης του ΠΑΜΕ.

Αλλά πως εννοεί η Μ.Ε. την «ενότητα δράσης με βάση τα προβλήματα»; Κατηγορώντας το ΚΚΕ για επαναστατική φλυαρία γράφει, ότι αυτό, «βάζει πλώρη για “ανατροπή της εξουσίας του κεφαλαίου” και προβάλλει ως άμεσους στόχους αιτήματα που προϋποθέτουν τελείως διαφορετικούς συσχετισμούς, όπως “δημόσια δωρεάν για όλους κοινωνική ασφάλιση που θα πληρώνει το κράτος και η εργοδοσία”...».

Φανταζόμαστε την απορία και την αγανάκτηση της Μ.Ε., αν το ΚΚΕ πρόβαλε,

όχι μόνο αυτό το γενικά «αθώο» αίτημα, αλλά όπως θα έκανε κάθε επαναστατικό κόμμα, ένα συνεκτικό πλαίσιο άμεσων και μακροπρόθεσμων αιτημάτων, πραγματοποιήσιμων και μη πραγματοποιήσιμων στα πλαίσια του καπιταλισμού, αν δηλαδή ήθελε και μπορούσε να κάνει τη δικτατορία του προλεταριάτου πρακτικά αιτήματα του κινήματος στο σήμερα!!

Κατά τη Μ.Ε. λοιπόν, το Κομμουνιστικό Κόμμα στην «ενότητα δράσης των εργαζόμενων με βάση τα προβλήματα» οφείλει να προβάλλει μόνο εκείνα τα αιτήματα που είναι κατανοητά από την καθυστερημένη μέση συνείδηση του εργάτη, που αντιστοιχούν στο δοσμένο επίπεδο ταξικών συσχετισμών, σε εκείνα που μπορούν να συμφωνήσουν και οι ηγεσίες αστικής επιρροής.

Αν ήταν έτσι, τότε ο ρόλος του ΚΚ και κάθε συνειδητής πρωτοπορίας θα ήταν αχρείαστος. Αυτού του είδους η ενότητα δράσης οδηγεί στον αυτοπεριορισμό της πρωτοπορίας, στον ευνουχισμό της πολιτικής της, την οδηγεί στην ουρά της αστικής τάξης και το εργατικό κίνημα στην υποταγή, καθώς δεν συμβάλλει στη συνειδητοποίηση αλλά στη συσκότιση της ταξικής συνείδησης των εργατών.

Το ΚΚΕ αντέδρασε στο άρθρο αυτό με 2-3 χλευαστικά σχόλια στο «Ριζοσπάστη», που εκτός από ύβρεις δεν περιείχαν καμιά απάντηση επί της ουσίας. Και τι να απαντήσει άλλωστε, αφού πολλές από τις κριτικές παρατηρήσεις της Μ.Ε. σχετικά με τη δράση του ΠΑΜΕ ήταν απόλυτα σωστές;

Το ΚΚΕ στην παραπάνω εκδοχή του ενιαίου μετώπου και της κοινής δράσης δεν μπόρεσε ποτέ να απαντήσει από μαρξιστικό-λενινιστικές θέσεις, απαντάει από τις θέσεις μιας άλλης στρεβλής αντίληψης, εξίσου βλαπτικής και καταστροφικής για την ενότητα του κινήματος. Αυτό φάνηκε καθαρά από την πρακτική που ακολουθούν τα συνδικαλιστικά στελέχη του την τελευταία δεκαετία και φαίνεται και σήμερα μέσα από την καθημερινή πρακτική του ΠΑΜΕ.

Μετά τη διάλυση του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και υπό την επήρεια των τραυματικών εμπειριών του για το ΚΚΕ, η ηγεσία του κόμματος δεν μπόρεσε, παρά τις όποιες προθέσεις, να αντιμετωπίσει την κατάσταση από μαρξιστικές θέσεις. Στην πρακτική του στο μαζικό κίνημα πέρασε στο άλλο άκρο του εκκρεμούς και προσχώρησε ουσιαστικά στην ανόητη σεχταριστική αρχή, ότι «όποιος δεν συμφωνεί μαζί μας αποκλείεται από την ενότητα δράσης».

Η ολόκληρο το διεκδικητικό μας πλαίσιο ή είστε ρεφορμιστές και ανάξιοι να συναγελάζεστε μαζί μας.

Αλλά, αυτοί που δεν συμφωνούν με το πλαίσιο του ΠΑΜΕ αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία της εργατικής τάξης. Τότε τι γίνεται; Πώς θα αλλάξουν οι συσχετισμοί όταν αποκλείεται από την ενότητα δράσης των εργαζομένων η μεγάλη τους πλειοψηφία; Πώς θέλει να κερδίσει το ΚΚΕ και το ΠΑΜΕ την πλειοψηφία της εργατικής τάξης, όταν περιορίζει την ενότητα στη δράση μόνο σε αυτούς που συμφωνούν μαζί του, πράγμα που φυσικά αποτελεί επικίνδυνο ακρωτηριασμό της τακτικής του ενιαίου μετώπου;

Πώς θέλει να επιδράσει στις πλατιές μάζες των εργαζομένων, όταν εφαρμόζει μια πρακτική διαχωρισμού των εργατών και των συνδικάτων τους, μια έμπρακτη απόρριψη της ενότητας δράσης τους και τη μόνη ενότητα που δέχεται, είναι η ενότητα με βάση τη γραμμή του;

Οι συνδικαλιστές του ΚΚΕ έφτασαν στο σημείο να απαιτούν τελεσιγραφικά από τους εργάτες και τους συνδικαλιστές να μπουν υπό τη σκέπη του ΠΑΜΕ και να δεχτούν το πλαίσιο του, χαρακτηρίζοντας κάθε άλλο πλαίσιο ρεφορμιστικό. Και αυτό θα μπορούσε να έχει κάποια επιτυχία, αν το πλαίσιο του ΠΑΜΕ ήταν ριζικά διαφορετικό από όλα τα άλλα. Αλλά δεν είναι. Το πλαίσιο του ΠΑΜΕ δεν διαφέρει ποιοτικά σε τίποτα ή διαφέρει ελάχιστα από άλλα ρεφορμιστικά πλαίσια. Οι διαφορές του είναι κυρίως ποσοτικές. Μια πλειοδοσία στα αιτήματα δεν συνιστούσε ποτέ και δεν συνιστά και σήμερα ειδοποιό γνώρισμα μιας επαναστατικής συνδικαλιστικής πολιτικής

Αλλά και αν ακόμα διέθετε ένα πλαίσιο πράγματι επαναστατικό, σε καμιά περίπτωση δεν θα ήταν δικαιολογημένη μια τέτοια τελεσιγραφική πρακτική. Οι κομμουνιστές δεν στέλνουν τελεσίγραφα στην εργατική τάξη. Προβάλλουν παντού, όπως έχουν δικαίωμα και υποχρέωση, την πολιτική τους γραμμή. Δεν στέκονται μόνο στο επίπεδο της γενικής ζύμωσης και προπαγάνδισης των θέσεών τους, δεν κάνουν μόνο ιδεολογική δουλειά, βάζουν τις θέσεις τους παντού στις μαζικές οργανώσεις των εργαζομένων στο πλαίσιο των εσωδημοκρατικών διαδικασιών τους και κάνουν προσπάθειες ώστε οι θέσεις τους αυτές να γίνονται κτήμα πλατιών εργαζόμενων μαζών και των οργανώσεών τους. Στα εργατικά συνδικάτα βάζουν τις θέσεις τους στη δοκιμασία των μαζικών διαδικασιών και παλεύουν να διαμορφώνονται κατάλληλα διεκδικητικά πλαίσια, να παίρνονται σωστές αποφάσεις και δίνουν τη μάχη για να υλοποιούνται αυτές οι αποφάσεις στην πράξη. Όταν σε τούτο ή το άλλο συνδικάτο ή στο σύνολο του συνδικαλιστικού κινήματος οι θέσεις τους δεν γίνονται δεκτές και οι εργάτες αποφασίζουν διαφορετικά, οι κομμουνιστές δεν εγκαταλείπουν τα συνδικάτα, ούτε διαχωρίζουν τους εργάτες, παραμένουν εκεί, συνεχίζουν την προσπάθειά τους, προβάλλουν πάντα ανοιχτά τις θέσεις τους, επιμένουν και αναδεικνύονται πρωτοπόροι αγωνιστές στην υπεράσπιση και προώθηση των εργατικών συμφερόντων.

Αλλά τι γίνεται όταν οι ανώτατες συνδικαλιστικές ηγεσίες δείχνουν απροθυμία ή βάζουν συνειδητά εμπόδια στην οργάνωση της πάλης των εργατών; Η ταξική πάλη στην Ελλάδα έλυσε και αυτό το ζήτημα με τον καλύτερο τρόπο, ανέδειξε τις κατάλληλες μορφές, που και τα εμπόδια των ηγεσιών παραμερίζουν και το συνδικαλιστικό κίνημα δεν διασπών. Μια τέτοια μορφή είναι ο συντονισμός σωματείων – Εργατικών Κέντρων – Ομοσπονδιών, όπως αυτό έγινε με τις 115 οργανώσεις στη δεκαετία του '60. Θα μπορούσε και σήμερα να εφαρμοστεί μια τέτοια μορφή και να υπάρξει συντονισμός συνδικαλιστικών οργανώσεων, αρκεί αυτός ο συντονισμός να εδράζονταν στη στέρεη βάση γνήσιων μαζικών διαδικασιών και να αποτελούσε απόφαση των ίδιων των συνδικαλισμένων εργατών και όχι μια γραφειοκρατική πράξη κάποι-

ων συνδικαλιστικών ηγεσιών από τα πάνω.

Αντί γι' αυτό μας προέκυψε το ΠΑΜΕ, που ασκείται επιμελώς στο διαχωρισμό των εργατών. Με το επιχείρημα «εμείς δεν φτιάχνουμε ακροατήρια στις ρεφορμιστικές ηγεσίες» προχωρούν εδώ και μερικά χρόνια σε ξεχωριστές συγκεντρώσεις. Αυτή η ιστορία με τις ξεχωριστές συγκεντρώσεις, που οι πρώτοι διδάξαντες ήταν αρχικά κάποιες περιθωριακές αναρχοαυτόνομες ομάδες, την ενστερνίστηκαν στη συνέχεια δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς με πρωτοπόρους του σ. του ΝΑΡ και έγινε πλέον μόνιμη πρακτική του ΠΑΜΕ, ενώ είναι παρακμιακό δείγμα σεχαρισμού, εμφανίζεται από του σ. εξωκοινοβουλευτικούς και τους σ. του ΠΑΜΕ ως η τελευταία λέξη της επαναστατικής πρακτικής.

Η ξεχωριστή συγκέντρωση έγινε η δεύτερη φύση του ΠΑΜΕ και σήμα-κατατεθέν της υποτιθέμενης επαναστατικότητάς του. Η μανία τους για ξεχωριστές συγκεντρώσεις έφτασε τελευταία σε σημείο παροξυσμού και φαίνεται να τις θεωρούν ως υπέρτατο σκοπό τους, μπροστά στην εξυπηρέτηση του οποίου δεν διστάζουν να ακυρώσουν στην πράξη ακόμα και τη διακηρυγμένη αρχή τους ότι «πάμε ενωμένοι με όσους δέχονται το πλαίσιο μας». Δείγμα μόνο αυτού του σεχαριστικού ευνουχισμού τους είναι το εξής καταπληκτικό:

Στο Ε.Κ. Ιωαννίνων σε μια από τις απεργιακές κινητοποιήσεις του α' εξαμήνου του 2005, οι συνδικαλιστές του ΠΑΜΕ πρότειναν το δικό τους πλαίσιο. Το Δ.Σ. του Εργατικού Κέντρου δέχτηκε ομόφωνα το πλαίσιο αυτό χωρίς καμιά τροποποίηση και ομόφωνα (μαζί και οι του ΠΑΜΕ) καθόρισαν τις λεπτομέρειες της απεργιακής συγκέντρωσης. Και όμως!! Λίγες μέρες μετά, το ΠΑΜΕ εξάγγειλε και τελικά πραγματοποίησε δική του ξεχωριστή συγκέντρωση, κατηγορώντας τους άλλους ότι «μπλοφάρουν, ότι είναι ρεφορμιστές και με ρεφορμιστές δεν πάμε σε κοινή συγκέντρωση» (!!!)

Στο ΠΑΜΕ έχει κυριαρχήσει μια επιζήμια για το παρόν και το μέλλον του κινήματος αντίληψη, που αν δεν αλλάξει, θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα αντικειμενικά και ανεξάρτητα από προθέσεις και διακηρύξεις στην οργανωτική διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος. Η πρακτική του ΠΑΜΕ οδηγεί κατευθείαν στη διάσπαση.

Τόσο στο ζήτημα των ξεχωριστών συγκεντρώσεων όσο και σε γενικότερα ζητήματα του ενιαίου μετώπου και της κοινής δράσης, το ΠΑΜΕ έχει την αρωγή και την κάλυψη από τμήματα της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς.

Μικρό μόνο δείγμα κάλυψης των πρακτικών διάσπασης του κινήματος από την κοντόφθαλμη και σεχαριστική τακτική του ΠΑΜΕ και του ΚΚΕ είναι και το παρακάτω:

Στις 3 Ιούλη 2005 δημοσιεύτηκε στο «ΠΡΙΝ» άρθρο του Γιάννη Ελαφρού, στελέχους του ΝΑΡ, που ασκεί κριτική σε ομιλία της Αλέκας Παπαρήγα στις 27-6-2005 στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, η οποία είχε αναφερθεί και σε σχετικά ζητήματα. Στο άρθρο περιέχονται πολλές σωστές επισημάνσεις με τις οποίες συμφωνούμε, εδώ όπως θα αναφερθούμε στα ζητήματα που σχετίζονται άμεσα με το θέμα μας, με το ζήτημα της ενότητας και διάσπασης του αγώνα της εργατικής τάξης, όπου ο αρθρο-

γράφος από άλλη αφετηρία βέβαια επικροτεί τις διασπαστικές πρακτικές του ΠΑΜΕ και του ΚΚΕ.

Αναφερόμενος σε συγκεκριμένα σημεία της ομιλίας της Α.Π., ο Γ.Ε. επιχαιρεί και επικροτεί το γεγονός ότι «η ηγεσία του ΚΚΕ αρνιέται σήμερα τη λογική “να ενωθούμε όλοι στη βάση του προβλήματος, πέρα από πολιτικές και ιδεολογικές διαφορές”, αναγνωρίζοντας πια ότι δεν φέρνει αποτελέσματα».

«Επιτέλους»! αναφωνεί με ικανοποίηση. Ενθουσιάζεται επίσης από τη διαφοροποίηση του ΠΑΜΕ και φυσικά πουθενά δεν διανοείται να κριτικάρει την άγονη πρακτική των πάσης θυσία ξεχωριστών συγκεντρώσεων. Πως άλλωστε να κάνει κάτι τέτοιο, αφού το ΝΑΡ δίδαξε την ξεχωριστή συγκέντρωση πριν από το ΠΑΜΕ και σήμερα αισθάνεται δικαιωμένο, αφού και το ΠΑΜΕ και το ΚΚΕ υιοθέτησαν αυτή την πρακτική.

Φαίνεται να προτείνει μια ενότητα δράσης «στη βάση αρχών και με περιεχόμενο πραγματικά αντικυβερνητικό, ενάντια συνολικά στην επίθεση του κεφαλαίου και της Ε.Ε. και στο αστικό μπλοκ εξουσίας». Αυτό όμως το περιεχόμενο της ενότητας είναι ίσως κατάλληλο να αποτελέσει τη μίνιμουμ βάση για μια πολιτική συνεργασία, για ένα συνασπισμό αριστερών οργανώσεων και δυνάμεων, παντελώς όμως ακατάλληλο, αν πρόκειται για την ενιαιομετωπική τακτική στην καθημερινή πάλη των εργαζομένων. Αυτές οι διατυπώσεις φαντάζουν επαναστατικές, αλλά δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια αναδιατύπωση της ρεφορμιστικό-σεχταριστικής σύγχυσης. Οι κομμουνιστές πάνε στο πρακτικό κίνημα και μέσα στην πάλη μαζί με όλους τους εργάτες παλεύουν για την επιτυχία και του παραμικρότερου αιτήματος αλλά ταυτόχρονα προβάλλουν και το κομμουνιστικό μέλλον, το επαναστατικό τους πρόγραμμα και δεν περιορίζονται σε αντικυβερνητικές φράσεις. Αλλά για να προβάλλουν πρέπει να διαθέτουν επαναστατικό πρόγραμμα και δυστυχώς καμιά συνιστώσα της ελληνικής Αριστεράς δεν διαθέτει κάτι τέτοιο.

Ο Γ.Ε. στο άρθρο του, παραπονείται όμως, και διαμαρτύρεται για το γεγονός ότι το ΚΚΕ δεν προχωράει όσο θα έπρεπε. Εκφράζει τη δυσφορία του γιατί «παρά τη διαφοροποίηση του ΠΑΜΕ, ο στόχος παραμένει η αλλαγή των συσχετισμών μέσα στα αστικοποιημένα συνδικάτα και όχι μια ριζική επανίδρυση του εργατικού κινήματος».

Ορισμένοι στην ηγεσία του ΠΑΜΕ, εκείνο το τμήμα της που έβαλε πλώρη και εργάζεται ακάματα για τη διάσπαση του συνδικαλιστικού κινήματος και τη δημιουργία μιας ξεχωριστής ΓΣΕΕ, θα χαμογελούν σίγουρα και θα νοιώθουν ικανοποίηση από την ανέλιστη βοήθεια και συμπαράταξη που νομίζουν ότι τους προσφέρεται με τις παραπάνω διατυπώσεις. Αλλά κάνουν λάθος!

Ο Γ.Ε. δεν εννοεί καθόλου τη διάσπαση των συνδικάτων και τη δημιουργία νέων. Το ΝΑΡ δεν είχε ποτέ τέτοια θέση! Στο βαθμό που εκφράζει τις θέσεις του ΝΑΡ, η «ριζική επανίδρυση του εργατικού κινήματος» σημαίνει όχι κατάκτηση επαναστατικού κόμματος, επαναστατικών συνδικάτων και άλλων επαναστατικών οργανώσεων της τάξης, ούτε ξεχωριστά συνδικάτα. Σημαίνει κατάκτηση ενός μετώπου σαν το μέτωπο της «Νέας Αριστεράς» της Δυτικής Ευρώπης της δεκαετίας του '60, όπως το

περιγράψαμε στην αρχή του άρθρου. Μια παραλλαγή του νεοαριστερού μετώπου είναι το μέτωπο που περιγράφεται στα ντοκουμέντα του ΝΑΡ. Σύμφωνα με τη λογική του τα συνδικάτα δεν χρεοκόπησαν επειδή έπεσαν στην ρεφορμιστική επιρροή και αστικοποιήθηκαν, χρεοκόπησαν γενικά ως μορφές μιας άλλης εποχής που δεν ανταποκρίνονται πλέον στη σύγχρονη πραγματικότητα του «ολοκληρωτικού καπιταλισμού». Από τη χρεοκοπία τους αυτή ως μορφές μιας άλλης εποχής δεν μπορούν να σωθούν και επομένως κάθε προσπάθεια αλλαγής των συσχετισμών είναι μάταιος κόπος και αναχρονισμός.

Η νεοαριστερή, αυθορμητίστικη εκδοχή του ενιαίου μετώπου είναι εξίσου κακή αν όχι χειρότερη από τις άλλες στρεβλές παραλλαγές του ενιαίου μετώπου. Είναι επιπλέον άκρως ουτοπική, γι' αυτό σε τελευταία ανάλυση αντιδραστική.

Όπως και να έχει, η αυθορμητίστικη στρέβλωση της επαναστατικής τακτικής του ενιαίου μετώπου, λόγω του αμελητέου ειδικού βάρους της, δεν πρόκειται να παίξει κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στην πορεία του συνδικαλιστικού μας κινήματος. Βρίσκεται στο περιθώριο και δεν διαθέτει κάποια άξια λόγου επιρροή σ' αυτό και ούτε πρόκειται ποτέ να αποκτήσει, καθώς δεν απαντάει σε πραγματικές ανάγκες.

Επικίνδυνες, λόγω ειδικού βάρους, είναι οι άλλες στρεβλώσεις αλλά κυρίως αυτή που πρεσβεύουν οι δυνάμεις του ΠΑΜΕ. Η επιρροή του ΠΑΜΕ στο εργατικό κίνημα, δηλαδή η επιρροή του ΚΚΕ, είναι σημαντική και όταν αυτή η επιρροή δεν αξιοποιείται σε επαναστατική κατεύθυνση, μόνο καταστροφικά αποτελέσματα μπορεί να έχει για το παρόν και το μέλλον του κινήματος. Η ηγετική ομάδα των συνδικαλιστών του ΚΚΕ που καθορίζει την πορεία και δράση του ΠΑΜΕ έχει πέσει στην επιρροή αντιλήψεων που συνιστούν ένα απίστευτο και εκρηκτικό μείγμα ρεφορμισμού και σεχταρισμού. Η ευθύνη για τα καταστροφικά αποτελέσματα της αλλοπρόσαλλης τακτικής και δράσης του ΠΑΜΕ βαρύνει βέβαια αποκλειστικά την ηγεσία του ΚΚΕ και σε αυτήν κάποια μέρα θα την αποδώσουν οι συνειδητοί εργάτες και όχι στα ανόητα ρεφορμιστικής και ταυτόχρονα σεχταριστικής κατεύθυνσης ηγετικά συνδικαλιστικά στελέχη του κόμματος.

Όλοι οι κομμουνιστές όπου κι αν βρίσκονται σήμερα, όλοι οι τίμιοι αγωνιστές της Αριστεράς πρέπει να ενώσουν τη φωνή τους για να ματαιωθούν οι διασπαστικές πρακτικές και να κατακτηθεί η ενιαιομετωπική δράση μέσα στα συνδικάτα και το συνολικό εργατικό κίνημα. Για να εκδιωχθεί η συνδικαλιστική γραφειοκρατία, ο ρεφορμισμός και κάθε αστική επιρροή από τα συνδικάτα.

Για να ενώνεται η εργατική τάξη και να συνειδητοποιεί, μέσα στην καθημερινή πάλη για την ικανοποίηση των άμεσων διεκδικήσεών της την ανάγκη να ανατρέψει τον καπιταλισμό και να εγκαθιδρύσει την εργατική δημοκρατία (δικτατορία του προλεταριάτου) ως αναγκαίο μεταβατικό πέρασμα προς την ενιαία κοινωνία του σοσιαλισμού-κομμουνισμού.